

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. Yılında Tarihin İzinde

Kıbrıs Kitabı

PANEL VE KONFERANS, ŞİİR ŞÖLENİ,
ÇALIŞTAYLARDA SUNULAN
BİLDİRİLER KONUŞMALAR

HAZIRLAYAN:
ZAFER KARAKUŞ

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın
50. Yılında Tarihin İzinde

Kıbrıs Kitabı

ISBN: 978-625-6807-37-2

HAZIRLAYAN:
ZAFER KARAKUŞ

Tasarım - Baskı - Cilt

ÇİMKE YAYINEVİ BASKI TESİSLERİ
Yeni Matbaacılar Sitesi 10453. Sok. No: 25
Tel: 0332 342 52 82 Karatay | KONYA

Ekim 2025

İthaf...

Elinizdeki kitap; 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılmış tüm gazilerimizin aziz hâtıralarını yaşatmak ve gelecek nesillere Kıbrıs davamızı unutturmamak gayesiyle hazırlanmıştır.

Onların şahsında bütün şehit ve gazilerimize ithaf edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

Takdim	9
Ön Söz.....	11
Giriş.....	15

≈ I. BÖLÜM ≈

Projenin Amacı ve Hedefleri	17
1. Projenin Amacı ve Hedefleri	19

≈ II. BÖLÜM ≈

KATILIMCILAR /PROJEYİ YÜRÜTEN KİŞİLER:	23
Ahmet Köseoğlu	23
Ahmet Sorgun.....	24
Burhan Sakallı.....	24
Prof. Dr. Ahmet Alkan.....	25
Prof. Dr. Bekir Biçer	25
Zafer Karakuş	26
Doç. Dr. Mustafa Durdu.....	26
Prof. Dr. Hasan Bahar	27
Prof. Dr. Kemal Kahramanoğlu.....	28
Prof. Dr. Ahmet Çaycı.....	28
Doç. Dr. Ahmet Akman	29
Prof. Dr. Alaattin Aköz	29
Mehmet Ali Köseoğlu.....	30
Prof. Dr. Nuri Şimşekler.....	31
Ruşen Eşref Bayraktar	32
Atilla Yaramış	32
Saffet Yurtsever.....	33
Mustafa Güden.....	33
Salih Sedat Ersöz	34
Mustafa Çalışkan.....	34

Süleyman Bahri Köseoğlu.....	35
Dr. Mustafa Erim.....	35
Dr. Zeki Akçam.....	36
Prof. Dr. Enver Arpa	36
Feyzan Korur	37
Dervişe Güneyyeli Kutlu	38
Sevilay Sadıkoğlu.....	38
Dr. Arif Albayrak.....	39
Yılmaz Öztürk	40

≈ III. BÖLÜM ≈

ETKİNLİKLERİMİZ.....	41
----------------------	----

≈ IV. BÖLÜM ≈

KARAMAN.....	51
3.1.2.3. Yazarlar Buluşması: Karaman	58

≈ V. BÖLÜM ≈

ETKİNLİKLERİMİZ.....	59
3.1.3. Mersin/ Taşucu Etkinlikleri	61
3.1.3.2. Yazarlar Buluşması: Taşucu	64
3.1.3.3 Kktc Lefkoşa Etkinlikleri	65
3.1.3.4. Müzik Dinletisi	66
3.1.3.5. Şiir Şöleni.....	66
Programda Okunan Şiirler.....	67
3.1.4. K.K.T.C. Lefkoşa Etkinlikleri	90
Kıbrıs Destanları.....	91
Halk Edebiyatı- Kıbrıs Gazileri Hatıraları.....	92
2. Masa:	92
3.1.4.3. Kutlama Törenleri-2	93
3.1.5. Kktc Lefkoşa Etkinlikleri.....	94
3.1.5.2. Konferans	97
Sözlü Tarih Çalışmaları	99
Kıbrıs'ta Edebiyat Ortamları	99
Lefkoşa Ve Girne Gezileri	100
Paneller	105
Kıbrıs Olaylarının Konya'ya Yansımaları	107

Edebiyat İkliminde Kıbrıs Barış Harekâtı	111
Osmanlı İdaresinde Kıbrıs	120
“93 Harbi’nden Barış Harekâtı’na Kıbrıs”	134
“Türkiye’nin Kıbrıs ile ilişkisinde Mersin’in önemi”	150
2- Kıbrıs Barış Harekâtı Anısına Mersin’de Yapılan Çalışmalar	156
50. Yılında Kıbrıs Niçin Gündemimizdedir?	159
İlkçağda Kıbrıs Ve Alaşia Krallığı	168
Geçmişten Günümüze Manevî Bir Miras:	178
Lefkoşa Mevlevîhânesi	178
Türkiye ve Kıbrıs Ortak Medeniyet Paydası: Vakıflar	197
K.K.T.C. Lefkoşa Etkinlikleri	201
Konferans-1	201
Kıbrıs’ın Önemi	201
Konferanslar	205
Kıbrıs Destanları	206
Halk Edebiyatı- Kıbrıs Gazileri Hatıraları	207
Konyalı Gazilerimizin Hatıralarından	208
Gazilerin Hatıralarından Örnekler İncelendi	208
Sözlü Tarih Çalışmaları	211
Kıbrıs’ta Edebiyat Ortamları	215
Çalıştaylardaki Sunumlar	217
Müze Metin	219
Kıbrıs’ta Osmanlı Dönemi	223
Kıbrıs Adasının Şenlendirilmesi	224
Osmanlı’nın Kıbrıs’ta Kurduğu İdarî Düzen	225
Sosyo-Ekonomik Hayat	227
Ekonomik Hayat	232
Rumlar’ın İlk Enosis Talepleri	232
İngiliz Sömürge İdaresi	233
Kıraathane- İ Osmanî	233
Winston Churchill’in 1907 Tarihindeki Kıbrıs Ziyareti	233
İngiltere, Adayı Tek Taraflı Olarak İşgal Etti	234
Türkiye ile Birleşme Örgütü	234
Meclis-i Millî	235
Lozan Antlaşması	235
II. Millî Kongre	236
1931 Tarihindeki Rum İsyanı ve Sonuçları	236
Kıbrıslı Türklerde Siyasi Örgütlenmesi	237
Kıbrıs Adası Türk Azınlık Kurumu	237
Kıbrıs Millî Türk Halk Partisi	238

Kıbrıs Milli Türk Birliği.....	238
Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu.....	239
Enosis Nedir?.....	240
Tek Taraflı Plebisit	242
Yunanistan B.M.'ye Başvuruyor	243
Eoka Terör Örgütü.....	243
Türk Mukavvet Teşkilatı	244

≈ VI. BÖLÜM ≈

FOTOGRAFLAR.....	249
3.1.1. Konya Etkinlikleri	250
3.1.2.2.Yazarlar Buluşması: Ek-4	253
3.1.2.3. Karaman Gezisi: 13.30-15.00 Ek-5.....	253
3.1.4.2. Şiir Şöleni-(Ek-8).....	255
Lefkoşa Ve Girne Geziler.....	260
Medyada Projemiz	261

≈ VII. BÖLÜM ≈

SONUÇ / DEĞERLENDİRME	265
'Kıbrıs Göz Bebeğimizdir'	267
Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı	270
Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı	277
Kıbrıs Barış Harekâtının 50. Yıldönümünde	280
"Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı"	280
programının Ardından Kıbrıs Düşünceleri.....	280
VIII. Bölüm.....	285
Basında KKTC Yazıları	285

TAKDİM

Türkiye Yazarlar Birliği (TYB), 7 Ağustos 1978’de; yüzyılların irfan geleneğinden beslenen kültür, sanat ve edebiyatımızı korumak, geliştirmek ve geleceğe taşımak amacıyla kurulmuştur. 1985’te “Türkiye” adını kullanma hakkını, 1991’de ise “Kamu Yararına Çalışan Kuruluş” statüsünü kazanarak kültür hayatımızda müstesna bir yer edinmiştir. Bugün 16 ildeki şubeleriyle TYB, ülkemizin kültür, sanat ve düşünce dünyasında öncü konumunu sürdürmektedir.

Birliğimiz; yayımladığı **Kültür ve Sanat Yıllığı**, **Yılın Yazar**, **Fikir Adamı ve Sanatçısı Ödülleri** ve **Uluslararası Şiir Şölenleri** gibi kalıcı faaliyetlerle Türk kültürüne nitelikli katkılar sunmakta, yazar, şair ve ilim insanlarını müşterek bir zeminde buluşturmaktadır.

Bu anlayışın tabii bir devamı olan **“Konya’dan Kıbrıs’a Kültür Kervanı”**, Anadolu’dan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne uzanan gönül ve kültür köprülerini güçlendiren anlamlı bir yolculuktur. Konya’dan başlayıp Mersin üzerinden Kıbrıs’a ulaşan bu kervan, bir ziyaretin ötesinde; ortak hafızamızın, tarihimizin ve sanatımızın yeniden buluşma vesilesi olmuştur.

Konya, tarih boyunca bir ilim ve kültür merkezi olmuş; Mevlânâ’dan günümüze uzanan manevi ve entelektüel birikimiyle Türk düşüncesine yön vermiştir. TYB Konya Şubemiz, bu mirasın taşıyıcısı olarak şehrin kültür ve edebiyat hayatına büyük katkı sağlamaktadır. Şube Başkanımız Ahmet Köseoğlu ve çalışma arkadaşlarına bu gayretlerinden ötürü teşekkür ediyorum.

Şubemiz, sadece yerel faaliyetleriyle değil; şehirler ve ülkeler arasında kurduğu kültürel bağlarla da öne çıkmaktadır. **Kıbrıs Barış Harekâtı’nın 50. yılı** vesilesiyle, Kültür ve Turizm Bakanlığı, TYB Genel Merkezi ve ASBÜ KKTC iş birliğiyle düzenlenen bu proje, bu yönüyle de takdire şayandır. Programın, harekâtın 50. Yılında gerçekleştirilmesi, anma ve kültür etkinliklerine ayrı bir anlam kazandırmıştır.

Heyetimiz, Kıbrıs Barış Harekâtı kutlamalarına katılarak aziz şehitlerimizi rahmetle, gazilerimizi minnetle anmış; Kıbrıs Türk halkının varoluş mücadelesine duyduğu hürmeti ifade etmiştir. Bu buluşmalar, ortak tarih bilincimizi ve kardeşlik duygumuzu pekiştirmiştir. Kıbrıs Barış Harekâtı yalnızca Kıbrıs Türklerinin varlığını korumakla kalmamış, Doğu Akdeniz'deki stratejik dengeleri de değiştirmiştir. Bu anma, geçmişi hatırlamanın yanında geleceğe yön verme sorumluluğunu da taşımaktadır.

Kültür Kervanı boyunca KKTC'de yazarlar, şairler, akademisyenler ve sanatçılarla verimli buluşmalar yapılmış; edebiyat ve düşünce dünyamızın müşterek meseleleri etrafında faydalı müzakereler gerçekleştirilmiştir. Bu temaslar, iki kardeş toplumun kültürel sürekliliğini kuvvetlendiren birer köprü olmuştur. Programın açılışına **KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Ersin Tatar'ın** teşrifleri, heyetimiz için büyük bir onur vesilesi olmuştur. Sayın Cumhurbaşkanı'nın kültür ve edebiyatın milletlerin birliği ve kimliğini korumadaki rolüne dair kıymetli değerlendirmeleri, projenin anlamını daha da derinleştirmiştir.

Bu kapsamlı etkinliğin gerçekleşmesinde **Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampüsü (ASBÜ KKTC)**'nin katkıları çok değerlidir. Üniversitenin sağladığı akademik destek ve ev sahipliği, etkinliklerin ilmî ve kültürel boyutunu zenginleştirerek Türkiye ile KKTC arasındaki entelektüel iş birliğine yeni bir ufuk kazandırmıştır.

Bu çalışmanın kitap hâline getirilmesi, gelecekte benzer projeler için önemli bir kaynak teşkil edecektir. **"Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. Yılında Tarihin İzinde: Kıbrıs Kitabı"**, arşiv değeri taşıyan, her kütüphanede bulunması gereken bir eserdir.

"Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı", geçmişten bugüne uzanan kardeşlik köprülerinin sanat, düşünce ve edebiyat diliyle yeniden ihyâsını temsil etmektedir. Türkiye Yazarlar Birliği olarak, bu çalışmanın kültür dünyamızda kalıcı bir iz bırakacağına, iki halkın gönül birliğini güçlendireceğine yürekten inanıyoruz.

Bu vesileyle projeye emek veren tüm kurum ve kişilere; TYB Konya Şubesi'ne, ASBÜ KKTC yönetimine, katkı sunan yazar, şair, akademisyen ve sanatçılara, bilhassa bizleri büyük bir misafirperverlikle karşılayan Sayın Cumhurbaşkanı **Ersin Tatar'a** şükranlarımı arz ederim.

Prof. Dr. Musa Kazım ARICAN

Türkiye Yazarlar Birliği Genel Başkanı

ÖN SÖZ

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. yılında, Türkiye Yazarlar Birliği Genel Merkezi ile Konya Şubesi'nce ortaklaşa düzenlenen ve projeyi Konya Şubesi adına yönetim kurulu üyesi Zafer Karakuş'un hazırladığı, genel koordinatörlüğü, Türkiye Yazarlar Birliği Konya şube başkanı olarak tarafımca büyük bir keyifle ve sorumluluk bilinci ile deruhte ettiğim bu tarihi öneme haiz programın önemli bir toplumsal yansıması olduğunu, katılımcıların yüksek ilgisinin yanında, kamuoyunda da teveccüh gördüğünü; basın, yayın, sosyal medya yoluyla da aldığımız geri bildirimlerle gözlemledik. Konya'dan Kıbrıs'a kültür kervanı, sosyal bilinç ve kamuoyu farkındalığını artırma açısından özelde Konya, genelde Türkiye için çok anlamlı bir projeydi ve başarıyla gerçekleştirildi. Ülkemizde toplumsal değerlerin ve tarihi olayların yuvarlak yıldönümleri büyük önem taşır. Bu yıldönümlerinde olayların tüm detayları yeniden değerlendirilir ve yeni gelişmelerle toplumun bakış açıları tekrar gözden geçirilir. Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılında, 50 yaşına girmiş Kuzey Kıbrıs'a böyle kapsamlı bir kültürel program düzenlemek hem toplumsal hafızayı tazelemek hem de tarihin izini sürmek açısından büyük önem taşımaktadır. Kıbrıs Barış Harekâtı'ndaki mücahitlerin ve Mehmetçiklerin hâtıralarını tekrar gündeme getirmek, unutulmuş değerleri yeniden kamuoyuna sunmak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti devleti ile Türkiye ve tarihi açısından büyük önem arz etmektedir.

Türkiye Yazarlar Birliği, mütevazı ama anlamı büyük ve derinliği köklerimize kadar inen bu programı, geçmişine ve geleceğine uygun bir şekilde gerçekleştirerek Konya ve Türkiye'nin kültürel hazinesine önemli bir katkı sağlamıştır. Anadolu'nun her kesiminden insanların Kıbrıs konusunda ortak düşünce ve duygulara sahip

olduğunu bu programın kamuoyuyla paylaşılmasıyla yeniden müşahade edildi ve gençlik için de ciddi katkılar sağlandı. Programımız, düşük bütçeyle yüksek manevi ve kültürel değer taşıyan bir etkinlik olarak sosyal medya, yaygın basın ve yerel basınla paylaşıldı ve büyük ilgi gördü. Türkiye'nin Kıbrıs konusundaki hassasiyeti göz önüne alındığında, ciddi ve özenli çalışmaların kamuoyunda olumlu yansımalar elde edebileceğini gördük. Programın oluşturduğu farkındalık, Konya, Anadolu ve Türkiye'de siyasal ortamda ve kamuoyunun diğer kesimlerinde memnuniyet yarattı. Türkiye'nin kırmızı çizgilerinden biri olan ve Cumhurbaşkanımızın "Kıbrıs bizim gözbebeğimizdir" dediği Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin 50. yılında yapılan bu program, kamuoyuyla paylaşılan, konuyla alakalı en iyi ve en doyurucu faaliyetlerden biri oldu.

Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Dairesinin başındayken, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 20. yılında dönemin Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'ın Konya'ya gelişi gibi önemli bir olayı organize etmiştik. Şimdi ise Türkiye Yazarlar Birliği olarak, aynı konunun 50. yılında daha ilmî, tarihî ve sanatsal bir programla bir anlamda tarihe ikinci defa Konya'dan kayıt düşülmüş oldu. Programlarımızı Cumhurbaşkanı Ersin Tatar'ın katılımı ve Kıbrıs davasını anlatan tarihi nutkuyla ve büyük heyecanla tamamlamak Konya'dan Kuzey Kıbrıs'a kültür kervanına katılan akademisyen tarihçi, edebiyatçı, şairlerden oluşan heyet için ayrı bir gurur ve sevinç kaynağı oldu. Kıbrıs'ın sosyal medyasında ve Kıbrıs yaygın medyasında programlarımızın yankı bulması, Konya'dan Kıbrıs'a kültür kervanının tarihin izinde bir kültür yolculuğu yapması, tarihten günümüze ve hassaten 1974'ten 2024'e kadar olan tarihsel boyutunu gündeme taşıması bizim için büyük bir memnuniyet kaynağı oldu. Programın beş önemli şehirde, nitelikli akademisyenlerle yürütülmesi ve Kıbrıs Barış Harekâtı'nın neden yapıldığını hatırlatması, unutan veya haberdar olmayan kesimler için dikkat çekici oldu. Barış Harekâtı'nın 50. yılında böylesi programların tekrarlanması, Türkiye'nin Kıbrıs'a olan güvenini ve Kıbrıs'ın da Türkiye'ye olan inancını tazeleyecektir. Ayrıca, Enosis ve Megali Idea gibi boş safsata sözüm ona ideolojilerin adada toplumsal barış ve refah adına yer verilmemesinin karşılığını bulmamasının gerektiğini de vurgulamak istiyoruz. Bu tür ideolojilerin yayılmasının, iki toplum arasındaki barış sürecini olumsuz etkilediği ve huzuru tehdit ettiği açıktır.

Etkileşimin tek taraflı değil, karşılıklı olması gerektiğini düşünüyöruz. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin mali ve manevi menfaatleri için benzeri programların yapılması önemli olacaktır.

Ayrıca Türkiye'nin ileri karakolu mesabesindeki mavi vatanın incisi Kıbrıs adasının özellikle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bulunduğu bölümün vazgeçilmezliği stratejik önemi aşıkâr olup böylesi programlarla sık sık vurgulanması da gereklidir. Rauf Raif Denktaş'ın 1994 yılında misafiri olmaktan ve onun anlattığı tarihsel olayların bugün tekrar mevcut Cumhurbaşkanı Ersin Tatar tarafından konuşuluyor olmasından ve taviz verilmemesinden de büyük memnuniyet duyuyoruz. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yalnız kalmayacağını ve Türkiye Cumhuriyeti devam ettiği sürece Türkiye ile bağlantılarının sürdürüleceğine inanıyoruz. Programın oluşturduğu farkındalık, Kıbrıs ve Türkiye'nin yüksek menfaatleri için önemli bir adımdır. Türkiye Yazarlar Birliği olarak, bu anlamlı programın bir parçası olmaktan gurur duyuyoruz. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ve Türkiye'ye olan inancımızı tazeleyen bu program, gelecekte benzeri programların yapılmasına ışık tutacak ve örnek teşkil edecektir.

Ahmet KÖSEOĞLU

TYB Konya Şube Başkanı

GİRİŞ

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı himayesinde TYB Genel Merkezi'nin ve TYB Konya Şubesi iş birliği ile düzenlediğimiz “Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. Yılında Tarihin İzinde Projesi” kapsamında “**Tarihin İzinde, Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı**” mottosu ile gerçekleştirilen etkinlikler Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. Yılı münasebetiyle çok anlamlı ve yerinde bir faaliyet olarak ilgi gördü.

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. yılı münasebetiyle Anavatan ve Yavruvatan arasındaki ilişkileri geliştirmek, Kıbrıs Türk halkının özgürlüğü için 20 Temmuz 1974 tarihinde verilen mücadelenin önemini hatırlatmak, Barış Harekâtı ile sağlanan güven ortamını sürdürülebilir kılmak, Dünya barışının önemine dikkat çekmek, ülkeler arası kültürel ilişkileri geliştirmek, Kıbrıs Türk Halkı ile dayanışma ve kardeşliği geliştirmek, şehit ve gazilerimizi anmak, vefalı nesiller olarak bir saygı günü düzenleyerek verilen mücadelenin önemini gelecek kuşaklara aktarmak bu projenin başlıca amaçlarındandır. Bu amaçları gerçekleştirmek için ülkemizin önemli yazar, şair, akademisyen, fikir ve ilim adamları ve yaşayan Kıbrıs gazileri ile bir araya gelerek katılacakları, Panel / konferans / çalıştay / atölye, gezi programı düzenledik.

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın İzinde Projesi kapsamında bir kültür kervanı ile yola çıkmak ve projenin hedef kitlesi olarak belirlediğimiz bölgede yapılan hareketliliği gerçekleştirmek, faaliyetlerin yapılacağı illerde (Konya, Karaman, Mersin ve Lefkoşa) ilim – kültür - edebiyat bağlamında Kıbrıs Barış Harekâtı'nı anma – anlama - anlamlandırma amaçlarımıza ulaştık. Bu bağlamda kültür, sanat ve edebiyatla ilgili etkinlikleri gerçekleştirilerek üniversite öğrencileri yanında bölge halkı ve bölgenin kültür, sanat ve edebiyat eserleri veren yazarlar, sivil toplum kuruluşları, yöneticiler ve gazetecilerden oluşan bir hedef kitlesine ulaşma imkânı bulduk.

Projenin onaylanması sürecinde Sayın Kültür Bakanı Mehmet Nuri Ersoy'a, TYB Genel Başkanı Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan'a, TYB Konya Şubesi Başkanı Ahmet Köseoğlu'na ve tüm emeği geçenlere ve katılımcılara sonsuz teşekkürlerimi iletmek isterim.

Zafer KARAKUŞ

Proje Yürütücüsü

I. BÖLÜM

PROJENİN AMACI VE HEDEFLERİ

1. PROJENİN AMACI VE HEDEFLERİ

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. yılı münasebetiyle Anavatan ve Yavruvatan arasındaki ilişkileri geliştirmek,

Kıbrıs Türk halkının özgürlüğü için 20 Temmuz 1974 tarihinde verilen mücadelenin önemini hatırlatmak, Barış Harekâtı ile sağlanan güven ortamını sürdürülebilir kılmak,

Dünya barışının önemine dikkat çekmek, ülkeler arası kültürel ilişkileri geliştirmek,

Kıbrıs Türk Halkı ile dayanışma ve kardeşliği geliştirmek,

Şehit ve gazilerimizi anmak, vefalı nesiller olarak bir saygı günü düzenleyerek verilen mücadelenin önemini gelecek kuşaklara aktarmak.

Bu amaçları gerçekleştirmek için ülkemizin önemli yazar, şair, fikir ve ilim adamları ve yaşayan Kıbrıs gazileri ile bir araya gelecek katılacakları, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde sempozyum / konferans / çalıştay / atölye, gezi programı düzenleyerek ve gidiş dönüş seyahati planlamaktayız. Bu seyahatte Kıbrıs'ın en önemli tarihî ve kültürel mekânları ziyaret edilecek, buralarda şiir programları, edebiyat söyleşileri, imza günleri, kitap tanıtımları, sergi açılışları gibi kültür sanat faaliyetleri düzenlenecek; geziye katılanların yazmış oldukları izlenimler sosyal medyada paylaşılacak kitap olarak da basılacaktır.

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın İzinde Projesi kapsamında bir kültür kervanı hareketliliği planlanarak, faaliyet yapılacak illerde (Konya, Karaman, Mersin ve Lefkoşa) İlim – Kültür -Edebiyat bağlamında Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. yılı münasebetiyle anma – anlama - anlamlandırma amaçlı kültür, sanat ve edebiyatla ilgili etkinlikler yapılacaktır. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın İzinde Projesi kapsamında lise ve

üniversite öğrencileri yanında bölge halkı ve bölgenin kültür, sanat ve edebiyatla ilgili şiir, öykü, deneme, roman, tiyatro, anı, biyografi, araştırma ve inceleme konularında, yerelde ve yurt genelinde eserler veren yazarlar, kültür sanat dergilerinin yöneticileri ve gazetecilerden oluşan bir hedef kitlesi bulunmaktadır.

II. Bölüm

KATILIMCILAR

KATILIMCILAR /Projeyi Yürüten Kişiler:

Ahmet Köseoğlu,

(TYB Konya Şube Başkanı)

1967 yılında Konya’da doğdu. 1990’da Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesinden mezun oldu. Konya’da çıkan Merhaba Gazetesi’nin kuruluşunda bulundu. Bölge Televizyonu KON TV’nin kuruluş çalışmalarında bulunarak müesese ve haber müdürlüğü görevlerini ifa etti. Konya Büyükşehir Belediyesi, Meram Belediyesi, Tarım Bakanlığı ve Niğde Belediyesinde çeşitli idari görevlerde bulundu. Türk Dünyası Vakfı yönetim kurulu-mütevelli üyeliği, Konya Tanıtım Vakfı mütevelli üyeliği (KOTEV), Türkiye Yazarlar Birliği yönetim kurulu üyeliği ve Konya Şube Başkanlığını yürüttü. Yazıları çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı.

Yazarın telif ve edisyonuna katıldığı eserlerden bazıları şunlardır: Fotoğraflarla Geçmişte Konya (1996), Medeniyetlerin Kavşak Noktasında Konya (1997), Gönüllerin Başkenti Konya (1998), Minyatürlerle Nasrettin Hoca (1999), Konya’da Kültür ve Hayat (2004), Kendini Koruyan Şehir (2007) Eskimeyen Niğde (2011) Âlem Dönüyor - Minyatürlerle Mevlevihaneler (A. Ülker Erke ile birlikte-2006/2019), Kendini Arayan Şehir (2022 Çizgi Yayınları) Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği (ESKADER) 2022 Kültür Sanat Ödülü (Gezi).

Ahmet Sorgun

(TYB Konya Şb. Yön. Kur. Üy./ 26. Dön. Milletvekili / Panelist)

25 Temmuz 1958 yılında Konya'nın Hadim ilçesinde doğdu. Lise öğrenimini 1977 yılında Konya İmam Hatip Lisesi'nde tamamladı. 1981 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Bir süre serbest avukat olarak çalıştı. Konya Büyükşehir Belediyesi'nde Birinci Hukuk Müşavirliği ve Genel Sekreter Yardımcılığı görevini üstlendi. [2] Konya Su ve Kanalizasyon İdaresi'nde (KOSKİ) Teftiş Kurulu Başkanlığı, Genel Müdür Yardımcılığı ve Genel Müdürlük yapan Sorgun, birçok sivil toplum kuruluşunda kurucu ve yönetici olarak yer aldı. Avukat ve siyasetçi. 2010 ve 2014 yılları arasında AK Parti Konya il başkanlığı görevini sürdürdü.[1] Kasım 2015 Türkiye genel seçimlerinde partisinden Konya milletvekili olarak meclise girdi. 2016-2018 yılları arasında Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) genel başkan yardımcılığı yaptı. Evli ve altı çocuk babasıdır.

Burhan Sakallı

(Şair / E. Bel. Bşk. / Panelist)

1962 yılında Eskişehir'in Mihalıççık ilçesine bağlı Dinek Köyünde doğdu. 1974'te Kurtuluş İlköğretim Okulu'nu, 1977'de Dinek Ortaokulunu, 1980'de Atatürk Endüstri Meslek Lisesi'ni bitirdi. 1984'te Selçuk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. 2008'de Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans eğitimini tamamladı.

Eskişehir Odunpazarı Belediye Başkanlığı yaptı. Yazı, deneme ve makaleleri, Yeni Yüzyıl, Yeni Şafak, Zaman, Hakimiyet ve İki Eylül gibi gazetelerde; Hece, Kırığı, Jurnal, Martı, Mavi gibi dergilerde yayımlandı. Burhan Sakallı evli ve üç çocuk babası.

Prof. Dr. Ahmet Alkan

(Akademisyen / Panelist – Şair / 18. Dönem Milletvekili)

1954 Konya / Ahırlı doğumlu. Yüksek Mimar ve Kent Plancısı. Bilim (Prof. Dr.) ve siyaset (Milletvekili) insanı. Aynı zamanda, mimarî proje üretmeyi hayatının anlamı olarak görüp her döneminde çizen ve fırsat buldukça da inşa eden bir meslek adamı.

Hayal kurmayı, mimar kimliğini besleyen en verimli kaynak olarak gören Alkan, şiir ve edebiyatla da meşgul olmaktan geri durmamış; bir adet anı - roman, iki adet anı / biyografi (Türkçe ve İngilizce) ve iki adet şiir kitabı ile bu alana da katkı vermeye çalışmıştır. E-kitap olarak iki adet romanı, iki cilt hâlinde siyasî anıları ve iki adet şiir kitabı yayın aşamasındadır. Farklı bilim dallarında yetiştirdiği binlerce meslek insanını hayatının amacı ve gurur kaynağı olarak gören Alkan, birikimlerini ve yaşadıklarını kayda geçirmeyi de kalan ömrünün toplumsal ve bilimsel sorumluluğu olarak görmektedir.

Prof. Dr. Bekir Biçer

(Akademisyen/Panelist)

1963 Çorum doğumludur. Hacettepe Üniversitesi Tarih bölümünde yüksek öğrenimini yapmıştır. Danışmend-nâme'nin Tarihî Değeri adlı teziyle yüksek lisansını, Firdevsi-i Rûmî ve Tarihçiliği isimli çalışmasıyla doktorasını tamamlamıştır. Yayınladığı kitaplar: Firdevsi-i Rûmî ve Tarihçiliği, Türklerin İslâmlaşma Süreci, Danışmend Gazi Destanı, Tarihe Giriş, Silahşornâme, Kürt Tarihinin Kaynakları ve Kürdoloji Çalışmaları, Tarih Yaratılışla Başlardı, Kürt Hikâyesi, Türkün Türkle Savaşı ve Kürt Tarihi'dir. Yazar, Necmettin Erbakan Üniversitesi SBBF tarih bölümünde öğretim üyesidir.

Zafer Karakuş

(Öğretmen – Yazar / Koordinatör Panelist)

01.10.1966 tarihinde Konya'da doğdu. 1977'de Namık Kemal İlkokulunu, 1980'de Devrim Ortaokulunu, 1983'te Meram Endüstri Meslek Lisesini bitirdi. Selçuk Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü 1988 yılında bitirdi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Ana Bilim Dalında "Tevki'i Mehmed Paşa Tarihi" adlı çalışma ile 1992 yılında yüksek lisans eğitimi ni tamamladı. Millî Eğt. Bak. bünyesinde öğretmen olarak çalıştı. 1999 yılında derslane, etüt eğitim merkezi, Yabancı Dil Kursu, öğrenci yurdu, eğitim danışmanlık hizmetleri, ilköğretimden üniversiteye kadar yayınevi ve yayın hazırlıkları çalışmaları yaptı, planladı ve yürüttü. 2017 yılından itibaren MEB Materyal Geliştirme Daire Başkanlığında çalışmaktadır. Kültür, sanat ve edebiyat alanlarında birçok kitap, makale, bildiri ve projesi bulunmaktadır. İncili Çavuş, Hayatı ve Fıkraları, Okçuluk ilmi kitabı (kitabü'n fî ilmi'n-nüşşâb), Çocuk Oyunları, Gönüller Şehri Konya, Dünya'nın Merkezi Akşehir, Konya Tarihi Eserleri ve Vakfiyeleri, I. Dünya Savaşı ve Millî Mücadele Döneminde Konyalı Şehit ve Gazilerimiz, Kıbrıs Gazileri ve Anıları gibi birçok yayınlanmış eseri ve makaleleri bulunmaktadır.

Doç. Dr. Mustafa Durdu

(Akademisyen / Koordinatör / Panelist)

1976 yılında Çumra'da doğdu. İlkokulu Apa köyünde, ortaöğrenimini Çumra ve Konya'da tamamladı. Türk Dili ve Edebiyatı ile Tarih bölümlerinden mezun oldu. Yüksek lisans eğitimi ni Türk İslâm Edebiyatı bilim dalında, doktora eğitimi ni Yakın Çağ bilim dalında tamamladı. MEB'e bağlı liselerde öğretmenlik yaptı. 2014 yılında Belgrad Üniversitesi, Türokoloji Bölümünde okutman olarak görev

yaptı. 2023 yılında doçent unvanını aldı. Hâlen Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Osmanlı devri Balkan tarihi üzerine yoğunlaşmıştır. Ulusal ve uluslararası kongrelerde sunulmuş bildirileri, akademik dergilerde yayımlanmış makaleleri ve basılmış kitapları bulunmaktadır.

Prof. Dr. Hasan Bahar

(Selçuk Üniv. Öğr. Üyesi – Akademisyen / Panelist)

Konya ili Hadim ilçesi Korualan (Gezlevi) Mahallesinde 1960 yılında doğdu. 1971 yılında Korualan İlkokulu, 1974 yılında Dedemli Ortaokulu, 1978 yılında Konya Gazi Lisesi'nden mezun oldu.

1978 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Eskiçağ Kürsüsünden 1982 yılında mezun oldu. 1982-1984 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Enstitüsü'nde yüksek lisans hazırlık okudu.

TC. Kültür Bakanlığı Eski Eserler Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izni ve Selçuk Üniversitesi'nin desteği ile 1994-2013 yılları arasında Konya-Karaman illeri arkeolojik yüzey araştırmalarını yürüttü. 2001 ve 2003 Yılları TİKA (Türk İşbirliği Kalkınma İdaresi Başkanlığı)'nın MOTAP (Moğolistanda Türk Dönemi eserlerinin Araştırılması, Kazılması, Onarımı ve Belgelenmesi Projesi) projesinde arkeolojik kazı başkanı olarak görev aldı.

Bu araştırmalarda Boncuklu Höyük'ün keşfi, Hatip'te Kurunta anıtının keşfi ve ortaya çıkarılması, Bilge Kağan hazinesinin keşfi gibi Anadolu ve Orta Asya Türk tarihi bakımından önemli eserlerin bulunmasına katkı sağladı. Yurt İçi ve Yurt Dışında ERASMUS değişim programları ile Almanya'da dersler verdi. Yurt içinde TÜBİTAK programlarında Doğa Eğitimi programlarında uzman eğitimci olarak yer aldı. Şu anda Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi olarak görevini sürdürmektedir.

Alanında birçok kitap, makale, bildiri ve projesi bulunmaktadır.

Prof. Dr. Kemal Kahramanoğlu

(Necmettin Erbakan Üniv. – Akademisyen / Panelist)

1996 tarihinde Selçuk Üniversitesi'nde doktora eğitimini tamamladı. 2012 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde Doçentlik aldı. Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda 2019'dan beri Prof. Dr. Olarak görev yapmaya devam etmektedir. 2006 yılında Çizgi Yayınları tarafından "Divan Şiiri Değişen Dünyada Kaybolmuş Paradigma" isimli kitabı yayımlandı. 2015 yılında Palet Yayınları tarafından "Modernliğin Gölgesinde Divan Şiiri" isimli kitabı yayımlandı. 2022 yılında Şairane Barınmak adlı kitabı Çizgi yayınevinden çıktı. Prof. Dr. Kemal Kahramanoğlu'nun yayımlanmış 9 kitabı bulunmaktadır. Ulusal ve Hakemli dergilerde yayımlanmış makaleleri mevcuttur.

Prof. Dr. Ahmet Çaycı

(Necmettin Erbakan Üniv. Öğr. Üyesi –Akademisyen / Panelist)

1968'de Konya Derbent'te doğdu. İlk ve Ortaokulu Derbent'te, liseyi ise Tekirdağ'da tamamladı. Selçuk Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Arkeoloji - Sanat Tarihi Bölümü'nde lisans eğitimi aldı. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yüksek Lisans; Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde ise doktorasını bitirdi. Hâlen Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü'nde Öğretim Üyesi olarak görevine devam etmektedir. Anadolu Selçuklu Sanatında Gezegen ve Burç Tasvirleri, Eşrefoğlu Beyliği Dönemi Mimarî Eserleri, Ürdün'de Osmanlı Mimarisi, Selçuklularda Egemenlik Semboller, Oryantalizm Oksidentalizm ve Sanat, İslâm Mimarisinde Anlam ve Sembol, Türk-İslâm Kültüründe Vakıf ve Sanat,

Kutsal ve Sanat, Hicaz Seyahatnamesi (Haz.), Bursa'dan Konya'ya Seyahat (Haz.), Seyahatnâmelerde Konya (Haz.), Aladağ'ın İncisi Derbent (Haz.), Sahib Ata Araştırmaları (Haz.), Sadreddin Konevî Araştırmaları (Haz.), Cumhuriyetin 100. Yılında Sanat Tarihi (Haz) gibi kitapları bulunmaktadır. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünde lisans ve lisansüstü düzeyde dersler vermektedir. Yine Konya yakınlarındaki Ortaçağ yerleşim yeri olan Gevale Kalesi'nde arkeolojik kazılar yapmaktadır. İngilizce ve Arapça bilen Ahmet Çaycı, Türk İslâm Sanatlarıyla ilgili araştırmalar yapmaktadır.

Doç. Dr. Ahmet Akman

(Necmettin Erbakan Üniv. - Akademisyen / Panelist)

1984 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden Mezun oldu. Yüksek Lisans ve Doktora'yı Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yaptı (1992). 1986 yılında Başbakanlık Uzman Yardımcısı olarak meslek hayatına başladı ve Başbakanlık Merkez Teşkilatında Başbakanlık Uzmanı olarak görevine devam etti. 1996 yılında Bakanlar Kurulu Sekreterliği görevinde bulundu. İngiltere ve Ürdün'de dil eğitimleri aldı. 1998-2009 yılları arasında özel sektörde çalıştı. Sonrasında Konya-Karaman Mevlâna Kalkınma Ajansı (Mevka) Genel Sekreteri olarak Üniversiteye geçtiği 2017 yılına kadar görev yaptı. Hâlen Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Öğretim Üyesi olarak çalışmaktadır. Yayınlanmış kitapları, kitap bölümü yazarlığı, editörlükleri, sempozyum bildirileri ve çeşitli dergilerde yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır.

Prof. Dr. Alaattin Aköz

(Selçuk Üniv. Öğr. Üyesi – Akademisyen / Panelist)

1960 yılında Karaman'da dünyaya gelen Alaattin Aköz, 1972 yılında İlkokulu, 1978 yılında yatılı olarak okuduğu, İvriz Öğretmen Lisesi'nde (Konya-Ereğli) Orta ve Lise öğrenimini bitirdi. Yükseköğrenimini Selçuk Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde tamamladı. 1985 yılında mezun olduğu Tarih Bölümü'nün

Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı'nda Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladı. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı'nda, Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün danışmanlığında, 1987'de Yüksek Lisansını, 1992'de de doktorasını tamamlayıp Doktor unvanını aldı. 1993'te Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı'na Yardımcı Doçent olarak atandı. 2007'de Yeniçağ ve Yakınçağ Tarihi Doçenti, 2012'de de aynı bilim dalında profesör oldu. Selçuk Üniversitesinde çeşitli idari görevlerde de bulunan Aköz, hâlen Tarih bölümü öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Ulusal ve Uluslararası alanda pek çok makale ve bildirisi bulunan Aköz'ün telif ve editörlü yayımlanmış on dört kitabı mevcuttur.

Mehmet Ali Köseoğlu

(Şair / Basın)

Konya'da doğdu. Genç yaşta gazetecilik ve yayıncılığa başladı. Hasan Kuvvet ve Ahmet Aka ile birlikte çıkardıkları Eylül dergisinin altı sayısının editörlüğünü yaptı. Bülent Sönmez yönetimindeki Âşîyan dergisinin sahipliği ve yazı işleri müdürlüğü görevinde bulundu. Köseoğlu'nun yazı, söyleşi ve şiirleri Çerağ, Eylül, Âşîyan, Mavi Kuş, Düş Çınarı, Yedi İklim, Dergâh, Hece, Düşünen Şehir, MinikaGo, Diyanet Çocuk, Kuşluk gibi dergilerde yer aldı. Türkiye Yazarlar Birliği'nce Cumhurbaşkanlığı himayesinde Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te düzenlenen Türkçe'nin 10. Uluslararası Şiir Şöleni (2013)'ne ve Tataristan'ın Başkenti Kazan'da gerçekleşen 11. Uluslararası Şiir Şöleni(2015)'ne katıldı. 2023'te Hece Yayınları arasından çıkan "Kurganlar" Köseoğlu'nun Hece başta olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlanan şiirlerinden oluşuyor. TYB Konya Şubesi'ne üç dönem başkanlık eden Köseoğlu'nun, Gülşah Hanım ile evliliğinden Süleyman Süheyl ile Muhammed Vefa adlarında iki oğlu vardır.

Prof. Dr. Nuri Şimşekler

(Selçuk Üniversitesi Öğr. Üyesi – Akademisyen / Şair)

1964 yılında Konya’da doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini burada yaptı. 1987 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisans eğitimini tamamladı.

1987-88 yılları arasında Sabah ve Fotomaç gazetelerinin Konya temsilciliğini yürüttü; siyasi, sosyal, emniyet ve spor haberleri yaptı.

Ağustos 1988 - Kasım 1989 yılları arasında Ankara’da Genelkurmay Başkanlığı’na bağlı olarak “Farsça Mütercim-Tercüman” sıfatıyla Yedek Subaylık görevini tamamladı.

1 Mart 1990 tarihinde Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak akademik hayatına başladı. Mesnevî ve Mevlevîlik konularında hazırladığı tezler ile; Selçuk Üniversitesi’nde 1992’de Yüksek Lisans, 1996’da Doktora çalışmasını tamamladı. 1990-2017 yılları arasında Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Bölümünde Öğretim Üyesi olarak çalıştı.

2016-2017 yılları arasında T.C. Tahran Büyükelçiliği’nde; 2017 yılından 2021 yılına kadar da T.C. Bışkek Büyükelçiliği nezdinde İran ve Kırgızistan’da Kültür ve Tanıtma Müşavirliği görevlerinde bulundu. Aynı zamanda Kazakistan, Moğolistan, Azerbaycan ve Tacikistan Kültür Müşavirliği görevlerini de yürüttü.

Yurt dışı diplomatik görevlerinin tamamlanmasının ardından 2022 yılında tekrar Selçuk Üniversitesi’ndeki akademik görevine geri döndü.

Ruşen Eşref Bayraktar

(Öğretmen - Şair / Program Sunucusu)

Konya Cihanbeyli'de doğdu. Sunuculuk, seslendirme, oyunculuk, metin yazarlığı; Yeni Türk edebiyatı alanında yüksek lisans yaptı. Çalı, İzlek, Kimlik, Araf, Ters Takla, Markut, Vaveyla ve Dava dergilerinde; Konya Postası, Yeni Meram gazetelerinde şiir, öykü, fıkra, mülakat türlerinde yazıları yayımlandı. "Sır Şiirler" ve "Belâgat" yayımlanmış kitaplarıdır. Hâlen edebiyat öğretmenliği yapmakta ve Bakanlık bünyesinde belâgat seminerleri vermektedir.

Atilla Yaramış

(Şair – Koordinatör)

1986 Konya Emirgazi doğumlu. İlk ve orta öğrenimini Emirgazi'de tamamladı. Yükseköğreniminin ilk yılını Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde okudu. Daha sonra Konya Selçuk Üniversitesine geçiş yaptı. 2007'de buradan mezun oldu. Gözardı dergisini çıkaran ekipte yer aldı. Şiir ve yazılarıyla Hece, Yedi İklim, Derkenar, Gözardı, Memleket Dergi, 40ikindi, Kitap Postası, Millî Gazete, Mahalle Mektebi, İtibar ve Anadolu Mektebi dergisinde yer aldı. Anadolu Mektebi öğrencileri tarafından gerçekleştirilen program sonrasında, Necmettin Erbakan Üniversitesi tarafından basımı yapılan "Hikâyemizin Yarım Asırlık Yerli Sesi Mustafa Kutlu" kitabının editörlüğünü üstlendi. Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından yayınlanan "Bana Konya'yı Anlat" hatırat serisi kapsamında "Prof. Dr. Sami Güçlü" kitabını hazırladı. Denize Atılan Mektup, Göl Efsanesi, Ömer'le Bir Kutu Macera Fatih Sultan Mehmet ve Gönüller Güneşi Mevlana Celaleddin-i Rûmî yayımlanmış kitaplarıdır.

Saffet Yurtsever

(Eğitimci / Yazar / Sanatçı / Yönetmen / Medya Sorulusu)

Burdur'da 01 Mart 1958 tarihinde doğdu. Aslen Karaman / Sarıveliler / Göktepelidir. İlkokulu Mehmet Karacıhan'da, Ortaokulu Mevlânâ Ortaokulunda, liseyi Makine Teknik Lisesinde okudu. Selçuk Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünden 1980'de, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü'nden 2000 Yılında mezun oldu. Aynı zamanda 1976'dan beri gazetecilik yapmakta, Konya'nın Sesi (Anadolu'da Bugün) gazetesinde yazı işleri müdürlüğü(1981-1982), Hakimiyet gazetesinde "Yaman Adam" takma ismiyle, Memleket gazetesinde kendi ismiyle köşe yazıları yazdı. Çok sayıda sinema, televizyon, program, tanıtım ve reklam filminde görev aldı. Filmlerinden bazıları Kapıcı Musa, Beşinci Boyut, Düşlerin Kıyısında, Yürek Dede, Kuşeller, Aybüke/Düş Tuzağı, Işık Kapısı, Sevginin Sesi, Kayıp Şehir Ubar, Karanlık Yüzler, Üçüncü Göz, Yaşama Hakkı ve İhtiyarlar Taburu... "Düğüm" adlı şiir (1978), İslâm Tarihinden Resimli Hikâyeler (1986) ve tiyatro kitapları var. 2023'te yaş haddinden Millî Eğitimden emekli oldu. Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi, Konya Aydınlar Ocağı ve Dosteli Derneği üyesidir.

Mustafa Güden

(Koordinatör – Görsel / Medya Sorumlusu)

Konya'da doğdu. Gazeteciliğe 1985 yılında Anadolu'da Bugün'de muhabir olarak başladı. Konya Postası ve Merhaba'da aynı görevle çalıştı. Hakimiyet gazetesinde Spor Genel Yayın Yönetmenliği yaptı. Türkiye'nin ilk günlük yerel spor gazetesi Şampiyon'u yayın hayatına kazandırdı, ardından Maraton'u çıkardı. Medya alanındaki hizmetlerine Büyük Hamle gazetesi, Derbent ve Analiz dergileri ile devam etti. Makaleleri Konya'nın

Sesi'nde yayınladı. Yazı hayatına Konya Yenigün ve İstanbul Önce Vatan gazetelerinde devam ediyor.

İkinci İstiklâl Zaferi ve Ebül Vefa adlı kitapları yayınlandı. TYB Konya Şubesinin Kırk Ambar adlı eserini yayına hazırladı. Mevlâna İhtifalleri Tertip Komitesinde ve İnsan Hakları Kurulunda görev aldı. Konya Gazeteciler Cemiyeti Genel Sekreterliği, Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi Yönetim Kurulu Üyeliği yaptı. İLESAM ve Konya Aydınlar Ocağı Üyesi olup Sürekli Basın Kartı hamilidir.

Salih Sedat Ersöz

(Şair / TV Programcısı)

1956 yılında Konya Akören'de dünyaya geldi. Son olarak Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Biyoloji Bölümünden mezun oldu. Sırasıyla Gazetecilik, Öğretmenlik, İlköğretim müfettişliği, Konya İl Kültür Müdürlüğü, Konya Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcılığı ve Daire Başkanlığı görevlerinde bulundu. 16 Mart 2020 tarihinde emekli oldu. 1978 yılında Türkiye'de Yarın gazetesinde köşe yazarlığına başladı. Daha sonra Merhaba ve Memleket gazetelerinde yazılar yazdı. Şiirde üstadı ve hocası merhum Cengiz Numanoğlu olan Ersöz, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı koordinasyonunda düzenlenen Cumhuriyet'in 100. Yıl Şiir Yarışmasında da ödül almıştır.

Mustafa Çalışkan

(Yayıncı – Yazar)

1958 Akören doğumludur. Selçuk İlkokulu'nu bitirdikten sonra Konya İmam Hatip Lisesini 1975-76 yılında tamamladı. 1980 yılı Konya Yüksek İslâm Enstitüsü mezunudur. Milli Eğitim Bakanlığında 12 yıllık öğretmenlik yaptı. 40 yıldır kitabevi işletiyor ve yayıncılık yapıyor.

Süleyman Bahri Köseoğlu

(Koordinatör – Fotoğraf – Grafik / Medya Sorumlusu)

Konya’da doğdu. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümünden 2021 yılında mezun oldu. Freelance olarak fotoğrafçılık, grafik tasarım, üç boyutlu mimari render, sesçilik, motion grafik, videograhy – kurgu / montaj / color, elektronik ve enstrümental müzik ağırlıklı prodüksiyon ve mix / mastering mühendisliği, online platformlar üzerinde profesyonel canlı yayınlar yapıyor. Mezuniyetinden itibaren Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi’nin tüm teknik, medya ve basın işleri sorumlusudur.

Dr. Mustafa Erim

(Akademisyen/Panelist)

1959’da Diyarbakır’da doğdu. İlkokulu ve Orta Okulu Diyarbakır’da okudu. 1973’te babasının memuriyeti nedeniyle ailece Mersin’e yerleşti. Mersin İmam Hatip Lisesi’ni bitirdi. 1980 yılında Konya Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun oldu. Daha sonraki yıllarda Çağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde ikinci Lisans eğitimini yaptı. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde İşletme Yönetimi dalında “Restorasyon İşletmelerinde İnsan Kaynakları Eğitimi” konusunda Yüksek Lisans yaptı. Ardından doktora yaptı. Yurdun çeşitli bölgelerinde öğretmenlik ve idarecilik yaptı. Öğrencilere yönelik 4 tiyatro eseri yazdı ve sahneledi. Eğitimdeki çalışmalarından dolayı pek çok ödül aldı. Milli Prodüktive Merkezi’nin açmış olduğu “Eğitimde Verimlilik” yarışmasında birincilik ödülü aldı. Eğitim, kültür, sosyal ve sanat amaçlı pek çok sivil toplum kuruluşu içerisinde etkin olarak görev yapan yazar, eğitim, kültür, sanat ve sosyal amaçlı pek çok sivil toplum kuruluşların-

da başta yönetim kurulu üyeliği olmak üzere aktif görev yapmakta olan yazar, Arapça ve İngilizce bilmektedir.

Dr. Zeki Akçam

(ASBÜ KKTC Rektör Yrd. Öğr. Üy. Akademisyen / Panelist)

14.07.1979 tarihinde KKTC'de Gazimağusa'ya bağlı Mehmetçik Beldesi'nde dünyaya geldi. İlköğrenimini Dipkarpaz İlkokulu'nda, orta ve lise öğrenimini Erenköy Lisesi'nde tamamladı. 2001 yılında DAÜ Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. 2003 yılında Girne Amerikan Üniversitesi'nde tam zamanlı olarak okutmanlığa başladı. 2004 yılında İstanbul Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan "Kıbrıs Türk Folkloru ile İlgili Kitapların Halkbilimi Araştırma Yöntemleri Açısından Değerlendirilmesi (1928-2002)" başlıklı tezi ile mezun oldu. 2015 yılında ise GAÜ, Sosyal ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Yeni Türk Dili alanında "Dil ve Folklor Malzemesi Olarak Şer'iye Sicilleri (1864-1865 Tarihli Lefkoşa Şer'iye Sicili) (İnceleme - Metin - Dizin)" adlı tezi ile doktor unvanı aldı. Ağustos 2015'te yine aynı üniversitede yardımcı doçent oldu. Üç adet yayınlanmış kitabı vardır. 2018-2020 öğretim yıllarında Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi'nde çalıştı. 2020 yılından itibaren ASBÜ Kuzey Kıbrıs Yerleşkesi'nde çalışmaya başladı. Halen daha bu üniversitede görev yapmaktadır. İyi derecede İngilizce ve Rumca bilmektedir.

Prof. Dr. Enver Arpa

(KKTC- ASBÜ / Rektör)

Lisans eğitimini Ankara Üniversitesinde (1988), yüksek lisans eğitimini Ürdün Üniversitesinde (1994) doktora eğitimini ise Ankara Üniversitesinde (2001) tamamladı. Akademik hayatından önce yurt içinde ve yurt dışında çeşitli idari görevlerde bulundu. 2017 yılında Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesine öğretim

üyesi olarak atandı. Aynı yıl Üniversitede faaliyete geçen Doğu ve Afrika Araştırmaları Enstitüsü kurucu müdürü olarak görev alan ARPA, 2021 yılında Üniversitedeki bölgesel çalışmaların tek elden koordine edilmesi amacıyla kurulan Bölge Çalışmaları Enstitüsünün de kurucu müdürlüğünü üstlendi. 2020 yılında ise Kuzey Kıbrıs'ta kurulan ASBÜ Kuzey Kıbrıs Kampüsünün rektörlüğüne atandı ve halen bu görevlerini sürdürmektedir. TİKA'daki Daire Başkanlığı görevi sırasında Ortadoğu ve Afrika ülkelerine yönelik, tarım ve hayvancılık, mesleki ve teknik eğitim, sağlık sektörünün iyileştirilmesi, içme suyu ve sanitasyonu, ortak kültürel mirasın ihyası vb. alanlarda çok sayıda kalkınma projesi yönetti. Dış yardım, kalkınma yardımı, insani yardım, sağlık sektörünün geliştirilmesi, yardımlarda öncelik ve yardımın etkinliği gibi farklı konularda hazırladığı makale, tebliğ ve raporları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra düşünce ekolleri, dini-siyasi hareketler, direniş hareketleri vb. konularda ulusal ve uluslararası dergilerde ve kitaplarda yayınlanmış çalışmaları bulunmaktadır.

Feyzan Korur

(KKTC / Şair)

1963 Lefkoşa doğumlu. Çocukluk yıllarında ilk yazdığı şiirle ödül aldı. 1988'de Kuzey Kıbrıs Kültür Derneği öykü dalında birincilik ve üçüncülük ödülleri, Lefkoşa Belediyesi 2001 Oyun yazma yarışma başarı ödülü, 2018 İsmet Kemal Karadayı Dosya Dalında Övgüye Değer Ödülü, İstanbul 2019 Muammer Hacıoğlu Dosya dalında Jüri Özel Ödülünün izledi. Toplumsal ve Kadın Haklarına yönelik aktivitelerde yer aldı ve KKTC'yi pek çok uluslararası sanatsal ve kültürel etkinlikte temsil etti. Düşlerim Sarhoş, Asmaaltı Kıbrıs Şiirleri, Şiire Dökülsün Sözler, Yüreğimin Yağmurları, Yaseminlere Su Vermeliyim, Rüzgâr Yakası isimli şiir kitapları yanı sıra Tiyatro Oyunları ve Rüzgâr Üstü öykü kitabından uyarlanan değerli sanatçı Tarık Günersel'le birlikte gerçekleştirdiği Yiğit Kızlar isimli tiyatro oyunları var.

Dervişe Güneyyeli Kutlu

(KKTC / Şair)

1979 yılında Kıbrıs'ta doğdu. Doğu Akdeniz Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü lisans, İstanbul Üniversitesi Yeni Türk Edebiyatı yüksek lisans ve Anadolu Üniversitesi Felsefe lisans programlarından mezun oldu. Masal Terapi, Çocuk Edebiyatı ve Yabancılarla Türkçe Öğretimi sertifika programlarını tamamladı. SEİBA Anlatı Merkezi'nden "Hikâye Anlatıcısının Saf Bakışı" isimli, iki dönem süren hikâye anlatıcılığı eğitimi aldı. 2003 yılından beridir tiyatral dans alanında koreografi hazırlamakta, bu koreografileri gerek bireysel gerekse öğrencileriyle grup performansı şeklinde sahnelemektedir. 2020 yılından beridir çocuklarla "Yaratıcı Yazma" çalışmaları yapmaktadır. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenidir. Şiir, öykü ve masal kitapları bulunmaktadır. Kitapları: Tütsü, şiir, 2007, Mevlana'nın Yedi Öğüdüne Yedi Masal, 2010, Nefes, şiir&öykü, 2011, Karalıçe ve Sonra, öykü, 2016, Mağusa Öyküleri, (Okan Dağlı ve Selma Gürani ile), 2018.

Sevilay Sadıkoğlu

(KKTC / Şair)

1946'da Lefkoşa'da doğdu. Kıbrıs'ın yetiştirdiği kadın şairelerden ve kültür insanlarından biridir. Öğrenimini dönemin tanınmış eğitim kurumlarında, Ayasofya, Selimiye ve Atatürk ilkokullarında, orta-öğretimi Lefkoşa Türk Kız Lisesi'nde aldı. Lefkoşa, Haydarpaşa Ticaret Lisesi'nden mezun oldu. 1993'ten bugüne kültür, sanat ve edebiyat konularında KIBRIS Gazetesi ile Kıbrıs FM ve Kıbrıs TV'de programlar hazırlamaktadır. Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği Üyesi olup Kıbrıs Balkanlar-Avrasya Türk Edebiyatları Vakfı KIBATEK'in kurucu üyesidir. Yazdığı şiirlerinin bir kısmını Yüreğimin Seyir Defteri (1993-2013) adlı kitabında toplar.

Dr. Arif Albayrak

(KKTC / Şair / KKTC Milletvekili)

1956 yılında Kıbrıs'ta (BAF / Kasa-ba) doğdu (21 Ekim 1956). 1954 Baf Kuruluş Lisesi'nin en son mezunlarından-
dır. 1980 Ege Üniversitesi Tıp Fakülte-
si'nden Tıp Doktoru olarak mezun oldu.
1981-1985 yılları arasında Kadın Doğum
ihtisasını tamamlayarak Kadın Hastalık-
ları ve Doğum Uzmanı oldu. 1985-1987
yılları arasında Gülseren Taburu'nda
Yedek Subay Doktor olarak askerliğini
tamamladı. Halen Gazimağusa'da ser-
best hekim olarak çalışmaktadır.

Dr. Albayrak sosyal, kültürel, siyasi, mesleki, sportif ve sanat-
sal (şair, müzik, resim, karikatür ve fotoğraf) birçok kuruluş ve
örgütün içerisinde çalışmış, üyesi olmuş ve yönetim kurullarında
görev almıştır. Uzun yıllar Serbest Çalışan Hekimler Birliği, Gazi
Mağusa Hekim ve Dişhekimleri Dayanışma Derneği yönetim ku-
rullarında görev almış, 1994-1997 yılları arasında Doğu Akdeniz
Üniversitesi Vakıf Yönetim Kurulu (DAÜ VYK) üyeliği yapmıştır.
Halen Baf Kültür ve Dayanışma Derneği (BKDD), Müzik Üreten-
ler Derneği (MÜDER), Kıbrıs Sanat Derneği (KSD), Kıbrıs Türk
Karikatürcüler Derneği (KTKD), Avrupa Karikatürcüler Federas-
yonu (FECO) ve Avrupa Servikal Kanseri Birliği (ECCA) ile Servi-
kal Kanseri Karşıtı Politikacılar (PCCP) üyesidir.

Gazimağusa Belediyesi Türk Müziği Korosunun kurucula-
rındandır. Ayrıca iki toplumlu hekim örgütü olan "Doctors For
Cyprus'un" yöneticilerindendir. Geleneksel Yeniboğaziçi Pulya
Festivali çerçevesinde düzenlenen "Uluslararası Aysergi Pulya
Karikatür Festivali'nin" başkanlığını yapmaktadır.

Gazimağusa'da 2 dönem Belediye Meclis Üyeliği yapmıştır.
Aralık 2003 seçimlerinde CTP-BG Gazimağusa Milletvekili olarak
parlamentoya girmiştir. Şubat 2005 seçimlerinde yeniden CTP-
BG Gazimağusa Milletvekili seçilmiştir. Nisan 2009 erken genel
seçimlerde 3. Dönem milletvekilliğine seçilmiştir. Temmuz 2013
seçimlerinde yeniden 4. Dönem milletvekilliğini kazanmıştır.

Yılmaz Öztürk

(KKTC / Şair)

1959 yılında Kıbrısın Baf Kasabasında doğdu. İlk ve orta eğitimini Baf Kasabasında yaptı. Lise eğitimini ise Mağusa'da tamamladı. 1982'de Yıldız Teknik Üniversitesinden Elektrik Mühendisi Olarak Mezun oldu. Ayrıca AÜ Görsel, İşitsel sanatlar ve Medya bölümü mezunudur. Uzun yıllar Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Elektrik Mühendisleri Odasında yöneticilik ve Başkanlık yaptı. Birçok sivil toplum örgütünde hâlen Başkanlık ve yöneticilik yapmaktadır.

ETKİNLİKLERİMİZ

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı himayesinde TYB Genel Merkezi'nin ve TYB Konya Şubesi iş birliği ile düzenlediği "Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. Yılında Tarihin İzinde Projesi" kapsamında gerçekleştirilen etkinlikler aşağıda gün gün özetlenmiştir.

1.Gün /17.07.2024

3.1.1. Konya Etkinlikleri

3.1.1.1. Açılış ve Program Tanıtımı¹

Faaliyetin Tanımı: Açılış ve Program Tanıtımı

Yeri: TYB Konya Şubesi Karatay Kültür Evi

Başlangıç Tarihi: 17.07.2024 Saat: 14.00

Bitiş Tarihi: 17.07.2024 Saat: 14.30

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı himayesinde TYB Genel Merkezi'nin ve TYB Konya Şubesi iş birliği ile düzenlediği "Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. Yılında Tarihin İzinde Projesi" kapsamında düzenlenen program Konya'da 17.07.2024 tarihinde Saat:14.00

¹ <https://www.youtube.com/live/GC0EPZK2jVc>

başladı. **“Tarihin İzinde, Konya’da Kıbrıs’a Kültür Kervanı”** adlı etkinlikler dizisine Kıbrıs gazilerinin de katılımıyla TYB Konya Şubesi Karatay kültür evinde başlayan programın açılış konuşmasını yapan TYB Konya Şubesi Başkanı Ahmet Köseoğlu “Kıbrıs’ta yaşayan Türklerin maruz kaldığı mezalimden kurtarılması için başlatılan Barış Harekâtı’nın 50. Yılı münasebetiyle düzenledikleri programları Karaman, Mersin Taşucu, Girne ve Lefkoşa da icra edeceklerini” söyledi.

Açılışa telekonferans yöntemiyle katılan TYB Genel Başkanı Prof. Dr. Musa Kâzım Arıcan da programda bulunan gazilerimizi selamlayarak, Konya, Karaman ve Taşucu hattından Girne ve Lefkoşa’ya uzanan hatta icra edilecek etkinliklerin tarihe not düşme adına önemli olduğunu söyledi.

TYB Genel Başkanı Prof. Dr. Musa Kâzım Arıcan –RESİM-2.2

1974 Kıbrıs çıkarmasına katılan Gazilerden katılımcı olarak programa Konyalı Kıbrıs Gazileri Hikmet Aker, Mustafa Demirel, Muammer Yiğit, İbrahim Yıldırım, Gürler Erdağı, Mustafa Kara, Mehmet Doğan, Mustafa Tuncel, Sait Söğüt, Seyit Erol ve Hasan Hüseyin Biniş katıldı. Bazı gazilerimiz katılımlarını önceden iletmelerine rağmen mazeretleri nedeni ile toplantıya katılamadılar. Konyalı Kıbrıs gazileri adına Gazi M. Hikmet Aker çıkarmaya dair hatıralarını anlattı.

Gazi M. Hikmet Aker -RESİM-2.3

Birliklerinde önce açıklık ve susuzluğa alıştırdıklarını söyleyen Aker, “Komutanımız Kıbrıs’a çıkarmaya gittiğimizi gemide söyledi. Siperimiz bile yoktu. Dağın bir yamacında biz, diğerinde Rumlar vardı. Ateş edilmediği zaman sessizlikten tedirgin olurduk” diye konuştu.

(Konuşmalara ve görsellere,

<https://www.tybkonya.org.tr/konyadan-kuzey-kibrisa-kultur-kervani-programi-tamamlandi-2607h.htm> adresinden ulaşılabilir.)

Proje tanıtımı ve açılış konuşmalarının ardından Panelistler kürsüye davet edildi.

Panel başladı.

3.1.1.2. Panel-

RESİM-2.4

3.1.1.2. Panel²

Faaliyetin Tanımı: Konya'dan Kıbrıs'a Barış Harekâtı

Yeri: Konya TYB Toplantı Salonu

Başlangıç Tarihi : 17.07.2024 Saat:14.30

Bitiş Tarihi : 17.07.2024 Saat:17.00

Kıbrıs için Konya'nın taşıdığı önem ve ilişki üzerinde durarak, tarihi gerçekleri ve zamanı iyi okumak gerekiyor" dedi.

Zafer Karakuş'un başkanı olduğu panelde ise Prof. Dr. Bekir Biçer konumu itibariyle "**Kıbrıs ve Konya**" başlıklı bildirisini sundu.

Panelin diğer konuşmacısı Prof. Dr. Kemal Kahramanoğlu da "Kıbrıs çıkarmasına dair destanlardan örnekler" verirken "**Edebiyat İkliminde Kıbrıs Barış Harekâtı**" başlıklı sunumunda "Destanlar, kazanılmış zaferler kadar önemlidir. Zamanın ruhunu tarihe yansıtan eserler önemlidir..." dedi.³

² <https://www.youtube.com/live/GC0EPZK2jVc>

³ (Bildiri için bknz: Bildiriler:1/1.,1/2.)

3.1.1.2. Panel-

Prof. Dr. Ahmet Alkan

Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi Başkanı Ahmet Köseoğlu, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. Yılında 'Tarihin İzinde' projesinin başlangıç programı olan Konya'da projeyi açış konuşması ...

Program sonunda gaziler TYB Konya Şubesi Başkanı Ahmet Köseoğlu'na Türk bayrağı hediye etti.

Gaziler ve günün konuşmacılarına da eski milletvekilleri Av. Ahmet Sorgun, Prof. Dr. Ahmet Alkan ve TYB Konya Şubesi Başkanı Ahmet Köseoğlu tarafından **Katılım Beratı** belgesi verildi.

-TYB Konya Şubesi Başkanı Ahmet Köseoğlu-Hikmet Aker, Ahmet Sorgun

Ahmet Köseoğlu, Gazi Gürler Erdağı'na katılım beratı takdim etti.

Karaman Belediye Başkan Yardımcısı Eyüp Hüsametdin Aslan

Karaman Belediye Başkan Yardımcısı Eyüp Hüsametdin Aslan, Türkiye Yazarlar Birliğine teşekkür ederek, Kıbrıs Barış Harekâtı'na katılıp Kıbrıs halkının özgürlüğü için mücadele eden şehit ve gazileri minnetle andıklarını söyledi.

Türkiye Muharip Gaziler Derneği Karaman Şube Başkanı Behiç Baş da Kıbrıs Barış Harekâtı'nın sebeplerini anlattığı konuşmasında, Rumların baskı, zulüm ve katliamlarına maruz kalan Kıbrıs Türklerini içinde bulundukları zor durumdan kurtarmak ve huzur getirmek amacıyla Türk Silahlı Kuvvetlerinin 20 Temmuz ve 14 Ağustos 1974 tarihinde iki hareket gerçekleştirerek sulh ve sükûneti sağladığına işaret etti.

Av. Ahmet Sorgun

Önceki dönem Konya milletvekili, Türkiye Yazarlar Birliği Konya şubesi Başkan Yardımcısı ve proje katılımcısı Av. Ahmet Sorgun da harekâtın Türk halkında uyandırdığı duyguları anlattığı konuşmasında, “Hepimiz büyük bir heyecanla harekâtın sonucunu beklerken dualar edildi, zafer haberleri coşkuya sebep oldu...” dedi.

Türkiye Muharip Gaziler Derneği Karaman Şube Başkanı Behiç Baş

Doç. Dr. Mustafa Durdu, Prof. Dr. Ahmet Çaycı, Prof. Dr. Alaaddin Aköz

İlk panelist Prof. Dr. Alaaddin Aköz, **“Osmanlı İdaresinde Kıbrıs”**⁴ isimli bildirisini sundu. “Karaman’ın özellikleri arasında Türklerin Anadolu’da ilk devletlerini kurdukları coğrafyanın olması var” tespitiyle bulunarak, “Türk-İslâm kültürünün bu bölgeden yayıldığını ve çevre coğrafyalara taşındığını belirtmek önemlidir. Kıbrıs, tarih boyunca önem arz etmiş, coğrafyada etkili olmak isteyen devletler buraya hâkim olmaya çalışmıştır. Osmanlı Devleti de Kıbrıs’ı fethederek gücünü artırdı...” diye konuştu.

Prof. Dr. Alaaddin Aköz

Kıbrıs konusunda yanlış ve eksik bilgiler olduğuna dikkat çeken ikinci panelist Doç. Dr. Mustafa Durdu, **“93 Harbi’nden Kıbrıs Barış Harekâtı’na kadar Kıbrıs”**⁵ adlı sunumunda; “5 Kasım 1914’te İngiltere’nin Kıbrıs’ı ilhak etmesi ve sonrasında 1955-1960 yılları arasında Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kuruluşu gibi süreçler yaşandı. 1974’e kadar olan süreç üç dönem olarak adlandırılabilir, sonrası dört dönem olarak düşünülebilir...” dedi.

Doç. Dr. Mustafa Durdu

⁴ Bildiriler:2/1.

⁵ Bildiriler:2/2

Programdan sonra panelistler Aköz ve Durdu'ya
Karaman Belediye Başkan Yardımcısı Eyüp Hüsamettin Aslan katılım beratı verdi.

Başkan Yardımcısı Aslan'a eski milletvekili Ahmet Sorgun teşekkür beratı verdi.

Prof. Dr. Ahmet Alkan, Karaman İl Kültür Müdürü Murat Pekergin'e, TYB Konya Şube Başkanı Ahmet Köseoğlu da Gazi Behiç Baş'a TYB teşekkür beratı ve TYB kitapları takdim etti.⁶

⁶ Bu program ve tüm içerik dijital olarak kayda alınmış (<https://www.youtube.com/live/GC0EPZK2jVc>) ve 2.gün Klasörü içerisine yüklenmiş ayrıca bildiri özetleri (:2/1.,2/2.) de verilmiştir.

Panel sonrası Karaman'ın önemli tarihî mekanları gezildi.

3.1.2.2. Karaman Gezisi:

Karaman programı içerisinde Karaman Arkeoloji Müzesi, Aktekke ve Kültür evi gibi yerler gezildi.

Karaman Arkeoloji Müzesi, Aktekke ve Kültür evi resimleri

3.1.2.3. YAZARLAR BULUŞMASI: KARAMAN

Faaliyetin Tanımı: Karaman Kültür Çevreleri ve yazarlar ile bir araya gelindi.

Yeri: Karaman Gazi İlkokulu bahçesi

Başlangıç Tarihi: 18.07.2024 Saat:13.30

Bitiş Tarihi: 18.07.2024 Saat:14.30

Karaman Gazi ilkokulunda bulunan Kültür ve Sanat evi gezildi.

Karaman Gazi ilkokulunda bulunan Kültür ve Sanat evi gezildi. Karaman'da bulunan Kültür adamları ile yazarlar buluşması yapılarak ortaklaşa yapılabilecek programlar üzerinde duruldu. (-Ek-2.2)

3.Gün / 19.07.2024

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı himayesinde TYB Genel Merkezi'nin ve TYB Konya Şubesi iş birliği ile düzenlediği "Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. Yılında Tarihin İzinde Projesi" kapsamında düzenlenen programın 3. Günü 19.07.2024 tarihinde saat 08.00'da Mut Öğretmen evinden hareketle başladı.

Saat 19.30'da Taşucu'na ulaşıldı.

3.1.3. MERSİN/TAŞUCU ETKİNLİKLERİ

Taşucu Lütfi Elvan Öğretmenevi Salonunda Panel başladı.

3.1.3.1. PANEL

Faaliyetin Tanımı: Panel - Barış Harekâtı ve Mersin

Yeri: Lütfi Elvan Öğretmenevi Toplantı Salonu

Başlangıç Tarihi : 19.07.2024 Saat: 10.00

Bitiş Tarihi : 19.07.2024 Saat: 12.30

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı himayesinde TYB Genel Merkezi'nin ve TYB Konya Şubesi iş birliği ile düzenlediği "Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. Yılında Tarihin İzinde Projesi" kapsamında düzenlenen program etkinlikleri Silifke / Taşucu'nda yapılan panel ile sürdürüldü. Öğretmenevi salonundaki programda panelistler Kıbrıs'ın niçin gündemimizde olduğunu ve Mersin'in Barış Harekâtıyla ilgisini anlattı. "Barış Harekâtı ve Mersin" başlıklı panelde "Mersin hem harekâtın hem de göçün merkezidir" ana teması ile başlayan panelde Dr. Mustafa Erim ilk konuşmacı oldu. Oturum başkanlığını önceki dönem Konya Milletvekili Av. Ahmet Sorgun yaptı.

Av. Ahmet Sorgun

Sorgun, programın açılışında yaptığı konuşmada ailesinde Kıbrıs çıkarmasına katılan gazi bulunduğuna dikkat çekerek, “Hepimiz o günleri vatanseverlik duyguları içinde, heyecanla takip ettik. Radyoda haberleri dinlerken askerlerimizin zafer müjdesini bekledik. Sonunda Türk askerinin destansı muvaffakiyeti sayesinde Adada yaşayan Türk kardeşlerimiz Rum zulmünden kurtarıldı...” dedi.

Panelin ilk konuşmacısı olan yazar Dr. Mustafa Erim, “**Türkiye’nin Kıbrıs ile ilişkisinde Mersin’in önemi**”nin çok özel bir yer teşkil ettiğine vurgu yaparak, Mersin sadece 1974 Harekâtı’nda değil, 1571’de Kıbrıs Osmanlı tarafından fethedildiğinde de bu harekât için önemli bir üs, bir merkez olmuştur...” dedi.

Dr. Mustafa Erim

“Hatta, Osmanlı arşivlerinde Kıbrıs’a erzakların Silifke kalesinden götürüldüğünü görmekteyiz...” diye konuştu. Mersin’in Kıbrıs’a yapılan göçler için de merkez olduğunu anlatan Erim, bir öneride bulunarak “Taşucu Kıbrıs çıkarmalarında önemli bir merkezdir ve Taşucu gümrük binasının bu anlamda bir müze olarak kültürümüze kazandırılmasını arzu ediyoruz...” dedi.

Günün diğer konuşmacısı eğitimci Zafer Karakuş, “**Kıbrıs niçin gündemimizdedir?**”⁸ sorusunu seslendirerek başladığı konuşmasında “50. yılında Kıbrıs niçin gündemimizdedir? sorusunu sorduran gerekçeleri belirlemeden Kıbrıs sorununun gündemimizde oluşunu ancak öteleyerek, belirsizleştirerek, manipüle ederek, çözümsüzlüğü çözüm diye sunarak, sorunu görmezden gelerek veya çözümsüzlüğün kaynaklarına yeni etki unsurları ekleyerek cevaplamaya çalışmanın siyasî, askerî, ekonomik, sosyal, kültürel ve hukuksal açılardan son derece sakıncalı sonuçları olduğunu zaman göstermiştir...” dedi.

Eğitimci Zafer Karakuş

⁷ Bildiriler:3/1.

⁸ Bildiriler 3/2.

Panel sonunda katkı vermek üzere söz alan Prof. Dr. Ahmet Alkan, “Halkın desteğini almıyorsanız orada uzun vadede başarıya ulaşma şansınız sıfırdır, yoktur. Bu anlamda, bütün toplumsal olaylarda olduğu gibi Kıbrıs meselesine de bu gözlükle bakmak zorundayız...” dedi.

Doç. Dr. Mustafa Durdu da 20 Temmuz 1974 Barış Harekâtı’nın sadece Kıbrıs’ta Türklere barış getirmediği tespitinde bulunarak, “15 Temmuz’da Kıbrıs’ta Nikos Sampson liderliğinde bir darbe yapılmıştı ve yaklaşık sekiz bin civarında Rum iç savaş sırasında öldürülmüştü. Dolayısıyla o dönemde bir Rum papazın ifadesi şudur; ‘Türkler 1974’te Kıbrıs’a geldiği zaman Rumları da iç savaştan kurtarmıştır...” dediğini söyledi.

Program sonunda Oturum Başkanı Ahmet Sorgun ile panelistler Dr. Mustafa Erim ve Zafer Karakuş’a katılım beratlarını TYB Başkanı Ahmet Köseoğlu, Doc. Dr. Ahmet Akman ve eğitimci yazar Burhan Sakallı takdim ettiler.

3.1.3.2. YAZARLAR BULUŞMASI: TAŞUCU

Faaliyetin Tanımı: Yazarlar Buluşması

Yeri: Taşucu Öğretmenevi

Başlangıç Tarihi: 19.07.2024 Saat:12.30

Bitiş Tarihi: 19.07.2024 Saat:13.30

Yazarlar Buluşması

Mersin'den programa katılan Mustafa Erim ve diğer yazarlar ile bir araya gelindi. Kültür Çevreleri ve yazarlar ile bir araya gelindi.

Buradan Taşucu limanına geçildi. Feribortla Girne'ye, oradan da Lefkoşa'ya ulaşıldı.

3.1.3.3 KKTC LEFKOŞA ETKİNLİKLERİ

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı himayesinde TYB Genel Merkezi'nin ve TYB Konya Şubesi iş birliği ile düzenlediği "Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. Yılında Tarihin İzinde Projesi" kapsamında düzenlenen program etkinlikleri Silifke / Taşucu'ndan sonra KKTC'de devam etti.

3.1.3.4. MÜZİK DİNLETİSİ

Faaliyetin Tanımı: Müzik Dinletisi

Yeri: Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi

Başlangıç Tarihi: 19.07.2024 Saat:18.30

Bitiş Tarihi: 19.07.2024 Saat:18.45

Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili düzenlenen etkinlik Saygı duruşu ve İstiklâl Marşı sonrası başladı. Kahramanlık Türküleri ve Sanat Müziği Dinletisi yapıldı. Bekledim de gelmedin, O Bayrak Bu Bayrak, Bir Gece Ansızın Gelebilirim eserleri dinletildi.

3.1.3.5. ŞİİR ŞÖLENİ

Faaliyetin Tanımı: Şiir Şöleni

Yeri: Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi

Başlangıç Tarihi : 19.07.2024 Saat:19.00

Bitiş Tarihi : 19.07.2024 Saat:21.30

Lefkoşa'da Şiir Şöleni / KKTC 'li Şairler Buluşması

Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezinde Konya ve Kıbrıslı şairlerin katılımıyla bir de Şiir Şöleni yapıldı. Sevilay Sadıkoğlu, KKTC Milletvekili Arif Albayrak, Feyzan Korur, Yılmaz Öztürk, Dervişe Güneyyeli, Konya'dan Ahmet Alkan, Atilla Yaramış, Burhan Sakallı, M. Ali Köseoğlu, Nuri Şimşekler, Ruşen Eşref Bayraktar ve Salih Sedat Ersöz şiirlerini seslendi. Program sonunda şairlere katılım beratı verildi.

PROGRAMDA OKUNAN ŞİİRLER

Rauf Denктаş"a. (23.04.1998"de TBMM"nde yaptığı konuşma üzerine...)

Seni bir haysiyet kavgasında bulduk;
Dim dik.
Azminin üstüne yeni bir ülke kurduk;
Dim dik.
Ömrünü vakfeyledin de inançla ülkene,
Üstünden, toplar, tanklar geçti, yıkılmadın;
Dim dik.

KIBRIS⁹

Yıllarca sakındığımız savaşların tahtından,
Başımıza katlanılmaz zalim bir satan indi...

Akdeniz'in kraliçesi Kıbrıs limanlarından
Şehrimize Firavun'dan kalma hanedan indi...

Çatladı ar damarları, çatlayan asumandan,
Dünyamıza umarsız bir iftira talan indi...

Beraber yaşadığımız iyi gün dostlarından
Sokaklarımıza zulüm evimize kan indi.

Oyunları Konstantin'de kaldı denen Bizans'tan
Masum milletin üstüne yağın intikam indi.

Bu zulme “**ya istiklâl ya ölüm**” diye haykıran
Kanayan yüreklere bir büyük cevelan indi...

⁹ Ahmet Alkan'ın KKTC Şairler Buluşmasında Okuduğu Şiir

Başlayan yangın yayıldı beşparmak dağlarından
Yılgın gönüllere umut veren heyelan indi...

Döndü deveran çileyle geçen ömrün ardından,
Kurduğumuz hayaller de Simeranya'dan indi...

Peşinde koşmaktan yorulduğumuz Kehkeşan'dan,
Bungun dünyamıza beklenen o kahraman indi...

Silindi deccal denilen hayalet ufkumuzdan,
Karanlıkların üstüne nurlu bir şamdan indi...

Döküldü asrın rahmeti ağlayan bulutlardan,
Kurak gönül iklimine coşkun bir baran indi.

Yıllar var ki nöbetini tuttuğumuz huduttan,
Ummadığımız bir günde binlerce yâran indi...

Kanla, gözyaşlarıyla çıktığımız bu kavgadan
Sağ kalanlara bitmez tükenmez bir heyecan indi.

Artık bitmez sandığımız ömrün zor yıllarından,
Son demimize huzurla yaşanan vatan indi...

Bu yorgun ve çilekeş “**MUKAVEMETİN**” ardından
Acılar dindi kan dindi, kanlı gözyaşı dindi...

Ezeli yurdun ufkuna yepyeni bir tan indi...
İnsana insanca bakan adil bir vicdan indi...

ŞÜPHEM YOK¹⁰

konuşulabilir mesela rüzgar ve sen
esmenin tarihini yazabilirsiniz şüphem yok
şüphem yok ama kendimden biraz
ve biraz güneşin yırttığı yüzümden
çağlayan nehirlerde yıkanmanı isterim
şüphem yok ilik tutmaz düğmelerin
gün olup dile geleceğinden
şarkılara gölgeler dikip
konuşulabilir kılacağından her şeyi
dilimin altına koyduğün jilet
sesimi kesmen için yetecek bu kez
bu kez şüphem yok
ağlamayı bile konuşmak sayacaklar
ve konuşulabilir hiçbir şey kalmayacak
son çare ruhumu sağacaklar
asla demek için tutacağım nefesimi
ruhumu asla!

¹⁰ Atilla Yaramış'ın KKTC Şairler Buluşmasında Okuduğu Şiir

iki telli bir sazdan en çok ne öğrenir insan
işte hafızama o kadar girdi yaşamak
anlatmam bu yüzden kıttır biraz
sesim çirkindir sazım fakir
söyleyemediğim her şarkıdan bir tokat yedim
yüzümün kırmızılığı ondandır
kanımın rengi ondan
işte ne söyledimse ardın sıra
ağzımda köpüren bir pınardır
inanmazsın bana bunda şüphem yok
ama şüphem yok
iki telli bir sazdan en çok ne öğrenir insan
hâfızama bu kadar girdi yaşamak

söylenebilir vazgeçmek adına ne biliniyorsa
meselâ eşyaları yüzüstü bırakmak
meselâ ne kadar baktınsa hepsini al
ne söyledinse
vaz geçmek adına hepsini al
bir rüzgar kalsın konuşulabilir
esip gidersin sen de böylece
şüphem yok gidersin
ama
KAL.

TÜTSÜLENMİŞ ŞARKILARIN KIBRIS'TI¹¹

Kanlı beşiklerde insanlığın hüznü sallanıyor
Tutkulu kâbustan uyanmış gibi değil şehirler
Acılarını terk etmişler nasıl terk etmişlerse
Kirli bulutlar Akdeniz'in rengine karışıyor

Sağır sultandır dünya, feryatları duyamaz!
Dost nasıl uyusun, Enosis yatmaz uyumaz.

Dile gelse Atlılar, Muratağa ve Sandallar
Yeniden bayrak olur ateş, toprak, su ve hava
Kara deliklerde sönmüş yıldızlar tutar yasını
Magosa zindanlarını en acı sessizlik kaplar

Âti aydınlık, mâzi hep çakal kara mıdır...
Göğsünde açan çiçek mi, bir onulmaz yara mıdır?

Burada şafaklar gibi azimle yeniden başlıyor hayat
Kızlara narçiçeğinden taçlar yapan oğlanlar

¹¹ M. Ali Köseoğlu'nun KKTC Şairler Buluşmasında Okuduğu Şiir

Gülseren’de kutlu marşlarla öfkelerini kutsuyor
Beşparmak’ta orkideler açıyor hain masalara inat

Türkiye anavatan, Kıbrıs nazlı kuzusu!
Töremizdir kardeşlik, savaş alın yazısı.

Gündüzler geçmek bilmiyor Temmuz’dan Ağustos’a
İshak Kuşu kaybettiği sevgilisini arıyor gecelerde
Çığlık çığlığa Girne’den kalkan ay yıldızlı gemiler
Tütsülenmiş şarkılar taşıyor Silifke’ye, Tarsus’a:

“Kıbrıs bir ada mıdır,
Cennetten parça mıdır?”.
...

KIBRIS'IM¹²

Zulüm gördü Türkler, yıllar boyunca,
Vahşet, baskı vardı her gün mel'unca,
Durur mu Türkiye'm bunu duyunca?
Ana Vatanıma yoldu Kıbrıs'ım,
Harekâtla huzur buldu Kıbrıs'ım.

Hedef Enosis'le yok etmek Türk'ü,
Bilsinler ki Türk'te hiç olmaz korku,
Yetmiş dörtte gördü dünya bu farkı,
Gerçek bir barışla doldu Kıbrıs'ım,
Harekâtla huzur buldu Kıbrıs'ım.

Çeteler eliyle zulümler geldi,
Yapılan soykırım kalpleri deldi,
Ödenen çok büyük, ağır bedeldi,
Öyle dehşet dolu hâldi Kıbrıs'ım,
Harekâtla huzur buldu Kıbrıs'ım.

¹² Salih Sedat Ersöz'ün KKTC Şairler Buluşmasında Okuduğu Şiir

Bir avuç mücahit direnç gösterdi,
Her biri korkusuz yığitti, erdi,
Toprağa dökülen kan ile terdi,
Yaşanan hüznler boldu Kıbrıs'ım,
Harekâtla huzur buldu Kıbrıs'ım.

Garantör devletti ana vatanım,
Yüreği mazlumlara için atanım,
Tarihe geçti bu büyük destanım,
Dünya, Türk'ü o gün bildi Kıbrıs'ım,
Harekâtla huzur buldu Kıbrıs'ım.

Dozu artan vahşet sabrı tüketti,
Hükümet orduya hemen emretti,
Barış harekâtı şerri defetti,
Yavru Vatan yüzü güldü Kıbrıs'ım,
Harekâtla huzur buldu Kıbrıs'ım.

Askerim yetişti hemen imdada,
Yüce ferman geldi Hakk'tan feryada,
Rahmet olsun iman dolu ecdada,
Ayyıldız şehide tülkü Kıbrıs'ım,
Harekâtla huzur buldu Kıbrıs'ım.

Kahraman ordumuz girdi gazaya,
"Allah! Allah!" sesi çıktı fezağa,
Çeteler geçmişti derhal hizaya,
Düşmanlar enkazdı, küldü Kıbrıs'ım,
Harekâtla huzur buldu Kıbrıs'ım.

Yatağından çıkan seller gibiydi,
Düşmanı dağıtan yeller gibiydi,
Şimşekler çaktıran eller gibiydi,
Zalime hayatı zülkü Kıbrıs'ım,
Harekâtla huzur buldu Kıbrıs'ım.

Beşparmak dağları şahit sefere,
Hakk'tan yardım geldi şanlı nefere,
Ulaştı askerim hemen zafere,
Zulüm, sonsuza dek öldü Kıbrıs'ım,
Harekâtla huzur buldu Kıbrıs'ım.

Oluştı elli yıl önce emniyet,
Sağlandı kuzeyde tam hâkimiyet,
Kuruldu Kıbrıs'ta hür Cumhuriyet,
Uzanan mânevi eldi Kıbrıs'ım,
Harekâtla huzur buldu Kıbrıs'ım.

Lefkoşa, Güzelyurt, İskele, Girne,
Gazimağusa, Lefke hepsi hazine,
Karşılıyor bizi candan, dostane,
Kötülüğü, şerri sildi Kıbrıs'ım,
Harekâtla huzur buldu Kıbrıs'ım.

Şehitlere rahmet, gazime selâm,
Rehberiniz olsun İlâhî kelâm,
Cennet olsun Hakk'tan en büyük ikrâm,
Özgürlük, hürriyet geldi Kıbrıs'ım,
Harekâtla huzur buldu Kıbrıs'ım.

BİR DAHA SEVEMEM¹³

Bir daha sevemem
Senden sonra
Senin gibi,
Seni sevdiğim kadar.

Yaralanır yüreğim,
Bir başka sevgiye,
Bir başka sevgiliye
Dikiş tutmaz,
Sevda tutmaz
Aşk tutmaz.

Her boşluk
Sana ait bir oda
Gönlümde.
Oturur hasretin bir köşede,
Bir köşede
Ateşlerde heyecanların.
Gülüşün bir köşede,

¹³ Dr. Arif Ali Albayrak'ın KKTC Şairler Buluşmasında Okuduğu Şiir

Bir köşede
Acısı yoklukların.

Bir daha sevemem
Senden başka.
Hasret sen, özlem sen,
En gizemli bakışların
Gülüştün en güzeli sen.
Sonsuz bir gözyaşı olsan da
Yüreğimde akamayan,
Tenimde ateş
İçimde nefes sen.

Ellerim yasaklı
Bir başka ele,
Gözlerim hapsinde gözlerinin.
Dilim kilitli,
Hecem tükenmiş.
Bir başka rüzgâr
Vurmaz artık yüzüme.

Bir daha sevemem
Senden sonra
Senin gibi,
Seni sevdiğim kadar.

Yaralanır yüreğim,
Bir başka sevgiye,
Bir başka sevgiliye
Dikiş tutmaz,
Sevda tutmaz
Aşk tutmaz.
Sen de bilirsin ki ey yâr
Sensiz olmaz
Sensiz olmaz...

TAŞIN SANCILI YUMUŞAKLIĞI¹⁴

1-

azalan tek zamandı
leyl'in saçlarını tutunup
isminin örtüsü kalkınca
sarıldı siyahlık

haritanın kopuk parçasıydı

duvarda renkler dövüngen
sırtın ikimize dönük
eridikçe kemanın sesi
geçmişimizle sınıandık
sızılı bir mahallenin kuytusunda
yırıldı gözlerin
İnceden sonraydı
güğümünden kan döküldü
Sen gittin
Dönüştü toprağa
sürgünler de evin ortamda kızı
sustu dağlar
öpmedim çatal dili
koklamadım harı
giderayak dokundun
adın yazım mıydı
ben orada değildim

2-

ömür silken çocuklar gibiydin
sesime karışan benzerliğine İnat
seni beni süzgece döküp
sızdırdın kendini
tutuşan Bir ben miydim girdabında gülün
hüznün ahşabındaki kokuda
bıraktığın ben değildim

¹⁴ Dervişe Güneyyeli Kutlu'un KKTC Şairler Buluşmasında Okuduğu

MEMLEKETİM¹⁵

huzurum
mutluluğum
hüzünlerim
umutsuzluğum
sevdam
her şeyinle kabulümsün...
sen de yaşadın mutluluğun en güzelini...
sen de hüznlendim her akşam gün batımında
Umut da yeşerdi yüreğimde çoğu kez
umutsuzluk da sarardı dört bir yanı mı zaman zaman...
sevdalandım,
sevildim,
sevdim de sınırsızca
nice sevdalar geldi geçti yüreğinden
acılar yaşasam da aşktan yana
izin vermedim asla prangalara
gemiler geldi gemiler gitti,
demir atmadım limanlarına
yine de çok sevdim seni memleketim
“memleketim” dedim...
toprağımsın...
bağrında yatar sevdiklerim
havamsın
dört mevsim doyamadığım
doya doya soludum seni
nefesimsin...
sensiz yaşayamam dediğim
suyumsun
kana kana içtiğim
sıcak yaz günlerinde serinlediğim
yaşama sevincimsin...
çocukluğum,
gençliğim
ömrümsün...

¹⁵ Sevilay Sadıkoğlu'nun KKTC Şairler Buluşmasında Okuduğu Şiir

KÜSKÜNLER MEYHANESİ¹⁶

Kavuşmaların tükendiği
Akşamcılarının hiç eksilmediği
Küskünler Meyhanesi
İhanete
Tükenen sözlere
Kırık bir veda ile
Duran Gönül saatine içilir
Küskünler meyhanesinde

Ne giden beklenir
Ne de günün ağarması
Uzun ayrılıkların
Sığındığı liman
Küskünler Meyhanesi

¹⁶ Feyzan Korur'un KKTC Şairler Buluşmasında Okuduğu Şiir

Mevsimin yazı-kışı yoktur
İçiyorsan Küskünler Meyhanesinde
Ayrılığa düşünüyorsun

Günlerden pazar belki de bir hafta başı
Önemsiz
Küskünler Meyhanesinde
Takvim tek bir günü yazar

Bu meyhanede
Felekten bir gece çalmak için içilmez
Feleğin çaldığı geceler için içilir

Az içen de sarhoştur
Çok içen de sarhoş
Rakı şişede rahat durmaz
Aşk gönülde
Ve aşk rakıya benzer
O yüzden
Küskünler Meyhanesi
Hiç boş kalmaz

Gün ağrırken
Sadece Meyhaneciye hesap kesilmez
Yıllara
Terk edilen mutluluğa
Kusursuz Yalnızlığa hesap kesilir
Küskünler Meyhanesi

SİHİRBÂZLAR SAHNESİ¹⁷

1. Perde / Zaman Sihirbâzları

Yürüdüğüm sokak yok;
hele saklambaç oynarken arkasına saklandığımız,
tırmanırken üstümüzü başımızı yırttığımız ağaç...
Yok olmuş, yok!

Bakkal, ayakkabı tamircisi;
sokaktan geçen pamuk şekerci, dondurmacı...
Hepsi yok olmuş yok!

Evinin önünde otururken yün eğiren,
bisikletiyle geçerken selam veren...
Yok olmuş, yok!

Sokakta seksek oynayan çocuklar,
toplanıp sohbet kuran hacılar...
Hepsi yok olmuş yok!

¹⁷ Nuri Şimşekler'in KKTC Şairler Buluşmasında Okuduğu Şiir

Sihirbâzlar çalmış biz görmeden,
hepsini azar azar yok etmişler biz sezmeden.

2. Perde / Modern Sihirbâzlar

Yürüdüğüm sokakta renk kalmamış,
ağaçların dalları ise hep budanmış...
Hepsi tek olmuş, hepsi tek!

Koca koca mağazalar sokağımıza konmuş,
pideyi, ekmeği motorlar getirir olmuş...
Tek olmuş hepsi, tek!

Benzer hırkalar ile dolabını dolduran,
sesini arabasındaki müziğe uyduran...
Hepsi tek olmuş, hepsi tek!

Sokağa çıkan çocuk hemen geri çağırılmış,
hacılar rükûya evlerinde varmış...
Tek olmuş hepsi, tek!

Sihirbâzlar kopyalamış biz anlamadan,
hepsini birbirlerine benzetmişler biz farkına varmadan.

3. Ve Son (!) Perde / Siyasî Sihirbâzlar

Zaman sihirbâzları, modern sihirbâzlar...
Tamam, bunlara katlandım,
zamanın çarkında mâsum bir rol aldılar,
çarkın içinde kendileri de yok oldular.
Peki, insanın hayallerini çalan siyasî sihirbazlara ne demeli!
Şimdiki çocuklardan renkleri çaldılar,

gençlerin hayallerini 'bir'leştirdiler;
renkleri ise ya 'siyah' ya 'beyaz' diye directiler.
Griyi bile koyamadılar ki çantalarına
maviyi, sarıyı, kırmızıyı... nasıl dillendirsinler!

Bırakın gençleri, hele hele temiz zihinli çocukları,
ya siyah, ya beyaz; olmaz böyle hayal!
Hayal dediğın her renkte olur;
düşünceler bin bir renge boyanır durur.
Tabi olgunlaşınca zihin, her renk kendi yerini bulur;
ister mavi olsun, ister siyah;
ister sarı olsun, ister beyaz...
Her renk kendi düşüncesini bulur,
her düşünce kendi rengini savunur.

4. Perde / Kapanış Sonrası - Sahne Arkası

Renksizlik âlemi ise ayrı bir konu;
varınca oraya zaten göreceksin.
Boştur her rengin sesi,
geçicidir her düşüncenin nefesi...
Ve renklerin kokusu;
aslında birdir de hepsi,
dünyalıklarla kokmuş insanın nefesi...

DOĞUNUN KALBI¹⁸

Neyin savaşı
Doğu ne de yaralı
Toprağı kan ve gözyaşı
Bitmedi telaşı
Üç yanı maviye doymuş ülkemin
Doğusu hep kara hep karanlık
Kara bahtını kadere bıraktı
Ne tuhaf
Acıya binmiş doğu
Sınırı yok acının
Kırkı çıkmadan toprağın
Yenisi geliyor ateşin
Bayraklı tepelerle dolu batı
Kurşun hızıyla unutuyor
Tutuşmuyor paçası
Kırklar hürmetine
Üç yanı mavi memleketim

¹⁸ Ruşen Eşref Bayraktar'ın KKTC Şairler Buluşmasında Okuduğu Şiir

Doğuda göğe değiyor ayakları
Kırkı çıkmamış bebeğin
Kırk yıldır bitmeyen acı
Masalmış yalanın adı
kırk gün kırk gece matemli
Kin kan gözyaşı
Kime ne kırılmış doğunun kalbi

Uşanç veriyor yaşamak
Ve utanç, almak nefesi
Hep yoksulun mu olacak
Cenaze merasimi
Fakir vurur birbirini
Timsahlar zenginleşir
Yok artık kardeşliği
Dinmeyen kuyruk acısı
Yakar hepimizi
Yakar fişeklerin kırk ikindisi
Kin kan gözyaşı
Kime ne kırılmış doğunun kalbi

Bırak elindeki demiri
Aklın firar etmiş

Elin zarar
Kırk yıllık kahveden
Kalmamış hatır
Kılı kırk yarsan
Ruhun teneşire kalır
Kin kan gözyaşı
Kime ne kırılmış doğunun kalbi

ANİDEN¹⁹

Şiir susar, ritim bozulur; bekleyen gelir aniden
Misafir gibi değil
Kalmak için değil
Yola çıkmaya gelmiş gibi aniden

Dem döner, devran döner
Hızır görünür uzaktan
Cümle âlem ismi İlyas olur
Aniden

Kırk saat yeniden kurulur
Nuh döner tufandan
Sakinleşir derya, göğsünde dünya durur
Meşe, kayın ve ardıc aziz olur
Aniden

¹⁹ Burhan Sakallı

Yalnızlığa da yalnızlık çöker
İnsan canı cam-ı cem içinde
İsmimiz okunur isimler içinde
Vakit olmaz şaşırmaya
Aniden

Lili gider, kili kalır dünyanın
Roza razıdır Mona'dan ve senden
Sırat kurulur, dünya acemi kalır
Ve insan ölerек yaşar
Aniden

4.GÜN:

3.1.4. K.KT.C. LEFKOŞA ETKİNLİKLERİ

(Proje Kitabı EK-4)

3.1.4.1. KUTLAMA TÖRENLERİ-1 (Proje Kitabı EK-4.1.)

Faaliyetin Tanımı: Kıbrıs Barış Harekâtı 50. Yıl Kutlama Törenleri

Yeri: KKTC Lefkoşa Tören Alanı

Başlangıç Tarihi : 20.07.2024 Saat:09.00

Bitiş Tarihi : 20.07.2024 Saat:13.30

Tören sonrası Otele dönüldü.

3.1.4.2. ÇALIŞTAYLAR-I

Çalıştay-1:

KIBRIS DESTANLARI

1. Masa:

Faaliyetin Tanımı: Kıbrıs Destanları

Yeri: Sky Hotel Salonu

Başlangıç Tarihi : 20.07.2024 Saat:17.00

Bitiş Tarihi : 20.07.2024 Saat:18.30

Burada Dr. Zeki Akçam ve Prof. Dr. Kemal Kahramanoğlu ve diğer katılımcılardan bir grup **Kıbrıs'ta Halk Destanları ve Etkileri** diğer grup ise **Halk Edebiyatı- Kıbrıs Gazileri Hatıraları** ile ilgili bir çalışma yaptılar.

Çalıştay-2:

HALK EDEBİYATI- KIBRIS GAZİLERİ HATIRALARI

2. Masa:

Faaliyetin Tanımı: Kıbrıs Gazileri Hatıraları

Yeri: Sky Hotel Salonu

Başlangıç Tarihi: 20.07.2024 Saat:17.00

Bitiş Tarihi: 20.07.2024 Saat:18.30

3.1.4.3. KUTLAMA TÖRENLERİ-2

3.1.4.3.1. KKTC Cumhurbaşkanlığı Resepsiyonuna Katılım

Faaliyetin Tanımı: Kıbrıs Barış Harekâtı 50. Yıl Kutlama Törenleri

Yeri: KKTC Cumhurbaşkanlığı Köşkü

Başlangıç Tarihi: 20.07.2024 **Saat:**20.30

Bitiş Tarihi: 20.07.2024 **Saat:**22.30

Katılımcılar KKTC Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nde Sayın Ersin Tar'ın Davetlisi olarak Kıbrıs Barış Harekâtı 50. Yıl Kutlama Törenleri resepsiyonuna katıldı. Burada bir çok siyaset, bilim, kültür, sanat ve askerî erkanla görüşmeler yapıldı. Proje ile ilgili bilgiler paylaşıldı.

5.GÜN: 21.07.2024

3.1.5. KKTC Lefkoşa Etkinlikleri

3.1.5.1. Panel

Faaliyetin Tanımı: Dünden Bugüne Kıbrıs Kültürü

Yeri: Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi

Başlangıç Tarihi: 21.07.2024 Saat:10.00

Bitiş Tarihi: 21.07.2024 Saat:11.30

Panel başkanlığını Prof. Dr. Ahmet Alkan'ın yaptığı Panelde Prof. Dr. Hasan Bahar "İlkçağda Kıbrıs ve Alaşia Krallığı"nı²⁰ anlattı.

Prof. Dr. Ahmet Alkan

Kıbrıs adasının Akdeniz'de çok önemli bir konumda bulunduğu ve vaktiyle adada Alaşia Krallığının olduğuna dikkat çeken Bahar, "Kıbrıs'a hâkim olan Akdeniz'e ve Akdeniz'e kıyısı olan karaya da hâkim olur. Bu gerçekten harekâtla Kıbrıs'ı ele geçirmek isteyen pek çok ülke olmuştur. Osmanlı'nın da güçlü olduğu dönemde Kıbrıs'ta hüküm sürdüğünü" söyledi.

Prof. Dr. Hasan Bahar

²⁰ Bildiriler:4/1.

Prof. Dr. Nuri Şimşekler de, **“Geçmişten Günümüze Manevî Bir Miras, Lefkoşa Mevlevîhanesi”**²¹ konusunu anlattı.

Prof. Dr. Nuri Şimşekler

Lefkoşa Mevlevîhanesi'nin tarihi derinliği ve işlevine dair bilgiler veren Şimşekler, “Kıbrıs'ın fethiyle Mevlevîhane'nin kurulması arasında tarihler çok yakındır” diye konuştu.

Doç. Dr. Ahmet Akman da **“Türkiye ve Kıbrıs Ortak Medeniyet Paydası, Vakıflar”**²² konusunu anlattı. Adadaki vakıflara dair bilgiler veren Akman, “Vakıf bizim kadim kültürümüz ve geleneğimizdir. Kıbrıs'ta da çok önemli vakıflar kurulmuş. Grevler icra etmiştir. Vakıf bakiyelerinin korunmasına dair özel çalışmalar yapılmalıdır...” dedi.

Doç. Dr. Ahmet Akman

Türkiye Yazarlar Birliği ile Konya Şubesinin Kültür Bakanlığı himayesinde düzenlediği “Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı” projesi kapsamında Konya, Karaman ve Mersin'den sonra Lefkoşa'da ilk olarak Şiir Şöleni ve ardından da panel düzenlendi.

Panele katılan KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, heyecanlı ve coşkulu konuşmasında, Anadolu'yu havadan ve denizden kuşatıp, ikmal yollarını kısıtlamak için Kıbrıs'ın bir Helen adası yapılmak istendiğini anlatarak, “Kıbrıs Barış Harekâtı olmasaydı, burası Gazze'den beter olacaktı” dedi.

²¹ Bildiriler:4/2.

²² Bildiriler:4/3.

Açılış konuşmasında Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı Projesine dair bilgiler veren Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi Başkanı Ahmet Köseoğlu, "Konya ve Karaman'ın Kıbrıs ile derin tarihi bağları vardır. Barış Harekâtı'nın hazırlıkları Mersin'de yapıldı..." dedi.

Ahmet Koseoğlu

3.1.5.2. KONFERANS

Faaliyetin Tanımı: KKTC ve Türkiye İlişkileri

Yeri: Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi

Başlangıç Tarihi: 21.07.2024 Saat:11.00

Bitiş Tarihi: 21.07.2024 Saat:11.30

Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Konya Yazarlar Birliği'nin düzenlediği Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı isimli etkinliğimize katıldı. Burada bir Konferans²³ verdi.

KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar

Konferans'ta KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar heyecanlı ve coşkulu konuşmasında, Anadolu'yu havadan ve denizden kuşatıp, ikmal yollarını kısıtlamak için Kıbrıs'ın bir Helen adası yapılmak istendiğini anlatarak, "Kıbrıs Barış Harekâtı olmasaydı, burası Gazze'den beter olacaktı" dedi.

Açılış konuşmasında Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı Projesine dair bilgiler veren Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi Başkanı Ahmet Köseoğlu, "Konya ve Karaman'ın Kıbrıs ile derin tarihi bağları vardır. Mersin de Barış Harekâtının yapıldığı merkez olarak önemlidir. Biz de bu hat üzerinde paneller yaparak Kıbrıs'a vasil olduk. Konya'dan gelen şair arkadaşlarımız ve Kıbrıslı şair dostlarımızın katılımı ile Şiir şölenimizi icra ettik. Vatan için can veren şehitlerimizi ziyaret ettik, Harekâtın 50. Yıl dönümü kutlamalarına katılarak, Kıbrıs'ın coşkusuna ve mutluluğuna ortak olduk. Final programımız olan "Dünden Bugüne Kıbrıs ve Kültürü" konulu panelimizi teşrif etmesinden dolayı Sayın Cumhurbaşkanımız Ersin Tatar'a şükranlarımı sunuyorum" dedi.

²³ Konferanslar.1

<https://www.youtube.com/watch?v=Cc2yHRN3qXM>

(Bildiriler:5/1.)

3.1.5.3.1. Çalıştay-3:

3. Masa

SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMALARI²⁴

Başkan: Prof. Dr. Alaattin Aköz

Katılımcılar: Prof. Dr. Bekir Biçer, Prof. Dr. Hasan Bahar, Prof. Dr. Ahmet Çaycı, Doç. Dr. Ahmet Akman, Doç. Dr. Mustafa Durdu, Dr. Zeki Akçam, Zafer Karakuş

3.1.5.3.2. Çalıştay-4:

4. Masa

KIBRIS'TA EDEBİYAT ORTAMLARI²⁵

Başkan: Prof.Dr. Kemal Kahramanoğlu

Katılımcılar: Burhan Sakallı, Atilla Yaramış, Salih Sedat Ersöz, Ruşen Eşref Bayraktar, M. Ali Köseoğlu

²⁴ Çalıştay-1.

²⁵ Çalıştay-2

Lefkoşa ve Girne Gezileri

Lefkoşa'da zamanımız elverdiği ölçüde önemli ve tarihî yerleri ziyaret ettik. Ziyaret ettiğimiz yerlerle ilgili kısa bilgiler vermeye çalışacağım.

Yeşil Hat denilen yer, Rumların yaşadığı bölge olan Güney Kıbrıs'la sınır olan bölge... Sınırdan boydan boya tel örgüler çekilmiş. Ara bölgeden sonra Güney Bölgesi var. Güney'den Kuzey'e hiçbir kısıtlama olmadan herkes geçebiliyor; ama Kuzey'den Güney'e geçişler sınırlı. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları Güneye geçemiyor; ama diğer ülke vatandaşları geçebiliyor. 2005 - 2010 yılları arasında Cumhurbaşkanlığı yapan Mehmet Ali Talat döneminde Rum tarafına verilen listede ismi olan KKTC vatandaşları güneye geçebiliyor ancak listede ismi olmayan, o tarihten sonra vatandaşlığa geçenler veya o tarihten sonra doğanlar ile 1976'da Türkiye'den gönderilen göçmenler geçemiyor. Böylesine bir ayrımcılık yaşanıyor.

Tarihte Aziz Sofya Katedrali olarak bilinen, fetihten sonra Osmanlı veziri Lala Mustafa Paşa tarafından camiye dönüştürülen Selimiye Camii'nde 15 Eylül 1570 günü ilk Cuma namazı kılınmış. Aynı yıl içinde 2 minare inşa edilmiş ve mihrap, minber gibi İslâmî özellikler eklenmiştir. Daha önce Ayasofya olan caminin ismi, 1954 tarihinde, Osmanlı'nın Kıbrıs'ı fethi sırasında imparatorluğun hükümdarı olan II. Sultan Selim olduğu için "Selimiye Camii" olarak değiştirilmiştir. Cami şu anda restore ediliyor.

Selimiye Camii

Venedikliler yaklaşan Osmanlı Devleti saldırısı tehdidine karşı kentin etrafını geniş surlarla çevirmişler. Surlarda bulunan üç kapıdan birisi olan kemerli Girne Kapısı'nın kuzeyindeki duvarına Osmanlı zaferinden sonra, "Kapıları Açan" ayetini yazmışlar. Gerçekten de kapı o zamanlar sabah ezanıyla açılır, akşam ezanıyla kapanırmış. 1821 yılında Osmanlılarca onarılan kapının güneye bakan duvarına da Sultan II. Mahmut'un tuğrası mermer üzerine yerleştirilmiş. Girne Kapısı bugün Lefkoşa'nın en ilgi çekici ve iyi korunan tarihî anıtları arasındadır.

Kıbrıs'ın Osmanlı döneminde en önemli yapılarından olan Mevlevîhane'yi, Selimiye Camii gibi restore edildiği için gezemedik. Girne Kapısı girişinin hemen içinde yer alan Mevlevî Tekkesi, adadaki en önemli tarihî ve dinî yapılardan birisidir. Mevlevîhane, 1593 - 1607 yıllarında inşa edilen Arap Ahmet Paşa ve Ferhad Paşa tekkelerinin genişletilmiş devamıdır.

Büyük Han olarak bilinen ve adadaki en güzel yapılardan olduğu düşünülen Kervansaray, Osmanlı mimarisinin en iyi korunan ve Kıbrıs'taki en büyük örneğidir. Büyük Han, Kıbrıs'ın ilk Osmanlı yöneticisi olan Muzaffer Paşa'nın himayesinde Bursa'daki Koza Han yapısından model alınarak yapılmıştır. Kumarcılar Han denilen mekân aslında hayvanların tımar edildiği Tımarcılar Han'mış ama halk arasında Kumarcılar Han olarak değişmiş. Giriş kapısının üstünde de maalesef Kumarcılar Han yazıyor.

Büyük Han

Kıbrıs Türk Millî Mücadele Müzesi bizim rehberliğimizi yapan ASBÜ Rektör Yardımcısı Zeki Akçam hocamız tarafından oluşturulmuş. İçinde harekâtla ilgili her türlü bilgi, belge ve fotoğraflar mevcut. Ayrıca Kıbrıs'ı fetheden ve hizmet eden Osmanlı paşalarının, 74 harekâtından önce mücadele verenlerin ve harekâta emir verenlerin, yani Kıbrıs Türklerine hayat vermeye çalışan tüm liderlerin heykelleri konulmuş.

Karaoğlanoğlu Şehitliği

Girne'de bu defa Karaoğlanoğlu Şehitliği'ni ziyaret ederek okuduğumuz Kur'an-ı Kerim ayetlerini şehitlerimizin ruhuna bağışladık. Bu şehitlik, ismini Albay Halil İbrahim Karaoğlanoğlu'ndan almıştır. 1974 harekâtında Girne'de yapılan çıkarmanın komutanlarından olan Karaoğlanoğlu, bu çıkarma esnasında şehit düşmüştür. Bununla beraber 57 erbaş ve er, 7 subay ve 5 astsubay çıkarma esnasında şehadete kavuşmuşlardır. Rabbimiz vatan için hayatını kaybeden bütün şehitlerimize rahmet eylesin. Hepsinin mekânları cennet olsun.

Daha sonra Girne Kalesini ziyaret ettik. Akdeniz'in mavi sularına açılan antik limana hâkim olmak için yapılan Girne Kalesi; Bizans, Fransız asıllı hanedanlık olan Lüzinyanlar ile Venedik, Osmanlı ve İngiliz mimarîsi gibi birçok uygarlığın izlerini taşımaktadır. MS 7. yüzyılda Bizanslılar tarafından inşa edildiği belirlenmiştir.

Girne Kalesi

3.1.5.5. Dönüş- Girne 21.07.2024

21 Temmuz Pazar günü akşam saatlerinde Girne'den hareket ederek iki saatlik feribot yolculuğundan sonra Anamur üzerinden Pazartesi sabah saatlerinde Konya'ya ulaşıldı.

Dönüş

PANELLER

**Panelistlerin
Konuşmalarının
Tamamı**

Prof. Dr. Bekir Biçer

Panel-1.1/1

Kıbrıs Olaylarının Konya'ya Yansımaları²⁶

1571 tarihinde Kıbrıs'ın fethi için Konya, Karaman ve Mersin çevresinden çok sayıda asker toplanmış, fetihle kullanılmak üzere ustalar çağrılmış ve halktan ek vergi alınmıştır. Fetihle sonra ise Konya ve Karaman çevresinden binlerce Türk, Kıbrıs'a nakledilmiş ve iskân edilmiştir ve Kıbrıs yurt olarak tutulmuştur. Bu sayede Konya ile Kıbrıs arasında tarihsel ve kültürel bağ inşa edilmiştir. İki bölge arasındaki ilişki 1878 yılına kadar sürmüştür. 1878'den itibaren ada İngiltere'nin himayesine girince ve adada huzursuzluklar başlayınca bazı Türkler ana vatana geri dönmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra Türkiye, Kıbrıs'taki gelişmeleri yakından takip etmiş, Kıbrıs'ta nüfus dengesini korumaya çalışmış, Türklerin hukukunu korumak istemiş ve sorunları dünya kamuoyuna taşımıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere, Kıbrıs'tan çekilme ve adayı Rumlara bırakma isteği gösterince Kıbrıs konusunda bütün Türkiye'de olduğu gibi Konya'da da tepkiler ve gösteriler başlamıştır.

²⁶ Prof. Dr. Bekir Biçer

2 Ocak 1949 yılında Konya'da ilk defa Kıbrıs mitingi düzenlenmiştir. Çoğunluğu gençlerden oluşan katılımcılar hükümet meydanında toplanmış miting bandonun çaldığı İstiklâl Marşı ile başlamış, gençlerden Osman Yurdaşan, başöğretmen Namık Ayas, öğretmen Suat Bülbül, Kıbrıs'ın Türklüğünü anlatan konuşmalar yapmışlardır. Katılımcılar hükümet önünden Cumhuriyet alanına gelmiş, Atatürk anıtına çelenk konulmuş, öğretmen İffet Ayas ve Osman Yurdaşan birer konuşma yapmıştır. Konya mitingi nedeniyle Kıbrıs Türk Derneği, tertip heyetine bir mektup göndermiştir.

Basına yansıyan haberlere göre Konya'dan vatandaşlar gönüllü olarak Kıbrıs'a gitmek için müracaat etmişlerdir. Adı geçen bu gençler Nihat Kalfa, Cevdet Eşkinat, Fahri Sevik, Hasan Doğu, Fahri Altay, Adil Selçuk, Süleyman Akkor ve İhsan Işık, (*Yeni Konya* 1955)

Ayrıca DP Gençlik teşkilatı üyesi Avukat Kemal Özbuçak, Konya Karaman gençlerini temsilen Kıbrıs Türklerine destek olmak ve Kıbrıs'la dostluk kurmak amacıyla Kıbrıs'a gitmeyi planlamıştır. Bölge adına İpek bir Türk bayrağı hediye edilmesi ve DP Karaman teşkilatının mesajının Lefkoşa radyosunda yayınlanması kararlaştırılmıştır. (*Yeni Konya* 1954)

Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti'nin Konya şubesi 25 Ağustos 1955'te Yeni Konya gazetesinde bir ilan yayınlamıştır: "Kıbrıs Anadolu yaylasının gerdanlığıdır, başkasına yakışmaz. Yeşil ada idealimizin yolu üzerindedir. Gönüllerin birleştiği, ufkunda serhat ve yayla türkülerinin şahlandığı yerdir Kıbrıs. Bu gök kubbenin altında kan ve barut kokusunu, komşuluk, dostluk ve dünya sulhu için yalnız hatırasında duymak isteyen Türk çocuğu "merminin kovandaki sabrıyla" Toroslarda Kıbrıs nöbetini tutuyor. İnönü, Dumlupınar tepelerinde konuşan tarihin tekerrürü, Kıbrıs Türklerine gönül verenler için bir eğlence olmasın. Fert olarak, cemiyet olarak parolamız şudur. Dağ başını duman almış, yürüyelim arkadaşlar. (*Yeni Konya* 29 Ağustos 1955)

Aynı gün Konya Hayrat Hademesi Cemiyeti başkanı Rıza Korkmaz Başbakan Adnan Menderes'e Kıbrıs meselesi dolayısıyla bir telgraf göndermiştir. Telgrafta Kıbrıs meselesi hakkındaki beyanatınız bütün Türk milletinin kalbinde inşirah yaratmıştır. Vakarlı ve cesur hareketiniz yalnız Türkiye'de değil bütün Medenî âlemde derin bir intibaya vesile olmuştur. Sizinle iftihar etmekteyiz. Allah(cc) sizi başımızdan eksik etmesin. Hürmetle ellerinizden öpüyorum (*Yeni Meram gazetesi* 29 Ağustos 1955)

Millî Mücadele yıllarında bütün cephelerde savaşan Taşkentli 68 yaşındaki Gazi Eyüp Özbay, Yeni Konya gazetesi idaresinde şöyle bir açıklamada bulunmuştur. “68 yaşında bir Türk’üm, Kıbrıs’ın zer-re-i hakine kurban ederiz. Yunanlılarla dövüşmek için Kıbrıs’a gönüllü gitmek istiyorum. Hâlâ İstiklâl Savaşı’ndaki kuvvete sahibim yine de başımızda Atatürk var, yine de biz o zamanki Türk’üz. Emir senden ölmek benden yüzbaşım” sözleriyle Kıbrıs’a gönüllü gitmek istediğini bildirmiştir. (*Yeni Meram gazetesi* 1955)

Millî Türk Talebe Birliği Ankara’da yapılan Konyalı yüksek tahsil gençliğinin isteği üzerine 29 Aralık 1957 Pazar günü Konya’da Kıbrıs için bir miting düzenlemeyi kararlaştırmış ve valilikten izin almıştır. Vehbi Ünal başkanlığında bir heyet Konya’ya gönderilmiştir. Millî Türk Talebe Birliği Konya’da lise ve denge okullarda çeşitli esnaf derneklerle temasta bulunmuş ve halkı Kıbrıs konusunda aydınlatmıştır.

1957 yılında Amerikan hükümetinin Kıbrıs Rum temsilcisi ve Kıbrıs Ortodoks Kilisesi Başpiskoposu ilk cumhurbaşkanı olan Makarios’u Amerika’ya davet etmesi üzerine ülkenin her tarafında tepkiler olduğu gibi Konya’da da büyük tepki gösterilmiştir. Önce Konya öğretmenler Derneği sonra belediye başkanına Nafiz Tahralı birer telgraf çekerek Kıbrıs’ta masum insanların kanına giren katil kara cübbeli Kızıl papazı New York’a davet etmek suretiyle tevessül ettiğiniz bu şahsiyetiniz bizi ilgilendirmez; fakat Kore’de omuz omuzu döğüşen Amerikan Türk dostluğunu kundaklamaya hakkınız yoktur. Sizi telin eder dünya muvacehesinde alenen protesto ederiz (*Yeni Konya gazetesi*, 22 Nisan 1957)

Kıbrıs Türklerinin lideri Fazıl Küçük'ün basına verdiği bir demeç şöyledir: “Tekrar edelim ki Yunanistan'dan getirilmiş olan silahlar Rumlara terörizmi devam ettirmek cesaret ve imkânı vermektedir. Terörizmin ikinci sebebi ise İngiliz idaresinin her ne sebeple olursa olsun meseleyi bir türlü laiki vechiyle ve kâfi ciddiyetle ele almamış olmasıdır. Çünkü eğer hükümet gereken tedbirleri almış olsaydı nasıl ki bunda 3-5 sene evveline kadar Adada da asayiş ve nizamı bozacak en küçük bir hareket faaliyet göze çarpmıyor idiyse şimdiye kadar baş gösterecek kanuna aykırı en küçük hareketle bile anında oldukları yerde derhal söndürülebilirdi. (Yeni Konya gazetesi, 8 Ocak 1958)

Konya İmam Hatip Okulu ve İlahiyat Fakültesi öğrenci yurtları tesis Derneği başkanı Ali Sakallıoğlu'da bir protesto telgrafı çekmiştir. 8 Haziran 1958'de İstanbul'da yapılan büyük Kıbrıs mitingi nedeniyle Konya Gazeteleri Cemiyeti İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Başkanlığı'nı telgraf çekerek Konya'nın istek ve tepkilerini iletmıştır.

22 Haziran 1958'de Konya'da Kıbrıs mitingi olmuştur. Mitingi MTTB organize etmiştir. Mitingde Dr. Fazıl Küçük bir konuşma yapmış ve konuşma Ankara, İstanbul ve İzmir radyolarından canlı yayınlanmıştır. Miting esnasında Fazıl Küçük'e Ermenek gençlerinin kanlarıyla çizdikleri Kıbrıs haritası ve Türk bayrağı armağan edilmiştir.²⁷

Alıntılar ve metinde görüldüğü gibi Konya ve Karaman halkı Kıbrıs konusunda çok hassas davranmış ve millî tepkilerini ortaya koymuştur. Gösteri ve mitinglerin radyodan yayınlanması ve ulusal basında haber olmasına bakılırsa Türkiye Cumhuriyeti devleti gösterileri alenen desteklemiş ve millî hassasiyetleri korumuştur. 1950'li yıllardan itibaren Türkiye, Kıbrıs konusu ile yakından ilgilenmiş, halkın tepkisini dünya kamuoyuna yansıtmış ve milleti âdeta Kıbrıs Barış Harekâtı için hazırlamıştır.

²⁷ Betül Tekinsoy, Demokrat Parti Döneminde Kıbrıs Meselesinin Konya Basınına Yansıması ve 1958 Konya Mitingi, Temmuz 2022.

Edebiyat İkliminde Kıbrıs Barış Harekâtı²⁸

Destanlar bilindiği gibi bir kahramanlık hikâyesini veya bir olayı anlatan koşma ölçüsü 7, 8, 11'li hece olan halk şiiridir. Destan bir olay çevresinde bulunur. Destanlar hikâye etme temeline dayalı olarak arka arkaya zincirleme biçiminde mantıksal bir düzene uygun olarak anlatılır. Savaşı gören ya da birinden dinleyen âşıklar, gördüklerini ya da dinlediklerini değiştirmeden söylemeye dikkat ederler. Bunu âşığın tercihi, olaya bakışı belirler. Savaş destanları, savaşın iç yüzünü, yakından görünüşünü ve bu konuda halkın duygu ve düşüncelerini yansıtmaları açısından önemlidir. Âşıklar genellikle ilk ya da son dörtlükte söyleniş tarihini anarlar.

Destanlar dinamik bir anlatım tekniğine sahiptir. Statik yapıda değildir. Destanda anlatımı etkili kılmakta duygunun önemli bir işlevi vardır. Ancak duygu yoğunluğu, bir aşk türküsünde ya da ağıtta olduğu gibi değildir. Destanlar toplumun değer verdiği kişi ve olayları anlatan, halkı duygulandırıp halkın istek ve umutlarını sergileyen hayati bir yapıya sahiptir. Destanları karakterize eden ve canlı kılan olayların yoğunluğudur. Âşık, olayı kafasında şekillendirdiği şekliyle belirli noktalara değinerek anlatır.

Savaşları konu alan destanlarda en dikkat çeken nokta, savaşların toplum üzerinde bıraktığı olumsuz etkilerdir. Kaybedilen vatan toprakları, yaralanan, şehit olan askerler, geride kalan insanların acıları, halkta derin yaralar açar. Savaş ekonomisi insanları zor durumda bırakır. Birçok değeri sarsar. Destanlar savaşların halk üzerindeki psikolojisi ve sosyal etkisinin şiirleşmiş bir anlatımıdır. Destanlarda

²⁸ Prof. Dr. Kemal Kahramanoğlu, NEÜ Öğretim Üyesi

doğrudan doğruya savaşların insan unsuru üzerindeki etkilerine değinilir. Destanlar âşığın yaşadığı çağdaki sosyal yapıyı belirlemek açısından önemlidir. Bazı savaşların toplumları derinden etkilediği düşünülürse, âşıklık geleneğinin savaş destanlarına ne kadar önem verdiği ortaya çıkar.

Toplumu çok yakından ilgilendiren olayları anlatan destanlar birer tarihsel belge değildir. Onlarda insan ögesi, insan psikolojisi, kaynaklandıkları olay kadar önemlidir. O nedenle destanları, esinlendikleri olayları sosyolojik açıdan iyi incelemek, onları etkisinde kaldıkları yoğun birikimden arındırmak gereklidir. Ancak bundan sonra ne ölçüde gerçekçi oldukları görülebilir. Destanlarda toplumun sosyal yapısını, psikolojisini görebiliriz. Bu yönüyle destanlar sosyal tarihe kaynaklık ederler.²⁹

Prof. Dr. Erman Artun, Adanalı Âşıkların Şiirlerinde Kıbrıs Barış Harekâtı'na yönelik uzun ve güzel bir araştırma yapmış ve destan geleneğimizin yeni örneklerini sunmuştur. Erman Artun, şiirleri konularına göre ayırmış.³⁰

Adanalı âşıklar, Kıbrıs'a yapılan Barış Harekâtı'nın nedenlerini şöyle anlatıyorlar:

*Al bayrak Kıbrıs'ta dalgalanıyor
Akdeniz sevinçten çalkalanıyor
Enosis hayali gölgeleniyor
Hürriyet Özgürlük geldi bir daha*

Âşık Hacı Karakılçık

Âşık Hacı Karakılçık, Kıbrıs'ta Rumların Enosis politikasının savaşa neden olduğunu, savaşla Kıbrıs'a özgürlük geldiğini söylüyor. Aynı düşünceyi Âşık Haydar Aslan'ın destanında da buluyoruz:

*Onlar Enosis dedi biz olmaz dedik;
Yaptığı hüneri hep biliyorduk
Fırsat günü gelse hey, bekliyorduk
Görünce kafanı ezen geliyor*

Âşık Haydar Aslan

²⁹ Türkçe Sözlük, Destan Maddesi, Cilt 1 Ankara, TDK yayınları 1988 s.363

³⁰ Erman Altun, Adanalı Âşıkların Şiirlerinde Kıbrıs Barış Harekâtı, Milletlerarası Kıbrıs Araştırmalar Kongresi, Bildirileri. Gazimağusa KKTC Kıbrıs Araştırmaları Dergisi, c. 2 S.4 Sonbahar 1996 s.295-320

Âşıklar, Atatürk'ün "Yurta barış, dünyada barış" ilkesi-
ne Türk milletinin uyduğunu, Türklerin istilacı olmadıkları-
nı ancak yurtlarına saldırıldığında savaştıkları düşüncesinde
birleşirler.

*Hacım der yurtta sulh, cihanda barış
Kıbrıs'tan da size vermez bir karış
Bu ne halттır bu ne biçim kuduruş
Çıtlak zurna gibi ötme Yunanlı*

Âşık Hacı Karakılçık

*Asla unutmayız sözü Ata'nın
Hazır olun eli silah tutanın
Denize dökelim Türk'e çatının
Benim sabrım bitti kararım yoktur*

Âşık Derdiderya

Adanalı âşıklar, savaşın çıkmasından Yunanlıları sorumlu tu-
tarak onlara tarihimizi hatırlatarak tarihten ders almalarını isterler.
Yunan'a meydan okurlar.

*Çıban başı oldu Ege Denizi
Yediler bir teğmen bir erimizi
Sakarya'da boğduk pis dedenizi
Yine bir ders vermeliyiz Yunan'a*

Âşık Hacı Karakılçık

Âşık Hacı'nın destanında eski savaş destanlarında olduğu gibi
orduya övgü, düşmana tehdit vardır:

*Şanlı Türk ordusu, ersin ahdına
Kurra çekse savaş çıkar bahtına
Panis, Vanis hazırlansın bahtına
Sabrım taşı vurmaliyiz Yunan'a*

Âşık Hacı Karakılçık

Âşık Halil, Kıbrıs Yunan'a bırakılırsa, dosta düşmana atalara,
gazilere ve şehitlere ne yüzle bakılacağını söyler:

*Biz Kıbrıs'ı bırakırsak Yunan'a
Dostumuz ne söyler ya düşman ne der?
Sızlamaz mı ecdadların kemiği
Gaziler ne söyler, şehidin ne der?*

Âşık Halil Karabulut

Âşık Hacı Türklerin köklü mazisi olduğunu söyleyerek genç kuşaklara tarihi okumalarını öğütler:

*Ölen şehit oldu, ölmeyen gazi
Hacım çok köklüdür, bizdeki mazi
Nesiller okusun tarihimizi
Geleceğe eser kaldı bir daha*

Âşık Hacı Karakılçık

Büyük halk şairimiz **Âşık Veysel** de Kıbrıs için bir destan yazmıştır:

Taşlama

Kıbrıs'taki olan haksız olaylar
Kemirir içimi kurt olur gider
İnsanlık dışında yapılan işler;
Bütün milletlere dert olur gider

Sulh sever milletiz cihanda hürüz
Görürüz her şeyi zannetmen körüz;
Kafamız kızarsa vurur kırarız
Her şeyin bir anda hurd'olur gider

Türk milleti asla korkmaz düşmandan
Korkarız Allah'tan bir de vicdandan
Geçmeyiz namustan geçeriz candan
Kalan gazi ölen mert olur gider

Kahraman ordumuz elde silahlar
Bir bir sorulacak kalır mı ahlar
Çizm'altında çiğnenirken alçaklar
Bakarsın binlerce Yorg'ölür gider

Masum yavruların nedir günahı
Bu hareket gücendirir Allah'ı
Türk ordusu kullanırsa silahı
Tedavisiz derdin dört olur gider

İnsanlık kahretmiş sizden kaçıyor
Nefret kapıların size açıyor
Vicdan sizden çok uzaktan uçuyor
Zulüm var adalet nerd' olur gider

Sanki din adamı o alçak papaz
Buladır dünyayı parmağı durmaz
Türkler haksız yere adam öldürmez
Bir gün Makarios mort olur gider

VEYSEL'in kafası kin ile dolu
Urumlar bu işi iyi bilmeli
Kıbrıs'a düşerse Türklerin yolu
Lefkoşa Türklere yurt olur gider

Başka halk şairlerimiz de Kıbrıs Destanına ilgisiz kalmamışlar
ve hislerini satırlara dökmüşler.

Derdiment

(Fatma Oflaz, Kangal, 1894-1980)

Kıbrıs Harekâtına

Ümmiyim efendim tarihi bilmem
İşittim Yunan'la olan savaşı
Atamızdan kalan izaha göre
Hâlâ yürektedir sönmez ateşi

O devrin harbinde açık durdular
Hep omuz omuza yakın vardılar
Kâfir süngü, Türk yumrukla vurdular
Kanım yoğrulmuştur toprağı taşı

Çok değil yurt için çekilen cefa
Açılan yaralar olur müdafa
Eser verdi hep ceddimiz Mustafa
Mübarek yüzünden döktü nur taşı

Hak katında zay olur mu emekler
Vatandaş kolaylık yolunu bekler
Can atıyor beşikteki bebekler
Ordumuz düşmana eğmesin başı

Halil İbrahim Bacak
(Sivas-Hıdıralı, 1924-2008)

Kıbrıs Destanı

Türk milleti tarihiyle öğünür
Türkler onun için fazla sayılır
Kahpe Yunan Akdeniz'de boğulur
Çekil Yunan çekil Türkler geliyor
Türklerin sabırı doldu taşıyor
Yeşil yurdumuzda düşman yaşıyor
Kurduğu tuzağa kendi düşüyor
Çekil Yunan çekil Türkler geliyor

Kıbrıs diyerekten naralar attın
Aldığın dersleri ne tez unuttun
Tatlı aşımıza zehirler kattın
Çekil Yunan çekil Türkler geliyor

Yunanlının planları bozulur
Türk askeri tarihlere yazılır
Yeşil yurтта şimdi Türkler gezinir
Çekil Yunan çekil Türkler geliyor

Gafilî
(Hacı Ozan, Maksutlu-Şarkışla, 1934-2004)

Bizim

Dokunma küstah Rum Kıbrıs Türk'üne
Yavru vatan Kıbrıs yurdumuz bizim
Bin dokuz yüz yetmiş dördü unutma
Yine şaha kalkar ordumuz bizim

Şanlı tarihimiz zaferle dolu
Unutmadık şehit Cengiz Topel'i
Kırarız Kıbrıs'a dokunan eli
Dağlar gibi güçlü ardımız bizim

Beşparmak Dağı'na döktük askeri
Paraşütlerimiz tuttu gökleri
Bırakıp kaçtınız topu tankları
Bin Rum'a bedeldir ferdimiz bizim

Fethettik Magosa, Liman Girne'yi
Lefke Güzelyurd'u Geçitkale'yi
Bozguna uğradı Yunan alayı
Sürüye dalınca kurdumuz bizim

Hatırlayın Osman Polat Paşa'yı
Yeşil hatla böldü o Lefkoşa'yı
Halkına getirdi barış neş'eyi
Namerdi susturdu merdimiz bizim

Âşık GAFİLÎ'yim sözlerim hak
Hamdolsun Allah'a alnımız aktır
Kıbrıs halkı Türk'tür Türk kalacaktır
Onları korumak derdimiz bizim

Gülhanî

(Mehmet Kargı, 1940, Ayvalı köyü-Gürün)

Kıbrıs Destanı

Sakın kafasını bozmayın Türk'ün
Silkinse dünyayı yıkar Mehmetçik
Allah Allah derse o zaman korkun
Gürleyip meydana çıkar Mehmetçik

20 Temmuz günü Kıbrıs'a vardık
Jetler dalış yaptı düşmana vurduk
Beşparmak dağına topları kurduk
Zalimin dişini söker Mehmetçik

Bugün yine bayram yapar yurdumuz
Yüce dağda eksik olmaz kurdumuz
Büyük bir çıkarma yaptı ordumuz
Sel gibi çağlayıp akar Mehmetçik

Kahraman subayı yiğit neferi
Tarihlere yazın böyle zaferi
Adına desinler Kıbrıs seferi
Çelik bilek olsa büker Mehmetçik

Türk ordusu tuttu Girne yolunu
Vurunca hasmına kırdı belini
Teslim oldu Rumlar açtı elini
Zafer bayrağını diker Mehmetçik

Çözülmez parola sırlarımız var
Yıkılmaz kaleler surlarımız var
Çatal yürek yiğit erlerimiz var
Haksızlık yapanı yakar Mehmetçik

Şahinin yurduna karga girmez ki
Biz Türk milletiyyiz akıl ermez ki
Ölür yine vatanını vermez ki
Haykırıp düşmana çöker Mehmetçik

Bir aylık çocuğu öldüren Yunan
Kıbrıs bizim diye saldıran Yunan
Gücü yetmeyince çıldıran Yunan
Kalbine süngüyü sokar Mehmetçik

Vatan ve bayrak şairlerimizin en başında gelen **Arif Nihat Asya** da Kıbrıs'ta iki yıl öğretmenlik yapmış ve Kıbrıs rubailerini yazmıştır. İki yüz elliye yakın rubailerinde Kıbrıs'ın şehirlerini, tarihi yapılarını, dağlarını, tepelerini şiirleştirmiştir. Vefatı Kıbrıs zaferinden önce olduğu için destanı yoksa da Kıbrıs için vatan sevgisi ile dolu mısralar kaleme almıştır:

KARALTI

Bir kapkara gölge...Kıbrıs'ın damgası bu
Birlikte beraber yaşamak dalgası bu
Zannetme ki boşluktaki sesler boşuna
Çanlarla ezanların ağız kavgası bu

LEFKOŞA

Dur belki şu zalime kıyan zalimsin
Dur belki de mahkum olacak hakimsin
Ey şüpheli bir karaltı haline gelen
Ben Lefkoşa'yım söyle fakat sen kimsin_

MAGOSA

Üstünde uçan kuş değil artık... yarasa
Gönlünde bugün ayrı yarın ayrı tasa
Taşlar mı kovuklar mı nasibin senin ey
Zengin Maraş'ın yanında yoksul Magosa

AY

Ay pencereden bakınca bir komşu gibi
Dursak da görünsek de gülüm uslu gibi
Kıskandırıp imrendirelim derdik ayı...
Kıbrıs kanımızdaydı ılık su gibi

KANLIDERE

Gökten sana bir çetin kader veren
Söyler bunu Kanlımescid'in Kanlıdere'n
Ey Lefkoşa kandökülmedik bir kuytun
Kaldıysa eğer söyle neren söyle neren?

Panel-2: Karaman

Osmanlı İdaresinde Kıbrıs³¹

Prof. Dr. Alaattin AKÖZ

Akdeniz'in üçüncü büyük adası olan Kıbrıs, sahip olduğu coğrafî ve jeopolitik konumundan dolayı, tarihi süreç içerisinde Eski Mısır, Hitit, Aka ve Dor, Fenike, Asur, Pers, Makedon (Büyük İskender), Roma, Bizans, Arap (İslâm Devleti), Isaac Comneneus, İngiliz, Templier Şövalyeleri, Lusignan Hanedanı, Ceneviz, Memlûk ve Venedik hâkimiyetinde kalmıştır³². Hz. Osman(ra) döneminde (644-656) Müslümanların hâkimiyetine girmiş ve bu tarihten itibaren (648-649) de İslâm toprağı olarak görülmüştür³³.

Osmanlı Devleti 1516'da Suriye, 1517'de Mısır ve 1522'de Rodos Adası'nı alarak, Doğu Akdeniz ve onu çevreleyen topraklarda kendi hâkimiyetini kurduğu dönemlerde Kıbrıs, Venediklilerin elindedir³⁴.

³¹ Prof. Dr. Alaattin Aköz, S.Ü. Öğretim Üyesi

³² Işın Demirkent, "Kıbrıs", *DİA*, XXV, Ankara 2022, s. 371-373; Feridun Bilgin, "Kıbrıs'ın Fethi İçin Yapılan Hazırlıklar (Arşiv Belgelerine Göre)", *Mukaddime: Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. VI, S. 1, Mardin 2015, s. 80.

³³ Ahmed B. Yahya El-Belazuri, *Fütuhu'l Büldan Ülkelerin Fetihleri*, çev. Mustafa Fayda, İstanbul 2013, s. 178-183; İbn Cerir Et-Taberî, *Tarihü't-Taberî*, C. 4, çev. Cemalettin Saylık, Ankara 2020, s. 287-291; Adem Apak, "Hz. Osman Dönemi Fetihleri", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9/9, Bursa 2000, s. 437-446; Demirkent, 2022, s. 372.

³⁴ İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/1, Ankara 1988, s.10; Mücteba İlgürel, "Kanuni'den Sonra Osmanlılar", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi (DGBİT)*, X, İstanbul 1989, s.386-387.

Kıbrıs merkezli olarak Osmanlı-Venedik ilişkileri, barış anlaşmaları ile devam etmiş, 1503'teki Osmanlı-Venedik barışında, Venedik, Modon, Koron, Leponto, Navarin ve Draç gibi yerleri Osmanlılara bırakarak yıllık 10.000 duka altını tazminat olarak ödemeyi kabul etmiştir³⁵. Bir süre sonra bu anlaşma bozulmuşsa da, 1522 senesinde yapılan anlaşmayla Venedik, yakaladığı Türk korsanların cezalandırılması için Osmanlı padişahına teslim etmeyi ve Osmanlı Devleti'ne bağlılıklarının bir işareti olarak Osmanlı gemileriyle karşılaşan Venedik gemilerinin bayraklarını yarıya indirmeyi taahhüt etmiştir³⁶. Zamanla ilişkiler tekrar bozulmuşsa da 1540 yılında yeni bir anlaşma imzalanmış ve bu anlaşma Kıbrıs'ın Osmanlılar tarafından fethine kadar yürürlükte kalmıştır.

Fakat adada bulunan Sicilyalı ve diğer Hristiyan korsanlar, XVI. asrın başından itibaren, Akdeniz'de askerî, ticarî ve seyahat amaçlı seyreden Osmanlı gemilerine saldırmaktan da geri kalmamışlardır. Özellikle İskenderiye – İstanbul arasında ticaret gemilerini ve hacca giden yolcu gemilerini yağmalamaları nedeniyle deniz ulaşımını güçleştirmişlerdir³⁷. Kıbrıs adasını bir üs gibi kullanarak Müslümanların can ve mallarına zarar veren Maltalı ve Venedikli korsanların bu tecavüzlerine karşılık Venedik Devleti her defasında saldırıları gerçekleştirenlerin Malta veya Mesine korsanları olduklarını öne sürerek³⁸ Osmanlı'nın işbirliği taleplerine duyarsız kalması Osmanlı yönetimini ciddi anlamda rahatsız etmiştir.³⁹

³⁵ Sydney Nettleton Fisher, *Sultan Bayezid Han; 1481-1512*, çev. Hazal Yalın, İstanbul 2014, s. 80-109; Mahmut H. Şakiroğlu, “1503 Tarihli Türk - Venedik Andlaşması”, *VIII. Türk Tarih Kongresi: Ankara 11-15 Ekim 1976 Kongreye Sunulan Bildiriler*, C. III, Ankara 1983, s. 1559-1569.

³⁶ Bilgin, 2015, s. 80.

³⁷ Halil İnalıcık, “Kıbrıs Fethinin Tarihi Manası”, *Kıbrıs ve Türkler*, Ankara 1964, s.21;

Uzunçarşılı, 1988, s.13; Ahmet C. Gazioğlu, *Kıbrıs'ta Türkler 1570-1578*, Lefkoşa 2000, s.12-16; Necati Gültepe, “Kıbrıs'ın Tapusu (Vakıflar, Mal Varlıkları ve Nüfus)”, *Rauf Denktaş'a Armağan*, Yay. Haz. Yakan Cumalıoğlu - Erol Cihangir, Ankara 2000, s.172.

³⁸ “Mısır'a müteveccih olan ehl-i İslâm gemilerini gâret u hasâret idüp niçün böyle tugyân idersün dinildükde bu fesâdâtı iden Mesine ve Malta gemileridür biz degilüz diyü ta'allül idüp halen ki bi'd-defe'ât hiyanetleri bâhirü'l-isbat olmagla”, Gelibolulu Mustafa Âli, *Kühû'l-Ahbâr*, yay. Mehmet Çavuşoğlu, Ankara 2019, s. 883.

³⁹ Kemal Çiçek, “Kıbrıs”, *DİA*, C. 25, Ankara 2022, s. 373; İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. II, s. 390; Bilgin, 2015, s. 82.

Venedik ile 1540 yılında imzalanan anlaşma geçerli olmasına rağmen II. Selim, daha tahta geçmeden şehzade olduğu 1562 yılında Kıbrıs seferi için kararını vermiş Kıbrıs'taki Rumlardan adadaki tahkimat ve askerle ilgili bilgiler almıştır⁴⁰. Tahta geçtikten sonra ise hazırlıklara başlanmasını emretmiştir. Bu kapsamda öncelikle Şeyhülislâm Ebussuud Efendi'den anlaşmayı bozan tarafın Osmanlı olmadığına dair bir fetva almıştır⁴¹. Ebussuud Efendi seferle ilgili fetvasında, korsanlıkların yanı sıra adanın daha önce dârülislâm olmasını ve buradaki İslâm eserlerinin tahrip edilmesini gerekçe göstermiştir⁴². Daha sonra İslâm hukukunun gereği olarak adanın kansasız ve savaşızsız bir şekilde teslimi için Venedik nezdinde diplomatik ilişkiler kurulmuş ve Divân-ı Hümayûn tercümanlarından Mahmut Bey Venedik'e gönderilerek Dalmaçya kıyılarına yapılan saldırıların ve Kıbrıs adasından Müslümanlara yönelen tecâvüzlerin durdurulması talep edilmiştir⁴³. Ancak, Venedikliler, Osmanlı'nın talebini reddettikleri gibi Mahmut bey ve diğer heyet üyelerini tutuklayarak mallarına el koyunca İstanbul'daki Venedikli tacirler, konsoloslar ve konsolosluk memurları tutuklanmış ve 13 Ocak 1570'de iki ticaret gemilerine el konulmuştur⁴⁴. Bu gelişmeler karşısında iki devlet arasındaki ilişkiler iyice gerginleşmesine karşılık Osmanlı Devleti yaklaşık 6 ay sonra Kubât Çavuş'u Venedik'e elçi olarak göndererek, çok sert bir üsluplu yazılmış olan notayı 28 Mart 1570 tarihinde Venedik senatosuna sunmuştur.⁴⁵

Notada; Dalmaçya tarafından Osmanlı hududuna taarruzların olduğunu, bazı Müslüman korsanlara işkencelerin yapıldığını, Akdeniz'in Suriye sahillerinde her türlü fenalığı yapan ve Osmanlı ticaret gemilerine ve hac kabilelerine saldıran haydutların Kıbrıs adasına sığınmalarına göz yumulduğu belirtildikten sonra Kıbrıs'ın teslimi talep edilmekteydi. Fakat Venedik senatosunda Kıbrıs'ın Osmanlı-

⁴⁰ Feridun Emecen, *İmparatorluk Çağının Sultanları -II- II. Selim'den Sultan İbrahim'e (1566-1648)*, İstanbul 2016, s. 29-30; Emrah Safa Gürkan, "Osmanlı-Habsburg Rekâbeti Çerçevesinde Osmanlılar'ın XVI. Yüzyıl'daki Akdeniz Siyaseti", *Osmanlı Dönemi Akdeniz Dünyası*, ed. Haydar Çoruh vd, İstanbul 2011, s. 12.

⁴¹ Recep Dünder, "Kıbrıs'ın Fethi", *Türkler*, C. IX, Ankara 2002, s. 1221.

⁴² Hüseyin Algül, "Osmanlılar Devrinde Kıbrıs Seferinin Mânevî Cephesi ve Ebussuud Efendi'nin Seferle İlgili Fetvası", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. II, S. 2, Bursa 1987, s. 37-42; İdris Bostan, "Fetvanın Osmanlı Yönetimi ve Toplum Üzerindeki Etkisi: Ebussuud Efendi'nin Kıbrıs ve İnebahtı Fetvaları", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 76, İstanbul 2022, s. 41-42; Çiçek, 2022, s. 373.

⁴³ Bilgin, 2015, s. 84

⁴⁴ Dünder, 2002, s. 1221.

⁴⁵ Dünder, 2002, s. 1221-1222.

lara teslimi ile ilgili yapılan oylamada 220 senatörün 199'u Osmanlı Devleti'nin talebi ve diğer konularla ilgili önerilerini reddetmiştir. Senatoda barıştan yana olanlar, Arnavutluk ve Dalmaçya'da bir denge oluşturmak ve ticarî imtiyâzlar kazanmak için, adayı terk etmeyi ya da Kıbrıs'ın ciddi paralarla Osmanlı Devleti'ne satılmasını savunmuşlarsa da başarılı olamamışlardır⁴⁶. Kubad Çavuş, Senato'nun olumsuz cevabını 5 Mayıs 1570'de İstanbul'a getirmiştir.

Durumun aleyhlerine ilerlediğini gören Venedikliler, Avrupa devletleriyle temasa geçerek ittifak arayışına giriştiler. Bu görüşmeler neticesinde Papalık, Venedik ve İspanya, Osmanlı Devleti'ne karşı üçlü bir ittifak yapılmasını kararlaştırdı. Malta Şövalyeleri, Sicilya Krallığı, Genova Cumhuriyeti ve Savva Dükalığı da bu ittifaka birkaç parça gemiden oluşan küçük bir filoyla sembolik olarak katıldı.

Bir taraftan diplomatik faaliyetler sürerken diğer taraftan İstanbul'da sefer hazırlıkları bütün hızıyla aralıksız devam ediyordu. Kıbrıs'a yapılacak sefer için imparatorluğun sınırları içerisinde yer alan eyalet ve sancak beylerine onlarca hüküm gönderilerek hazırlanmakta olan sefer için asker, gemi, silah ve mühimmat ile erzak talep edilmiştir. Mühimme Defterleri⁴⁷ ve Şeriyye Sicillerinden⁴⁸ takip edilen bu hummalı çalışmalarda istenilen insan, hayvan ve malzemenin bir an önce belirtilen yerlere intikali emredilmektedir. Mesela; Mısır, İskenderiye, Şam, Halep ve Bağdat beylerinden asker ve barut talep edilirken, Selanik ve İlbasan'dan gemi, Karaman'dan ise özellikle yiyecek, okçu ve yapı ustaları talep edilmiştir⁴⁹.

Kıbrıs Seferi'ne Serasker olarak Vezir Lala Mustafa Paşa⁵⁰, tecrübesine binâen de denizdeki donanma faaliyetine Vezir Piyale Paşa memur edildi. 1570 Mart ayı geldiğinde Osmanlı Donanması üç filo halinde Ege ve Akdeniz'e hareket etti. Birinci filo Murad Reis komu-

⁴⁶ Dündar, 2002, s. 1222; Bilgin, 2015, s. 84.

⁴⁷ 12 Numaralı Mühimme Defterinde Kıbrıs seferine ilişkin birçok hüküm bulunmaktadır.

⁴⁸ Sefer lojistiği açısından Karaman Eyaleti önemli rol oynamış ve Karaman Beylerbeyliği ile Konya Kadılığına gönderilen hükümlerde yukarıda belirtilen birçok harp malzemesi ve insan gücünün süratle gönderilmesi istenmiştir. Bu konu hakkında bak. Leyla Şafak, *2 Numaralı Konya Şer'iye Sicili (978-989/1570-1582) Değerlendirme ve Transkripsiyon*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2019; M. Akif Erdoğan, "Kıbrıs Adasının Fethinde Konya ve Çevresinin Rolü", *Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, S. 5/Kış, Konya 2008, s. 131-140.

⁴⁹ Şafak, 2019, s. 10-15.

⁵⁰ Şerafettin Turan, "Lala Mustafa Paşa Hakkında Notlar ve Vesikalar", *Belleten*, C. XXII, S. 88, Ankara 1958, s. 574-576; Bekir Kütükoğlu, "Lala Mustafa Paşa", *DİA*, C. 27, Ankara 2003, s. 73-74.

tasında, ikinci filo Piyale Paşa komutasında ve donanmanın en büyük bölümünü oluşturan üçüncü filo ise Kaptan-ı Deryâ Müezzinzâde Ali Paşa'nın komutasında idi. II. Selim'in bizzat katıldığı törenle Serasker Lala Mustafa Paşa'nın da bulunduğu son filo denize açıldı. Bu arada aralarında aldıkları karar gereği Girit'in Suda Limanı'nda birleşecek olan müttefik donanması, ittifaka dâhil güçlerden sadece Venedik Donanması'nın bölgeye gelmiş olması dolayısıyla Osmanlı Donanması'na müdahale edemedi. 1570 Ağustosunda bir araya gelebilen müttefik donanması değişik kısımlardan 206 gemi, 1.300 top, 16.000 asker ile 36.000 gemici ve kürekçiden oluşuyordu. Osmanlı Donanması ise; 180 kadirga, 10 mavna, 170 barça ile Karamürsel denilen küçük deniz parçalarından olmak üzere toplam 360 gemiden oluşuyordu⁵¹. Haziran ayında Fenike Limanı'na gelen Osmanlı Donanması, 20 günlük bir moladan sonra buraya sevk edilen Anadolu sipahileri ile 2 Temmuz 1570'de adaya ilk çıkarmayı yaptı.

Yedi burçtan oluşan Lefkoşa kalesinin her bir burcunun karşısına bir kumandan tayin edilerek ordu yediye ayrılmış ve her ordu emrine yedişer top verilmiştir. Kalenin sağlamlığı, çok iyi savunulması⁵² ve zaman zaman kaleden huruc Harekâtı yaparak Osmanlı kuvvetlerini yıpratması⁵³ fethin uzamasına sebep olmuştur. Kuşatmada Anadolu beylerbeyi İskender Paşa, Cezayir beylerbeyi ve Kapudan Müezzinzâde Ali Paşa, Halep Beylerbeyi Derviş Paşa, Karaman Beylerbeyi Hasan Paşa ve Muzaffer Paşa bir yandan katılmışlar, karargâhta bulunan Lala Mustafa Paşa kolu ile yeniçerilerin bulunduğu Yahya Kethüda kolu ise ayrı bir grup oluşturmuşlardır. Kuşatmanın kırk üçüncü gününde Lala Mustafa Paşa yeni bir hücum emri vermiş ve 9 Eylül 1570 Cumartesi günü Lefkoşa kalesi fethedilmiştir⁵⁴. Bu sırada müttefik donanması Meis adasına kadar gelmiş ve Lefkoşa'nın düştüğü haberini alarak geri dönmüştür.

⁵¹ Kâtip Çelebi, *Tuhfetü'l-Kibâr fî Esfâri'l-Bihâr*, haz. İdris Bostan, Ankara 2018, s. 167-168.

⁵² "...ol kavm-i anid ve ceys-i pelîdün jeng-i tab'ı ve küdür-i cibillîsi kâbil-i terbiye vü islâh ve mütehammil-i tasfiye vü felâh olmadığı ecilden ihtiyârları ile virmeğe ikdâma cür'et itmeyüp ârâ-yı bâtıl ve inkâr-ı fâsîdeleri muktezâsıncaasâkir-i İslâm ve cünûd-ı ehl-i îmânun yürüyüş mahallinde hücum ve cümlelerin def' etmek için hisârları içinde tekrâr handaklar ve metrisler peydâ itdükde...", Muhittin Eliaçık, "Lefkoşa Kalesinin Fethini İlk Elden Anlatan Mühim Bir Mektup", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 26, Konya 2009, s. 34.

⁵³ Kâtip Çelebi, 2018, s. 168.

⁵⁴ Kâtip Çelebi, 2018, s. 168-169; Necdet Öztürk, "Kazasker Vusuli Mehmed Çelebi ve Selim Nâme'si", *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 50, İstanbul 1987, s. 77-83; Numan Külekçi-Turgut Karabey, "Fetihname-i Kıbrıs", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 2, Erzurum 1995, s. 96-97.

Öte yandan Venedikliler ittifakı güçlendirmek ve geliştirmek adına Papalık nezdinde diplomatik destek arayışlarında bulunurken diğer yandan da barış için Osmanlı Devleti'ne müracaat etmiştir. Sokollu Mehmed Paşa onların bu taleplerini Magosa'nın fethinden sonra görüşmek üzere reddetmiş, Lefkoşa'nın düşmesinden sonra Magosa dışında bütün Kıbrıs teslim olmuştur. 1570 yılı Ekim ayı ortalarında Magosa üzerine yürüyen Osmanlı ordusu şehri muhasara altına almış, deniz tarafından düşmana gelmesi muhtemel yardımın önünü kesmek ve ani düşman baskını ihtimalini yok etmek gayesiyle Piyale Paşa, Rodos açıklarına gönderilmiştir. Ancak yaklaşan kış mevsimi dolayısıyla Piyale Paşa, Arap Ahmed Paşa komutasında kırk kadar kadırga bıraktıktan sonra adadan ayrılmış⁵⁵. Kıbrıs'ta ise yalnızca Lala Mustafa Paşa bırakılmıştır. Kış mevsimi geçtikten sonra İstanbul'dan Müezzinzâde Ali Paşa ve Pertev Paşa kumandalarında iki donanma Akdeniz'e gönderilmiş, bu donanmaların desteğini alan Lala Mustafa Paşa da Magosa'yı iyice sıkıştırmaya başlamıştır⁵⁶. Nihayet Kale Komutanı Bragadino 4 Ağustos 1571'de beş maddelik anlaşmayla kaleyi teslim etmiş⁵⁷ ve böylece Kıbrıs'ın fethi tamamlanmıştır.

Fetihten sonra Lefkoşa merkez olmak üzere Kıbrıs idârî yönden bir "Beylerbeyilik" statüsüne alınarak Avlonya Sancakbeyi Muzaffer Paşa Beylerbeyi tayin edilmişse de kısa bir süre sonra Sinan Paşa beylerbeyi olmuştur. Yine fethi müteakip Kâmi Efendi kadı, malî işler için ise arpa emini Bâli Çelebi defterdar olarak atanmışlardır⁵⁸. Magosa Kalesi'nin fethinden yaklaşık iki ay sonra 9 Ekim 1571'de Kıbrıs'ın tahririne başlanmış ve 18 Ekim 1572'de tamamlanmıştır. Bu tahrirle ada arazisi havâss-ı hümayûna dâhil edilmiştir⁵⁹. Baf, Magosa ve Girne'nin sancak haline getirildiği adada, beylerbeyiliğin gelişmesi ve savunmasının güçlendirilmesi gayesiyle de Alâiye, Tarsus, İçil, Zülkadriye ve Sis sancakları da Kıbrıs'a bağlanmıştır. Adada, "Kıbrıs Kanunnâmesi" hazırlanuncaya kadar "Karaman Vilâyeti Kanunnâmesi" uygulanmıştır⁶⁰.

55 Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî (971-1003/1563-1595)*, C. I, yay. Mehmet İpşirli, Ankara 2000, s. 78-79.

56 George Hill, *A History of Cyprus*, New York 2010, s. 950-952.

57 Uzunçarşılı, 1988, s. 14.

58 Seyyid Lokman, *Zübdetü't-Tevârih*, yay. İbrahim Pazan, İstanbul 2022, s. 297.

59 Orhan Kılıç, "Kıbrıs Beylerbeyileri: Sistematiik Bir Analiz", *Tarihte Kıbrıs*, C. I, ed. Osman Köse, Ekim 2017, s. 273.

60 *Osmanlı İdaresinde Kıbrıs (Nüfusu-Arazi Dağılımı ve Türk Vakıfları)*, Yayına Hazırlayanlar: Hacı Osman Yıldırım, Vahdettin Atik, Murat Cebecioğlu, Hasan Çağlar, M. Yahya Okutan, Mustafa Serin, Osman Uslu, Fuat Yavuz, Numan Yekeler, İsmail Yücedağ, Başbakanlık Devlet

Adanın fethi sonrasında, bir yandan idârî teşkilatlanma yapılırken, bir yandan da istimâlet politikasının⁶¹ gereği olarak, yerli halk Osmanlı sistemine ısındırılmaya çalışılmıştır. Üstelik Magosa Kalesi haric, adanın fethinin kolay olmasında yerli halkın yardımlarının da büyük rolü olmuştur. Hatta adanın ileri gelenlerinden bazıları, Girne'nin kan dökülmeden ele geçirilmesinde etkili olmuşlar ve bu hizmetlerine karşılık ellerine bazı vergilerden muaf olduklarına dair belgeler verilmiştir. Kıbrıs'ta asker ve idareci olarak bulunanlara ada halkının malî durumlarını kuvvetlendirmeleri için hiç bir gayretten sakınmamaları ve onları korumaları tavsiye edilmiştir. Fetihten sonra çıkarılan Kıbrıs Adası Kanunnâmesiyle Venedikliler dönemindeki vergi adaletsizlikleri ortadan kaldırılarak yarısını vermekle yükümlü kılınmışlardır⁶². Öte yandan Latinler döneminde halkın elinden alınan dinî hürriyetleri geri verilerek sürgünde olan Ortodoks başpiskoposunun adaya dönmesine müsâade edilmiş ve Kıbrıs Başpiskoposluğu ihya edilmiştir⁶³.

Fethin ardından Lala Mustafa Paşa Kıbrıs Adasını terk ederken geride kalan gönüllü, topçu, azap ve yeniçeri sayısı 3.779 idi ve bunlar adada bulunan 5 kaleye dağılmış durumdadır⁶⁴. Devlet, bunların adada yerleşmelerini özendirici bir takım uygulamalara gitmiştir. Mesela; evlenmek isteyenler için Anadolu'nun muhtelif bölgelerinden bâkire kızlar getirtilmiştir⁶⁵. Askerler dışında adada görev alan defterdar, kadı, tezkireci vs. gibi bir kısım memurlar da, görevleri dolayısıyla aileleri ile birlikte Kıbrıs'ta ikamet etmiştir. Adanın askerî bakımdan takviyesi yanında, nüfus olarak da arttırılmasına ihtiyaç duyulduğu tahrir defterlerindeki kayıtlardan anlaşılmış, fetih öncesinde 200.000'e yakın nüfusu bulunan adada 1572 tarihinde yapılan tahrir göre 905 meskûn köye karşılık bilhassa Mesarye ve Mazato bölgesindeki 76 köyde kimsenin yaşamadığı görülmüştür⁶⁶. Bu se-

Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı yay. Nu: 43, Ankara, 2000, s. 52-53.

⁶¹ Halil İnalçık, "Osmanlı Fetih Yöntemleri", *Cogito, Osmanlılar Özel Sayısı*, 19, İstanbul 1999, s.115-135.

⁶² Halil İnalçık, "Ottoman Policy and Administration in Cyprus After the Conquest", *Kıbrıs Tetkikleri Kongresi*, Ankara 1971, s. 59-77; Ahmed Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri*, C. 7, İstanbul 1994, s. 635-636.

⁶³ Harry Luke, *Cyprus Under the Turks, 1571-1878*, London 1921, s. 14-16.

⁶⁴ Cengiz Orhonlu, "Osmanlı Türklerinin Kıbrıs Adasına Yerleşmesi (1570-1580)", *Türk Kültürü*, C. XII, S. 139-141 (Kıbrıs Sayısı), Ankara 1974, s. 331-332.

⁶⁵ Cengiz Orhonlu, "Osmanlı Türkleri'nin Kıbrıs Adasına Yerleşmesi (1570-1580)", *Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi, 14-19 Nisan 1969: Türk Heyeti Tebliğleri*, Ankara 1971, s.93.

⁶⁶ H. İnalçık, "Kıbrıs'ta Türk İdaresi Altında Nüfus", *Kıbrıs ve Türkler*, Ankara 1964, s.27; Turan

bepile öncelikle, fetih sırasında ve öncesi dönemde yerlerini terk ederek dağlık bölgelere sığınmış olan yerli halktan geri dönmek isteyenlere her türlü kolaylık gösterilip yardımlar yapılmıştır.

Yeni bir yer Osmanlı hâkimiyetine girince klasik Osmanlı fetih politikaları gereği önce bölgenin tahriri yapılır, kanunları düzenlenir, vergi sistemi ıslah edilir, Bu düzenlemelere paralel olarak bir de iskân politikası yürütülür⁶⁷. Osmanlı Devleti, Kıbrıs'ta da adayı Türkleştirmek - İslâmlaştırmak ve yeni fethedilen bu topraklarda kurulacak olan Türk idaresinin, güven ve istikrarını sağlamak için, Türk nüfus yerleştirmek gayesiyle, geleneksel iskân politikalarından biri olan sürgün metodunu⁶⁸ uygulamaya koymuştur.

Kıbrıs Beylerbeyi Sinan Paşanın, harap ve boşalmış durumda bulunan Kıbrıs'ın yeniden iskân ve imar edilerek, zenginleştirilmesinin gerekliliğini içeren arzı üzerine; Sultan II. Selim, 21 Eylül 1572 tarihinde Karaman, Anadolu, Rum ve Dulkadir eyâletleri ile Alâiye, Manavgat, İç-il, Bozok, Teke sancaklarında bulunan kadırlara hitâben bir sürgün hükmü göndermiştir⁶⁹. Hükümde; Anadolu'dan Kıbrıs'a sevk edilecek olan sürgünlerin kimlerden, nereden, ne kadar ve nasıl yapılacağını yanında; Kıbrıs toprağının gayet mümbit olduğu ve bire elli, altmış mahsul verdiği ancak işlenemediği; iklimin ziraat yapmaya elverişli olduğu⁷⁰; gerekli olan yerlere kaleler bina edildiği için düşmandan korkacak bir durum olmadığı; adaya göç edenlerin

Gökçe, "1572-73 Yıllarında Kıbrıs'ta İskân Edilmek Üzere Karaman ve Rûm Vilâyetlerinden Sürülen Âileler", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. 3, İzmir 1999, s. 10.

⁶⁷ İnalçık, 1999, s.115-145

⁶⁸ Sürgün metodu hakkında geniş bilgi için bkz. Ö. L. Barkan, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Sürgünler" *İktisat Fakültesi Mecmuası (İFM)*, XI, İstanbul 1949-1950, s.525-561; Aynı Yazar ve Dergi, XIII, İstanbul 1953, s.56-78; Aynı Yazar ve Dergi, XV, İstanbul 1955, s.209-236; Aynı Yazar, "Osmanlı Tarihinde Rumeli'nin İskanı İçin Yapılan Sürgünler Meselesi", *CHP Konferanslar Serisi*, Kitap:16, s.55-72; M. Çağatay Uluçay, "Sürgünler Yeni ve Yakın Çağlarda Manisa'ya ve Manisa'dan Sürülenler", *Belleten*, XV/60, Ankara 1951, s.507-592; Feridun M. Emecen, "XVI. Asır Başlarında Bir Göçün Tarihçesi Gelibolu'da Sirem Sürgünleri", *Osmanlı Araştırmaları (OA)*, X, İstanbul 1990, s.161-179.

⁶⁹ Söz konusu sürgün hükmü için bk. BOA, A. DVNSMHH. D. 19/669. Bu belge ilk olarak H. Fikret Alasya tarafından (*Kıbrıs Tarihi*, Lefkoşa 1939, s.55-58) daha sonra da çeşitli araştırmacılar tarafından kullanılmıştır. Bk. Mehmet Akif Erdoğan, "Beyşehir ve Seydişehir Kazâlarından Kıbrıs Adasına Sürülmüş Aileler", *Tarih İncelemeleri Dergisi (TİD)*, XI, İzmir 1996, s.9, dipnot 1.

⁷⁰ "Kıbrıs Ceziresi asâkir-i nusret-eser istilâsıyla hayli yirleri harâb olub ve harâb olan yirler zirâ'at ve bâğ u bâğçe vü şeker kamışına sâlih yirler olup hattâ toprağında ve zirâ'at olunan hubûbun her kilesinden elli altmış kîle hâsıl virür kuvvetlü yirler olub", A. DVNSMHH. D. 19/669.

iki yıl her türlü vergiden muaf olacakları; dağlık ve arazisi az olan köylerin, köy halkından olup da şehirlerde çalışanların; işi, gücü olmayıp leventlik edenlerin ve ehl-i sanat olanların her on hânenen bir hânesinin âlet ve vasıtaları ile çiftçilerin ise davar ve çiftleriyle gönderilmesi, taşınmaz malların satılıp nakit olarak ellerine verilmesi⁷¹; adaya gönderilecek kişilerin fakir ve zavallı değil, gittikleri yerde iş yapabilecek güç ve kuvvette olmaları; seçilen kişilerin sevkiyatı sırasında her türlü suistimalden kaçınılması; deftere yazıldığı halde adaya gitmeyenlerin, her nerede olursa olsun bulunup 'siyaset' olunacağı gibi hususlar belirtilmiştir⁷².

21 Eylül 1572 tarihli sürgün hükmünün gereği iki ay içerisinde tamamlanmış ve Kasım ayında defter halinde İstanbul'a gönderilmiştir. Söz konusu deftere göre Kıbrıs'a gönderilmek üzere Aksaray'dan 225⁷³, Beyşehir'den 262, Seydişehir'den 202, Andıç'dan 145, Develi-hisar'dan 197, Ürgüp'ten 64, Koçhisar'dan 88, Niğde'den 172, Bor'dan 69, Ilgın'dan 48, İshaklı'dan 87 ve Akşehir'den 130 olmak üzere toplam 1.689 aile belirlenmiştir⁷⁴. Karaman Eyâleti'nde bu kazâlardan başka Lârende'den de 223 nefer⁷⁵ yazılmış olmasına karşın Lârende ile ilgili defter maalesef günümüze ulaşamamıştır.

Fetihten sonra yeni bir mülkî yapıya kavuşan Kıbrıs, Lefkoşa idare merkezi olmak üzere 16 kazâyâ ayrılmıştır. Bunlar Tuzla, Limasol, Piskopi, Gilan, Evdim, Magosa, Karpas, Dağ, Değirmenlik, Baf, Kukla, Hırsofi, Omorfa, Mesarye ve Girne kazâlarıdır. Kıbrıs Beylerbeyliği'nin beylerbeyilik statüsü 1670 yılına kadar devam etmiştir⁷⁶. Girid Savaşı (1645-1669) yıllarında nüfusun azalması ve ti-

⁷¹ Sürgün yazılan hâne reislerinin taşınmaz mal ve mülklerinin kıymetlerinin belirlenerek kendilerine ödenmek üzere, deftere kaydedilmesi usul gereği olmasına rağmen, Aksaray ve Koçhisar kazâlarından yazılan hâne reislerinden sadece, Koçhisar Kazâsı'nda 7 sürgün hânesine ait emlak kıymetinin belirtildiği görülmektedir. Bunlar da, her biri 6.000 akçe olmak üzere toplam 42.000 akçe yapmaktadır. Sancak dâhilindeki diğer sürgünler için böyle bir uygulamaya rastlanılmamaktadır. Bkz. BOA, Kâmil Kepeci Mevkûfât, No.2551, s.71.

⁷² Bk. BOA, A. DVNSMMH. D. 19/669.

⁷³ Aksaray sürgünleri için bk. Alaaddin Aköz-Doğan Yörük, "Aksaray Sancağı'ndan Kıbrıs Adasına Sürgün Edilen Aileler", *Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi*, C. 2, S. 1, Elazığ 2004, s. 83-142.

⁷⁴ *Osmanlı İdaresinde Kıbrıs (Nüfusu-Arazi Dağılımı ve Türk Vakıfları)*, s. 53-54; Orhonlu, 1971, s. 94; Buradaki kazâlardan yazılan sürgün hânelerin sayılarını karşılaştırmak için bk. Recep Dündar, "Kıbrıs'ın Fethi ve İskânı", *Osmanlı*, C. IV, ed. Güler Eren, Ankara 1999, s. 637; Erdoğan, 1996, s.15.

⁷⁵ BOA, A. DVNSMMH. D. 22/ 228: (5 Rebiülevvel 981/ 5 Temmuz 1573).

⁷⁶ *Osmanlı İdaresinde Kıbrıs (Nüfusu-Arazi Dağılımı ve Türk Vakıfları)*, s. 54-55.

carî hayatın bozulması Kıbrıs Beylerbeyiliğinin gelirlerinde düşüşe sebep olmuş, bu sebeple de ada, idari olarak 1670 yılında Kaptanpaşalık'a bağlanmıştır⁷⁷. Bu dönemde vergi toplamakla görevli olan ağalar arasındaki rekabet neticesinde artan huzursuzluk 1685 yılında Boyacıoğlu Mehmed İsyanı ile patlak vermiştir⁷⁸. 1687'de bastırılan bu isyanda Kaptanpaşalık yönetiminin yetersizliği görülerek ada 1703 yılından⁷⁹ itibaren vezir-i azam "hasları" olarak verilmeye başlanmıştır.

1785 yılında ise vezir-i azam hassı olmaktan çıkarılarak Divân-ı Hümayûn'a bağlı bir muhassıllık haline getirilen Kıbrıs, bu statüyü 1839 yılında Tanzimat'ın ilanına kadar korumuştur. Tanzimat sonrasında Cezâyir-i Bahr-i Sefîd eyâletine bağlı bir sancağa dönüştürülüp idaresine "kaimmakam" ünvanıyla bir mutasarrıf tayin olunmuştur. 1861'de Cezâir-i Bahr-i Sefîd eyâletinden ayrılarak 1878'de adanın İngiltere'ye devrine kadar İstanbul'a bağlı bir mutasarrıflık olarak kalmıştır⁸⁰. Ada Rumları 308 yıllık Türk idaresinde (1570-1878) varlıklarını korudukları gibi ekonomik, kültürel ve hatta siyasî bakımdan da gelişme imkânını bulmuşlardır.

Sonuç olarak adanın fethiyle, başkent İstanbul ile Suriye ve Mısır eyaletleri arasındaki deniz trafiği hem ticarî bakımdan hem de hac yolculuğu açısından tamamen güvenlik altına alınmakla kalmamış, adanın stratejik konumu dolayısıyla Avrupa - Afrika, Asya - Afrika, Avrupa - Asya arasında cereyan eden deniz ticareti de dönemin küresel gücü hâline gelen Osmanlı Devleti'nin kontrolüne girmiştir.

Kıbrıs'ın 1571'de Osmanlılar tarafından fethinden sonra uygulanan iskân politikaları ile adanın Türkleştirilmesi ve İslâmlaştırılması sağlanmış ve bu durum günümüze kadar bu şekilde süregelmiştir.

⁷⁷ Recep Dündar, *Kıbrıs Beylerbeyliği (1570-1670)*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya 1998, s. 89-90.

⁷⁸ H. Fikret Alasya, "Osmanlı Türkleri İdaresinde Kıbrıs: 1571-1878", *Tarih Semineri Dergisi*, S. 1-2, İstanbul 1937, s. 101-102.

⁷⁹ Kılıç, 2017, s. 275.

⁸⁰ Çiçek, 2022, s. 375.

KAYNAKÇA

1. ARŞİV KAYNAKLARI

Başkanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi,
Bâb-ı 'Asâfî Dîvân-ı Hümayûn Mühimme Defterleri (A {DVNSM-HM. d.}), 19, 22,

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Ka-
mil Kepeci Tasnifi (KK.), 2551,

2. ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER

Ahmed B. Yahya El-Belazuri, *Fütuhu'l Büldan Ülkelerin Fetihleri*, çev.
Mustafa Fayda, Siyer Yayınları, İstanbul 2013.

Akgündüz, Ahmed, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, C. 7,*
FEY Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.

Aköz, Alaaddin -Doğan Yörük, "Aksaray Sancağı'ndan Kıbrıs Adasına
Sürgün Edilen Aileler", *Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları*
Dergisi, C. 2, S, 1, Elazığ 2004, s. 83-142.

Alasya, Fikret, H., "Osmanlı Türkleri İdaresinde Kıbrıs: 1571-1878",
Tarih Semineri Dergisi, S. 1-2, İstanbul 1937, s. 93-135.

Algül, Hüseyin, "Osmanlılar Devrinde Kıbrıs Seferinin Mânevî Cephe-
si ve Ebussuud Efendi'nin Seferle İlgili Fetvası", *Uludağ Üniversitesi*
İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. II, S. 2, Bursa 1987, s. 37-42.

Apak, Adem, "Hz. Osman Dönemi Fetihleri", *Uludağ Üniversitesi İlahi-*
yat Fakültesi Dergisi, 9/9, Bursa 2000, s. 437-446.

Barkan, Ömer Lütfi, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Bir İskân ve Koloni-
zasyon Metodu Olarak Sürgünler" *İktisat Fakültesi Mecmuası (İFM),*
XI, İstanbul 1949-1950, s.524-569.

Barkan, Ömer Lütfi, "Osmanlı Tarihinde Rumeli'nin İskânı İçin Yapılan
Sürgünler Meselesi", *CHP Konferanslar Serisi, Kitap:16, s.55-72.*

- Bilgin, Feridun, “Kıbrıs’ın Fethi İçin Yapılan Hazırlıklar (Arşiv Belgelerine Göre)”, *Mukaddime: Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. VI, S. 1, Mardin 2015, s. 79-100.
- Bostan, İdris, “Fetvanın Osmanlı Yönetimi ve Toplum Üzerindeki Etkisi: Ebussuûd Efendi’nin Kıbrıs ve İnebahtı Fetvaları”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S. 76, İstanbul 2022, s. 35-62.
- Çiçek, Kemal, “Kıbrıs”, *DİA*, C. 25, Ankara 2022, s. 373-379.
- Danişmend, İsmail Hami, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. II, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971.
- Demirkent, Işın, “Kıbrıs”, *DİA*, C. 25, Ankara 2022, s. 371-373.
- Dündar, Recep, *Kıbrıs Beylerbeyliği (1570-1670)*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya 1998.
- Dündar, Recep, “Kıbrıs’ın Fethi ve İskânı”, *Osmanlı*, ed. Güler Eren, C. IV, Ankara 1999, s. 632-648.
- Dündar, Recep, “Kıbrıs’ın Fethi”, *Türkler*, C. IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 667-678.
- Eliaçık, Muhittin, “Lefkoşa Kalesinin Fethini İlk Elden Anlatan Mühim Bir Mektup”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 26, Konya 2009, s. 21-38.
- Emecen, Feridun, “XVI. Asır Başlarında Bir Göçün Tarihçesi Gelibolu’da Sirem Sürgünleri”, *Osmanlı Araştırmaları (OA)*, X, İstanbul 1990, s.161-179.
- Emecen, Feridun, *İmparatorluk Çağının Sultanları -II- II. Selim’den Sultan İbrahim’e (1566-1648)*, İSAM Yayınları, İstanbul 2016.
- Erdoğan, M. Akif, “Beyşehir ve Seydişehir Kazâlarından Kıbrıs Adasına Sürülmüş Aileler”, *Tarih İncelemeleri Dergisi (TİD)*, XI, İzmir 1996, s.9-66.
- Erdoğan, M. Akif, “Kıbrıs Adasının Fethinde Konya ve Çevresinin Rolü”, *Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, S. 5/Kış, Konya 2008, s. 131-140.
- Fisher, Sydney Nettleton, *Sultan Bayezid Han; 1481-1512*, çev. Hazal Yalın, Kitap Yayınevi, İstanbul 2014.
- Gazioğlu, Ahmet C., *Kıbrıs’ta Türkler 1570-1578*, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi, Lefkoşa 2000.
- Gelibolulu Mustafa Âli, *Künhü’l-Ahbâr*, yay. Mehmet Çavuşoğlu, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2019.

- Gökçe, Turan, "1572-73 Yıllarında Kıbrıs'ta İskân Edilmek Üzere Karaman ve Rûm Vilâyetlerinden Sürülen Âileler", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. 3, İzmir 1999, s. 9-74.
- Gültepe, Necati, "Kıbrıs'ın Tapusu (Vakıflar, Mal Varlıkları ve Nüfus)", *Rauf Denktaş'a Armağan*, Yay. Haz. Yakan Cumaloğlu – Erol Cihan-gir, Turan Kültür Vakfı, Ankara 2000.
- Gürkan, Emrah Safa, "Osmanlı-Habsburg Rekâbeti Çerçevesinde Osmanlılar'ın XVI. Yüzyıl'daki Akdeniz Siyaseti", *Osmanlı Dönemi Akdeniz Dünyası*, ed. Haydar Çoruh vd, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2011.
- Hill, George, *A History of Cyprus*, New York 2010.
- İbn Cerîr Et-Taberî, *Tarihü't-Taberî*, C. 4, çev. Cemalettin Saylık, Ankara Okulu Yay., Ank., 2020.
- İlgürel, Mücteba, "Kanuni'den Sonra Osmanlılar", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi (DGBİT)*, X, İstanbul 1989, s.383-509.
- İnalcık, Halil, "Kıbrıs Fethinin Tarihi Manası", *Kıbrıs ve Türkler*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1964, s. 21-26.
- İnalcık, Halil, "Kıbrıs'ta Türk İdaresi Altında Nüfus", *Kıbrıs ve Türkler*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1964, s. 27-58.
- İnalcık, Halil, "Ottoman Policy and Administration in Cyprus After the Conquest", *Kıbrıs Tetkikleri Kongresi*, Ankara 1971, s. 59-77.
- İnalcık, Halil, "Osmanlı Fetih Yöntemleri", *Cogito, Osmanlılar Özel Sayısı*, 19, İstanbul 1999, s. 115-135.
- Kâtip Çelebi, *Tuhfetü'l-Kibâr fi Esfâri'l-Bihâr*, haz. İdris Bostan, T.C. Başbakanlık Denizcilik Müsteşarlığı Yayınları, Ankara 2018.
- Kiliç, Orhan, "Kıbrıs Beylerbeyileri: Sistematik Bir Analiz", *Tarihte Kıbrıs*, C. I, ed. Osman Köse, Akdeniz Karpaz Üniversitesi, 2017.
- Külekçi, Numan, Turgut Karabey, "Fetihname-i Kıbrıs", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 2, Erzurum 1995, s. 81-102.
- Kütükoğlu, Bekir, "Lala Mustafa Paşa", *DİA*, C. 27, Ankara 2003, s. 73-74.
- Luke, Harry, *Cyprus Under the Turks, 1571-1878*, London 1921.
- Orhonlu, Cengiz, "Osmanlı Türklerinin Kıbrıs Adasına Yerleşmesi (1570-1580)", *Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi, 14-19 Nisan 1969: Türk Heyeti Tebliğleri*, Ankara 1971, s. 91-103.

Orhonlu, Cengiz, “Osmanlı Türklerinin Kıbrıs Adasına Yerleşmesi (1570-1580)”, *Türk Kültürü*, C. XII, S. 139-141 (Kıbrıs Sayısı), Ankara 1974, s. 331-338.

Osmanlı İdaresinde Kıbrıs (Nüfusu-Arazi Dağılımı ve Türk Vakıfları), Yayına Hazırlayanlar: Hacı Osman Yıldırım, Vahdettin Atik, Murat Cebecioğlu, Hasan Çağlar, M. Yahya Okutan, Mustafa Serin, Osman Uslu, Fuat Yavuz, Numan Yekeler, İsmail Yücedağ, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı yay. Nu: 43, Ankara, 2000.

Öztürk, Necdet, “Kazasker Vusuli Mehmed Çelebi ve Selim-Nâme’si”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, S. 50, İstanbul 1987, s. 9-108.

Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî (971-1003/1563-1595)*, C. I, yay. Mehmet İpşirli, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000.

Seyyid Lokman, *Zübdetü’t-Tevârih*, yay. İbrahim Pazan, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2022.

Şafak, Leyla, *2 Numaralı Konya Şer’iye Sicili (978-989/1570-1582) Değerlendirme ve Transkripsiyon*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2019.

Şakiroğlu, Mahmut H., “1503 Tarihli Türk - Venedik Andlaşması”, *VIII. Türk Tarih Kongresi: Ankara 11-15 Ekim 1976 Kongreye Sunulan Bildiriler*, C. III, Ankara 1983, s. 1559-1569.

Turan, Şerafettin, “Lala Mustafa Paşa Hakkında Notlar ve Vesikalar”, *Belleten*, C. XXII, S. 88, Ankara 1958, s. 574-576.

Uluçay, Çağatay M., “Sürgünler Yeni ve Yakın Çağlarda Manisa’ya ve Manisa’dan Sürülenler”, *Belleten*, XV/60, Ankara 1951, s.507-592.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, III/I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988.

“93 Harbi’nden Barış Harekâtı’na Kıbrıs”⁸¹

Doç. Dr. Mustafa DURDU

Karamanoğlu Mehmetbey Üniv.

GİRİŞ

1571 yılında Türkler tarafından fethinden günümüze kadar olan Kıbrıs tarihini dört ana devrede incelememiz mümkündür. İlk devre 1571’den 1878 yılında İngiliz idaresine geçtiği zaman dilimini içine alan Osmanlı dönemidir. İkinci devre İngiliz dönemi olup 1878’den 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kuruluşuna kadar geçen süreyi içine alır. Bu devrede İngilizlerin Kıbrıs’ı tek taraflı olarak ilhak ettikleri 1914 yılı kırım noktasıdır. Dördüncü devre ise 1960’tan Kıbrıs Barış Harekâtı’na kadar geçen ve Kıbrıs Türkleri için acı dolu yılları ihtiva eden dönemi içine alır. Beşinci devre ise Barış Harekâtı’ndan günümüze kadar olan süreci kapsamaktadır. Biz burada Kıbrıs’ın ikinci ve üçüncü devrelerini oluşturan 1878-1974 arasındaki tarihini kısaca anlatmaya çalışacağız. Olayları, kronolojik olarak ve mümkün mertebe özetleyerek yansıatacağız.

Kıbrıs konusunda iki kırım noktası vardır ki bunlar bazı siyaset uzmanları, tarihçiler ve hatta kamuoyu tarafından tartışma konusu yapılmış, birbirinden farklı yorumlamalara sebebiyet vermiştir. Bunlardan ilki 4 Haziran 1878 tarihli Kıbrıs Konvansiyonu, diğeri de Lozan Antlaşması’nın 20. maddesidir. Oysa bu iki dönemi kendi

⁸¹ Doç. Dr. Mustafa Durdu, Karamanoğlu Mehmet bey Üniversitesi, Öğretim Üyesi

şartları içinde değerlendirmenin daha sağlıklı sonuçlar vereceğini düşünüyorum. Aslında bu konuda üzerinde ilk durulması gereken hususun İngiltere'nin Kıbrıs'a olan ilgisinin kaynağı üzerinde olmasıdır.

1878-1960 Arası Kıbrıs Meselesi

Kıbrıs Adası'nın İngiltere'nin gündemine gelmesini Ayastefanos ve Berlin Antlaşmaları ile başlatmak yanlış olacaktır. Meselenin arka planını da ortaya koymamız gerekir. Bilindiği gibi 93 Harbi olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rusya Harbi'ne kadar İngiltere'nin genel dış siyaseti, Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünün devam etmesi üzerine şekillenmişti. Bunun en bariz örneğini Kırım Harbi'nde (1853-1856) görmemiz mümkündür. Rusya'ya karşı Osmanlı Devleti'nin yanında İngiltere ekseninde Avrupa Devletleri birliktelik oluşturmuşlardı. Fakat ilerleyen yıllarda İngiltere'nin dış siyaseti, Rusya'nın ezici ve yok edici gücü ile yayılcı politikasının engellenememesi, Balkanlardaki Slavları etkisin altında tutması ve Devlet-i Aliyye üzerindeki tazyikini artırması gibi olaylar sonucunda ve iç dinamiklerindeki politika değişikliği hasebiyle değişmişti. 93 Harbi henüz başlamadan İngiltere Rusya'yı Boğazlara ve Akdeniz'e inme yolunda frenlemek için bazı tedbirler almaya başlamıştır. Bu tedbirler içinde Akdeniz'de stratejik ve askerî bir üs aranması da vardı. 1877 yılında İngiliz gizli servisi tarafından İngiliz hükûmetine verilen raporda Kıbrıs Adası'nın İngiltere için önemli bir üs olabileceği ifade ediliyordu. Hatta Kıbrıs'ın limanları ve jeostratejik durumu ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştı. İngiltere Rusya'yı Akdeniz'de engellemek için daimî bir üs arıyordu. Bu şekilde Hindistan yolu güvence altına girecekti. 93 Harbi sonrasında İngiltere Dışişleri Bakanı olarak tayin edilen Lord Salisbury (Lord Robert Cecil) de Kıbrıs Adası'nın İngiliz yönetimine girmesini savunuyordu. Kıbrıs, Malta'dan daha elverişli üstelik Boğazlara ve Süveyş Kanalı'na daha yakındı. Hindistan yolu üzerinde olması onun önemini daha da artırıyordu.

Osmanlı Devleti ile Rusya arasında 3 Mart 1878 tarihinde imzalanan Ayastefanos Antlaşması ile büyük bir Bulgaristan Prensliği kuruluyordu. Bu yeni devletin sınırları Karadeniz'den Adalar Denizi'ne kadar uzanıyor, Batı Trakya'yı, Makedonya'nın büyük bölümünü ve Doğu Rumeli'yi içine alıyordu. Ayrıca Doğu Anadolu'da Kars, Ardahan, Batum ve Doğu Beyazıt da Rusya'ya veriliyordu. İngiltere bu antlaşmanın kendi çıkarları için tehlikeli olduğunu görüp 3 Mayıs

1878'de Rusya'ya bir nota vererek Bulgaristan'ın sınırlarının daraltılmasını, Doğu Anadolu'da işgal edilen yerlerin Osmanlı Devleti'ne iade edilmesini istedi. İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Salisbury, 10 Mayıs 1878'de İstanbul'daki elçisi Sir Henry Layard'a gönderdiği bir talimatta da Rusya'nın Osmanlı Devleti'nin Asya topraklarına herhangi bir saldırısı hâlinde İngiltere'nin askerî açıdan Osmanlı'ya destek vermesi karşılığında Kıbrıs Adası'nın İngiltere yönetimine bırakılması ve Doğu Anadolu'daki Hristiyanlar için reform yapılmasına yönelik bir antlaşma metni için hazırlık yapmasını istedi. İngiltere'nin verdiği notaya cevap veren Rusya, Bulgaristan sınırlarının yeniden belirlenebileceğini ve Doğu Anadolu'da sadece Doğu Beyazıt'ın iade edilebileceğini söyledi. Bunun üzerine İngiltere, Ayastefanos Antlaşmasının revize edilmesine yönelik diğer Avrupa Devletleriyle görüşmelere başladı. Lord Salisbury, İstanbul'daki İngiliz Sefiri Sir Layard'a 24 Mayıs 1878'de gönderdiği yeni talimatında söz konusu ittifak antlaşmasını Babıali'ye teklif etmesini ve vakit kaybetmeden antlaşmanın hemen imzalanmasını istedi. Bunun üzerine Sir Layard, Osmanlı hükûmetine ultimatom mahiyetinde sunduğu antlaşma teklifinin iki gün içinde imzalanmaması hâlinde İngiltere'nin Ayastefanos'u yenileme görüşmelerini bırakacağını bildirdi. Ayrıca 25 Mayıs 1878'de Sultan II. Abdülhamid ile görüşerek İngiltere'nin Ayastefanos'un düzeltilmesi için toplanması muhtemel kongrede Osmanlı yararına çalışacağını, Rusların Doğu Anadolu'yu boşaltması için uğraşacağını, bunun karşılığında da bir ittifak antlaşması çerçevesinde Kıbrıs Adası'nın İngiltere'nin idaresine verilmesini önerdi. Sultan II. Abdülhamid, bu antlaşmayı mahzurlu görmekle beraber mevcut şartları dikkate alarak daha büyük toprak kayıplarını engellemek için kerhen kabul etmek zorunda kalmış, bununla birlikte konunun mecliste müzakere edilmesini istemiştir. Bu sırada 20 Mayıs 1878'deki Çırağan Baskını'ndan sonra görevden azledilen Sadık Paşa'nın yerine sadarete getirilen Mütercim Rüşdi Paşa, bir hafta süren sadrazamlık görevinden azledilmiş ve yerine hariciye nazırlığı uhdesinde kalmak üzere 4 Haziran'da Mehmed Esad Safvet Paşa sadrazam tayin edilmişti. Gerekli müzakereler yapıldıktan sonra Safvet Paşa ile Sir Layard arasında 4 Haziran 1878'de Kıbrıs Konvansiyonu olarak da bilinen ittifak mukavelenamesi imzalandı. Bu mukavelename iki maddeden oluşuyordu:

I. Rusya Devleti, Kars, Ardahan ve Batum veya bunlardan birini işgal altında tutup da barış antlaşmasından sonra Osmanlının Asya topraklarından bir kısmına saldıracak olursa İngiltere Devleti adı

geçen yerleri silah ile muhafaza ve müdafaa etmek üzere Saltanat-ı Seniyye ile birleşmeyi taahhüt eder. Buna karşılık Padişah da Osmanlı memleketlerinde bulunan Hristiyan ve saire tebaanın korunması ve iyi idare edilmeleriyle ilgili olarak ileride iki devlet arasında kararlaştırılacak olan ıslahatları icra edeceğini İngiltere Devleti'ne vaat eder. Ayrıca Osmanlı Devleti, İngiltere'nin taahhütlerini icra edebilmesi için Kıbrıs Adasını kendisine tahsis eder ve asker konuşlandırarak Ada'yı idare etmesine muvafakat eder.

II. İşbu mukavelename tasdik olunacak ve tasdiknameleri de bir ay içinde veya daha erken teati edilecektir. İki tarafın murahhasları bu mukavelenameyi imza ve temhir etmişlerdir.

Bu antlaşma yapıldıktan sonra Osmanlı Devlet adamları konuyu tekrar görüşüp istişare ederek mukavelenameye ek hükümler konması noktasında çalışmalarla başlamışlardı. İstanbul'da bunlar yaşanırken 13 Haziran'da Berlin'de Ayastefanos'un yeniden düzenlenmesi için görüşmeler başlamıştı ki, 14 Haziran 1878'de Globe dergisinde, İngiltere ile Rusya arasında yapılan 30 Mayıs 1878 tarihli gizli bir antlaşmanın metni yayımlandı. Bu gizli antlaşmada Rusya'nın Doğu Anadolu'da işgal ettiği Kars, Ardahan, Batum'u elinde tutmasına İngiltere rıza gösteriyordu. Bu, Kıbrıs'ın uzun süre İngilizlerde kalması anlamına geliyordu. Ayrıca Berlin'deki görüşmelerde İngiltere'nin Osmanlı'ya bir yardımının dokunmayacağı izlenimini de veriyordu.

Osmanlı devlet adamları Kıbrıs Konvansiyonu'na ek maddeler ihdas etmek için yaptıkları müzakereler sonucunda 6 maddelik bir liste hazırladılar ve bunu İngiliz Sefiri Sir Layard'a teklif ettiler. İngilizler bu antlaşmanın şimdilik açığa çıkmasını istemedikleri için ve Osmanlı devlet adamlarının ısrarları sebebiyle bu ek hükümleri kabul etmek zorunda kaldılar ve 1 Temmuz 1878'de Sadrazam ve Hariciye Nazırı Safvet Paşa ile İngiliz Sefiri Sir Layard tarafından ek antlaşma imzalandı. Bu ek antlaşmaya göre Kıbrıs'ta şer'i mahkemelerin devam edeceği, Evkafın ve İngilizlerin belirlediği birer delege ile Kıbrıs'taki cami, mezarlık, okul, medrese gibi vakıf kurumlarının faaliyetlerinin yürütüleceği, mirî arazilerin gelirleri hariç olmak üzere Kıbrıs'ın gelirlerinden giderler karşılandıktan sonra arta kalan meblağın her yıl İstanbul'a gönderileceği, Osmanlı hükümetinin Kıbrıs'taki mirî arazi ve emlak-ı hümayunu istediği şekilde satıp kiralayabileceği, İngiliz hükümetinin kamu yararı için gerekli olan arazileri uygun fiyata satın alabileceği ve Rusya'nın Doğu Anadolu'da işgal ettiği yerlerden çekilmesi hâlinde İngiltere'nin Kıbrıs'ı boşaltıp

Osmanlıya iade edeceği kayıt altına alınmıştır. Bu sırada Berlin'de bulunan Lord Salisbury, bu ek antlaşmadan memnun olmasa da kabul etmek zorunda kalmıştır.

İngiltere bir an önce Kıbrıs ile ilgili fermanın verilmesini istemiştir. Fakat Osmanlı hükümeti işi ağırdan almıştır. Ferman taslağı hazırlanmış, fakat Sultan II. Abdülhamid onaylamamıştır. Konunun hassasiyetine binaen Sultan'ın emriyle 3 Temmuz 1878'de geniş katılımlı bir umumî meclis toplanmıştır. Buraya bizzat Sultan da gelerek bir konuşma yapmış ve konunun ehemmiyetini bildirmiştir. Ada Türklerinin tepkisi, İngiltere ile Rusya arasında yapılan gizli antlaşma ve devletin ağır sorumluluğu burada masaya yatırılmıştır. Umumî meclisin aldığı karar, fermanın onaylanması, fakat kongre bitene kadar verilmemesi yönündeydi. Ayrıca kongre başdelegesi Aleksandr Karatodori Paşa'nın Berlin'de Lord Salisbury ile görüşmesi ve ondan gelecek cevaba göre hareket edilmesi istenmiştir. Aleksandr Karatodori Paşa'dan gelen telgrafa göre Lord Salisbury, fermanın geciktirilmesine son derece öfkelenmiş ve tehditkâr ifadeler kullanmıştır. Ayrıca mecliste kimin hangi düşüncede olduğunu bildiğini ifade etmiştir. Lord Salisbury, 4 Temmuz'da Layard'a gönderdiği telgrafta, Berlin'deki kongrede kendisinin Türkistan'ı Ruslardan kurtarmak için çalıştığı hâlde Osmanlı'nın yaptığının nankörlük olduğunu, eğer ferman verilmezse Osmanlı lehine hareket etmeyeceğini, üstelik Bismark'ın Yanya ve Tırhala'nın Yunanistan'a verilmesine yönelik önerisine de karşı çıkmayacağını bildirmiştir. Bunun üzerine 5 Temmuz'da Meclis-i Mahsus toplanmış ve Tırhala ve Yanya tehlikesini de göz önünde bulundurarak fermanın verilmesini kararlaştırmıştır. Ancak Sultan bunu reddetmiş ve konunun yeniden görüşülmesini istemiştir. Bunun üzerine Lord Salisbury, 7 Temmuz'da Layard'a gönderdiği talimatta eğer ferman verilmezse Kıbrıs'ı temelli ve mülk olarak silah zoruyla işgal edeceklerini sadrazama söylemesini istemiştir. Bu tehditler karşısında Osmanlı hükümeti 7 Temmuz 1878 akşamı fermanı İngiliz görevlisi Baring'e teslim etmiştir.

Baring yanında Sami Paşa olduğu hâlde Kıbrıs'a hareket etti. İngiltere hükümetinin emriyle Akdeniz'de bulunan Amiral John Hay' savaş gemileriyle Kıbrıs açıklarına doğru hareket etti. Sami Paşa'nın görevi, durumu mutasarrıfa ve Kıbrıs Türklerine açıklamaktı. Ayrıca Sadrazam Safvet Paşa, Kıbrıs Mutasarrıfı Besim Paşa'ya bir telgraf çekerek, Ada'nın İngiliz idaresine verildiğini, ancak ahalinin yine Sultan'ın uyruğunda kalacağını, mirî arazilerin ferağ işleri ile

vakıfların ve şer'i mahkemelerin devam edeceğini, kısaca Kıbrıs'ın mülkiyet olarak yine Osmanlıda kaldığını bildirdi. Berlin'de Lord Salisbury, durumu bir mektupla Fransa Dışişleri Bakanı'na bildirdi ve Fransa'nın da Tunus'u işgal etmesini tavsiye etti. Lord Salisbury, durumu kongrede henüz açıklamadan Daily Telegraph gazetesi 8 Temmuz 1878'de mukavelenameyi duyurdu. Bu sırada Kıbrıs açıklarında bekleyen Amiral John Hay, Kaptan Rawson'u keşif için Ada'ya gönderdi. Kaptan Rawson adada incelemelerde bulundu. Daha sonra John Hay, Larnaka'ya çıkarak kaymakam ile görüştü. Bu arada 10 Temmuz 1878'de Baring ve Sami Paşa, Larnaka'ya ulaşmışlardı. Larnaka Kaymakamı ile görüştükten sonra Kaptan Rawson ile beraber Lefkoşa'ya doğru hareket ettiler. Lefkoşa ve çevresinde incelemelerde bulunan Kaptan Rawson daha sonra Larnaka'ya John Hay'in yanına döndü. İkili yanlarında 55 İngiliz askeri olduğu hâlde 12 Temmuz 1878 saat 11.00'de Mağusa Kapısı'ndan Lefkoşa'ya giriş yaptılar. Günlerden Cuma idi. Heyet Kıbrıs Mutasarrıfı Besim Paşa'nın konağına gitti. Sami Paşa, fermanı okudu. Besim Paşa, fermanın suretlerini kaza kaymakamlarına gönderdi. Defterlerin kopyaları alındı. Saat 17.00'de Lefkoşa'da İngiliz bayrağı göndere çekildi. Böylece Kıbrıs Adası, fiilen de İngiliz yönetimine girmiş oldu. Amiral John Hay, Kıbrıs'ın geçici olarak yöneticisi olsa da kısa bir süre sonra Sir Garnet Wolseley, Yüksek Komiser olarak tayin edilmiştir. Sultan II. Abdülhamid 4 Haziran 1878 mukavelenamesine "Hukûk-ı şâhâneme halel gelmemek şartıyla muahedenameyi tasdik ederim." şerhini düştü. Sultan'ın isteği ile İngiliz Sefiri Layard da bir senet imzalayarak padişahın hükümlerine haklarına zarar gelmeyeceğini teyit etmiştir. 15 Temmuz 1878'de Sadrazam Safvet Paşa ve Henry Layard tasdik edilen muahedenameyi mübadele etmişlerdir. Sir Garnet Wolseley, 22 Temmuz 1878'de Larnaka üzerinden Lefkoşa'ya gelip göreve başlamıştır.

İngiliz yönetimi, ek antlaşma hükümlerinden dolayı Kıbrıs'ta otoriteyi tam olarak sağlayacak yasa çıkarmaktan yoksun kalınca yeniden görüşmeler başladı. 14 Ağustos'ta Kıbrıs'taki İngiliz yönetimine ek madde ile kanun yapma yetkisi verilmiştir. Bir süre sonra, 1 Temmuz 1878'de imzalanan ek antlaşmada bazı hükümler açık olmadığı için müftü atama ve emlak-ı hümayun konusunda Osmanlı hükümeti ile Kıbrıs'taki İngiliz yönetimi arasında anlaşmazlıklar zuhur etmiştir. Kıbrıs kadısının değiştirilmesi konusu da tartışmalara sebep olmuştur. Sultan II. Abdülhamid, muhtemelen Kıbrıs'taki hükümlerine haklarını fiiliyata dönüştürüp İngilizlerin tavrını anlamak

için Kıbrıs Kadısı Ahmed Neşet Efendi'yi azledip yerine Asım Efendi'yi atadı. Ancak Wolseley, mevcut müftünün sabit bir suçu olmadığı gerekçesiyle bu azli kabul etmedi. Bu konuda tartışmalar yaşandı. Aynı şekilde Tuzla naibinin değiştirilmesi de kazaların ek antlaşmaya tabi olmadığı gerekçesiyle reddedildi. Bununla birlikte Ahmed Neşet Efendi öldükten sonra yeni bir kadının ataması Kıbrıslı olmadığı gerekçesiyle yapılan itirazlara rağmen kabul edildi. Sultan II. Abdülhamid, Kıbrıs'ta bulunan mirî araziye satın aldığını ilan ederek emlak-ı hümayuna dönüştürdü. Bunun için Ada'ya memurlar gönderildi. İngiliz yönetimi itiraz etse de bunu da kabul etmek zorunda kaldılar. Fakat İngiliz yönetimi vakıfların mütevellilerini değiştirdi ve onların işleyişine müdahale etti. Para konusu da bir süre problem oldu, ancak İngiliz parası Kıbrıs'ta da tedavüle girdi. Yani İngilizler Ada yönetimindeki antlaşmalardan kaynaklanan hukuki engelleri, zaman içinde tek tek bertaraf ederek otoritelerini sağlamlaştırdılar. İngilizler, şer'i mahkemelerin yetkilerini daraltarak İngiliz yargı sistemini Kıbrıs'a yerleştirdiler. 1879'dan yılından itibaren Kıbrıs'taki İngiliz Yüksek Komiserliğinin izni ile Yunanistan'dan Kıbrıs'a Helen göçü başlamıştır. Yunanistan Devleti de Enosis'i (ilhak) savunabilmek için Helenleri Kıbrıs'a yerleşmeye teşvik ediyordu. Kıbrıs'taki İngiliz yönetimi zaman içinde Rumların lehine ve Türklerin aleyhine birçok düzenlemeyi hayata geçirmiştir.

Kıbrıs'ın İngiliz Yüksek Komiseri Sir Garnet Wolseley, Ada'da bir Danışma Meclisi tesis etti. Buraya Türk, Rum ve Latinlerden birer üye, İngilizlerden de üç üye tayin edildi. Ada'ya İngilizlerin hâkim olması Rumları son derece memnun etmişti. Rum Piskoposu Sofronios, Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etmelerine İngilizlerin yardımcı olacağını düşünüyordu. İngiliz yönetimi Kavanin Meclisi üyelerini tespit etmek için Kıbrıs'ta 1883 yılında bir genel seçim yaptı. Seçim sonucunda 3 Türk ve 9 Rum seçilirken 6 İngiliz de atama usulü ile Meclise girdi. Bu eşitsizlik Kıbrıs Türklerini zor duruma düşürmüştü. Meclisin Rum üyeleri her yıl verdikleri önergelerle Ada'yı Yunanistan'a ilhak etmek istemişlerdir. Yunanistan'ın da tahrikleriyle Rumlar, Enosis için faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardır. Bunun üzerine Kıbrıs Müftüsü Ahmed Asım Efendi başkanlığındaki Türk heyeti, İngiltere Sömürgeler Bakanı Lord Wodehouse Kimberley'e bir mektup yazarak Enosis'e karşı bir güvence olarak mecliste eşit temsiliyet istediklerini bildirdi. Bu arada Türklere yönelik yapılan baskı ve sindirme faaliyetleri, zamanla saldırılara dönüşmüştür. 1894 yılında Baf Camisi'nden çıkan cemaate 500 kişilik bir Rum grubu saldırmıştır.

Yunanistan'ın tahrikleri bu tür olaylarda etkili olmuştur. Mesele Yunan Konsolosu Filemon, 1895 yılındaki ruhani liderlik seçimlerinde Enosisçilerin seçilmesi için çalışmış ve Enosis'e destek veren konuşmalar yapmıştır. Hatta 1897 Yunan Harbi'nde cepheye götürmek için Rumlardan gönüllüler toplamıştır. 1911 yılında Trablusgarb'ın işgalı Rumları Enosis için cesaretlendirmiş ve baskı ve şiddet eylemleri artmıştır. Kıbrıs Türkleri, Vatan gazetesi sahibi ve Kavanin Meclisi üyesi Mehmed Şevki Bey'in önderliğinde 21-25 Eylül 1911'de Lefkoşa, Lefke ve Peristerona'da üç büyük miting düzenlemiştir. Bu mitinglerde Enosis protesto edilmiş ve yayımlanan bildiri ile Ada'nın statüsünün değiştirilmesi durumunda eski sahibine iade edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Fakat buna rağmen şiddet olayları artmıştır. 1912 yılında Rumlar, Mandıralar köyünde ve Lefkoşa'da tahrik eylemleri yapmışlar ve bu olayda birçok Türk yaralanmıştır. Birinci Dünya Savaşı başlarında, 5 Kasım 1914'te İngiltere tek taraflı olarak Kıbrıs'ı ilhak ettiğini ilan etmiştir. Bu durum Enosisçi Rumları memnun etmiş ve şiddet olayları artmıştır. Mondros Ateşkes Antlaşmasından sonra Yunanistan'ın Batı Anadolu'ya saldırısı ve Mayıs 1919'da İzmir'i işgal etmeleri, Kıbrıs Rumlarını Enosis için umutlandırdı. Ancak İstiklâl Harbi'yle Türklerin zafer kazanması üzerine Kıbrıs Rumları strateji değiştirdi ve İngiliz sömürge yönetiminden özerklik istediler. Ancak bu şekilde Enosis'e ulaşmak mümkün olacaktı. İngiltere Rumların özerklik talebini reddetti. Bu arada İstiklâl Harbi'nin zaferle sonuçlanması üzerine imzalanan Lozan Antlaşması'nın 20. maddesi ile İngiltere'nin Kıbrıs'ı ilhakı tanınmıştır. Çünkü yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının Avrupa ülkeleri tarafından tanınması Lozan heyetinin ana hedefiydi. Ülke yeni bir savaşı daha kaldıramazdı. İsmet Paşa'nın ifadesiyle "asıl önemli olan ekonomik ve adlî kapitülasyonlardan kurtulmak ve hayatî konuları İngiltere'ye kabul ettirmektir." Bu yüzden Lord Curzon ile Kıbrıs konusu tartışılamadı. Ayrıca 1914'te ilhak edilen bir toprak parçasını o günün şartlarında geri almak mümkün değildi. Bununla birlikte 16. maddede belirtildiği üzere sınırların dışında kalan kara ve adalardaki muhtemel statü değişikliğinde Türkiye'nin ilgili taraf olabileceği şeklinde yorumlamalar da yapılmaktadır. Lozan'ın 21. maddesinde Kıbrıs Türklerinin uyrukluğu konusu belirlenmiş ve 2 yıl süre tanınmıştır. Bu süre zarfında Türk vatandaşlığı veya İngiliz vatandaşlığı tercihe bırakılmıştır. Fakat Lozan'dan sonra 8 bine yakın Türk ana vatana göç etmiştir. Kıbrıs İngiltere tarafından 10 Mart 1925'te Crown Colony ilan edilerek sömürgeleştirilmiştir. 1928'de

müftülük makamı İngiliz yönetimi tarafından lağvedildi. Bu devrede Yasama Meclisinin üye sayısı 24'e çıkarılsa da Türklerin üye sayısı değişmedi. 12 Rum üyeye karşılık sadece 3 Türk üye Mecliste yer aldı. Türklere uygulanan çifte standart ve Enosis baskısından dolayı 1 Mayıs 1931'de Kıbrıs Türk Millî Kongresi toplandı. Kongrede alınan kararlarda eğitim ve vakıflar konusu başta olmak üzere Türklere yönelik yapılan eşitsizlikler gündeme getirildi. Ayrıca Baflı Ahmed Said Efendi müftü olarak ilan edilmiştir. Rumların özerklik talebinin İngiltere tarafından reddedilmesi üzerine Ekim 1931'de İngiliz yönetimine karşı Rum isyanı başladı. Bunun üzerine İngilizler basına sansür uyguladı ve siyasi partileri kapattı. Kıbrıs'ta baskı ortamı oluşturuldu. Bu olayda Türklerin bir dahli yoktu, ancak onlar da bu yasaklamalardan etkilendiler.

II. Dünya Savaşı'nda Yunanistan ve Kıbrıs Başpiskoposluğu, Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak için girişimlerini artırdı. Savaş esnasında Berlin Radyosu da Enosis sözü veriyordu. 1941 yılında ABD ve İngiltere arasında imzalanan "Atlantik Bildirisi" ve savaş sonunda kurulan BM'in temel prensiplerinden olan self-determinasyon ilkesi, Enosisçi Rumları harekete geçirdi. Rum Başpiskoposluğu, ilhak için 15-22 Ocak 1950'de Rumlar arasında bir plebisit yaptı. Fakat İngiliz yönetimi plebisit sonuçlarını tanımadı. Yunanistan Başbakanı S. Venizelos, Kıbrıs'ta Enosis'i desteklediklerini söyledi. İngiltere'nin tutumundan vazgeçmemesi üzerine Enosisçi Albay Grivas, 1951'de Yunanistan'dan Kıbrıs'a gönderildi. Onun girişimleri ile kurulan EOKA, İngiliz yönetimine karşı terör eylemlerine hazırlandı. Yunanistan İngiltere'ye Enosis karşılığında Yunan ana karasında ve Kıbrıs'ta üsler vaat etmiş, fakat İngilizler bunu reddetmiştir. Yunan hükümeti 16 Ağustos 1954'te Kıbrıs'a self-determinasyon hakkı verilmesi için BM'ye başvurdu. BM'nin Türkiye Delegesi Selim Sarp, 15 Aralık 1954'te BM Siyasi Komitesi'ndeki Kıbrıs oturumunda yaptığı konuşmada Enosis'e karşı çıktı ve Ada'nın geleceğinin saptanmasında Türkiye ile Kıbrıs Türklerinin de görüşlerinin alınması gerektiğini ifade etti. İngiltere ise self-determinasyon taleplerini önlemek için Kıbrıs'a özerklik vaat etti. Bu sırada Kıbrıs'ta olup bitenlere kayıtsız kalmayan Türk kamuoyu ve basın da etkisi ile Türk hükümeti, daha etkin bir Kıbrıs politikası yürütmeye başlamıştı. İngiltere'nin özerklik teklifine Enosis'in yolunu açacağı düşüncesiyle Türkiye tepki gösterdi. Bu gelişmeler üzerine İngiltere Türkiye ve Yunanistan'ı Londra'da konferansa davet etti. 29 Aralık 1955'te toplanan Londra Konferansı'nda Türkiye'yi Dışişleri Bakanı Fatin

Rüştü Zorlu, Yunanistan'ı da Dışışleri Bakanı Stefanos Stefanopulos temsil etti. Fatin Rüştü Zorlu, Kıbrıs'ın sömürge statüsünde kalmasını, eğer bu statüde bir değişiklik yapılacaksa Ada'nın eski sahibi olan Türkiye'ye iade edilmesini savundu. Yunan Dışışleri Bakanı ise self-determinasyonu, yani Enosis'i savunmuştur. Sonuç itibarıyla adı geçen konferans bir neticeye varamadan dağıldı. Bu gelişmeler üzerine Kıbrıs'ın İngiliz Valisi Sir John Harding, Rum Başpiskoposu Makarios ile özerklik görüşmelerini başlattı. Ancak aralarında anlaşmazlık çıktı. İngiliz yönetimi, Kıbrıs'a kendilerinin kontrolünde bir özerklik vermek istiyorlardı. Buna itiraz eden Makarios 9 Mart 1956'da Doğu Afrika'daki adalar ülkesi Seychelles'e (Seyşeller) sürgün edildi. Bir süre sonra Lord Radcliffe Kıbrıs için bir özerklik anayasası hazırladı. Radcliffe Anayasası 19 Aralık 1956'da ilan edildi. Bu özerklik anayasasına göre 6 Türk ve 6 İngiliz üyeye karşılık 24 Rum üyeden oluşan 36 kişilik bir Yasama Meclisi kurulmuştu. Bununla birlikte savunma ve dış ilişkiler İngiliz valinin kontrolünde kalacaktı.

Türkiye, 1954-1956 yılları arasında Kıbrıs'ın statüsünde bir değişiklik yapılacaksa Ada'nın eski sahibine iade edilmesi tezini savunmuştur. 1956-1959 arasında ise "taksim" tezi, Türkiye'nin resmî görüşü olmuştur. Bu noktada Başbakan Adnan Menderes ve Dışışleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu etkin bir millî politika izlemişlerdir. Taksim tezini, yani Ada'nın coğrafi olarak paylaşılması düşüncesi-ni bir çözüm olarak ilk gündeme getiren Fahir Armaoğlu olmuştur. 1956'da Manisa Milletvekili Hikmet Bayur da TBMM'deki bir konuşmasında Pakistan-Hindistan örneğini vererek Kıbrıs'ın taksim edilmesini önerdi. Cemal Kutay da Başbakan Menderes'e takdim ettiği ve Kıbrıs konusunu ele aldığı kitapçığında çeşitli çözüm önerileri üzerinde durdu. Bu konuda Türkiye'nin resmî görüşü olarak bir süre taksim tezini savunmasında Nihat Erim'in Başbakan Adnan Menderes'e sunduğu 24 Kasım 1956 tarihli raporu etkili olmuştur. Erim, bu raporda çözüm önerilerini tek tek incelemiş ve Ada'nın her iki toplumunda da ayrı ayrı self-determinasyon yapılmasının ve taksim edilmesinin daha uygun olduğunu savunmuştur.

Self-determinasyon talebinin BM tarafından gündeme alınmaması EOKA'yı harekete geçirmiştir. Örgüt, 1 Nisan 1955'te Lefkoşa'daki valilik ve karargâh binalarına bombalı eylem gerçekleştirmiştir. EOKA, bu ilk eyleminin ardından yayımladığı bildiride İngilizlerin kovulacağını, Türklerin imha edileceğini, sonra da Enosis'i gerçekleştireceklerini

ilan etti. EOKA'nın Türklere yönelik saldırıları ve suikastları üzerine 1 Ağustos 1958'de Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) kurulmuştur. Bu süreçte Türkiye diplomatik girişimlerini hızlandırmıştır. Bunun sonucunda 5-11 Şubat 1959'da Türk Başbakanı Adnan Menderes ve Yunan Başbakanı Konstantin Karamanlis Zürih'te bir araya geldi ve bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması yolunda uzlaştılar. Görüşmelerin son günü olan 11 Şubat 1959'da imzaladıkları 4 maddelik Garanti Antlaşması ile kurulacak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Enosis veya taksim hedefiyle herhangi bir devletle bütünleşmesi veya bir şekilde iş birliği yapması menedilmiş ve Türkiye, İngiltere ve Yunanistan bu durumu garanti etmişlerdir. Ayrıca Kıbrıs Cumhuriyeti'nin anayasaya aykırı olarak böyle bir hareketinde garantör devletlerin toplu veya müstakilen müdahil olacağı kayıt altına alınmıştır. 19 Şubat 1959'da Londra'da bir araya gelen Adnan Menderes, Konstantin Karamanlis, İngiltere Başbakanı Harold Macmillan ile Kıbrıs Türk Toplumunu Temsilcisi Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs Rum Toplumunu Temsilcisi Makarios Zürih'te imzalanan belgeleri onaylamışlardır. Burada taraflarca imzalanıp onaylanan belgeler Kıbrıs Cumhuriyeti'nin temel yapısı ile ilgili belge, Garanti Antlaşması ve Kıbrıs Cumhuriyeti, Türkiye ve Yunanistan arasında yapılan ittifak antlaşması metinleridir. 21 Temmuz 1960 tarihinde İngiltere Parlamentosu, bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşunu kabul etmiştir.

1960-1974 Arası Kıbrıs Meselesi ve Barış Harekâtı

16 Ağustos 1960'ta Türk ve Rum ortaklığına dayalı bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti fiilen kuruldu. Kıbrıs'ın son İngiliz Valisi Sir Hugh Foot, aynı gün Kıbrıs'tan ayrıldı. Antlaşmalara göre Türkiye, Yunanistan ve İngiltere garantör devletlerdi. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin 199 maddelik anayasasına göre meclis, 35 Rum ve 15 Türk milletvekilinden oluşacaktı. Cumhurbaşkanı Rum, cumhurbaşkanı yardımcısı da Türk olacaktı. İdarenin %30'u Türk olacaktı. Böylece Başpiskopos Makarios Cumhurbaşkanı, Dr. Fazıl Küçük Cumhurbaşkanı Yardımcısı seçildi. Ayrıca Kıbrıs Türk Cemaati Meclisi ile Kıbrıs Rum Cemaati Meclisi de kuruldu. Rauf Denктаş Türk Cemaati Meclisi Başkanı seçildi. Yine garantörlük antlaşmasına uygun olarak Kıbrıs'a 950 askerden oluşan bir Yunan alayı ile 650 askerden oluşan bir Türk alayı konuşlandırıldı. Bu antlaşmalara rağmen törenlerde Yunan millî marşı çalınıyor, Makarios makam aracında Yunan bayrağı taşıyordu. Yani Cumhurbaşkanı Makarios ve destekçileri, Enosis'ten vazgeçmediği için kısa bir süre sonra

Türklerle yönelik baskı ve saldırılar da arttı. EOKA müzesi ve lokalleri açıldı. Enosis için EOKA yeniden göreve çağrıldı. 23 Kasım 1962'de Makarios, Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirdi ve anayasanın tadil edilmesi için destek istedi. Türkiye bunu şiddetle reddetti. Bunun üzerine Rumlar Ada'daki Türkleri imha etmek üzere silahlanmaya başladılar. Yunanistan'dan silah, cephane ve asker getirildi. Yunanistan'ın Kıbrıs'a gönderdiği asker sayısı 20 bine ulaştı. Nihayet EOKA militanı olan Polikarpos Yorgacis ve diğer Enosisçiler, Akritas parolası ile "Türkleri yok etme planını" devreye soktu. Makarios 22 Aralık 1963'te Garanti Antlaşması'nı tanımadığını ilan etti. Enosisçi Rum yönetimi Kıbrıs Cumhuriyeti'ni bir Rum Cumhuriyetine dönüştürmek istedi. Bayraktar Camisi bombalandı. Lefkoşa'daki Türk Büyükelçiliği ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük'ün ikametgâhına saldırı düzenlendi. 24 Aralık 1963'te Binbaşı Nihat İlhan'ın eşi ve 3 çocuğu katledildi. 103 Türk köyü yakılıp yıkıldı. Binlerce Türk evsiz kaldı. Yüzlerce Türk katledildi. Bunun üzerine Türk savaş uçakları Lefkoşa'da uyarı uçuşu yaptı, "Türk Alayı mevzi aldı." Rum radyosunun dezenformasyonuna karşı Bayrak Radyosu kuruldu. Türkiye'nin bu kararlı tutumu üzerine Cumhurbaşkanı Makarios, Dr. Fazıl Küçük ve Rauf Denktaş'ı telefonla arayarak bir toplantı talep etti. Lefkoşa'da yapılan görüşmeler sonucunda Yeşil Hat Antlaşması imzalandı. Böylece Kıbrıs'ın taksimi fiilen gerçekleşmeye başladı. 4 Mart 1964'te BMGK, itidal önerisinde bulundu ve Kıbrıs'a barış gücü gönderme kararı aldı. Makarios, İttifak Antlaşması'nı da feshettiğini açıkladı ve Rum Millî Muhafız Ordusu (RMMO) adıyla yeni bir ordu kurduğunu ilan etti. Bu doğrultuda çıkarılan bir kanunla Yunan subayları komutasında RMMO teşkil edildi. Türklerle yönelik katliamlar arttı. Türk köyleri yakılmaya devam ediyor, Türkler öldürülüyordu. Bu gelişmeler üzerine Türk hükümeti 13 Mart 1964 Makarios'a bir nota vererek saldırıların durmaması hâlinde müdahale hakkını kullanacağını belirtti. Türkiye 7 Haziran 1964'te çıkarma yapmaya karar verdi. Ancak ABD Başkanı Johnson'un 5 Haziran'daki tehdit dolu mektubu bunu geciktirdi. Rum ve Yunan milisleri ve askerlerinden oluşan Rum Millî Muhafız Ordusu (RMMO), Ağustos 1964'te Erenköy'e saldırı başlatmış ve Türkleri katletmeye başlamıştı. Bunun üzerine Türk savaş uçakları önce ihtar uçuşu yapmış sonra da düşman hedeflerini bombalamıştır. Bu hava harekâtı sırasında Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel'in uçağı 8 Ağustos 1964'te yara almış ve düşmüştür. Cengiz Topel, paraşütle atlayıp kurtulsa da esir düşmüş ve işkence ile katledilmiştir. Yunanistan destekli RMMO, 1967'de Geçitkale ve Boğaziçi köylerinde işgal ve katliamlara imza attı. Türkiye çıkarma

harekâtı yapma kararı alsa da ABD'nin girişimleri bunu engelledi. Bununla birlikte Türkiye'nin 13 maddelik notası Yunanistan tarafından kabul edildi. 29 Aralık 1967'de Geçici Türk Yönetimi kuruldu. Dr. Fazıl Küçük ve Rauf Denktaş bu noktada Kıbrıs Türklerinin iki büyük lideriydi. Türkiye'nin diplomatik girişimlerine rağmen Kıbrıs Türklerine yönelik katliamlar devam etti. Nihayet Enosisçi General Grivas ve Nikos Sampson önderliğindeki RMMO mensupları, 15 Temmuz 1974'te Makarios yönetimine darbe yaparak iktidarı ele geçirdiler. Nikos Sampson Cumhurbaşkanı ilan edildi ve Türklere yönelik katliamlar arttı. Darbeciler Yunanistan'daki cunta yönetiminin desteği ile Enosis'i ilan etmek üzere hazırlıklara başladı. Bunun sonucunda başlatılan diplomatik girişimler sonuçsuz kalınca Türkiye Cumhuriyeti, Zürih ve Londra Antlaşmalarına dayanarak kendisine verilen garantörlük hakkını 1974'te tek başına kullanmak zorunda kaldı. 20 Temmuz 1974'te başlayan Kıbrıs Barış Harekâtı, sadece Türklerin güvenliği için değil, Rumlar arasında baş gösteren iç savaşı da engellemeye matuf bir harekâttı. 22 Temmuz 1974'te ateşkes yapılırsa da RMMO ateşkesi ihlal etti. Bu esnada Atlılar, Sandallar, Muratağa, Taşkent ve Alaminio köylerinde Türkler hunharca katledildi ve toplu mezarlara gömüldü. Larnaka, Mağusa ve Limasol'daki Türkler de katliamlara maruz kaldı. 25-30 Temmuz 1974'te Cenevre'de yapılan barış görüşmelerinde Türkiye'nin meşru talepleri kabul edilse de 8-13 Ağustos 1974'te yapılan 2. Cenevre Görüşmelerinde Yunanistan ve Rum temsilcileri bu talepleri reddetti. Bu sırada birçok Türk köyü kuşatma altında bulunuyordu. Bunun üzerine Türklere yönelik artan katliamları engellemek için 14 Ağustos 1974'te İkinci Barış Harekâtı başladı. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'na 3. Ordu bünyesinde yer alan 6. Kolordu, 39. Tümen ve 28 Tümen'e ait birlikler katıldı. Bolu Komando Tugayı ve Siirt Komando Taburu ile hava indirme ve paraşüt birlikleri Barış Harekâtı'nın başarılı olmasında etkin rol oynadılar. Türk Deniz Kuvvetlerine bağlı Ertuğrul, Kocatepe, Adatepe, Tınaztepe ve Mareşal Fevzi Çakmak muhripleri ile diğer personel ve zırhlı araç çıkarma gemileri Kıbrıs'ta barışın sağlanmasında etkin görev almışlardır. Türk Hava Kuvvetlerine bağlı savaş uçakları da hava güvenliğini sağlayarak düşmanın katliam yapmasını engelledi. Mehmetçiklerin hassasiyetiyle sivillere hiçbir zarar gelmedi. Böylece her iki çıkarma harekâtı sonucunda bugünkü Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin sınırları belirlenmiş oldu. Kıbrıs Barış Harekâtı sonunda 498 askerimiz şehit olmuştur. Yine TMT'ye mensup mücahitlerden ve Türk sivil ahaliden yüzlercesi şehit düşmüş, yüzlercesi yaralanmıştır. Hâlâ yüzlerce Türk kayıptır.

SONUÇ

Kıbrıs gerek Osmanlı devrinde gerekse günümüzde Türkiye'nin en önemli stratejik mevkillerinden birini teşkil etmiştir. Kıbrıs Adası, hem tarihsel olarak hem de jeopolitik olarak Anadolu'nun bir parçası kabul edilmiş ve bu doğrultuda kendisini konumlandırmıştır. Sultan II. Abdülhamid'in ilk saltanat yıllarında 93 Harbi'nin verdiği acı kaybı hafifletmek için Türk hükümeti Kıbrıs'ı İngilizlere vermek zorunda kalmıştır. Bununla birlikte Ada'nın statüsü sadece idarî olarak İngilizlere geçmiştir. Mülken ve hukuken Osmanlıya aidiyeti 1 Temmuz 1878 tarihli ek antlaşma ve tasdikname üzerine Sultan'ın düştüğü şerh ile sabittir. Bütün bunlara rağmen İngilizler vakıflar konusu başta olmak üzere Osmanlının hukuki haklarını zaman içinde tanımadılar. Ancak itirazlarına rağmen Sultan'ın mülkünü tanımak zorunda kaldılar. Bugün Kıbrıs'ta bulunan iki İngiliz üssünün Sultan II. Abdülhamid'in şahsî mülkü üzerinde bulunduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte İngiltere Ada'yı bütünüyle sahiplenmek için tek taraflı hareket etmiş ve durum Kıbrıs Türklerini zor durumda bırakmış, çile dolu yılların başlamasına sebep olmuştur. Çünkü İngilizlerin Ada'ya gelmesi Rumlardaki Enosis düşüncesini güçlendirmiş ve bu yolda daha cesur eylemelere başlamalarına sebep olmuştur. İngiltere'nin 1914'te Kıbrıs'ı tek taraflı olarak ilhak etmesi, uluslararası hukuka aykırı olsa da yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin varoluş mücadelesi verdiği bir dönemde Kıbrıs'ı gündeme getirmesi ve bu yolda tartışmaya girmesi beklenemezdi. Çünkü böyle bir hareket ve hedef yeni Türk Devleti'nin bağımsızlığının tanınması ana hedefinde birtakım problemlere sebebiyet verecekti ve ülke yeni bir savaşı kaldırabilecek durumda değildi. Yani Sultan II. Abdülhamid devrindeki hassasiyetler ve zorluklar burada da geçerli olmuştu. Bununla birlikte Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs'ı ve Kıbrıs Türklerini hiçbir zaman unutmamış ve icap ettiği anda müdahil olarak meseleyi çözümlemek için gayret etmiş ve bunu da başarmıştır. Adnan Menderes ve Fatih Rüştü Zorlu'nun Kıbrıs politikaları, Barış Harekâtı'na giden yolda önemli bir merhale olmuştur. Evet Kıbrıs'ta Türkler çok büyük acılar çekmişler ve büyük katliamlara maruz kalmışlardır. Hâlâ kayıplar vardır. Buna rağmen Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs'ı asla yalnız bırakmamıştır. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı, Türk tarihinde İstiklâl Harbi dışında 20. asrın en önemli olayıdır. Harekât, sadece Türkleri katliamdan kurtarmamış, Rumlara da barış getirmiştir. Bir Rum papazının bile Barış Harekâtı'nın Rumların birbirlerini öldürmelerine engel olduğu yönündeki itirafı buna örnektir. Mehmetçik tarih boyunca adaleti ve barışı gittiği her coğrafyaya götürdüğü gibi Kıbrıs'ta da huzur ortamını Barış Harekâtıyla sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Akgün, Sibel, "Atatürk Dönemi Türkiye ve Kıbrıs Türk Toplumu İlişkileri (1923-1938)", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5 / 1, 1-14.
- Alasya, H. Fikret, *Tarihte Kıbrıs*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayınları, Ankara 1988.
- Alasya, Halil Fikret, *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1964.
- Arık, Umut, "Kıbrıs Krizi", *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 / 1, 3-21.
- Armaoğlu, Fahir, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789-1914*, Timaş Yayınları, İstanbul 2017.
- Armaoğlu, Fahir H., *Kıbrıs Meselesi 1954-1959 Türk Hükümeti ve Kamu Oyununun Davranışları*, AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1963.
- Aydın, Mithat, "İngiliz-Rus Rekabeti ve Osmanlı Devleti'nin Asya Toprakları Sorunu (1877-1878)", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 38, 253-288.
- Balıkçioğlu, Emrah, "Kıbrıs Müzakerelerinde "Taksim" Tartışmaları (1956-1959)", *Vakanüvis- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 1 / 2, 30-61.
- Cankut, Ayhan, *Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin Kıbrıs Politikaları ve Kamuoyuna Yansımaları (1955-1964)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Elâzığ 2013.
- Çakıcı, Derya, *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs Türk Toplumu (1923-1960)*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Trabzon 2021.
- Çelik, Cemil, *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs'ın İdari ve Sosyal Durumu (1878-1914)*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Antalya 2012.
- Denктаş, Rauf R., *Kıbrıs Davamız*, Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı Yayınları, Ankara 1991.

- Gazioğlu, Ahmet C., *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs II (1878-1952) Enosis Çemberinde Türkler, Bugünlere Gelmek Kolay Olmadı*; Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi Yayınları, İstanbul 1996.
- Gazioğlu, Ahmet, *İngiliz İdaresinde Kıbrıs 1878-1960 I Statü ve Anayasa Meseleleri*, Ekin Basımevi, İstanbul 1960.
- Kapıcı, Hikmet Zeki, "Kıbrıs Sorununun Çözümünde Nihat Erim Raporu", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 14 / 29, 353-375.
- Karal, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi*, 8, TTK Yayınları, Ankara 2007.
- Mahmud Celâleddin Paşa, *Mir'ât-ı Hakikat, Tarihi Hakikatların Aynası*, I-II-III, Haz. İsmet Miroğlu, Berekât Yayınları, İstanbul 1983.
- Menekşe, Metin, "Berlin Konferansı Sonrasında Osmanlı-İngiliz İlişkilerinde Kıbrıs Meselesi (1878-1923)", *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi / Kıbrıs Özel Sayısı*, 6 / 12, 309-325.
- Muâhedât Mecmuası*, V, TTK Yayınları, Ankara 2008.
- Samani, Meltem Onurkan, *Kıbrıs'ta Bir Sömürge Kurumu: Kavanin Meclisi (1882-1931)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2007.
- Sarıkoyuncu Değerli, Esra, "Demokrat Parti Döneminde Türkiye'nin Kıbrıs Politikası (1950-1960)", *Gazi Akademik Bakış*, 6 / 11, 85-101.
- Sonyel, Salâhi R. "İngiliz Yönetiminde Kıbrıs Türklerinin Varlık Savaşı (1878-1960)", *Belleken*, 59 / 224, 133-187.
- Şahin, İsmail, "Lozan Antlaşması'nın Kıbrıs Türklerine Etkisi", *Demokrasi Platformu Dergisi*, 12 / 39, 258-278.
- Tarakçı, Mustafa, *Kıbrıs Barış Harekâtı*, Hiperlink Yayınları, İstanbul 2010.
- Uçarol, Rifat, *1878 Kıbrıs Sorunu ve Osmanlı-İngiliz Anlaşması (Ada'nın İngiltere'ye Devri)*, İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1978.
- Yiğit Yüksel, Dilek, "Kıbrıs'ta Yaşananlar ve Türk Mukavemet Teşkilatı (1957-1964)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 34 / 98, 311-376.

Kıbrıs Belgeleri: 1959 Londra Antlaşmaları

<http://www.turkishgreek.org/index.php/kuetuephane/item/128-kibris-belgeleri-1959-londra-antlasmlar>

Garanti Antlaşması (Zürich, 11 Şubat 1959)

https://www.mfa.gov.tr/garanti-antlasmasi-_zurich_11-subat-1959_.tr.mfa

Panel-3: Mersin/Taşucu

“Türkiye’nin Kıbrıs ile ilişkisinde Mersin’in önemi”⁸²

1974 KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI ve KIBRIS MERSİN İLİŞKİLERİ

1974 yılında gerçekleştirilen Kıbrıs Barış Harekâtı tüm ülkeyi etkilemiş olmakla birlikte, Mersin bu harekattan en çok etkilen şehir olmuştur. Mersin’in hareket sırasında askeri sevkiyat merkezi olması ve Kıbrıs’a en yakın kara parçası olması şüphesiz bunun nedenlerindendir.

TARİHTE MERSİN KIBRIS İLİŞKİLERİ

“Mersin ve çevresi, tarihsel süreç içinde Hititler, Asurlar, Medler, Persler, Büyük İskender’in kurduğu Makedon İmparatorluğu, Romalılar, Bizanslılar, Ermeniler, Abbasiler, Selçuklular, Memlûkler, Beylikler ve Osmanlılar gibi birçok siyasi yapıya ev sahipliği yapmıştır. Bölgenin, Müslümanlar tarafından ilk kez ele geçirilmesi, Emevîler zamanında gerçekleşmiştir. Abbasiler, 8. yüzyılda Bizans saldırılarına karşı koymak üzere askeri üs olarak tespit ettikleri yerlere Orta Asya’dan gelen Türkleri yerleştirmiştir. Böylece Türkler, bölgeye ilk kez Abbasiler Dönemi’nde iskân amacıyla gelmiştir. Bölgenin en önemli insan potansiyelini oluşturan Varsak Türkmenleri, bölgeye yerleştirilen Türkmen boylarının birleşmesiyle oluşmuştur.”⁸³

⁸² Dr. Mustafa Erim

⁸³ Hamidye Kışlası

Mersin

Bölge, 13. yüzyılda Memlûkler, Karamanoğulları ve Ramazanoğulları Beyliklerinin mücadele alanı halini almıştır. 1220'lerde Karaman Bey, Ermenek, Mut, Mara, Silifke ve Gülnar civarını fethetmiştir. Bölgenin Osmanlı hâkimiyetine girmesi ise 1485'teki Karagöz Paşa'nın fethi; 1516 Mercidabık ve 1517 Ridaniye seferleri ile Yavuz Sultan Selim zamanında gerçekleştirilmiştir. Bu fetihler sonrasında kurulan iyi ilişkilerin de etkisi ile Varsak Türkmenleri hiçbir direniş göstermeden Osmanlı hâkimiyetini kabul etmiştir.⁸⁴

Kıbrıs 1571 yılında Osmanlılar tarafından fethedilmiştir. Mersin'in Osmanlı hâkimiyetine girmesi ile Kıbrıs'ın fethi arasında 55 yıl gibi kısa bir süre mevcuttur.

1974 Kıbrıs Barış Harekâtı esnasında, Harekâtın merkezi olan Mersin, aslında Osmanlı Dönemi'nde de Kıbrıs'ın fethinde askeri bir üs ve lojistik alan olarak kullanılmıştır. Dolayısıyla Kıbrıs- Mersin ilişkisinin tarihi çok eskilere dayanmaktadır.

1571'deki sefer sırasında Silifke Kalesi depo olarak kullanılmıştır. Buradan Kıbrıs'a ihtiyaç maddeleri gönderilmiştir. Kıbrıs'ın fethi esnasında yapılan başta Silifke ve Anamur olmak üzere yapılan iskeleler Kıbrıs ve Mersin arasındaki bağı arttırmıştır.⁸⁵

Kıbrıs'ın fethinden sonra Anadolu'nun pek bölgesinden Kıbrıs'a göçler düzenlenmiştir. Mersin (o dönemki adıyla İçel) Kıbrıs'a göçün en çok gerçekleştiği sancak olmuştur

II. Selim tarafından 21 Eylül 1571 tarihinde Türklerin adaya yerleştirilmesini emreden ferman⁸⁶

Bölge	Göç eden aile sayısı
Aksaray	225
Beyşehir	262
Seydişehir	202
Endügi	145
Develihisar	197

⁸⁴ Hamidye Kışlası

⁸⁵ Hasan Kendirci, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı Sırasında Mersin (Mersin During Cyprus Peace Operatin of 1974), Mersin Sempozyumu (19 - 22 Kasım 2008) - Bildiriler C. 1, (Ed. Yüksel Özdemir - Ali Arslan), Mersin Valiliği Yay., 2009, ss. 2412 - 2428.

⁸⁶ Ahmet C. Gazioglu, . The Turks in Cyprus: a province of the Ottoman Empire (1571-1878). Londra 1990.

Ürgüp	64
Koçhisar	88
Niğde	172
Bor	69
İlgın	48
Ishaklı	87
Akşehir	130
Toplam	1689

Kıbrıs'a Anadolu'dan yapılan göçler⁸⁷

Ayrıca Kıbrıs'ın alınmasından sonra İçel sancağı Kıbrıs Vilayetine bağlanmıştır.

**1974 KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI ESNASINDA
VE SONRASINDA MERSİN**

1- Mersin Barış Harekâtının Merkezi konumundadır.

1974 'Kıbrıs Barış Harekâtı Konya'daki 2. Ordu Komutanı Suat Aktulga'nın tarafından yürütülmüş, çıkarmaya katılacak askeri birliklerise 2. Ordu Adana 6. KolordusuKomutanı Korgeneral Nurettin Ersin komutasına verilmiştir. 6. Kolordu emrindeki birlikler ile Bolu, Kayseri, İskenderun ve Ankara'dan gelen kara, deniz ve hava bir-

⁸⁷ Ahmet C.Gazioğlu,. The Turks in Cyprus: a province of theOttomanEmpire (1571-1878). Londra 1990.

likleri de Mersin'e sevk edilmişlerdi. Yine 6. Kolordunun emrinde oluşturulan Çakmak Amfibi Özel Görev Kuvveti Mersin'de konuşlandırılan bir tugaydı.

Çıkarmaya katılacak birlikler Silifke'nin batısında yer alan Yeşilovacık'ta konuşlandırılmışlar ve buradan Kıbrıs'a çıkarma yapmışlardır. Dolayısıyla Mersin, indirme ve çıkarma birliklerinin merkezi olmuş, harekât öncesi ve sonrası, askeri Harekâtın ana merkezi olarak kullanılmıştır.

2- Mersin yaralıların tedavi merkezi görevini yapmıştır.

Kıbrıs'ta yaralanan askerlerimiz Adana ve Mersin'deki hastanelerde tedavi edilmişlerdir.

3- Mersin, esirlerin muhafaza edildikleri yer olmuştur.

Kıbrıs'ta ele geçirilen Rum ve Yunan esirler, Adana ve Mersin'e getirilmişler ve buradaki kamplarda tutulmuşlardır.

4- Mersin-Kıbrıs Deniz Yolu Seferleri harekât boyunca yapılamamıştır.

Kıbrıs'tan Mersin'e ve Mersin'den Kıbrıs'a giden yolcular seferlerin iptal edilmesi nedeniyle bulundukları yerde mahsur kalmışlardır. Mersin'de bulunan yolcular otellerde misafir edilmişler ve seferlerin açılmasından sonra Kıbrıs'a dönmüşlerdir. Kıbrıs'ta bulunan yolcular ise 22 Temmuz 1974'te sağlanan ateşkesten sonra Mersin'e dönebilmişlerdir. Mersin'de bulunan Kıbrıslılar ise ateşkesten üç hafta sonra Kıbrıs'a dönebilmişlerdir.

5- Mersin, Adana ve Hatay'da Sıkıyönetim İlan Edilmiştir.

Harekat öncesi ilan edilen sıkıyönetim, harekat sonrasında da devam etmiş, şehre giriş ve çıkışlar kontrol altına alınmış ve denetimler arttırılmıştır. Emniyet görevlilerinin izinleri kaldırılmıştır

6- Resmi kurumlarda tam gün çalışma yapılması uygulanmaya konmuştur.

İhtiyaç duyulan kurumlarda nöbetleşe 24 saat çalışma sistemi uygulanmıştır.

7- Bazı özel sektör kuruluşlarında tam gün çalışma yapılması uygulanmaya konmuştur.

TSK'nın benzin ve mazot ihtiyacı ile uçak yakıtını karşılamak için Mersin'de bulunan ATAŞ rafinerisi kapasitesini arttırmıştır.

8- Mersin’de karartma uygulanmıştır

Mersin Valiliği’nin tebliği gereği hareket esnasında ve sonrasında karartma uygulanmıştır.1974 yılında şahit olduğum bu uygulamada, bekçiler sokakları gezer ve sıkı sıkıya kapalı perdeler arkasında sızan ışıklar gördüklerinde önce düdükçalarak uyarırlar, ışığın söndürülmemesi halinde ellerindeki coplarla pencere camlarına vurarak ev sahiplerineışıkları kapatmalarını söylerlerdi.Valilik emriyle, karartma ve 24 saatlik çalışma programı uygulamalarının denetimi, belediye başkanlığı, zabıta, elektrik işletme ve emniyet müdürlüklerine verilmişti.

9-Sivi Savunma Tedbirleri Alınmıştır.

Sivil Savunma Tedbirleri için sürekli tatbikatlar yapılmış ve Mersin halkı bu konuda eğitilmiştir. Havagazı, su ve elektriklerin kapalı tutulması istenmiştir.

10-Kıbrıs’a haberleşme mektup yoluyla Mersin’den yapılmıştır.

Harekât öncesi Mersin’den tüm yurt dışı PTT görüşmeleri kesilmiştir.Ateşkesten sonra Mersin ile Girne arasında posta seferleri yapılmasıadece bu seferlerin mektup cinsinden olması ile sınırlandırılmıştır. Kıbrıs ile mektup haberleşmesi Mersin vasıtasıyla gerçekleşmiştir.

2- KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI ANISINA MERSİN'DE YAPILAN SERGİ, ANIT VE KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR

Mersin Kıbrıs Barış Harekâtı Anıtı

Şehit Teğmen Caner Gönyeli Gemisi

Kıbrıs Harekâtı Sırasında Yunanlılardan Ele Geçirilen ve Mersin Kültür Parkı'nda Harekâtı Temsilen Sergilenen Gemi

Mersin'de 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nda ele geçirilen ve 25 yıldan fazla süredir sergilenen Şehit Teğmen Caner Gönyeli (P-145) gemisi, çürümesi nedeniyle hurdaya çıkarıldı.

Kıbrıs Harekâtı Sırasında Yunanlılardan Ele Geçirilen ve Mersin Kültür Parkı'nda Harekâtı Temsilen Sergilenen Uçak

Erdemli Kıbrıs Barış Harekâtı Anıtı

Silifke Kıbrıs Barış Harekâtı Şehitler Hatıra Ormanı

Silifke Taşucu 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı Anıtı

50. YILINDA KIBRIS NİÇİN GÜNDEMİMİZDEDİR?⁸⁸

Kıbrıs Barış Harekâtının 50. yılını yaşadığımız bugünlerde Kıbrıs Sorunu ile ilgili uluslararası bir çözümün üretilmemesi, sorunun tarafları arasında yapılan görüşmelerin sürekli olarak tekrarlanmasına rağmen sonuç alınamaması ve toplumsal hafızamızda Kıbrıs sorunun sürekli konumlandırılması bu konuda bir durum tespiti zorunlu kılmaktadır.

Bu sorunu yok saymanın mümkün olmadığı düşüncesinden hareketle, zihinlerimizde oluşan “50. yılında Kıbrıs niçin gündemimizdedir?” sorusuna cevap vermenin sorunu tanımlama ve bir durum tespiti yaparak gündemimizdeki yeri ile ilgili yeni bir yol haritası oluşturma ya da yöntem olabileceğine inanılan bir önerme çerçevesinde çözüme yardımcı olacağına inandığımız parametreleri belirleyerek sorunun temel felsefesini gözden geçirip atılacak adımlar için tarihsel ön deyinlerin ortaya konması oldukça önem taşımaktadır.

“50. yılında Kıbrıs niçin gündemimizdedir? sorusunu sorduran gerekçeleri belirlemeden Kıbrıs sorununun gündemimizde oluşunu ancak öteleyerek, belirsizleştirerek, manipüle ederek, çözümsüzlüğü çözüm diye sunarak, sorunu görmezden gelerek veya çözümsüzlüğün kaynaklarına yeni etki unsurları ekleyerek cevaplamaya çalışmanın siyasi, askerî, ekonomik, sosyal, kültürel ve hukuksal açılardan son derece sakıncalı sonuçları olduğunu zaman göstermiştir.

⁸⁸ Zafer Karakuş, Eğitimci-Yazar

Bu perspektif dâhilinde sorununun gündemimizden nasıl düşeceğini ortaya koymak için temel parametrelere sahip olunması gerekmektedir.

Kıbrıs Barış Harekâtının 50. yılını yaşadığımız bugünlerde Kıbrıs Sorunu kronikleşmiş bir şekilde ülke gündeminde yer almaya devam etmektedir. Halen Kıbrıs Sorunu ile ilgili uluslararası bir çözümün üretilmemesi, sorunun tarafları arasında yapılan görüşmelerin sürekli olarak tekrarlanmasına rağmen sonuç alınamaması ve sorunun toplumsal hafızamızdaki yerini sürekli koruması aklımıza "Sorun, sorunun kendisinden mi kaynaklanmakta ya da sorun yeni sorunlar üretsinsin diye mi çözümlenmemektedir?" paradoksunu düşündürmektedir. Bu soruya bağlı olarak "50. yılında Kıbrıs niçin gündemimizdedir?" sorusu da cevap beklemektedir.

Bilindiği gibi Kıbrıs Sorunu, Akdeniz'in doğusunda bulunan Kıbrıs adasında Kıbrıs Rumlarıyla Kıbrıs Türkleri arasında yaşanan siyasi bir sorun olarak Yunanistan, Türkiye, Birleşik Krallık, ABD, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği'nin de dâhil olduğu uluslararası soruna dönüşmüştür. Yeni Çağ'da Yenidünya kıtalarının keşfi sonrası açık denizlerinin önem kazanmasına rağmen önemini yitirmeyen ve Eski Dünya için önemli olan Akdeniz hâkimiyeti İngilizlerin bölgesel siyasetlerinde önemli bir yer tutmuştur. Doğu Akdeniz'i hâkimiyet sahası olarak gören İngilizler her fırsatta bu emellerine ulaşmanın yollarını aramışlardır. XVI. Yüzyılda Preveze Deniz zaferiyle başlayan Osmanlı Devleti'nin Akdeniz hâkimiyeti 1571 yılında Doğu Akdeniz'de önemli bir stratejik nokta olan Kıbrıs'ın Fethi ile perçinlenmiş fakat 1878 Berlin Antlaşması ile emellerine ulaşmak isteyen İngilizler Osmanlı Devleti'ne yardımcı olmaları bahanesiyle Kıbrıs üzerinde etkili olmaları için gerekli şartların oluşmasına zemin hazırlamışlardır.

Kıbrıs Sorunu'nun tarihsel kodlarında Kıbrıs'ta yaşayan Rum ve Türklerden oluşan iki toplumun Osmanlı hâkimiyetinin başladığı 1571 'den hâkimiyetin sona erdiği 1878 Berlin Antlaşması'na kadar geçen dönemde Sulh ve sükûnet içerisinde sorunsuz yaşamışlar fakat Kıbrıs'ın İngilizlere bırakıldığı yıllardan başlayıp Birinci Dünya Savaşı sonrası İngilizlerin Ada yönetimini Rumlara bıraktığı dönem sonunda sorunlar başlamıştır.

Sorunların yaşanmaya başladığı bu dönem; 1878 – 1914 Dönemi Berlin Antlaşması ile başlayarak 1. Dünya Savaşına kadar gelir. 1914-1923 arası dönemde Kıbrıs Adası'nın İlhak Edilmesi ve İngiliz

Yönetiminin etkili olduğu dönemdir. 1923 – 1950 Dönemi’nde Kıbrıs Sorunun Doğuşu başlar.1950-1974 arası Kıbrıs Sorunun Gelişim Süreci olarak gösterilebilir. Kıbrıs Barış Harekâtı Kararının Alınması ve Harekâta Giden Süreç, Birinci Barış Harekâtı (20-22 Temmuz 1974) sürecidir. 1974-1983 yılları arası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin kuruluşu ve 1983 ten başlayan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin kuruluşundan günümüze kadar geçen dönemler şeklinde tarihsel süreçlerden oluşmuştur. Bu süreçler boyunca çözüme kavuşmayan Kıbrıs sorunu zaman içerisinde bağlamından uzaklaştırılmış ve yeni boyutlar kazanarak başka sorunların ortaya çıkmasıyla yeni bir anlam kazanmaya doğru evrilmiştir. Kıbrıs Sorununun tarafları başlangıçta Kıbrıslı Rumlar ile Kıbrıslı Türkler iken Kıbrıs’ı Rumlaştırma sorunu ile kanlı çatışmalara dönüşen soruna Yunanistan, Türkiye, Birleşik Krallık gibi tarafların kendi milli menfaatleri doğrultusunda taraf olmaları sorunun sürekli hale dönüşmesine neden olmuştur. Kıbrıs Sorunu Türkiye’nin gündemine 1950’li yıllarda Süleyman Demirel’in siyasi etkisi girmiş daha sonraki süreçlerde ABD, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği’de taraflar arasına katılmıştır. Belki de zaman içerisinde Elon Muks gibi yeni neo - kapitalist güç odaklarının da taraf olması ihtimalleri ile karşı karşıya kalabileceğimiz ihtimalinde gözden uzak tutulmamalıdır.

Kıbrıs Sorununun gerekçeleri şöyle sıralanabilir.

1. Yönetim,
2. Güç paylaşımı,
3. Ekonomi,
4. AB,
5. Mülkiyet,
6. Toprak tespiti,
7. Güvenlik-garantörlük,
8. Soruna taraf olanların çıkarları, şeklinde belirlemek mümkündür.

Bu sorunlar zaman içerisinde tartışılarak günümüze kadar gelmesine rağmen kalıcı bir çözüme kavuşturulamamış ve halen gündemimizdedir. Bugüne kadar Kıbrıs Sorununu gündemimizden çıkaracak birçok aşama tamamlanmış olmasına rağmen kalıcı bir çözüme ulaşılamamıştır. Bu bağlamda “diplomasi mezarlığı”na dönüşen Kıbrıs Sorunu müzakereleri 1968 yılında Beyrut’ta Denktaş ile Klerides

görüşmeleri ile başlamış sonraki aşamalarda; 1977-1979'da Denктаş, 2004'te Birleşmiş Milletler Annan Planı, 2014'te Eroğlu ve son olarak ta 2017'de Akıncı'nın Cenevre görüşmelerinden sonuç alınamamıştır.

Şimdi "50. yılında Kıbrıs niçin gündemimizdedir? sorusunu sor-
duran gerekçeleri belirleyelim:

**-Kıbrıs Sorunu 'nu taraftar çözmek istemediği için gündemi-
mizdedir.**

Kıbrıs Sorununun taraftarı sorunun çözümüne ait yapılan gö-
rüşmeleri temel alarak bir uzlaşa metni üzerinde anlaşmaya varmalarına rağmen burada alınan siyasi iradenin kararını icra etmek yerine
çözümü sekteye uğratacağı kesin olan kendi kamuoylarına sorma/re-
feranduma götürme yöntemini benimsedikleri için sorunun çözümü
gerçekleşmemekte ve sorun gündemimizden düşmemektedir. Tür-
kiye kendi tezini Annan planı doğrultusunda Birleşmiş Milletlerin
sunduğu şartları kabul etmiş olmasına rağmen Kıbrıs Rum Kesimi
bu çözümü kabul etmemiştir. Böylece Rum Kesimi Kıbrıs meselesin-
de kendi tezini uluslararası camiaya kabul ettirerek ve halk desteğini
de ardına alarak sonraki adımlar için önemli bir dayanak elde etmiş-
tir. Özellikle Rum kesimi Avrupa Birliği'ne girmek suretiyle resmi
bir yapıya kavuşup uluslararası kabul görmüştür. Bu sayede ulusla-
rarası kabul gören legal bir devlet olarak temsil yeteneğini de nüfusu
itibarıyla kazanmıştır. Bu kazanımları Türkiye ile yaptığı görüşmeler
de kaybetmek istemediği için sorunun çözüldüğüne inanmakta ve
Türk kesiminin bu durumu kabul etmesini isteyerek sorunu yok sa-
yarak Türklerin gündeminde tutmaktadır.

**-Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasındaki Türkiye'nin kazanımları
Kıbrıs Sorununun çözümünü sağlayamadığı için gündemimizdedir.**

Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında Türkiye'nin kazanımları
uluslararası alanda Kıbrıs sorununun çözümüne engel olarak
görölmüştür. Haksızlık yapan, katliamlara neden olan ve savaş
alanında mağlup olan Kıbrıs Rum Kesimi uluslararası platformda
desteklenerek sorunların etkeni değil edilgeni haline getirilerek
haklı bir durumda tutulmuştur. Türkiye uzun yıllar bu durumu
uluslararası platformlarda anlatarak haksızlığa uğradığını anla-
tarak büyük bir zaman ve enerji kaybetmiştir. Rum kesimi Barış
harekâtı sonrasında statü elde ettiği ve kabul gördüğü için Rum-
lar çözüm sürecine katımı en asgari düzeye çekerek Türk halkı-
nın mağduriyetlerine ses çıkarmayıp, çözümsüzlüğü sürdürerek,

kazançlı çıkmanın imkânlarından yararlanmaya devam etmiştir. Özellikle sosyal kültürel, siyasi ekonomik ve diğer alanlarda kabul gören bir devlet olmanın imkânlarından faydalanmaktadır. Bu nedenle Kıbrıs sorunu çözümünde etkisiz kalmaktadır. Bu durumda şikâyet eden Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türk tarafı yeni değerlendirmelere yönelmek zorunda bırakılmaktadır.

Bu metotta bir yanlışlığın olduğuna dair kanaatler sorunu barışçıl bir yolla çözmede yeterli olmadığını göstermiştir. Şimdi “realiteyi değiştiremiyorsak bakan gözü değiştirmemiz “ zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Kalıcı bir çözüm için atılacak adımlar defalarca ortaya konulmasına rağmen taraflar tezlerini karşılıklı olarak anlamak istememekte ısrarcı davranmıştır. Demek ki çözüm tek taraflı isteklerin gerçekleşmesi ile sonuçlanmamakta ve askeri bir çözüm de taraflarca gündemden uzak tutulmakta ise yeniden bir durum tespitine ihtiyaç bulunmaktadır. Rusya’nın Kırım’da yaptığı gibi bir askeri müdahalenin sonuçları sürdürülebilir gözükmediğine göre burada Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin yeni bir tez oluşturmasında zaruret görünmektedir. Fakat sorundan memnun olanlar var olduğu için sorun sürmektedir. Ağzınızla kuş tutsanız, en güzel çözümü üretseniz, buna ilkesel olarak karşı çıkacak kesimler bulunmaktadır. Bu nedenle Kıbrıs Sorunu gündemimizdedir.

-Çözüm yerine çözümsüzlük benimsendiği için gündemimizdedir.

Kıbrıs sorunu ile yaşamak Türkiye’nin elinde bir koz olarak kabul edilmektedir. Bu kozu önemli bir dış politik yöntem olarak kullanmak istediği için çözüm yerine çözümsüzlüğü benimsemek istenildiği düşünülmektedir. Kıbrıs sorunu Türk halkının istekleri doğrultusunda çözüme kavuşturulur ise bu durum Türkiye’nin bölgesel gücünü daha da arttıracak bir yapıya kavuşacaktır. İtirazlar da buradan kaynaklanmaktadır. İşte bu nedenle Kıbrıs sorununu Global güç olmak şartına bağlı çözme isteğini gündeme getirmektedir. Konjonktürel anlamda Türkiye güç dengeleri açısından değerlendirildiğinde bu gücü elde edebilmek adına değil dengede tutabilmek adına sorunu çözmek ve sorun olmaktan çıkarmak isteğinden uzak durmaktadır. Elinde tuttuğu ve 50 yıldır diplomatik görüşmelerle ve askeri hareketlerle elde etmiş olduğu kazanımları kaybetmek istememektedir. Bu Türkiye’nin son derece başarı ile uyguladığı dış politikasıdır. Bu siyasetin ne kadar tutarlı olduğunu yakın tarihimizdeki Mavi Vatan ve Doğu Akdeniz’e doğalgaz aramaları sırasında

göstermiştir. Kıbrıs'ta Türklerin hakları verilmediği müddetçe Türkiye çözümsüzlüğü çözüm olarak sürdüreceğinden Kıbrıs Sorunu gündemimizdedir.

-Kıbrıs sorunu İngilizlerin Ada'daki varlıklarından vazgeçmek istemedikleri için gündemimizdedir.

İngilizlerin adadaki varlıkları Rum kesimi ve Yunanistan için bir garanti durumundadır. Bu duruma karşı garanti konusunda Türkiye'de Kuzey Kıbrıs üzerindeki garantörlüğünden vazgeçmeyecektir. Durum böyle olunca taraflar kendi çıkarlarından vaz geçmedikleri için Kıbrıs Sorunu gündemimizdedir. 50 yıldır gündemimizde olduğu gibi 50 yıl sonra da gündemimizde olacaktır.

-Kıbrıs Sorununun taraflarının sorunu ele alış biçimlerinde farklı metotlar benimsediği için gündemimizdedir.

Bu durumda Kıbrıs Sorununun tarafları olan yapılar baktığımızda Kıbrıslı Rumlar, Kıbrıslı Türkler, Yunanistan, Türkiye, Birleşik Krallık ABD, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği'ni görüyoruz. O zaman "Kıbrıslı Rumlar, Kıbrıslı Türkler, Yunanistan, Türkiye, Birleşik Krallık ABD, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği bu sorunun neresindedir?" sorusuna bir cevap bulmamız gerekiyor. Soruna taraf olanların her birinin bir tez sunmasından ziyade sorunu kendi isteğine göre çözmeyi dayatan ve bunu destekçileri ile sürdürmek isteyen bir bakış açısı yer aldığı için gündemimizdedir.

-Kıbrıs Sorunu caydırıcı bir güç olmadığı için gündemimizde.

İngiltere'nin burada iki tane askeri üssü var. 1960 anlaşmalarından gelen üsler. İngiltere 'Biz garantörlük konusunu iki tarafın uzlaşacağı şekilde değerlendirmeye hazırız'. Onlar için önemli olan askeri üsleridir. Bu çok açık ve nettir. Yunanistan diyor ki 'Benim garantiyle bir ilişğim olmaz, ben gerekli görmüyorum' diyor. Bunu söyleyen kim, buradaki büyük toplumun yakını olan ülke... Burada ki büyük toplum kim, 53 yıldır Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tek sahibi. 1963 yılında Kıbrıslı Türklerin dışlandığı ve Rumların hâkim olduğu bir devletten bahsediyoruz.

Burada sayıca az olan, 1963 ve 1974'te bu adanın Yunanistan'a bağlanma tehdidini yaşayan toplum bu garantiyi istiyor. O da Kıbrıslı Türklerdir. Sayıca az olan Kıbrıslı Türklerin bu güvenlik ihtiyacına saygı duyulması gerekir.

Bunu nasıl yapabileceğimizi bir konuşmak ve değerlendirmek gereklidir. Bizim için güvence olan şey neyse diğer toplum için tehdit algısı yaratmayacak durum aynı olmalıdır. Sözlerle güvenlik sağlanmaz. İnsanlar ancak yaşayarak bunu görüp içselleştirebilirler. Hiçbir toplumun gerçek anlamda güvenliğinin ilelebet, sonsuza kadar silahların gölgesinde olması mümkün değildir. Ama bugün buna ihtiyaç var mı diye sorulduğunda, evet, bugün Türk askerinin buradaki varlığına kesinlikle ihtiyaç vardır. Bunun da gerekçeleri çok açık ve nettir. Güneyde bugünkü şartlarda yüzde 40'a varan ve federal çözümün ilkesine karşı olan partiler var. 1963 yılında o dönem kurulan cumhuriyette, "Kıbrıslı Türklere fazla haklar verildi, biz bunu anayasa değiştirerek geri almalıyız," dediler ve 13 maddelik bir anayasa değişikliği hazırlığı yaptılar. Bütün çatışma hep ondan kaynaklandı. Aynı şeyin gelecekte başımıza gelmeyeceği ne malum? Kıbrıs Sorununun çözümü için Caydırıcı bir güç olması önemlidir. Bu sağlanmadığı için Kıbrıs Sorunu gündemimizdedir.

-Kıbrıs Sorununu buzdolabına koyulduğu için gündemimizde.

Kıbrıs Sorunu ile ilgili tarafların her müzakere sonrasında kendi tezleri doğrultusunda sonuç alınmadığı zaman müzakerelere son veren açıklamalar ile önceki duruma dönüp yaşamaya devam ederken sorunları buzdolabına kaldırarak görmezden geldikleri, duyar-sız davrandıkları, sorunu başka sorunların görüşülmesinin ön şartı gibi değerlendirmektedirler. Taraflar arasında kurulacak ilişkilerde sorunlar gündeme geldiğinde tekrar buzdolabından Kıbrıs Sorunu çıkarıldıklarını ve temcit plavı gibi ısıtıp ısıtıp önlerine koydukları görülmektedir. Bu nedenle de sorunun çözülmediği söylenebilir.

-Kıbrıs Sorunu Yeşil Hattın varlığı nedeni ile gündemimizde.

KKTC hem anavatana olan yakınlığı hem de tarihi ile Türkiye için önemli ve stratejik konuma sahip bir ülkedir. İki farklı ülkenin ve yönetimin yer aldığı adanın güney kısmında AB üyesi olan Güney Kıbrıs Cumhuriyeti yer almaktadır. Avrupa Birliği, Kıbrıs'ın tamamını AB'nin parçası olarak görmektedir. Ancak, adanın KKTC kesiminde, AB mevzuatı, 2003 Katılım Yasası'nın 10. Protokolü uyarınca askıya alınmıştır. 1974'ten bu yana adayı iki bölüme ayıran ateşkes hattı ("Yeşil Hat" olarak anılır) üzerindeki kişilerin ve malların bu hattı geçebileceği koşulları 866/2004 sayılı Konsey Tüzüğü ("Yeşil Hat Tüzüğü") belirlenmiştir. Her ne kadar AB, KKTC'yi gümrük ve

mali bölge dışında görse de Kıbrıslı Türklerin AB vatandaşı olarak kişisel haklara sahip olduğunu kabul etmektedir. Yeşil Hattın varlığı nedeni ile Kıbrıs Sorunu gündemimizdedir. Bu hat var olduğu sürece bir birinden ayrı iki halk ve bu ayrıştırmanın gerekçesi olan bir çizgi bu sorunun gündemimizde olma nedeni olarak var olacaktır.

-Kıbrıs Sorunu Türkiye'yi yok sayma girişimleri nedeni ile gündemimizde.

Kıbrıs Sorunu Türkiye'yi yok sayma girişimleri nedeni ile gündemimizdedir. Buna dair temel düşünce Türk tarafına hak tanımayan taraflardan kaynaklanmaktadır. Bu sorunu Kıbrıs'ın iç sorunu görmek, Türkiye'yi sorunun dışında tutmak ve yok saymak şu ana kadar sürekli denen fakat başarılamayan bir durumdur. Bu söylediklerimizi yakın dönemde Mavi Vatan tartışmaları sürecinde yaşadık. Yunanistan ile Türkiye arasında hidrokarbon konusunda benzer bir durum ortaya çıktı. Yunanistan, deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasına ilişkin Türkiye ile Libya, Türkiye ise Yunanistan ile Mısır arasında yapılan anlaşmaları geçersiz saydı. Benzer şekilde Kıbrıs ile İsrail arasında yapılan birtakım anlaşmalar da Türkiye açısından geçersiz sayılmaktadır. Böyle bir ortamda Kıbrıs adasının tamamının İsrail ile Münhasır Ekonomik Bölge sınırlandırma anlaşması yaptığı ilan edildi. Bizim tanımadığımız anlaşma Güney Kıbrıs'taki Rum Yönetimi ile İsrail arasında yapılmış ve adanın asli unsuru olan Kıbrıs Türklerin yani Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin hak ve menfaatleri yok sayılmıştır. Türkiye'nin, hidrokarbon kaynaklarının hakça, adil ve kapsayıcı paylaşımını savunduğuna ve sürekli bunun çağrısını yapmıştı. Bu konu ile ilgili Cumhurbaşkanı Erdoğan,

“Her konuda olduğu gibi burada da egemenlik haklarımıza ve yetkilerimize saygı duyulmasını istiyor, kıyıdaş ülkelerin hak ve yetkilerine de saygı duyuyoruz. Ancak Türkiye'yi yok sayma girişimleri karşısında da gerekli tepkiyi her zaman verdik. Bunun yanında açık bir çağrı yaparak kapsayıcı bir enerji işbirliği için zemin oluşturulması gerektiğini bunun için atılacak adımlara destek vereceğimizi ilan ettik. Herkes bilmelidir ki Doğu Akdeniz başta olmak üzere bölgede Türkiye'nin içinde bulunmadığı bir enerji platformunun başarılı olması güçtür...Bölgede sağlıklı bir diyalogun temini için önemli bir potansiyeli bulunan bu önerimizin diğer aktörlerce de benimsenmesi gerektiğini her vesileyle vurguladım. Böyle bir adımın iş birliğini kolaylaştıracağını, kaynak çeşitliliği ve güvenliğine katkıda bulu-

nacağını düşünüyorum. Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin haklarını yok sayan adımlar, maalesef bugüne kadar bu mesele ile ilgili atmosferi zehirledi. Bundan vazgeçip arzu ettiğimiz diyalog zemininin oluşması halinde biz kalıcı çözüm için elimizi taşın altına koymaya hazırız. Gerginlik ile bir yere varılamaz. Kışkırtmalara kapılmanın kimseye faydasının olmadığı anlaşılmalı ve makulde buluşmanın yolları aranmalıdır." Şeklinde açıklamaları ile Türkiye'yi Kıbrıs Sorununda yok sayma girişimleri sürdürülmek istenmektedir. Bu nedenle Kıbrıs Sorunu gündemimizdedir.

-Kıbrıs Sorunu somut ve yapıcı fikirlere odaklanılmadığı için gündemimizde.

Kıbrıs Sorunu somut ve yapıcı fikirlere odaklanılmalıdır. Eğer "noktası, virgülü değişmez, olduğu gibi devam eder, biz bunu tartışmayız" şeklinde iki tarafta bir dayatmadan vazgeçmelidir. Bu tavır terk edilerek hareket edilirse Kıbrıs Sorunu çözüme kavuşur ve hem Güney Kıbrıs Rum kesimi hem Kuzey Kıbrıs Türk kesimi, hem Yunanistan hem de Türkiye sorunsuzluk halini kabullenebilir. Tek bir ihtilafa odaklanarak diğer ihtilafı noktaları göz ardı etmemeliyiz. Kapsamlı çözüme ulaştığımızı söylediğimizde, gelecek kuşaklara pürüzler devretmemeliyiz. Uluslararası hukuka uygun barışçıl yöntemlerle çözüm bulma yaklaşımımız, sorunları ortadan kaldırmanın anahtarıdır. Somut ve yapıcı fikirlere odaklanmanın, bizi çözüm rotasına sokacağına olan inanmalıyız. Yeter ki 'Şu sorunu çözelim diğerleri çözümsüz kalsa da olur.' denmemeli ve sorunların üzerine beraberce gidilmelidir.

O halde Kıbrıs sorunun çözümünü beklemek kısa vadede mümkün gözükmemektedir.

KAYNAKÇA

1. Annan planı, <https://ab.tasam.org>
2. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38447842>
3. https://tim.org.tr/files/downloads/Analiz_Rapor/KKTC
4. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani>

Panel-4.4/1.

İlkçağda Kıbrıs ve Alaşia Krallığı⁸⁹

Prof. Dr. Hasan Bahar

Doğal Yapı:

Akdeniz'in üç büyük adasından biri olan Kıbrıs, Akdeniz'in doğusunda 34, 33 ve 35, 41 Kuzey enlemleri ve 32,23 ve 34,55 Doğu boylamları arasında yer almaktadır. 9251 km² lik bir alana sahip olan ada, kuzey yarım kürede İç Adalar zinciri olarak bilinen Girit, Kıbrıs, Seylan, Sumatra, Borneo gibi silsile içinde yer alan ada; Eski dünya kara kütlesi olarak bilinen Asya, Afrika ve Avrupa kıtaları arasında stratejik bir öneme sahiptir. Adanın Türkiye'ye 70 km, Suriye'ye 110 km, Mısır'a 370 km, Yunanistan anakarasına 900 km, Girit'e 550 km uzaklıktadır.

1 Kıbrıs Jeolojik Yapısı (Erzen 1976)

Jeolojik olarak Alp-Himalaya silsilesi içinde yer alan Kıbrıs Adası Toros sisteminin bir parçasıdır. Jeolojik araştırmalar Kıbrıs'ın Jeolojik, tektonik ve iklim koşulları bakımından Anadolu'nun bir parçası olduğunu ortaya koymuştur. Beşparmak dağları Amanosların, Meserya ovası Amik ovasının uzantısıdır (Koday 1998). Bir bakıma Kıbrıs coğrafyası Anadolu'ya benzer Kuzeyde Girne Dağları/Beş Parmak Dağları, güneyde Trados Dağları ve ortada Meserya ovası.

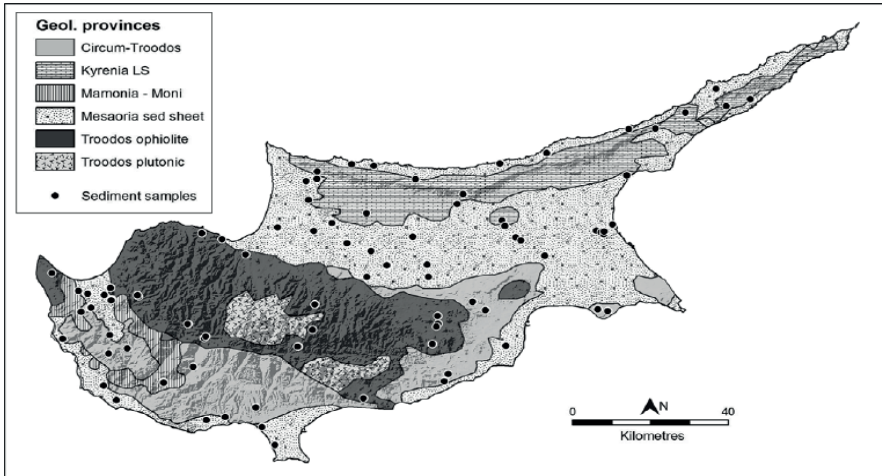
⁸⁹ Prof.Dr.Hasan Bahar, Selçuk Üniv.

Mesarya Ovası, adanın en büyük ovasıdır. Adanın iç kesiminde olup kuzeyde Beşparmak dağları, güneyde Trodos Dağı, batıda Lefkoşa şehri ve doğuda Mağusa körfezi arasında kalan bölgedir. Beşparmak Dağlarının ortalama yüksekliği 600 m'dir. Güneydeki Trodos Dağları, bölgenin Torosları gibidir. Kıbrıs'ın en yüksek tepesi burada Olympos Tepesi 19.52 metredir.

Batı, orta ve doğu Mesarya olmak üzere üç kısımdan meydana gelmektedir. Genişliği yaklaşık 65 km, uzunluğu ise 35 km.dir. Kapladığı alan 1000 km² kadardır. Bir bakıma Konya ovasına benzer. Kuzeydeki Beşparmak Dağları nemin iç kesimlere geçişini engeller. Kıyı ile bağlantı Geçitköy (Panağra), Girne-Lefkoşa, (Dar Boğaz) ve Mersinlik (Akatu) geçitleridir.

Kıbrıs Adasının iki büyük akarsuyu olan Kanlıdere ve Çakıllı Dere (Yalya) dereleri bu ovadandır.

Önce bir yarımada olan Kıbrıs yeni jeolojik zamanlarda suların yükselmesi ile bir ada konumuna gelmiştir. Doğal olarak adalar en yakın ana karalarla kültürel ilişkileri de öncelikli ortaya çıkıp gelişme göstermiştir. Bu nedenle Kıbrıs'ın ilk sakinleri Anadolu'dan gelmişlerdi. Paleoantropolojik ve arkeolojik araştırmalar bu durumu belgelemektedir.

2 Kıbrıs'ın jeolojik yapısı ve GTÇ sediman örneklerinin yerler (Grave vd. 2014)

Tarihöncesinde Kıbrıs:

Günümüzde Mersin Anamur, Bozyazı ve Aydıncık'ın yüksek kesimlerinde, poyrazlı bulutsuz ve nemsiz açık havalarında Kıbrıs adası görülür. Jeologların Pleistosen adını verdikleri Son Buzul Çağları IV. Jeolojik zamanın başlarından MÖ. 10 000 yıllarına kadar Kuzey Yarımkürede görülen bir soğuk ve kurak bir dönemdi. Bu dönemde günümüzdeki okyanuslar ve denizlerde gördüğümüz su kütlesinin büyük bir oranı buzul olduğu için şu andaki kıyılar 100-150 m daha alçaktaydı. Buzulların erimesi ile birçok yarımada ada, birçok ada da yok oldu. Örneğin Asya ile Avusturalya birleşti, Buzul Çağları sonunda suların yükselmesiyle binlerce adadan oluşan Mikronasia oluştu. Kıbrıs'ın da ilk zamanlar bir yarım ada olduğu, Buzul Çağlar sonrası bir ada olduğu sanılıyor. Belki de 1 milyon yıl önce Anadolu'dan Avrupa göç eden ilk avcı toplayıcı Avrupalılar buradan geçtiler. Ancak buzulların erimeye başladığı Holosen(MÖ 14 000 - MÖ 7000) yıllarına kadar su seviyesi düşük olduğundan Anadolu'dan Kıbrıs'a geçişler daha kolaydı ve sallarla geçtikleri düşünülür.

Paleolitik (Eskitaş) (yak. MÖ 600 000-10 000) Çağdan itibaren Anadolu ile ilgili bağları görülen ada sakinlerine alet üzerindeki analizler Orta Anadolu Hasan Dağı, Nenezi Dağ ve Niğde Kaletepesi gibi yerleşmelerden getirildiğini göstermektedir

Geç Pleyistosen'den erken Holosen Yakın Doğu'ya (yaklaşık MÖ 14.000-7000) kadar tüm mevcut genomları sistematik olarak analiz ederek, erken Neolitik Bereketli Hilal ve Anadolu'nun genetik manzarasına bakıldığında ve Kissonerga-Mylouthkia'dan (Kıbrıs Geç Çanak Çömlek Öncesi Neolitik B, yaklaşık MÖ 7600-6800) yakın zamanda yayınlanan üç genomun olası kökenlerini çıkarıyoruz. Bunlar, atalarının yaklaşık % 80'inin Konya ovasında veya yakınında yaşayan Akeramik Neolitik Orta Anadolu'lulardan ve geri kalanının genetik olarak temel bir Levant popülasyonundan geldiği anlaşılıyor. Güney Levant'tan Doğu Anadolu'ya ve daha doğuda Yukarı Mezopotamya ve Orta Zagros'a kadar uzanan Bereketli Hilal, Batı Avrasya'da (yaklaşık 12.000 yıl önce) Pleyistosen-Holosen geçişinde tarımın ve toynaklı hayvanların evcilleştirilmesinin ilk kez ortaya çıktığı bölgedir. İnsan geçim stratejilerindeki bu büyük değişimler-

den önce, arkeolojik kanıtlar, Epipaleolitik dönemde (MÖ yaklaşık 10.500 yıl) 3 avcı - toplayıcıların Bereketli Hilal'in merkezinden Doğu Akdeniz adası Kıbrıs'a yaptıkları düzensiz deniz yolculuklarına tanıklık etmektedir.

Sonraki iki bin yılda, Yakın Doğu'dan gelen erken dönem çiftçi grupları Kıbrıs'a tarımı getirdiler; bu durum, adadaki İlk/Erken Akeramik Neolitik veya Kıbrıs'ın Çanak Çömlek Öncesi Neolitik 4 (Kıbrıs-PPNA (Çanak Çömlek Öncesi Neolitik A) ve Kıbrıs-PPNB (Çanak Çömlek Öncei Neolitik B), çalışmalarında kullanılan terimler) dönemlerindeki yerleşim yerlerinde bulunan aletler, ürünler, çiftlik hayvanları ve evcilleştirilmiş vahşi hayvanlar (örneğin kediler ve köpekler) ile kanıtlanmaktadır(Heraklides vd 2024).

Neolitik Dönemde Kıbrıs:

Adanın güneyinde Limasol'un 9 km doğusunda bulunan Çanak Çömleksiz Neolitiğin erken evrelerinden itibaren bulgularla karşılaşılan Shillourokambos yerleşmesinin MÖ 9500 yıllarına kadar tarihi götürülmektedir. Burada bulunan obsidyenler Anadolu ilişkilerin erken dönemlerden itibaren varlığını göstermektedir. Buradaki toloslu yapıların adanın diğer önemli yerleşmesi Khirokitia (yaklaşık MÖ 7000) ilişkilerini gösterir. Yerleşme döneminde adanın en büyük yerleşmesidir. Adanın bu dönemde Doğu Akdeniz'deki Natufiyan kültürler Filistin'deki Jericho (Eriha) ve Ain Mallaha ilişkilerini ortaya koymaktadır.

Son yıllarda Türk bilim insanlarının geç ve az da olsa Kıbrıs prehistoryasına yöneldiklerini gösteren önemli bir çalışma Kıbrıs'ın kuzey kıyısında bulunan Tatlısu - Çiftlikdüzü (Akanthou - Arkosykos) kazılarıdır. Tatlısu - Çiftlikdüzü bölgesi, adanın kuzey doğusunda Girne ile Krapaz yarımadasının sınırındadır. Türk Tarihöncesi uzmanı Müge Şevketoğlu ve arkadaşlarının 1999 yılından bu yana burada sürdürdükleri arkeolojik kazılar ve araştırmalar; bölgenin Erken Akeramik Neolitik veya Cypro-PPNB/MPPNB MÖ 8200-7700'lere tarihlendiğin, bu dönemde Anadolu ile yoğun ilişkilerde bulunulduğunu ortaya koymuştur. Denizden 15 m yükseklikte olan yerleşme Tatlısu kaynaklarına yakındır. Doğu Akdeniz Natufiyan kültür etkisinde olan mimarinin yanında, 4000 civarında bulunan obsidyen materyalin kaynağı Anadolu'dur. Yaklaşık 5000 civarındaki obsidyen buluntular adadaki en yoğun buluntu grubunu oluşturur(Şevketoğlu 2008, Şahoğlu vd. 2019).

Kıbrıs Çanak Çömleksiz Neolitiğin MÖ 6000 yıllarında aniden bir kesintiye uğradığı görülür. Bu kesinti çanak çömleğin görüldüğü MÖ 4500 yıllarına kadar sürmüştür. Bu dönemde Kıbrıs'a yeni insanlar gelmişlerdir; onlara ait bulgular adanın güneyinde Çanak Çömleksiz Neolitik Choirokoitia köyünün MÖ 6000 yılları üzerinde terk edilmiş örtüsü üzerine yerleşen Sotira Kültüründe görülür.

Afrika-Avrasya ve Arabistan plakaları arasında tektonik bir yere sahip olan Kıbrıs'ta Neolitik yerleşmelerin MÖ 3800'lerde büyük bir depremle tahribata uğradığı görülmektedir.

3 Şahoğlu, Tatlısu-Çiftlik Düzü Obsidyeni, (Şevketoğlu 2008)

Kalkolitik / Bakırtaş (MÖ 5500 - 2500)

Kalkolitik Çağda da Kıbrıs'ın Anadolu ile yakın ilişkiler kurduğu görülür.

Kalkolitik Çağda olduğu gibi ve İlk Tunç Çağında Anadolu ilişkileri sürmektedir. Bu dönemde Anadolu'nun yanı sıra Ege ve Yunanistan ana karasından önce Minos ve sonra Miken/Aka ticari ilişkileri Kıbrıs adasında varlığını gösterir. Bu MÖ II. Bin yılın ortalarında güçlü bir şekilde hissedilir.

4 Orta Kıbrıs III Keramiği, Cenola Arşivi (MÖ 1725-1600) ⁹⁰

Bu dönemde Kıbrıs üzerinde Mısır'ın egemenlik mücadelesi ve kültürel etkileri yansır. Kıbrıs'ta Alaşia Krallığının olduğu bu

- ⁹⁰ Dünyanın değişik yerlerine dağılmış binlerce Kıbrıs eseri vardır. Bunlardan en belli başlısı Amerika'nın Kıbrıs büyük elçisi Cesnola arşividir. Kıbrıs'tan götürdüğü 35 000 eser başta Newyork Metropolitan olmak üzere bir çok müzede sergilenmektedir. Cesnola Koleksiyonu yalnızca boyutu ve çeşitliliğiyle değil, aynı zamanda Erken Tunç Çağı'ndan antik çağın sonuna kadar uzanan kronolojik aralığıyla da dikkat çekicidir. Metropolitan Müzesi 1880'de Central Park'taki mevcut yerinde açıldığında, koleksiyon ilgi odağıydı ve o zamanlar önemli bir kültürel ve iş merkezi olmayı hedefleyen New York şehri için büyük bir varlık olarak duyurulmuştu. Cesnola Koleksiyonu'nun zenginliği ve şöhreti, Müze'nin klasik antikaların önemli bir deposu olarak ününü sağlamada da önemli rol oynadı ve koleksiyonları büyük ölçüde daha erken bir tarihte oluşturulmuş olan Avrupa'nın önde gelen müzeleriyle aynı seviyeye getirdi. Gerçekten de Kıbrıs antikaları açısından, Müze'nin Cesnola Koleksiyonu'nu satın almasının, New York'takiyle eş değer Kıbrıs materyalini Avrupa müzelerine sağlamayı amaçlayan sonraki İngiliz ve Fransız keşif gezilerine yol açtığı söylenebilir.

dönemin sonlarına doğru MÖ 1350'lerde diplomatik yazışmalarda kendini gösterir. Bu yazışmalarda Hititlerin yavaş yavaş adada etkinliği hissedilir. Artık, MÖ II. Bin yılın son çeyreğinde, Kıbrıs Alaşia Krallığı Hitit yönetimindedir. Hititler için ada doğu batı ticaretinin kalbinde olmasının yanında bakır kaynakları için de önemlidir. Alaşia bölgedeki bakır ticaretinin merkezindedir. Öteden beri Mısır firavunları ve diğer Yakın Doğu krallıkları Alaşia krallarından bakır istemektedir. Bu yazışmalar başta Mısır'daki Tel El Amarna ve Suriye'deki Ugarit arşivlerinde ele geçmiştir.

Amarna Tabletleri

Mısır'ın Amarna'da bulunan tabletler toplam 382 parçadan oluşmaktadır (350'si mektup, geri kalanı edebi metinler ve okul metinleridir), bunlardan 358'i Norveçli Asurolog Jørgen Alexander Knudtzon tarafından Die El-Amarna-Tafeln adlı eserinde yayınlanmıştır, bu eser iki cilt halinde (1907 ve 1915) yayınlanmış olup günümüze kadar standart baskı olarak kalmıştır. Knudtzon'dan bu yana kazılan kalan 24 tam veya parçalı tabletin metinleri de erişime açılmıştır. Bilinen tabletlerin ve parçaların sadece 26'sı arkeolojik bağlamlarında, Bina Q42.21'de bulunmuştur. Knudtzon'un baskısından bu yana, Mısır'da veya çeşitli müzelerin koleksiyonlarında tanımlanan yaklaşık 24 tablet veya parça daha bulundu.

Yerel Mısırlılar tarafından kurtarılan ilk mektup grubu Almanya, İngiltere, Mısır, Fransa, Rusya ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki müzelere dağılmıştır. 202 veya 203 tablet Berlin'deki Vorderasiatisches Müzesi'nde; 99'u Londra'daki British Museum'da; 49 veya 50'si Kahire'deki Mısır Müzesi'nde; 7'si Paris'teki Louvre'da; 3'ü Moskova'daki Puşkin Müzesi'nde; ve 1'i Chicago'daki Oriental Institute koleksiyonundadır. Birkaç tablet Oxford'daki Ashmolean Müzesi'nde ve Brüksel'deki Kraliyet Sanat ve Tarih Müzesi'ndedir.

Yeni Krallık döneminde Mısır yönetimi ile Kenan ve Amurru'daki temsilcileri veya komşu krallık liderleri arasındaki diplomatik yazışmalardan oluşan, kil tabletler üzerine yazılmış bir arşivdir ve MÖ 14. yüzyılın ortalarında otuz yılı aşmayan bir dönemi kapsar. Mektupların çoğu Yukarı Mısır'da, Mısır'ın On Sekizinci Hanedanlığı sırasında firavun Akhenaten (yaklaşık MÖ 1351 - 1334) tarafından kurulan eski Mısır başkenti Akhetaten'in modern adı olan el-Amarna'da bulunmuştur. Yakınoğlu'da hükümdarlar arası Akadça yazışmalardan oluşan bu arşivler döneme ışık tutar.

Bu nedenle bazı tarihçiler bu döneme “Amarna Çağı” adını vermiştir (Kınalı 1964).

5 British Museum Amarna Tabletlerinden beşi, Osama Shukir Muhammed Amin FRCP(Glasg) - Own work, CC BY-SA 4.0,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=95958735>

Amarna mektuplarından bazıları Alashiya kralı veya bakanlarından. Çoğunlukla Alashiya'dan gönderilen bakır miktarı ve karşılığında gümüş veya fildişi talepleriyle ilgilidirler. Bir mektup 500 talant bakırdan (muhtemelen yaklaşık 12,5 ton) bahsediyor ve neden bu kadar az bakır gönderildiğine dair mazeretler sunuyor. Firavun'dan Alashiya Kralı tarafından “kardeşi” olarak da bahsediliyor; bu da muhtemelen krallığının ekonomik gücünden dolayı kralın kendisini eşit olarak gördüğünü gösteriyor. Birkaç yüzyıl sonra yazılan Papirüs Anastasi IV, Alaşiya'dan Mısır'a gönderilen bakırdan (ve ineklerden) de söz eder.

Kıbrıs adası önemli bir bakır üreticisiydi ve Geç Tunç Çağı'nda Doğu Akdeniz ticaret ağlarının kalbinde yer alıyordu. Ayrıca Mısır ve Levant'taki cenaze evlerinde ve Anadolu'daki Hitit tapınak topluluklarında bulunan Kırmızı Parlak Çark Yapımı Eşyanın kaynağı da burası olabilir (Grave vd. 2014).

Türkiye'nin Kaş açıklarında Uluburun'da bulunan batıkta Kıbrıs'tan alınan bakır ingotlar bulunmuştur (Bass 1986, Pulak 1988). Geç Tunç Çağında gemi yükünü Doğu Akdeniz limanlarından almış Kıbrıs'a uğrayıp bakır ingotlar yüklemiştir. Bu ingotların benzeri Enkomi'de bulunmuştur (Kassianidou 2018).

6 Enkomi V. Kassianidou tarafından hazırlanmış olup, Kıbrıs Jeoloji Araştırmaları Kurumu tarafından sağlanan dijital jeolojik verilerle hazırlanmıştır (2018).

Günümüzde Alaşiya'nın yeri tartışılmaktadır. Ancak Amarna tabletleri üzerindeki jeofizik ve kimyasal araştırmalar Kıbrıs Enkomi çevresinden olduğunu doğrulamıştır. Astrom 1957'de Suriye'deki Mari antik kentinde bulunan yazılı tabletlere bağlı olarak burasının Kıbrıs Enkomi olduğunu önermiştir (Astrom 1973). Karşı çıkmalara (Merilles 1995) karşın genel kabul bu yöndedir (Goren 2003).

Enkomi günümüzde KKTC'de Tuzla köyü yakınındadır.

Burada yapılan araştırmalar MÖ 18 yüzyıldan itibaren bakırın işlendiğini gösteren bulgulara rastlanmıştır. Alasia adlı ülke İÖ 18. ve 12. yüzyıllar arasına ait olup Mısır, Suriye ve Anadolu'da ele geçen başka tabletlerde de sık sık adı geçmektedir. Mezarlarda bulunan ölü armağanlarından MÖ 13. yüzyılda Kıbrıs'a gelen Aka göçmenlerinin Enkomi'ye yerleştikleri görülür. Günümüzde görülen kalıntıların çoğu MÖ 1200 yıkımından sonra yeniden inşa edilen Enkomi kentine aittir. Yolların birbirini dik olarak kestiği ve aralarında kalan dörtgenlere önemli yapıların oturtulduğu göze çarpmaktadır. Bu yapıların alt kısımları yontulmuş iri taş bloklardan yapılmış olup üst kısımları kerpiçti. Kent güçlü bir surla çevrilmişti. Kentin Pedios ırmağındaki (Kanlıdere) limanı da yavaş yavaş gemilerin giremeyeceği kadar dolmuştur. MÖ 1075 yılındaki bir depremde sonra burada yaşayanların yavaş yavaş deniz kıyısına göçerek Salamis'i kurdukları anlaşılmaktadır⁹¹.

Hitit Alaşia ilişkisi jeopolitik ve jeostratejik bakımdan günümüz Türkiye-Kıbrıs ilişkileri gibidir. Miken/Aka ilişkileri de Yunanistan ilişkileri gibidir. MÖ 1200 yıllarında Ege Geçleri ile dönemin süper güçlerinden Hititlerin yıkımı, bölgedeki taşların devrilmesine, kartların yeniden karılmasına yol açtı. Doğu Akdeniz'e Lukalardan Filistinlilere yeni kavimler göç ettiler. Nu konuda Mısır yazılı belgeleri geniş tanıklık eder. Demir çağı (MÖ 1200-600) dönemi olarak adlandırılan Tunç Çağı'nın çöküşüne geçtiği bu dönemde güneyden gelen Samilerin çocukları Fenikeliler Akdeniz'e açılır ve Deniz Kavimlerinin tahrip ettikleri Kıbrıs limanlarında da koloniler kurar. Bu sırada adaya göçlerle batıdan gelen Dorlar, doğudan gelen Asurlular ve Pers yönetimleri izleyecektir. Fenikeliler tüccardır, Dorlar soyu soku ile gelen yerleşimciler. O gündür bu gündür Kıbrıs demografisinde yer etmeye çalışan Yunanlıların ataları başladılar. Kıbrıs'a doğudan batıdan göç eden unsurların yanında güneyde fırsat buldukça egemen olmak isteyen Mısırlıların bu dönemde yine MÖ. 2. Binyılda görüldüğü üzere siyasal egemen oldukları görülür. Bu daha sonra İskender sonrası kurulan Ptolemaioslar döneminde de tekrarlanacaktır. Onları Romalılar MÖ 58 Kıbrıs egemenliğinde ve sonra devamında Bizanslılar izleyecektir. Bu Emevilerin Kıbrıs'ı ele geçirmelerine kadar sürüp gider (Kınal 1964, Erzen 1976, Gözlü 2011).

⁹¹ Enkomi, <https://eemd.gov.ct.tr/Portals/46/Enkomi%20Alasia%202015.pdf>

7 MÖ 600 yıllarda bir Kıbrıslı Cesnola Koleksiyonu (<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/241013>)

Ortaçağ'da durum farksızdır Venedikler, Cenevizler vs. Kısa-cası Kıbrıs kıymetli jeopolitiği açısından her dönemde büyük güçlerin iştahını kabartır. Yani Kıbrıs Kıbrıs'tan büyüktür. Ancak tarihi süreçte Kıbrıs'ın güvenliği Anadolu, Anadolu'nun güvenliği Kıbrıs demektir. Kıbrıs bir yandan Yakındoğu'ya bir yandan Avrupa'yı kontrol eden büyük bir uçak gemisi gibidir. Kıbrıs'a hâkim olan bölgeye hâkim olur.

Bu nedenle Tarihöncesinden günümüze jeopolitiğini ele alan projelerle üniversitelerimizde araştırmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Åström, P. 1973. "Comments on the Corpus of Mycenaean Pottery in Cyprus." Acts of the International Archaeological Symposium 'The Mycenaean in the Eastern Mediterranean,' Nicosia, 27th March - 2nd April 1972, 122-127. Nicosia: Department of Antiquities.
- Bass, George F (1986). "A Bronze Age Shipwreck at Ulu Burun (Kas): 1984 Campaign". American Journal of Archaeology. 90 (3). ss. 269-296. doi:10.2307/505687. JSTOR 505687.
- Erzen, A., 1976, İlk Çağda Kıbrıs, **Belleten**, Cilt: 40 Sayı: 157, 93 - 116, 20.01.1976
- Goren, Y., S. Bunimovitz, I. Finkelstein, and N. Na'aman. 2003. "The Location of Alashiya: New Evidence from Petrographic Investigation of Alashiyan Tablets from el-Amarna and Ugarit," AJA 107, pp. 233-255
- Gözlü, A., 2011, Kıbrıs Eskiçağı ve Jeopolitiği, Çizgi, Konya.
- Grave, P., Kealhofer, L., March, B., 2014, December 2014Antiquity 88(342):1180-1200
- 88(342):1180-1200 DOI:10.1017/S0003598X001153
- Kassianidou, V. 2018, Apliki Karamallos on Cyprus: the 13th century BCE miners' settlement in context, See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/323883452>
- Kınal, F., 1964, İlk Çağlarda Kıbrıs, Cilt: 28 Sayı: 111, 383 - 418, 20.07.
- Koday, Z. 1998, Kıbrıs'ın Jeopolitik Önemi, Türk Coğrafya Dergisi, 33,419-428, İstanbul.

- Heraclides vd. Alexandros, Aris Aristodemou, Andrea N. Georgiou, Marios Antoniou, Elisabeth Ilgner & Leonidas-Romanos Davranoglou, 2024, Palaeogenomic insights into the origins of early settlers on the island of Cyprus, Scientific Reports volume 14, Article number: 9632.
- Merrillees, R.S. 1972. "Alasia," in Acts of the First International Cyprological Congress (Nicosia, 14–19 April, 1969), V. Karageorghis, ed., Nicosia, pp. 111– 119. — — — . 1987. Alashia Revisited (Cahiers de la revue Biblique 22), Paris.
- Parpola, S., 'Assyria's expansion in the 8th and 7th centuries and its long-term repercussions in the west', in W. G. Dever and S. Gitin (eds), Symbiosis, symbolism, and the power of the Past: Canaan, Ancient Israel, and their neighbors from the Late Bronze Age through Roman Palaestina, Winona Lake: Eisenbrauns, 2003, 99-111. Download PDF version of article (1.6 MB) (requires free Adobe Acrobat reader).
- Pulak, Cemal (1988). "The Bronze Age Shipwreck at Ulu Burun, Turkey: 1985 Campaign". American Journal of Archaeology. 92 (1). ss. 1-37. doi:10.2307/505868. JSTOR 505868
- Şahoğlu, V.- Şevketoğlu, M. ve Erbil, Y., 2019, Tatlısu-Çiftlik Düzü(Akanthou-Arkosykos), Kıbrıs'ta MÖ. 9. Bin yıla ait Anadolu Bağlantılı Bir Kıyı Yerleşimi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi,
- Şevketoğlu, M., 2008, Early Settlements and Precurement of Raw Materials - New Evidence Based on Research at Akanthou-Arkosykos (Tatlısu-Çiftlikdüzü), Northern Cyprus
- Webb, J.M.- Frankel, D. 2013, Cultural Regionalism and Divergent Social Trajectories in Early Bronze Age Cyprus

“Geçmişten Günümüze Manevî Bir Miras,
Lefkoşa Mevlevîhânesi”⁹²

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE MANEVÎ BİR MİRAS: LEFKOŞA MEVLEVÎHÂNESİ

Prof.Dr. Nuri ŞİMŞEKLER

Selçuk Üniversitesi

Giriş

Türkistan Horasan bölgesi Belh'te dünyaya gözlerini açıp, 20 yaşından itibaren Hakk'a yürüyünceye kadar Selçuklu başkenti Konya'da yaşayan Mevlâna Celâleddin-i Rumi eserleri, fikirleri ve örnek yaşam tarzı ile manevi gözleri kapanmış dünya insanların gönül gözlerini açmaya yüzyıllardır devam etmekte. Bu dünyadaki zorunlu hizmetini tamamlayıp aslî mekânına geri dönmek için ardından ise yakın çevresi (oğlu Sultan Veled ve müridi-halefi Çelebi Hüsâmeddin önderliğinde) tarafından XIII. Yüzyıl sonlarında oluşturulup kurumsal bir hüviyete bürünen ve Mevlâna Torunu Makam Çelebisi Pîr Âdil Çelebi zamanında XV. Yüzyıldaki bazı yeni yapılanmalar ile birlikte 1925 yılındaki Tekâyâ ve Zevâyâ Kanununa kadar Konya merkezli devam eden Mevlevîlik Yolu-Kültürü de Mevlâna fikirlerinin 3 kıtada yayılmasına vesile belki de sebep olmuştur. 1925 tarihinden sonra da merkezi Halep'e kaydırılan, 1944 yılından sonra

⁹² Prof. Dr. Nuri Şimşekler, S.Ü. Öğretim Üyesi

burada da kapatılmış olan “Mevlevîlik Tarikatı” bu tarihlerden sonra ve özellikle ülkemizde devlet eli ile sembolik olarak “canlandırma, anma, kültürel bir zenginlik” olarak devam etmekte, gelenekten gelenler ise günümüz kanun ve şartlarına uygun bir şekilde bütün imkânsızlıklara rağmen geleneği devam ettirebilme adına çalışmalarını sürdürmektedir. Dünyada ise Mevlâna ve Mevlevîlik olgusu hemen hemen yedi kıtada Amerika ve Avrupa başta olmak üzere “mistik ve sufi” bir bilgelik, dünya işlerinden bir ân da olsa soyutlanma ve “özgür-farkındalıklı” bir yaşam tarzı şeklinde istifade edilmektedir.

Mevlevîlik ve Osmanlı

Mevlevîliğin ilk etapta Selçuklu döneminde (Afyon) Karahisar, Tokat, Amasya; Beylikler döneminde Larende (Karaman), Menteşe (Muğla), Kütahya, Lâdik (Denizli), Manisa gibi şehirlerde kurulan Mevlevîhâneler vasıtası ile yaygınlaşmaya başlamış, Osmanlı’nın İmparatorluk olup Anadolu’ya tamamen hâkim olmasının ardından ise birçok noktada Mevlevîhâne tesis edilmiş ve bu manevî yol âdeti Osmanlı medeniyetinin “dini-kültürel” bir temsil yönü olmuştur. Tabi bu temsilin bir diğer kanadını da ilerleyen zamanlarda (XIX. Yüzyıla kadar) Bektaşîlik Yolu-Kültürü oluşturacaktır. Bununla birlikte yüzyıllar boyunca ve genel olarak Mevlevîlik tarikatını benimseyen, Mevlâna’ya saygı duyan, eser ve fikirlerinden istifade eden Osmanlı Sultanlarının hemen hemen tamamına yakını da Mevlâna ve Mevlevîlik Tarikatına ilgi duyacak, maddî-manevî destek verecektir. Bu padişahlar arasında;

Mesnevî’yi ilk olarak manzum şekilde Türkçeye çevirtiren (Mesnevî-i Murâdî), Mevlâna’nın elbisesinden bir parça getirterek sarığına diktirten, Edirne Mevlevîhânesini (Muradiye Camii) tesis ettiren II. Murad (1421-1451),

İstanbul’u fethinin ardında kısa süre sonra Kulekapısı (Galata) Mevlevîhânesi’ni açtıran ve Mesnevî okunup, Semâ edilmesi için bu raya vakıflar bağlayan Fatih Sultan Mehmed (1451-1481),

Mevlânâ türbesindeki sandukaları yenileyerek, üzerlerine serilmesi için değerli kumaşlar gönderen Sultan II. Bayezid (1481-1512),

Mevlânâ Dergâhı için vakıflar tahsis ederek türbeye su getirtip şadırvan inşa ettiren Yavuz Sultan Selim (1512-1520),

Mevlâna türbesi içindeki Semâhâne ve Mescit yaptıran Kânuni Sultan Süleyman (1520-1546),

Mevlâna türbesi yanındaki Selimiye Câmii'ni Mimar Sinan'a inşa ettiren, Mevlevî Sultan ve aynı zamanda Kıbrıs ve Sakız adalarının fâtihisi Sarı Selim lâkaplı II. Selim (1566-1574),

Mevlâna Dergâhını genişletip, derviş hücreleri yaptırtan Sultan III. Murad (1574-1595),

Mevlâna Dergâhı'nı yıkmak üzere Dergâha gelen ancak yaşadığı bir olay neticesinde vakıflar bağlayan Revan ve Bağdat fatihi IV. Murad (1623-1640),

bizzat Mevlevî de olan ve Sûz-i dilârâ makamında Mevlevî âyini besteleyen, Galata Mevlevîhânesini kendi bütçesi ile tamir ettiren Sultan III. Selim (1789-1807),

yine Mevlevî olan ve bu yola maddi-manevi birçok katkılar sağlayan Sultan II. Mahmud (1808-1839),

Mesnevîhânlar yetiştirmek üzere İstanbul'da Mesnevî okulları açan (Dârü'l-Mesnevî) Sultan Abdülmecid (1839-1861),

Tahta çıkınca Mevlâna torunu Makam Çelebisi Abdülhalim Çelebi (ö. 1925) elinden kılıç kuşanan ve Mevlevî olan Sultan Reşad (V. Mehmed, 1909-1918)

başta olmak üzere birçok Osmanlı Sultanı 3 kıtaya yayılan coğrafyasının birçok noktasında Mevlevîhâne açarak-açılmasına maddi mânevî destek vererek, açılmış olanların ihtiyaçlarını karşılamak üzere vakıflar bağlayarak bu kültüre hizmet etmişlerdir.

Osmanlı'nın Mevlevîliğe vermiş olduğu bu önem ve destek neticesinde tamamına yakını kendi dönemlerinde kurulmuş Macaristan'ın Peç ve Kırım Gözleve kuzey bölgesinden Mısır Kahire, Kıbrıs Lefkoşa, Arabistan yarımadası Mekke Medine, Kudüs güney bölgesine; Suriye Halep, Hama, Humus, İran Tebriz doğu bölgesinden Yunanistan Atina, Selanik, Girit Hanya batı bölgesine kadar yaklaşık 80 küsuru bugün Anadolu topraklarında bulunan 140'ı aşkın Mevlevîhâne kurulmuş-açılmıştır. Bütün bu Mevlevîhânelerin üst birimi ise Âsitâne-i Âliyye sıfatı ile Konya Mevlâna Dergâhı idi ve Mevlevîhânelerin idaresi, şeyhlerinin, Mesnevîhânların ve diğer görevlilerin atanması, bağlanacak maaşların onayı vb idari konular buradan yapılırdı. Mevlevîhâneler de yapacakları önemli faaliyet ve işleri yazı ile Konya Mevlâna Dergâhı'na ve burada bulunan ve Mevlâna soyundan gelmesi gereken Makam Çelebisi'ne haber eder, izin (destur-icâzet) alırlardı.

“Gaza” anlayışı ile 3 kıtada fetihler yapan Osmanlı, kılıç ile fethettiği bölgeleri gazayı anlamlı ve kalıcı kılmak üzere özellikle Anadolu’nun orta bölgelerinden “vatan-sever, mücâhid, cengâver” nüfusu oralara gönderirken kalem ile kültür ile manevî değerler ile korumak üzere de din ehli, gönül ehli, mânâ ehli kişilere mekân-makam olmak üzere Camiler, Mevlevîhâneler, Cemevleri-Bektaşî Ocakları tesis etmiş, inşa atmak isteyenlere katkı sağlamış, idamesi için de vakıflar bağlamıştır.

Tarih Boyunca Selçuklu-Beylikler ve Osmanlı Coğrafyasında Açılan Mevlevîhâneler

(Abdûlbaki Gölpınarlı, Mehmet Önder, Selami Bertuğ, Bârihüda Tanrıkorur, Nuri Şimşekler, Erdoğan Erol, Naci Bakırcı eserlerinden istifade ile Yayınlayan: Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)

Osmanlı İmparatorluğu’nun maddi-manevi ve siyasi açıdan en güçlü dönemlerinin başlangıcı olan ve özellikle İstanbul’un fethi ile dünyadaki gücünü taçlandığı XV ve XVI. Yüzyılda diğer fetihlerle birlikte Afrika kıtası ve Balkanlarda hızla Mevlevîhâneler açılmaya başlanmıştır. Bir diğer taraftan Fâtih Sultan Mehmed’in Ege adalarından başlayan ada fetihleri hız kazanmış, Yavuz Sultan Selim’in Mısır’ı feth etmesi (1517), Kanuni Sultan Süleyman’ın Rodos Adasını kuşatması-feth etmesi (1522) ve Sultan II. Selim’in 1571 yılında Kıbrıs adasının feth edilmesi ile birlikte de Girit hariç önemli “Cezâ’ir-i Bahr-i Sefîd (Akdeniz Adaları) fetihleri tamamlanmıştı. Nihayetinde 1669 yılında Girit Adası da feth edilerek Akdeniz “Türk Gölü” haline gelecektir. Bununla birlikte Rodos’ta (Rodos), Kıbrıs’ta (Lefkoşa), Girit’te (Hanya) Mevlevîhâneler de açılacak ve XVI. Yüzyıldan itibaren 500 yıl boyunca bölge insanına manevi zenginlikler katarak, “Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız; sevdiriniz, nefret ettirmeyiniz!” Hadis-i şerifi düsturunca son din İslâm’ı, Kitab’ını ve Peygamber(sav)’ini sevdirip Yüce Allah(cc)’a daha da yaklaştıracaktır.

Lefkoşa Mevlevîhânesi

Osmanlının fethettiği diğer ülke-şehirlere de olduğu gibi 1571 yılında Kıbrıs adasının fethinden 20 yıl kadar sonra ilk haliyle tesis edilip 1593-94 yılında irşad görevine başlayan ve 1606-7'de de tamamlanıp faaliyetlerine başlayan Lefkoşa Mevlevîhânesi 500 yıla yakın tarihi içerisinde bölge insanını manevî irşad ile birlikte, şairler, edipler yetiştirmiş, hatta adadaki diğer bazı tarikatlara da önderlik etmiş, tekkelerinin şeyhliği görevini de üstlenmiştir. Bazı son dönem popüler yazılarında yer aldığı şekliyle adanın fethinden sonra Konya, Karaman bölgesinden getirilen halkın isteği ve beklentileri ile Lefkoşa Mevlevîhânesi'nin tesis edildiği bilgisi ise gerçekten uzak görünmektedir. Zira önce de belirtildiği gibi özellikle Balkanlar başta olmak üzere Osmanlı fethettiği tüm bölgelerde 15-25 yıl gibi kısa süre içerisinde cami, medrese, tekke, dergâh, şifâhâne, vakıf gibi yapılanmalarını da kurup manevî fetih aşamasına geçmiştir. Kıbrıs'ta ilk tesis edilen Mevlevilik ile birlikte sonraları, Bektaşilik, Kadirilik, Nakşilik, Rûfâilik ve Celvetilik gibi tarikatlar da kurulacak ve bunlara ait 18 kadar tekke inşa edilecektir. Zaman içerisinde bazı Kadirî, Nakşî, Celvetî tekkelerine kısa yada orta zamanlı "Mevlevî Şeyh" atanacak, 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nın lağvı ile de Bektaşî tekkesinde "Mevlevî Şeyh"ler görev yapacaktır. Şunu da hatırlatmakta fayda vardır ki Kıbrıs'ın 1571'de fethine Bektaşî Kutub Baba da katılmış ve Yeniçeri Ocağı'ndaki bir Bektaşî taburu da görev yapmıştır. Bu açıdan 1826 yılına kadar Bektaşîliğin de adada etkin olduğunu söylemek yanlış olmaz. Genel olarak bakıldığında ise Mevlevîliğin diğer bölgelerde olduğu gibi Kıbrıs'ta da birleştirici, uzlaştırıcı "üst kimlik" bir tarikat olduğu görülmektedir. Bu birlik misyonu ve Lefkoşa'da Mevlevîliğin etkisi belki şairinin bilinmediği kaydedilen şu şiirde net olarak ortaya konmakta:

*Hânigâh-ı Mevlevî âb-ı rûh-ı Lefkoşa'dır
Ârife bîgânedan âzâde tenhâ gûşedir
Kıt'a-i cennettir amma herkese nisbet değil
Sözüm irfânına sermest olan medhûşedir*

Mana olarak çevirisi: Mevlevîhâne Lefkoşa'nın hayat kaynağıdır / Ârif kişiye gönül ehli olmayanlardan kurtulduğu تنها bir köşedir / Bir cennet köşesidir, amma herkes bilmez bunu / Benim bu dediğim benliğinden geçen irfan ehline dir.

Lefkoşa Mevlevîhânesi'nde Çekildiği Kaydedilen Mevlevîler

Mevlevi Tekke (Museum of Whirling Dervishes), Nicosia,
Cyprus (cypnet.co.uk)

Kıbrıs'ta zaman içerisinde Lefkoşa Mevlevîhânesi'nden sonra Magosa'da (Mağusa) da bir "Mevlevî Tekkesi" kurulduğu ve XVIII. Yüzyıla kadar faaliyetlerinde devam ettiği kaynaklarda yer almakta olduğunu bilmekle birlikte yazımızın esasını teşkil etmediği, hakkında da detaylı bilgiler olmadığı için "Magosa Mevlevîhânesi"ne değinilmeyecektir.

Lefkoşa Mevlevîhânesi'nin bânisi ve hâmisinin Rodos Sancak Beyi iken Kıbrıs'ın fethine katılmış donanma komutanlarından da olan Arap Ahmet Paşa olduğu kayıtlarda mevcuttur ve bu ilk haliyle 1593-94 yıllarında inşâ edildiği bilinmektedir. Hatta ilk dönemde adı "Arap Ahmet Paşa Mevlevîhânesi" ve sonraları Kıbrıs Beylerbeyi olan ve Mevlevîhânenin yapımını teşvik eden Ferhat Paşa (öl. 6 Şubat 1607, Konya) adına "Ferhat Paşa Mevlevîhânesi" olarak anılır. Şimdiki Lefkoşa Mevlevîhânesi'nin ise bu iki öncül Mevlevîhânenin zamanla tamirat, tadilat ve genişletilmesi ile meydana getirildiği ve kabul edilir. Arap Ahmet Paşa adanın fethinden sonra Kıbrıs fâtihisi Sultan II. Selim tarafından "Kıbrıs Beylerbeyi" olarak atanmış, bu görevi sırasında bir isyan sırasında şehit edilmiş (1578) ve Lefkoşa Mevlevîhânesi'ne sırlanmıştır (defn edilmiştir). Yine Sultan II. Selim ile yakın dost mahiyetinde olan ve Kıbrıs'ın fethini gerçekleştiren ordu komutanı-vezir Bosnalı Lala Mustafa Paşanın da (öl. 1580) Mevlevî olması Kıbrıs'ta Mevleviliğin hemen tesis edilmesindeki etkenlerden biri olarak sayılabilir.

Girne Kapısı ve Arka Planda Ağaçlar Arasında Penceresi Görünen Lefkoşa Mevlevîhânesi

Şehrin merkezinde yer alan Girne Kapısı'na yakın bir bölgede inşa edilen Lefkoşa Mevlevîhânesi, tesisinin ardından bağlanan vakıflarla ve Konya'dan Makam Çelebisi Ebubekir Çelebi'den (1557-1642) istekle onun tarafından gönderilen-görevlendirilen Sâdeddin Efendinin Mevlevîhâneye şeyh olmasıyla irşâd görevine başlamıştır. Bu görevlendirme ile birlikte 1 İmam, 1 Mesnevîhân, 1 Müeezin de vakıftan maaşları karşılanmak üzere göreve başlamış, Mevlevîhâneye devam eden ve ihtiyacı olanlara da bir ücret belirlenerek vakıf gelirleri tahsis edilmiştir. Yine Mevlevîhânenin zorunlu giderleri ve hem maddi ihtiyaçları da karşılanmış hem de gelenek olduğu üzere vakıfların bir bölümü (Vakfeden tarafından) Konya Mevlâna Dergâhı'na bağlanmıştır. Mevlevîhâne mimarisinde yer alan bölümleri-unsurları barındıran Lefkoşa Mevlevîhânesi de vefat eden Mevlevîlerin sırlandığı türbe, mescit, semâhâne, derviş odaları, mutfak (matbah-ı şerîf) ve misafirhânedan oluşmakta ve yine ana misyonunun yanında Akdeniz yolu ile Hacca giden Müslümanlara, tüccarlara, yolculara ve düşkünlere hizmet etme gibi bir görevi de yerine getirmekteydi.

Lefkoşa Mevlevîhânesi'nin Konya'dan gönderilen şeyh efendilerin ardından 1700'lü yıllardan itibaren kendileri tarafından yetiştirilen Mevlevîlerin de şeyh olduğu görülmektedir. Bunların arasında en önemlilerinden Kıbrıslı Şeyh Mustafa Siyahî Dede (öl. 1710-11) gelir. Gelibolu ve Kahire Mevlevîhânelerinde de postnişinlik yapan Siyahî Dede aynı zamanda Dîvân edebiyatımızın önemli şâirleri arasında da

yer alır. Habeş asıllı annesinden dolayı siyah bir tene sahip olduğundan “Siyahî” olarak anılan Siyahî Dedenin oğlu oğlu Arif Efendi (öl. 1726) de babasından sonra şeyhlik yapmış, sonrasında da Lefkoşalı Hızır Dede (öl. 1727-28), Kıbrıslı Seyyid Abdullah Dede (öl. ?), Lefkoşalı Şeyh Mustafa Dede (öl. 1813) gibi Kıbrıslı Mevlevîler Lefkoşa Mevlevîhânesi’nde postta oturmuş, meşihat görevini üstlenmişlerdir. Türkiye’de Tekâyâ ve Zevâyâ Kanunu (1925) ile tarikatlar kapatılınca Mevlevîliğin merkezi Halep’e taşınmış diğer Mevlevîhâneler gibi Lefkoşa Mevlevîhânesi de buraya bağlanmış ve şeyh tayini için Halep Mevlevîhânesi’nden isim ve icazet istemişlerdir. Bir müddet bu şekilde devam eden şeyh tayini Kıbrıs adasının 1878 tarihinde İngilizlere kiraya verilmesi ile şeyh atamalarında bir karışıklık ve kayırmacılık baş göstermeye başlamıştır. Bu dönemlerde bazen Konya Mevlâna Dergâhı, bazen Osmanlı (İstanbul) Hükümeti, bazen de İngilizler anlaşmazlığa düşmüş bu karışıklıklar içerisinde Mustafa Safvet Dede (öl. 1894), Konyalı Derviş Ali Dede (öl. ?), Mehmed Celâleddin Dede (öl. 1931), dönemin İngiliz yönetiminin Kıbrıs Mevlevîlerinin istekleri üzerine Halep’ten Makam Çelebisi Mevlâna Torunu Muhammed Bâkır Çelebi tarafından gönderilen Şamlı Selim Dede (öl. 1953) ve Mevlevîhânenin 42 yıllık dervişi âyinhân Hâfız Şefik Efendi (öl. 1974) tam yada sembolik olarak şeyhlik görevlerini yerine getirmeye çalışmışlardır. Hâfız Şefik’in tayini ile Kıbrıs’ta Mevlevîlik ile ilgili gerilemeler başlar.

1937 yılında başlayan aşırı milliyetçi unsurların sözlü saldırılarına maruz kalan Mevlevîler, bu defa da Hâfız Şefik’in (öl. 1974) tayini ile 1954’te (Kıbrıs) Halkın Sesi Gazetesi’nin aşağılayıcı saldırılarıyla karşı karşıya kalırlar. 1950’li yılların sonlarına doğru ise dönemin bazı etkin isimlerinin “Lefkoşa Mevlevîhânesi’nin yıkılması gerektiği”ne dair söylem ve beyanatları da tarihe not düşülmesi gereken bakış tarzıdır. Nihâyetinde Hâfız Şefik’in tayininden 9 sene sonra 1963’te semâhâne Kıbrıs Türk Müzesi olarak düzenlenir. Bu düzenlemenin ön hazırlıkları da 1961 yılında adaya giden Konya Mevlâna Müzesi Müdürü kültür ve gönül insanı merhum Dr. Mehmet Önder tarafından yapılır. 1963 yılında gerçekleştirilen yeni onarımlarla da ilk Türk müzesi olarak 30 Nisan 1963’te “Kıbrıs Türk Etnografya Müzesi” olarak hizmete açılır. Aslında bunlardan önce Mehmed Celâleddin Dede 1931 yılında vefat ettiğinde Kıbrıs İngilizlerin idaresine geçmiş, vakıflar İngilizler tarafından yönetilir, denetlenir olmuştu. Mevlevîhâne Semâ âyinleri 1938 yılına kadar etmekle birlikte Celâleddin Dedenin vefatı ile birlikte Kıbrıs’taki geleneksel Mevlevîliğin sona erdiği kaydedilir.

Lefkoşa Mevlevîhânesi'nin Son Şeyhi Mehmet Celaleddin Efendi, Eşi Rana Hanım ve oğlu Saffet Tanul (1930'lu yıllar)

(Resim <https://www.starkibris.net/index.asp?haberID=175416> sitesinden alınmıştır)

Günümüzde Lefkoşa Mevlevîhânesi

Tarih içerisinde 1822, 1847, 1934 yıllarında tamir ve tadilat gören ve son yüzyılda uzun süre tarihin yıpranmışlığı ve unutulmuşluğuna terk edilen, zaman içerisinde bazı bölümleri harabeye dönen, yıkılan Lefkoşa Mevlevîhânesi 1950'li yıllarda "Kimsesiz Çocuklar Yurdu" olarak kullanılmış, "Lefkoşa Türk Etnografya Müzesi" olarak da düzenlenmiş, ziyarete açılmış 1962, 1967, 2002 yıllarında tekrar tamir görmüş ve bu son tamirat tadilattan sonra da (2002) "Lefkoşa Mevlevîhânesi-Mevlevî Müzesi" olarak açılmıştır. Bu açılış öncesi KKTC Eski Eserler ve Müzeler Dairesi, Lefkoşa Mevlevîhânesi'ni yeniden tadilattan geçirmiş Mevlevî Müzesi olarak düzenlenmiş ve 17 Aralık 2002 günü Şeb-i Arûs yıldönümünde Semâ Âyîn-i Şerîfi ile yeniden açılmıştır. Mevlevîhâne günümüzde de TİKA tarafından restorasyonu yapılmaktadır, ancak konu ile ilgili ve ne tarzda düzenlendiği, hangi bilim heyeti ve konu uzmanı tarafından yönlendirildiği hakkında bilgimiz yok.

Lefkoşa Mevlevîhânesi Semâhâne Bölümü

Günümüzde KKTC Eski Eserler Müzeler Dairesi Başkanlığı'na bağlı olan Lefkoşa Mevlevîhânesi zaman zaman "gerektiği ve lâayık olduğu" veçhile kullanılamıyor, adanın en önemli kültür hazinelerinden biri, tüm dünyanın tanıdığı ve okuduğu "Mevlâna Celâled-din-i Rumi'nin yolu ve fikirlerinin temsili için tefriş edilip, tanıtılıp, gerekli periyodik etkinlikler" düzenlenmiyor... gibi dilek ve şikâyetler yerel kültür temsilcileri ve Mevlâna dostları tarafından dile getiriliyor. Bu çerçevede Kurucu Başkanı olduğum Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırmaları Enstitüsü Müdürü ve akademisyen sıfatı ile Yakın Doğu Üniversitesi Rumi Enstitüsü Kurucu Başkanı merhum Gökâlp Kâmil tarafından KKTC'ye davet edilmiş, uluslararası bir sempozyuma katılmış, Lefkoşa Mevlevîhânesi'nde de istişareler gerçekleştirmiştik. Yine 2007 yılında kendisini üniversitemizin uluslararası düzenlediği bir Kongreye (Dünyada Mevlâna İzleri) davet etmiş Lefkoşa Mevlevîhânesi'nin tarihini, neler yapıldığını, neler yapılabileceğini ve nasıl "can"landırırız konusunu aktarmıştı. Merhum Gökâlp Kâmil bu bildirisinde 'TC Lefkoşa Büyükelçiliği himayesinde KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı işbirliği ile Yakın Doğu Üniversitesi Rûmî Enstitüsü'nün geleneksel Mevlâna Haftası kültürel etkinliklerini her Aralık ayında düzenlediğini, Rûmî Enstitüsü olarak Lefkoşa'daki tarihî Mevlevîhânenin semâhânesini bir kültür merkezi olarak KKTC'yi ziyaret eden turistlere ve yerel halka zengin kültür mirası tanıtmak için katılımcı bir anlayışla Semâ'nın nasıl yapıldığını, Ney'e üfleyerek hayatın sesini vermesini veya Mesnevî'den derslere katılarak ufuklarının açılmasını sağlamaya çalıştıklarını' da özellikle vurgulamıştı.

Yine ilerleyen yıllarda Mevlâna Müzesi Müdürü Dr. Naci Bakkırcı da davet ile Lefkoşa Mevlevîhânesi'nin tefriş ve tanzimi konusunda yardımlarda bulunmuş, Mevlâna Müzesi örneğini oraya taşımaya çalışmıştı. Sistemli bir şekilde ve sürdürülebilir bir kurgu ile gerektiği şekilde yapılandırılmayan Lefkoşa Mevlevîhânesi ile ilgili yine "geleneğe uygun şekilde" işlev görebilmesini sağlamak için bağlı olduğu KKTC Eski Eserler ve Müzeler Dairesi tarafından benim de Mütevelli Üyesi olduğum ve UNESCO tarafında alanında tek akredite STK olan Uluslararası Mevlânâ Vakfı Başkan Vekili ve Hz. Mevlâna'nın 22. Kuşak Torunu Esin Çelebi hanımefendi Postnişin Nadir Karnıbüyükler ve akademisyen Prof.Dr. İsmail Güleç ile birlikte Lefkoşa Mevlevîhânesi'ne KKTC Turizm ve Çevre Bakanı Fikri Ataoğlu daveti ile gitmiş, yapılan incelemeler ve ilgili-sorumlularla (burada Daire Başkanlığından Osmanlıca Mütercim-Tercüman Ahmet Üngüder beyi özellikle anmak gerekir) istişarelerin ardından bir rapor hazırlayarak yetkililere sunulmuştu. 11 Mayıs 2018 tarihinde yapılan bu davetli ziyarette heyet konu ile ilgili olarak dönemin ülkemiz Büyükelçisi Sn Derya Kanbay ve KKTC Evkaf Müdürü Prof.Dr. İbrahim Benter beyi de ziyaret edip kurumsal işbirliği konusunda anlaşmaya varılmıştı. Bu ziyaretin sonucu ve çıktılarına yönelik Esin Çelebi Bayru hanımefendi bu kez Mevlevîhâneler konusunda yetkin uzman ProfDr. Baha Tanman ve Mimari tasarım kuram ve yöntemleri uzmanı Prof.Dr. Kayahan Türkantoz hocalar ile 8 Temmuz 2018 günü ikinci bir ziyaret ile Lefkoşa Mevlevîhânesi'nin işlevine ve "can"lı tutulmasına yönelik hazırlanan raporu ilgililere iletilmişlerdir.

Mevlevîhânesi (Giriş Kapısı)

Lefkoşa Mevlevîhânesi İçinde Bulunan Mevlevî Mezarları

Tabi 1950'li yıllarda yıkılması dahi teklif edilen Lefkoşa Mevlevîhânesi KKTC'nin kurulması, Türk-İslâm fikrinin yerleşmesi ve benimsenmesi neticesinde son 20-30 yıl dönemindeki ilgili yöneticiler tarafından önemi anlaşılmış 2011 yılında dönemin KKTC Din İşleri Başkanı Doç.Dr. Talip Atalay, Lefkoşa Mevlevîhânesi'ni "Kıbrıs Türk kültürünün köklerini en iyi ifade eden sembollerden biri" olarak nitelendirmiş, bu tarz manevi miraslar şehir hayatta etkin değilse o toplumun manevi hayatının da dumura uğruyor anlamına geldiğini belirterek "Müze dışında aktif olarak kullanılamıyorsa eğer, o zaman kendimizi sorgulamamız lazım. Başkalarına, Rumlara ya da başka yerlerdeki kültürel mirasımıza dokunan insanlara, 'Siz niye bizim kültürel mirasımıza böyle dokunuyorsunuz' deme hakkımız olmaz, biz kendimizinkine sahip çıkmıyorsak..." demiştir. Din İşleri başkanı Atalay'ın "Tüm dünyanın hayran olduğu Mevlâna'nın buradaki en önemli mekânı Mevlevîhâneyi eğer biz pasifleştirmişsek, aslında belki Mevlâna'dan alacağımız o feyzi, sevgiyi, bereketi de pasifleştirmiş, kör etmişiz demektir" demesi de anlamlı olmakla birlikte bu konuşmasından 13 yıl geçmesine rağmen somut adımın atılamaması da ayrı değerlendirilmesi gereken bir konudur.

Burada yine eklemek gerekir ki Lefkoşa Mevlevîhânesi sadece Mevlâna ve Mevlevîlik alanları ile bölge insanına tesir etmemiş, yıllarca bir dini inanç, bir kültürel mekân-makam olarak da halkın merkezi yerlerinden biri olmuştur. Kuraklık zamanlarında öğrenci, öğretmen ve halkın toplanarak Mevlevîhâne şeyhi ve müridânın da katılımları ile dualar edilmiş "âmin"ler çekilmiş; çocuğu olmayan kadınlar Mevlevîhâneyi ziyaret ederek içinde bulunan Lefkoşa Mevlevîhânesi'nin bânisi Arap Ahmet Paşanın mezarı başında dua etmişler niyâzlarda bulunmuşlar, çocukları olmuşsa da adını "Ahmet" koymuşlardır.

“Turizm” Açısından Lefkoşa Mevlevîhânesi

Deniz-kum-güneş tatil sisteminin kültürel, doğa, sağlık, dini-inanç turizm sistemine de evrildiği son 20-30 yıldan beri geçmişte bir tarihi, bir hikâyesi, bir etkisi olan kültürel ve inanç sistemlerinin yaşadığı bölge ve mimari yapılara ilgisi artmış durumda. Bu artan ilgi bölge yetkililerini kendi ülke-şehirlerinde bulunan söz konusu yapı ve inanç sistem ve kültürlerini canlandırarak turist-ziyaretçi-misafir çekmeye mecbur kılmakta. Lefkoşa Mevlevîhânesi de ister tarihe, geçmiş kültüre bir vefa ister “turizm”e bir “destinasyon” daha kazandırma adına KKTC ve Lefkoşa resmi, kültürel ve turizm-seyahat acentelerinin dijital tanıtım ve reklam sitelerinde yer almakta, tanıtımı ile birlikte “ziyaretçiler” davet edilmekte.

KKTC Vakıflar İdaresi'nin (Evkaf) sayfasında Lefkoşa Mevlevîhânesi diğer tarihi, kültürel ve dinî mekânlar ile birlikte güzel ve doğru bilgilerle “Mevlevî Tekkesi (Mevlevîhâne)” başlığı-adı ile tanıtılmakta ve 3 boyutlu sanal tur ile gezdirilmekte.

(<https://evkaf.org/mal-varligi-mevlevihane>)

Amblem-Logosun da Lefkoşa Mevlevîhânesi'nin derviş hücrelerinin bulunduğu kubbe ve pencerelere yer veren Lefkoşa Belediyesi de “Mevlevî Tekkesi” adı ile Mevlevîhâneyi tanıtmakta, tarihçesi ile ilgili bilgiler vererek “Mevlevîler tarafından, hem dinsel hem de kültürel merkez olarak işlev görmesinden” bahsetmekte.

(<https://lefkosabelediyesi.org/tarihi-ve-turistik-yerler/24>)

Lefkoşa Mevlevîhânesi (Derviş Hücreleri Dış Görünüşü)

KKTC’de bulunan yada Kuzey Kıbrıs’a geziler düzenleyen Türkiye’de faaliyet gösteren tur ve acentelerinin bir çoğu da gezilecek yerler, görülmesi gereken yerler, KKTC’deki tarihi ve dini yerler gibi alt başlıklarında Lefkoşa Mevlevîhânesi’ne mutlaka yer vermişler, kısa-orta ölçekli tanıtımlarla birlikte Mevlevîhâne hakkında tarihî-kültürel ön bilgileri paylaşmışlardır.

Anılan sitelerden bazıları:

<https://www.ayazrentacar.com/kibris-tatil-rehberi/kibristaki-camiler-ve-turbeler/mevlevi-tekkesi/>

<https://kibris.com.tr/kuzey-kibris/lefkosa/mevlevi-tekkesi-mevlevihane>

<https://www.kibristatatile.com/kibris/kibrista-gezilecek-yerler/kibrista-tarihi-yerler/mevlevi-tekkesi/>

<https://www.tatildukkani.com/mevlevi-tekke-muzesi>

Lefkoşa’ya Seyahat Eden Turist-Ziyaretçilerin Lefkoşa Mevlevîhânesi Tespitleri ve Beklentileri

https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g190383-d5814148-Reviews-The_Mevlevi_Tekke_Museum-Nicosia_Nicosia_District.html sitesinden:

Yukarıda uzantısı verilen dünyanın en büyük seyahat platformu ve dünya çapında aylık yaklaşık 450 milyondan fazla turiste en iyi şekilde seyahat etmeleri için yol gösteren, yapılan görüş, eleştiri ve övgülere de yer veren tripadvisor.com’a 2014-2022 arası özellikle İngiltere ve İtalya başta olmak üzere Lefkoşa’ya gelip Lefkoşa Mevlevîhânesi’ni de ziyaret eden farklı ülke insanların yorumlarına genel olarak bakıldığında;

- *Mevlâna (Rumi) felsefesini bilip tanıdıkları, bundan dolayı burayı ziyaret ettikleri*

- *Küçük bir müze olsa da anlamlı bir misyonu tanıttığı, hatırlattığı*

- *Mevlevîhânenin büyük bölümün yıkılmasına rağmen kalan kısmının ziyarete değer olduğu*

tarzında “olumlu” görüşler olsa da;

- *Müzenin içinde Mevlevîlik ile unsurların az olduğu, tanıtıcı ve açıklayıcı yeterince bilgi-bilgilendirme olmadığı*

- *Her tarafta ve özellikle bahçesinde çok sayıda mezar taşlarının olduğu, Mevlevîliğin asıl özelliklerinin yer almadığı, tanıtılmadığı*

- *Kutsal bir yer olmasına rağmen neredeyse terk edilmiş bir yer gibi görünmesi şeklinde “eleştirisel” görüşleri okumak mümkün. En dikkat çekici görüş-eleştiri ise 2022 yılında İngiltere’den gelerek burayı ziyaret eden bir turistin tespitleri idi. “Semazenlere adanmış bir müzeye gitmek, çok ilginç ve aydınlatıcı olmasına rağmen, aslında bir derviş gösterisini görmemek bir hayal kırıklığıdır. İlginç sergiler, mezarlar ve mezar taşları dâhil görülecek çok şey var ama temel unsur eksikti.”* diyen bu misafir-turist-ziyaretçi müze de olsa tarihî ve kültürel mekânların aslî görevlerinde ve misyonlarında kullanılması gerektiği, ne kadar tefriş edilse, düzenlense, eşyalar, mankenler konsa da “temel unsur”un mutlaka bulunması gerektiğinin altını dikkat ve özenle çizmektedir. Bir İngilizin dile getirdiği ve aslında yıllardır bizlerinde söylediği, haykırdığı bu husus da ülkemizde aynı şekilde restore edilen ve/veya yeniden inşâ edilen Tokat, Çanakkale, İstanbul-Yenikapı, Galata, Bahariye, Üsküdar, Kilis, Bursa, Ankara Mevlevîhânelerinin de maalesef “temel unsur”suz olduğunu hatırlatmamıza ve ilgili ve tarihe karşı sorumlu olan yetkililerin vebali olacağına dikkat çekmemize vesile olmaktadır.

SONUÇ:

Mevlâna’nın Hakk’a yürüyüşünün ardından XIII. Yüzyıl sonlarında onun fikir ve öğretileri çerçevesinde kurulan Mevlevîlik resmi ve kurumsal olarak sona erdiği ülkemizde 1925 (Halep, 1944) yılından sonra gönüllerde yer tutmuş, “canlandırma” ve yaşama/yaşatma şekli ile de olsa günümüze kadar devam etmiştir. Mevlevîliğin en belirgin mektebi-mekânı Mevlevîhâneler de tarih içerisinde zaman zaman unutulsa da son 30 yıldır yeniden restore edilerek eksik de olsa tanıtıcı, bilgilendirici unsurlar da eklenerek “turizm” amaçlı ziyaretçilerine kapılarını açmış durumdalar.

1571 yılında Osmanlı padişahı II. Selim tarafından fethedilen Kıbrıs adasında da geçmişteki fetih örneklerinde olduğu gibi 20 yıl kadar sonra Kıbrıs Beylerbeyi olan Arap Ahmet Paşa tarafından 1593-94 yılında açılan Lefkoşa Mevlevîhânesi Mevlâna, Mevlevîlik kültürünü öğretme, yaşama yanında aslî unsur olarak İslâm dinini, kutsal kitabını ve Peygamber’ini tanıtip sevdirme yolunda anlamlı bir görevi üstlenmiştir. Aynı zamanda bölge insanının dini ve tasavvufi yaşam tarzına da örnek teşkil eden Lefkoşa Mevlevîhânesi önceleri

Konya'dan şeyh atamaları ile irşad görevini üstlense de 150 yıl kadar sonra bizzat Kıbrıs'tan ve özellikle Lefkoşa'dan yetiştirdiği Dede ve Şeyhlerle bu görevini devam ettirmiş, gerçek anlamda 1930'lu yıllara kadar aktif olarak açık kalmıştır.

1878-1960 yılları arası İngiliz yönetimi döneminde de İngilizlerin etkisi ve müdahalesi ile farklı şeyh atamalarına da sahne olan Mevlevîhâne 20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ve sonrasında 1983 yılında kurulan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) sayesinde yeniden anlam ve önemine kavuşmuş, yapılan ve yapılmakta olan restorasyonlarla gerçek misyonuna “turizm” amaçlı da olsa döndürülmeye çalışılmıştır. Tabi ki bir kültürün, bir öğretinin tanıtılması, yaşanması, yaşatılması için mekâna ihtiyaç vardır. Ancak daimi ve kalıcı olanı o mekâna işlev kazandıracak o öğretinin “canlandırma” usulü ile de olsa yaşanması, yaşatılması, eser ve yayınlarla ve Mevlevîlik örneğinde olduğu gibi “Mesnevî Dersleri” ve “Mukabele-i Şerif”ler (Semâ) icra edilmesidir. Mevlâna ve Mevlevîlik araştırmacısı bir bilim insanı olarak dileğimiz, Lefkoşa Mevlevîhânesi'nin de 500 yıllık emeğinin boşa gitmemesi adına restorasyonunun ardından oluşturulacak bilim insanları, ilgili devlet adamları ve gelenekten gelenlerden oluşturulacak bir heyet ile “aslı unsur”una geri döndürülmesidir.

19-21 Temmuz 2024 Günleri Arası Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi Olarak Kültür ve Turizm Bakanlığımız desteği ile KKTC Cumhurbaşkanlığı himayesinde gerçekleştirdiğimiz, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. Yılında “Konya'dan Kuzey Kıbrıs'a Kültür Kervanı” etkinliğimiz esnasında heyet olarak restore için kapalı olduğundan “Dışarıdan” ziyaret ettiğimiz Lefkoşa Mevlevîhânesi

KAYNAKLAR

- Akgün, Sibel, “Kıbrıs Türk Toplumunun Siyasi ve Kültürel Hayatında Lefkoşa Mevlevihanesi'nin Yeri”, *TTK Belleten* Sayı: Aralık 2010, Cilt: 74, Sayı: 271, ss. 769-788
- Alasya, Fikret, “Lefkoşa Mevlevi Tekkesi”, Selçuk Üniversitesi I. Milletlerarası Mevlâna Kongresi, *Bildiriler*, Konya 3-5 Mayıs 1987, ss. 99-108
- Demiryürek, Mehmet, “Lefkoşa (Kıbrıs) Mevlevihanesinin Kuruluşu ve İlk Vakıfları”, *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 10/28, 2023, s. 603-618
- Kamil, Gökarp, “Dünyada Mevlâna İzleri Bakışında Kıbrıs'ta Mevlevîlik Geçmiş ve Şimdi”, *Dünyada Mevlâna İzleri-Bildiriler*, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi (SÜMAM) Yayınları: 5, Bildiriler Serisi: 2, Yıl: 2010, ss. 209-220
- Kaya, Bayram Ali, “Lefkoşa Mevlevîhânesi'nin Şair Şeyhlerinden Siyâhî Mustafa Dede”, *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, I/1 (Mayıs 2017) ss. 15-38
- Numan, İbrahim, “Lefkoşa Mevlevihanesi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (TDVİA), c. XXVII, s. 126-127
- Ögke, Ahmet, “Kıbrıs'ta Tasavvuf ve Lefkoşa Mevlevîhânesi”, 9. *Türk Kültürü Kongresi Kıbrıs Kongresi* (Lefkoşa, 21-24 Ekim 2021) *Bildirileri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Şubat, 2024, ss. 113-134
- Şimşekler, Nuri, “Mevlevîliğin Tarihi Seyri”, *Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî-İnsanlığın Aynası*, Editör: Ahmet Efe, Konya B. Şehir Belediyesi Yay., 313 s., Konya, 2004, ss. 145-165

İnternet Sayfaları:

- * Tuncer Bağışkan, “Yakın Tarihimizde Gelenek Görenek Tarzı” 16 Nisan 2014, <https://www.yeniduzen.com/lefkosa-mevlevi-tekkesi-81321h.htm> Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2024
- * Kıbrıs Postası Gazetesi, “Mevlevilik, Kıbrıslı Türklerin Kültürel ve Dini Hayatında Önemli Yer Aldı”, 13.08.2011

https://www.kibrispostasi.com/c35-KIBRIS_HABERLERI/n59946-mevlevi-lik-kibrisli-turklerin-kulturel-ve-dini-hayatinda-onemli- Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2024

* “Allah’ın İzniyle Mevlevî Tekkesini de Yıkacağız”, Dr. Turhan Korun Poli Dergisi için yazdı, 01. 07. 2012

<https://haberkibris.com/allahin-izniyle-mevlevi-tekkisini-de-yikacagiz-2012-07-01.html> Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024

* 1947 Yılında Lefkoşa Mevlevîhânesi’nde (İngilizler dönemi) icra edilen Semâ videosu için bkz.

<https://www.semazen.net/lefkosa-mevlevihanesi-1947/>

* İbrahim Numan, “Kıbrıs Lefkoşa Mevlevihanesi” makalesi için bkz.

<https://www.semazen.net/lefkosa-mevlevihanesi/>

* Lefkoşa Mevlevîhânesi’nin Kıbrıs Yakın Doğu Üniversitesi Rumi Enstitüsü Kurucu Müdürü merhum Gökalp Kâmil bey anlatımı ile yapılan videolu tanıtımı için bkz.

https://www.youtube.com/watch?v=P_7a28FSM3c&t=251s

* Lefkoşa Mevlevîhânesi ile ilgili bir video için bkz.

<https://www.youtube.com/watch?v=APvshfHZzec>

Lefkoşa Mevlevîhânesi İle İlgili

DİĞER KAYNAKLAR

Adalıoğlu, Hasan Hüseyin - Nizamettin Arslan, “Konya Mevlâna Müzesi Arşivinde Bulunan Yeni Belgeler Işığında Kıbrıs/Lefkoşa Mevlevihanesi”, *Tarihte Kıbrıs*, Editör: Osman Köse, Cilt: II, Bursa, 2017, ss. 683-704

Atalan, Özlem, “Mevlevihanelerin Yeniden İşlevlendirilmesi: Manisa, Galata ve Lefkoşa Mevlevihaneleri Örnekleri”, *Turkish Studies*, Cilt: XV, Sayı: 3, Yıl: 2020, ss. 1635-1655

Çam, Mevlüt, “Kıbrıs’ta Tasavvufî Hayat (Hala Sultan Tekkesi ve Lefkoşa Mevlevihanesi Örneğinde)”, *Tarihte Kıbrıs*, Editör: Osman Köse, Cilt: II, Bursa, 2017, ss. 785-796.

Fedai, Harid - Mustafa Haşim Altan, *Lefkoşa Mevlevihanesi*, KKTC Milli Eğitim Bakanlığı Yay., Ankara 1997

Genç, İlhan, “Kıbrıs Lefkoşa Mevlevihanesi’nde Yetişmiş Mevlevi Divan Şairleri”, II. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, *Bildiriler*, Cilt: III, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazi Mağusa, 24-27 Kasım 1998, ss. 59- 66

- Kâmil, Gökalp, “Kıbrıs'ta Mevlevilik, Geçmiş ve Bugün”, *Uluslararası Mevlâna Sempozyumu Bildirileri*, Cilt: II, İstanbul, 2010, Motto Project Yay., 2010, ss. 547-556
- Küçükdağ, Yusuf, “Kıbrıs Tekke ve Zâviyeleri”, *Türk Tasavvuf Araştırmaları*, Çizgi Kitâbevi, Konya, 2005
- Önder, Mehmet, “Kıbrıs (Lefkoşa) Mevlevihanesi ve Müze Olarak Ziyarete Açılması”, *II. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi*, Yayına Hazırlayanlar: İsmail Bozkurt, Hüseyin Ateşin, M. Kansu, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırma Merkezi Yayını, Gazimağusa, 1998, ss. 279-282
- Özönder, Hasan, “Kıbrıs'ta Mevlevilik ve Mevlevihaneler”, *Selçuk Üniversitesi 6. Millî Mevlânâ Kongresi*, (24-25 Mayıs 1992), *Tebliğler*, Konya 1992, ss. 99-117
- Polat, Hümeysra Yaman, “Konya Mevlânâ Müzesi Arşivinde Bulunan 84 No.lu Zarf Tercümelerine Göre Konya Mevlevîhânesi İle Lefkoşa Mevlevîhânesinin İlişkileri”, *Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırmaları Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2020

Türkiye ve Kıbrıs Ortak Medeniyet Paydası: Vakıflar⁹³

İslâm medeniyet tarihimizde yüzyıllar boyunca ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan hayatımızda fevkalade önemli görevler icra etmiş, tarihten günümüze toplumumuzun yapı taşlarını oluşturmuş vakıflarımızın geçmişte yürüttüğü fonksiyonlar oldukça geniş bir alana yayılmaktadır. Sahip olduğumuz değerler sisteminde vakıflar ve diğer bazı kurumlar arasında bütünleşik ve rol paylaşım esaslı bir ilişki vardır. Bu değerler sistemindeki zekât, sadaka, hayır, sevilen mallardan infak, komşuluk ve akrabalık (sıla-i rahim), sadaka-i cariye ve benzeri kavram ve uygulamalar, yine sistemdeki sosyal politika yapıcılarını için önemli ve tamamlayıcı kaynaklardır. Bu kavramalara aşina olmayan sosyal yapılarda toplumsal dayanışmadan beklenen fayda sağlanamaz. İnsanımızın yaşadığı toplumla olan ilişkilerinde birlik, beraberlik, dayanışma eksenlerinde, kendinde olanı diğer insanlarla paylaşma anlayışı inanç ve medeniyetimizde övülmüş bir davranıştır. Vakıflar insanların düşünebildikleri hukuki müesseselerin en mükemmeli olarak nitelenmiştir.

Osmanlı Devleti tarihi süreç içerisinde genişlediği her toprak parçasına, özellikle vakıflar yoluyla kamuya yönelik sayısız hizmetler götürmüş, Balkanlar, Kuzey Afrika ve Hicaz bölgesi ve 1571'den itibaren Kıbrıs da dahil olmak üzere İslâm'ın ulaştığı her yer bundan nasibini almıştır. Bugün Türkiye dışında kalmış, yıkılmış ve yok olmuş olanlar dışında sayısız vakıf eserlere rastlamak mümkün olmaktadır. Kalanlar başta olma üzere arşiv tespitleri yapıp, sonrasında

⁹³ Doç. Dr. Ahmet Akman/Necmettin Erbakan Üniv. -Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

imkanlar ölçüsünde ihya ve restore edilmesi bugünkü neslin tarihe bir borcu olarak durmaktadır. Tarihi süreç içerisinde vakıflarla hizmet yürütülen alanların sayısı oldukça fazladır. İslâm medeniyeti ve hukukunun bu en önemli kurumunun cami, mescit, tekke, zâviye, medrese, dârü'l-hadis, dâr'ş-şifa, kütüphane, imâret, kervansaray, han, bedesten, çeşme, su bendleri, ok meydanları, ribat gibi alanlarda Türk-İslâm medeniyetine damgasını vurduğunu görüyoruz. Bu hizmetler aşağıdaki şekilde sınıflandırabiliriz:

1. Eğitim ve öğretim hizmetleri.
2. Kültür hizmetleri.
3. Yapım, bakım ve restorasyon hizmetleri.
4. Dini hizmetler.
5. Sağlık hizmetleri.
6. Hayri ve sosyal yardım hizmetleri.
7. Güvenlik hizmetleri.
8. Ulaşım hizmetleri.
9. Temizlik hizmetleri.
10. Turizmi teşvik mahiyetindeki hizmetler.
11. Ekonomik hizmetler.
12. Şehircilik hizmetleri.

Bu alanlarda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde oldukça fazla vakıf temelli tarihi ve kültürel eser bulunmaktadır. Kıbrıs Vakıf İdaresi de bunların amaçlarına uygun olarak yaşatılması konusunda önemli çalışmalar yürütmektedir. Uluslararası hukuk boyutunda da etkilerini gördüğümüz vakıf mülklerin, bazı toprak ve mülkiyet ihtilaflarına da ışık tutacağını ümit ediyoruz. 1974 yılında yapılan Kıbrıs barış harekâtı öncesinde ve esnasında vakıf mülkleri koruma ve genel anlamdaki vakıf anlayışının direnişi güçlü tuttuğu görülmüştür. Sadece Kıbrıs'ta değil diğer Osmanlı bakiyesi ülkelerde de vakıf anlayışı işgalci güçlerin önünde en büyük engel ve milli güçlerin dayanışma noktası olmuştur. Kıbrıs Vakıflar İdaresinin kuruluş tarihi Kıbrıs'ın fethi olan 1571 tarihine tekabül etmektedir. Ayrıca 1956 yılında İdarenin İngiliz vesayetinden kurtuluşu sağlanmış ve bunun da 68. Yıldönümü Yavru Vatan Kıbrıs'ta kutlanmıştır. Bundan da Kıbrıs'ta vakıf eserleri ve vakıf anlayışının değer ve önemini giderek arttığını mutlulukla anlamaktayız.

5. Gün /21.07.2024

K.KT.C. Lefkoşa Etkinlikleri

Konferans-1

Kıbrıs'ın Önemi¹

Konya denilince akıllara Mevlana'nın fikirlerinin doğduğu ve fikirlerini geliştirdiği kutsal topraklar gelmektedir. "Osmanlı İmparatorluğu Kıbrıs'ı fethettiğinde 1600 aile Konya'dan gelip adaya yerleşti. 1974'te Barış Harekâtından sonra da gelip yerleşenler oldu.

Başta Konya olmak üzere Anadolu'nun birçok bölgesinden yıllar içinde ülkeye gelip yerleşenlerle Kıbrıs Türkü kaynaştı. Zamanla nüfusumuzu artırdık, devletimizi büyüttük ve yücelttik.

Anadolu'yu havadan ve denizden kuşatıp, ikmal yollarını kısıtlamak için Kıbrıs'ın bir Helen adası yapılmak istendiğini gördük.

Kıbrıs Barış Harekâtı olmasaydı, burası Gazze'den beter olacaktı. Kıbrıs Türküne 1960'lı yıllardan itibaren çok sayıda saldırı ve katliamlar yapıldı. Kıbrıs Türkü, Mehmetçik gelecek diye 11 yıl direndi. Davanın buraya gelmesinde Dr. Fazıl Küçük, Rauf Raif Denktaş ve dava arkadaşlarının payı büyüktür.

¹ Ersin Tatar, KKTC Cumhurbaşkanı

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50'nci Yıldönümü Kutlamaları kapsamında ülkeye gelen TCG Anadolu Gemisi'ni ziyaret ettikten sonra panele geldim.

Mavi Gök ve Gök Vatan'ın önemlidir.

Osmanlı İmparatorluğu 80 bin şehit vererek Venediklilerle bir yıl süren savaşta adayı fethetti. O dönemde Adada Yunanlılar yoktu ama İngiltere'nin adayı kiralamasıyla Rumlar'ın etkisi arttı.

Osmanlı İmparatorluğu'nun kesintisiz 357 yıl adayı yönetti. Lozan Antlaşmasıyla adanın tamamen İngiliz İdaresi'ne girmesiyle, vakıf mallarının talan edildiğini, sözleşmelere ve uluslararası hukuka aykırı uygulamalar yapıldı.

İngiliz Bayrağı altında yaşamak istemeyen Kıbrıs Türklerinin Anadolu'ya göç etmesi, Adaya Rum ve Yunanlıların getirilmesiyle, toprak oranı ve nüfusun Türklerin aleyhine gelişti. Günümüzde Türkiye'de ve dünyanın birçok ülkesinde Kıbrıs Türklerinin yaşamaktadır.

Gelişen iletişim kanalları ve teknolojiden yararlanarak dünyanın farklı yerlerinde yaşayan Türk Milleti ile iletişim içinde olunması gerekir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, bizi birleştirici bir güçtür, Hepimiz tek yüreğiz.

Kimlik oluşturma üzerinden yapılan çalışmalar, ekonomik vaatler ve tuzaklarla Kıbrıs Türkünü kendi kültüründen uzaklaştırıp,

anavatan Türkiye’den koparılmak istenmektedir. Kültür ve sanatımızla, geleneklerimizi kimliğimizi ve maneviyatımızı kaybetmedik ve bir sonraki kuşağı aktardık. Türk milletinin ayrılmaz ve kopmaz bir parçasıyız.

Eğitim kurumlarında ve sivil toplum örgütlerinde dünyanın her yerindeki Türklerin entrikalara karşı direnip, güçlenmesi lazım.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın 20 Temmuz Barış ve Özgürlük Bayramı’nda Lefkoşa’daki resmî geçit töreninde yaptığı, ‘Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti göz bebeğimizdir, kendimizden ayrı düşünemeyiz. Federasyon defteri kapanmıştır” sözü çok önemlidir.

“Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne uygulanan haksız izolasyon, kısıtlama ve ambargolarla Kıbrıs Türkü’nün davasından vazgeçmesi için uğraşıyorlar. Kıbrıs’a barış 1974 yılında geldi. Müktesebat haklarımızın teyidi ile müzakerelere başlayabiliriz. Federasyonla Türkiye’nin garantörlüğünün sona ermesi ve Türk askeri varlığının sonlandırılmasını kabul etmeyiz. İki devletin işbirliğine dayalı bir antlaşma istiyoruz. İki devlet enerji ve doğal kaynaklar gibi birçok konuda işbirliği yapabilir. (Bildiriler:5/1.)

3.1.5.2. KONFERANS

3.1.5.3. ÇALIŞTAYLAR

Çalıştay-1: Kıbrıs Destanları

1.Masa:

Başkan: Prof. Dr. Kemal Kahramanoğlu

Katılımcılar:

Zeki Akçam, M. Ali Köseoğlu, Ruşen Eşref Bayraktar,
Salih Sedat Ersöz

Kıbrıs Destanları

Destanlar bilindiği gibi bir kahramanlık hikayesini veya bir olayı anlatan koşma ölçüsü 7-8-11'li hece olan halk şiiridir. Bu konuda çeşitli kaynaklarda birbirlerini tamamlayan bilgiler buluyoruz. Destan bir olay çevresinde bulunur. Destanlar hikaye etme temeline dayalı olarak arka arkaya zincirleme biçiminde mantıksal bir düzene uygun olarak anlatılır. Savaşı gören ya da birinden dinleyen âşıklar gördüklerini ya da dinlediklerini değiştirmeden söylemeye dikkat ederler. Bunu aşığın tercihi, olaya bakışı belirler. Savaş destanları savaşın iç yüzünü, yakından görünüşünü ve bu konuda halkın duygu ve düşüncelerini yansıtmaları açısından önemlidir. Âşıklar genellikle ilk ya da son dörtlükte söyleniş tarihini anarlar.

Destanlar dinamik bir anlatım tekniğine sahiptir. Statik yapıda değildir. Destanda anlatımı etkili kılmakta duygunun önemli bir

işlevi vardır. Ancak duygu yoğunluğu, bir aşk türküsünde ya da ağıtta olduğu gibi değildir. Destanlar toplumun değer verdiği kişi ve olayları anlatan, halkı duygulandırıp halkın istek ve umutlarını sergileyen hayati bir yapıya sahiptir. Destanları karakterize eden ve canlı kılan olayların yoğunluğudur. Âşık olayı kafasında şekillendirdiği şekliyle belirli noktalara değinerek anlatır.

Toplumu çok yakından ilgilendiren olayları anlatan destanlar birer tarihsel belge değildir. Onlarda insan ögesi, insan psikolojisi, kaynaklandıkları olay kadar önemlidir. O nedenle destanları, esinlendikleri olayları sosyolojik açıdan iyi incelemek, onları etkisinde kaldıkları yoğun birikimden arındırmak gereklidir. Ancak bundan sonra ne ölçüde gerçekçi oldukları görülebilir. Destanlarda toplumun sosyal yapısını, psikolojisini görebiliriz. Bu yönüyle destanlar sosyal tarihe kaynaklık ederler.

Savaşları konu alan destanlarda en dikkat çeken nokta, savaşların toplum üzerinde bıraktığı olumsuz etkilerdir. Kaybedilen vatan toprakları, yaralanan, şehit olan askerler, geride kalan insanların acıları, halkta derin yaralar açar. Savaş ekonomisi insanları zor durumda bırakır. Birçok değeri sarsar. Destanlar savaşların halk üzerindeki psikolojisi ve sosyal etkisinin şiirleşmiş bir anlatımıdır. Destanlarda doğrudan doğruya savaşların insan unsuru üzerindeki etkilerine değinilir. Destanlar aşığın yaşadığı çağdaki sosyal yapıyı belirlemek açısından önemlidir^[9]. Bazı savaşların toplumları derinden etkilediği düşünülürse, âşıklık geleneğinin savaş destanlarına ne kadar önem verdiği ortaya çıkar.

Savaş destanları zafer üzerine söylendiği gibi yenilgilerin acı yönleri üstüne de söylenir. Bu destanlarda halkın uğradığı zulüm ve kötülükler sıralanır. Savaş destanlarında tarih kitaplarının yazmadığı bilgiler yer alır. Bu yönleriyle destanlar, toplumun değer verdiği kişi ve olayları anlatan, kitlelerin umut ve isteklerini sergileyen bir yapıya sahiptir. Âşıkların tarihsel olaylara ilgi göstermesi ve bu olaylara destan yazması toplumun bu konulara duyarlı olduğunu gösterir. Bir çok kaynakta âşık tarzı halk edebiyatında önemli bir tutan destanlar hakkında genel bilgiler buluyoruz, şeklinde değerlendirmelerde bulundular.

Çalıştay-2:

2. Masa

Halk Edebiyatı- Kıbrıs Gazileri Hatıraları

Başkan: Prof. Dr. Ahmet Alkan

Katılımcılar:

Ahmet Köseoğlu, Zafer Karakuş, Prof. Dr. Bekir Biçer,

Doç. Dr. Mustafa Durdu

Halk Edebiyatı- Kıbrıs Gazileri Hatıraları

Konyalı Gazilerimizin 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili Hatıralarından Örneklerin yer aldığı bu çalıştayda Mustafa Buğur’a ait hatıralardan, (Türkiye Muharip Gaziler Derneği Konya Şube Başkanı), İbrahim Yıldırım’a Ait Hatıralardan, Gürler Erdağı gibi gazilerin hatıralarından örnekler incelendi.

Mustafa Buğur: **“Kıbrıs’a Gittiğimizi Bilmiyorduk, ama Tahmin Ediyorduk.**

-Acemi birliğimiz Denizli Çavuş Talimgâhı idi. Dört ay eğitim gördükten sonra Gaziantep 5. Zırhlı Tugaya gittik. Biz 53-1 devre olduğumuz için savaş bir sene sonra oldu. Biz o zaman Gaziantep’te normal askerdik. Askerliğimizin bitmesine de 4 ay kalmıştı. Bu arada Kıbrıs harekâtı gündeme geldi. Ben 5. Zırhlı Tugay’dan Mekanize Piyade Taburu’nda havan çavuşu olarak görevliydim. Son zamanlarda araçlarımız cephanelerle, mermilerle yüklendi. Her gün bir alarm vuruluyordu, “teyakkuz durumuna geçildi” deniliyordu. Biz artık taburlarda kalmıyorduk, orayı terk etmiştik. Arazide kalıyorduk. Alarm vurunca belirli bir istikamet veriliyor,

herkes o tarafa doğru gidiyordu. Ama ondan sonra alarm netice vermiyordu. Bu olay bayağı devam etti. Bir mevzu olduğu anlaşıldı ama biz tabi Kıbrıs Harekâtı olarak herhangi bir şey bilmiyorduk. Sadece şöyle bir durum oldu, 20 Temmuz'da harekât başladı ama ayın kaç olduğunu bilmiyorduk. Bizim bölükte bir teğmen vardı, teğmen bizi topladı, demek ki onların haberi varmış. "Arkadaşlar ben gidiyorum" dedi. Ama aradan bunca zaman geçtiği için tabi bazı şeyleri unuttum. "Kıbrıs'a gidiyorum" deyip demediğini hatırlamıyorum. Ama teğmen oradan ayrıldı. Sonradan Kıbrıs'a gittiğini öğrendik. O zaman başlayınca 40 bin asker çıktı. Tabi 40 bini de aynı anda çıkmadı. Askerler peyder pey gitti. Mesela ben birinci harekâtı görmedim. Oraya inen arkadaşlarımız olmuş ama biz de 51. Mekanize Piyade Taburu olarak harekâta oradan iştirak ettik. 20 Temmuz sabahı Gaziantep'ten hareket ettik. Zırhlı araçlarımız trenlere bindirildi. Biz tekerlekli araçlar olduğumuz için karayoluyla Mersin'e geldik. Kıbrıs'a gitme olayımızı ben şöyle hatırlıyorum, tabi bazı şeyleri unutuyoruz. Sonra bazı şeyleri yanlış da hatırlayabilirim. Bizim küçük bir el radyomuz vardı.

Tekerlekli araçla giderken 20 Temmuz'da harekât olmuş, biz o radyoyu dinlerken yolda giderken Kıbrıs'a harekât yapıldığını öğrendik ama biz oraya gittiğimizi bilmiyorduk. Ama Mersin'e doğru gittiğimiz için bizim de oraya gittiğimizi tahmin ediyorduk. 20 Temmuz'da harekât başladığı gün sabah biz Gaziantep'ten çıktık o gün gece yarısı Mersin'e ulaştık.

Mersin'de Kıbrıs'a Gideceğimizi Öğrendik, "

İbrahim Yıldırım'dan "Eğirdir Komando Okulu'ndan Kıbrıs'a. Askere 53 doğumlu olarak üçüncü tertip gittim. Eskiden birinci ikinci tertip, bir de üçüncü vardı. Askere gitmeden yaşımı büyüttüm. Şubeye askere gitmek için müracaat ettiğimde hemen askere alabileceklerini söylediler.

"Nereye göndereceksiniz komutanım?" dedim.

"Amasya Piyade Birliği'ne" dedi.

"Ben gitmem komutanım. Daha iki sınıf daha var önde ya, ben ondan cesaret aldım. Değilse orada konuşamazsın. Ben gitmem komutanım, ben piyade olmam" dedim. Ondan sonra bekledik sıramızı. İkinci tertip gitti Ağustosta. Kasım ayı geldi üçüncü tertip, dağ komando okulu geldi. Eğirdir nasip oldu. Kıştan bahara kadar Eğirdir'de iyi bir eğitim aldım.

Elde Kürek, Sırtta Çanta, Yürekte Kıbrıs Davası...

- Bahar geldi oradan dağıtım olduk. 3500 kişi, 1500'ü Dağ Komando Okulu, Bolu komando Okulu, dağcı. 1500 kişi de Kayseri Paraşüt Hava İndirme. Bana Paraşüt Hava İndirme çıktı. Doğru oradan trene bindik. Kayseri Hava İndirme. Hava İndirmeye vardık. Bizi ayırdılar. Ben birinci bölük birinci tabura düştüm. Ondan sonra bir hafta mı, iki hafta mı ne geçti. Tekrar oradan zaten Eğirdir'de her hafta bir gün paraşüt eğitimi görüyorduk, orada program öyle. Burada da on beş yirmi gün tekrar bizi paraşüt eğitimine gönderdiler.

Ondan sonra orada bir ay mı ne kaldık, bir ay, bir buçuk ay kaldık. Çarşı izni falan görmedik. Ondan sonra bir 04.24 davası çıkardılar. İşte tankla gidecekmışiz, bilmem ne yapacaktıymışız, derken bu arada Kıbrıs ortaya çıkıverdi. Bir haftaya ne olduğumuzu anlamamadık. Elimizde M1 vardı, kötü silahlar. Bir hafta evvel bize G3 dağıttılar. Elimize aldık yalandan bir şey gibi, elimizde kırılacak gibi, ama iyi silahmış. Derken Kıbrıs davası çıktı. Elimize küreği verdiler, sırt çantalarımızı kedimiz taşıyacak şekilde ayarladık. 20 Temmuz sabah 04'te kaldırdılar bizi, Renaultlara bindik. Doğru havaalanına. Havaalanına vardık gece. Daha sabah ezanı okunmadı. Sonra bir hoca getirdiler. Hoca orada bir dua yaptı bize. Tabii, söylediler. Kıbrıs'a geldik ya, havaalanına. Bir hafta evvel belli olmuştu. Ama nereye ineceğimiz, nasıl olacağımız belli değildi. İleriye hiç bilmiyoruz. Uçağa bindik. Ben dedim ki bizi havada kuş gibi avlarlar. Çünkü havadan atlarız ya. Biz silah menzilinın içine atlayacağız zannettik. Ama geceden bizim serbest paraşütçüler gitmişler oraya, programı düzenlemişler, menzile ulaşmayacak şekilde. Lefkoşa ile boğazın arasındaki boş bir mevkiyi ayarlamışlar. Panoyu sermişler. Ondan sonra biz buradan bindik uçağa. Ben burayı unuttum yani. Bizi kuş gibi avlarlar diyorum. Kendi güvenli sahamıza düştük. Velhasıl nasipmiş. Orada atladık. " ve Gürler Erdağı'dan "Mayından Tankımız İnfilak Edince Ormana Ateş Ettim Yangın Çıkardım. O dediğiniz gibi Allah(cc)'ın vermiş olduğu güçle. Yani gerçekten çıkılacak gibi bir yer değil. Arazi kötü, yol diye bir şey yok, düşman muazzam bir, mevzilenmiş, saldırı halinde. Artı gerekli yerlere mayın döşemişler. Biz en sonunda mayına basmamızla tankımız infilak etti. Ve o hâlde şimdiki tankın olduğu yerde müze halinde orada fakat şöyle bir durum var hocam, savaşın vermiş olduğu psikoloji, bulduğumuz yerden geçtik. Paletlerin yarısı boş, kayalıkların üzerinden, kayalara basarak, o şekilde biz sabah on iki bir

gibi takviye gittiğimiz birliğe katıldık. Akşam sekiz otuz civarı, yaz günü olduğu için havanın kararmıştı. Mayın toplama falan bitince. Allah'ın hikmeti, bizim mayına düştüğümüz yer o kadar elverişli yer ki, eğer ki 200 metre geride düşsek sağ tarafımız uçurum, sol tarafımız sarp kayalık. Fakat 200 metre ileride tepede mevzilenmişler. O mevzilerden boşluğa çıkmamızla mayına basmamız bir oldu tankımız infilak etti, düşman her iki taraftan bizi ateş altına aldı. Bizim bir 150-200 metre geride bir tankımız daha vardı. O tankımız etkisiz kaldı. Kayalardan ateş alanına ateş edemedi. Ben nişancısı olarak o tankımızın. Bizim tanklarda mayına düşmemizden dolayı akinatörlerimiz patladı, elektrik aksamı yok oldu. Fakat bunu manuel olarak kullanma tarzımız var. Onu bildiğim için ben nişancı olarak o sistemi kullandım. Manuel olarak kullandım. Düşmanla gece atılan roketlerin topların ışıkları ile tankımızda mühimmatımız vardı. Bir de ormanlık bölge olunca yangın mermilerim vardı onu kullandım. Ormanda çok büyük bir yangına meydan verdim... gibi örnek hatıralar değerlendirildi.

3.1.5.3.1. Çalıştay-3:

3. Masa

Sözlü Tarih Çalışmaları

Başkan: Prof. Dr. Alaattin Aköz,

Katılımcılar:

Prof. Dr. Bekir Biçer, Doç. Dr. Mustafa Durdu, Doç. Dr. Ahmet Akman, Prof. Dr. Hasan Bahar, Prof. Dr. Ahmet Çaycı, Dr. Zeki Akçam, Zafer Karakuş

Sözlü Tarih Çalışmaları

Yeşil Hat ve çevresi üzerinde değerlendirilmeler yapıldı. ASBÜ Rektör Yardımcısı Zeki Akçam burada Sözlü Tarih çalışmalarının Kıbrıs için önemli olduğunu ifade etti. Eğitimci Yazar Zafer Karakuş'ta Sözlü tarih, toplumsal tarihten siyasi ve ekonomik tarihe uzanan geniş bir yelpazede, geçmişin belleklerde kalan bilgisini bugünden derleyen, disiplinler arası bir yaklaşımdır. Sözlü tarih, II. Dünya Savaşı sonrasında, yeni teknolojilerden sosyal bilimler alanında da yararlanılmaya başlanmasıyla; öncelikle ABD'de, daha sonra İngiltere ve Kıta Avrupası'nda toplumsal tarih yazımında kullanılmaya başlamış bir araştırma yöntemidir. Bu yöntemden faydalanılarak, özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de, toplumsal tarihi belgeleyen yerel ve ulusal ses/görüntü arşivleri oluşturulmuştur. Türkiye'de ise, sözlü tarih araştırmacılığı son 15 yıl içerisinde gelişmiştir: Bugün üniversitelerin tarih, antropoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, iktisat vb. bölümlerinde ve sosyal bilimler enstitülerinde, toplumsal tarih araştırmaları yapan vakıf ve diğer sivil toplum örgütlerinde çok sayıda sözlü tarih çalışması yapıl-

maktadır. Bunun yanı sıra sözlü tarih edebiyat ve belgesel sinema alanlarında da kullanılmaya başlanılmıştır. Bu bağlamda yaptığım “Konyalı Kıbrıs Gazileri” ile yapılan sözlü tarih çalışmasında daha önce yapılmış tezleri incelediğini, bu alanda yapılmış tezlerden özellikle, Mehmet Altun, “Kıbrıs Olayları (1960-1974) Ve Gaziantep Kıbrıs Gazileri”, Emine Kılıç “Kıbrıs Barış Harekâtı ve Erzincanlı Kıbrıs Gazileri”, Ahmet Saruhan, “Aydın’daki Kıbrıs Gazilerinin Gözüyle 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı Üzerine Sözlü Tarih Çalışması” isimli tezlerin önemine dikkat çekti. Sözlü tarih yöntemiyle belli bir tema etrafında, belli bir toplumdaki farklı toplumsal grupların tanıklıklarından hareketle belli bir döneme ilişkin tarihsel bilgi üretilebilir. Örneğin; ulusal ya da bölgesel düzeyde, Cumhuriyet dönemi farklı meslekî pratikler; ipek dokumacılığı, bakırcılık vb. kaybolmaya başlamış zanaatlar yaşam anlatıları üzerinden araştırılabileceği gibi, küçük bir yerleşim yerinin yerel tarihi de sözlü tarih araştırmacılarının konusu olabilir. Benzer bir şekilde sözlü tarih araştırmacılığıyla, belli bir toplumda siyasi, kültürel ve iktisadi açıdan ayırt edici özelliklere sahip “kuşakları” birbiri ile kıyaslamak/karşılaştırmak ve/veya toplumsal-ekonomik travma dönemlerinin sıradan hayatlardaki karşılığının tarihlerini de yazmak mümkün olur. Tarih, insansız bir soyutlama alanı olmaktan çıkar, bizzat farklı yaşam deneyimleri ve bunların anlatımlarıyla bezeli insani bir forma bürünür, soluk alır hale gelir.

Belgelerin yeterli olduğunun düşünüldüğü durumlarda bile, sözlü tarihe başvurmak; incelenen olay-dönem-kurumun tarihinde “bulmacanın” daha çok parçasını masaya koymak, geçmişin daha detaylı ve renkli bir manzarasını oluşturabilmek demektir. Günümüzde sözlü tarih araştırmacılığı, belgeye dayalı tarihçiliği eleştirdiği kadar bir o kadar da besleyip zenginleştiren, disiplinler arası bir yaklaşım olarak görülmektedir.

Prof. Dr. Bekir Biçer ‘de Sözlü tarih araştırmacılığı, tarih yazımının demokratikleşmesini sağlamıştır: Toplumsal tarih yazımında dışarıda bırakılmış farklı sosyo-ekonomik ve kültürel grupların, tarih yazımının konusu olmasını sağlamış ve tarih yazımının alanının genişlemesine doğrudan katkıda bulunmuştur. “Konyalı Kıbrıs gazileriyle yapılan sözlü tarih çalışmasının da Kıbrıs Tarihi, tarih içerisinde Kıbrıs, Kıbrıs Sorununun siyasî, sosyal, askerî alanlarda meydana gelen gelişmeleri anlamada önemli olduğundan” bahsetti.

Doç. Dr. Mustafa Durdu da Konya, Karaman, Mersin Ve KKTC gazilerinin hatıratlarının tarih çalışmaları için 1. Derece kaynak olarak önemine dikkat çekti.

Prof. Dr. Hasan Bahar da; “Günümüzde savaş yeri tarih çalışmaları giderek yaygınlaşmaktadır. Bu çalışmalar daha geçmişte yaşanmış tanıkları ile birlikte yok olan bir zaman dilimi ile ilgilidir. Konya’dan Kıbrıs’a Kültür Kervanı kökleri tarihe dayanan, daha doğrusu tarihin arşivinde yer almış, ancak gövdesi ve dalları ile hâlen canlılığını koruyan, parçası olduğumuz ya da parçası olan kişilerin, yaşadığı topoğrafyada, tarihi mekân olgusunu ele alarak, coğrafyanın, tarihin ve edebiyatın birçok alanlarında kültür terimlerini kullanarak, ya da kültürel endüstriye kaynak sağlayarak görevini yapmıştır...” dedi.

Bu çalıştay sonucu Sözlü tarih araştırmacılığının önemi ortaya konulmuş ve yaşayan Kıbrıs gazileri ile yapılacak çalışmaların desteklenmesi kararı alındı.

3.1.5.3.2. Çalıştay-4:

4. Masa

Kıbrıs'ta Edebiyat Ortamları

Başkan: Prof. Dr. Kemal Kahramanoğlu

Katılımcılar:

Burhan Sakallı, Atilla Yaramış, Salih Sedat Ersöz, Ruşen Eşref Bayraktar, M. Ali Köseoğlu.

Kıbrıs'ta Edebiyat Ortamları

Kıbrıs'ta edebî faaliyetler hakkında genel bilgiler veren edebiyat öğretmeni Atilla Yaramış; "Kıbrıs'ta edebiyat geç kurumsallaşmıştır.

Ancak, 1836-1895 yılları arasında Tanzimat edebiyatının Kıbrıs'ta da takip edilmesi, buradaki edebiyat hayatının önemli bir mesafe kat etmesini sağlamıştır.

Kıbrıs şiirinin, hececi - romantik dönem, yenileşme şiiri, soyut şiir gibi devreler geçirmesi ve 1950'lerden sonra serbest şiirle tanışmıştır.

1923-1955 arasında İngiliz baskısı yüzünden ciddi bir suskunluk devresi yaşanmıştır. Ama yine de, 1943'ten itibaren, edebî dergilerin yoğunlaşması (ki 1955'e kadar 14 ayrı dergi yayımlanmıştır), Kıbrıs Türk edebiyatı geleneğinin yerleşmesini sağlamıştır. Bu dönemde, Nazif Süleyman Ebeoğlu, Urkiye Mine Balman, Pembe Marmara, Osman Türkay gibi önemli isimler yetişmiştir. Genellikle, hece ölçüsüyle şiirlerin yazıldığı ve millî konuların işlendiği bu devreyi, Özker Yaşın, Ahmet C. Gazioğlu, Salahi R. Sonyel gibi isimler izlemiştir.

Şiir dışında, makale, roman, hikâye, tiyatro türlerinde eserlerin verildiği 1955 sonrasında, Kıbrıs Türk edebiyatına katılan isimler arasında, Fadıl N. Korkut, Hikmet Afif Mopolar, Nazım Ali İleri isimleri öne çıkmıştır. Bu dönemde, özellikle tiyatro alanında, Kutlu Adalı, Üner Ulutuğ, Bekir Kara, Ahmet Tulgar isimleri görürüz. Eşref Çetinel, İsmet Kotak ve Numan Ali Levent ise hikâyeleriyle tanınırlar.

1974 Kıbrıs Harekâtı'ndan sonra yeni isimlerin Kıbrıs Türk edebiyatına yön verdiğini görürüz. Şiirde, Fikret Demirağ, Neşe Yaşın, Filiz Naldöven, Mehmet Yaşın gibi isimler bu dönemde yetişir. Nesir alanında ise, Özden Selenge, Sabahattin İsmail, Timur Öztürk ve Ali Nesim isimleri öne çıkar. Erken dönemde Kıbrıs Türk edebiyatı diğer alanlarda olduğu gibi roman alanında da Türkiye edebiyatının yoğun etkisi altında gelişti. Kıbrıs Türk romanının kitap olarak yayımlanan ilk eseri, Kaytazzâde Mehmet Nazım'ın 1894 yılında yayımlanan Yâdigâr-ı Muhabbet eseridir. Bu romanın Latin harflerine transkripsiyonunu gerçekleştiren araştırmacı Harid Fedai'ye göre Osmanlı topraklarında hissedilen Abdülhamid baskısı romana yansımış, Servet-i Fünûn edebiyatının diğer örneklerinde olduğu gibi romanda da "kentsoylu aydınların yaşamları, kişisel dramları" konu edilmiştir. Kaytazzâde bu romanı ilk olarak Kıbrıs gazetesinde tefrika etmiştir. Kıbrıs'ta yayımlanan gazetelerde tefrika edilen ilk Türkçe roman 1892 yılında Zaman gazetesinde yayımlanan Muzafereddin Galib'e ait Bir Bakış eseri olsa da, Galib Kıbrıslı bir yazar değildir ve eser konusu da Kıbrıs'ta geçmemektedir.

Yadigâr-ı Muhabbet'ten sonra yayımlanan bir sonraki roman, Hikmet Afif Mapolar'ın 1936 yılındaki Kahraman Kaplan eseridir. "Çığ hareketi"nin parçası olan Mapolar'ın çalışmaları, 1930'lardan itibaren romancılık alanında öne çıkmış ve Mihrican Aylanç'a göre Kıbrıs Türk romanının özgün bir karakter kazanmasında

önemli rol oynamıştır. 2017 yılına dek Kıbrıs Türk romanında yayımlanmış olan 130 eserden 20'si Mapolar'a aittir." Şeklinde kısa bir tarihçe verdi. KKTC'den Turizm, Kültür, Gençlik ve Çevre Bakanlığı Kültür Dairesi Müdiresi ile Şiir Şöleni öncesi bir araya gelindi. Şirin Zaimağaoğlu, KKTC'den Turizm, Kültür, Gençlik ve Çevre Bakanlığı Kültür Dairesi Müdiresi ile Şiir Şöleni öncesi bir araya gelindi.

Bir şiir paylaşımı sonrası deneyimleri ve edebiyat ortamları söylesisinde diğer şairlerinde deneyimleri paylaşıldı. Programda bulunan KKTC Milletvekili Arif Albayrak, Feyzan Korur, Yılmaz Öztürk, ASBÜ Rektör Yardımcısı Zeki Akçam ile çalışma gurubu arkadaşlarımız Lefkoşa'daki edebiyat etkinliklerinden söz ettiler... Özellikle Halkın Sesi Gazetesi'nin Kıbrıs'ta oynadığı rol değerlendirilerek, Bayrak Radyo Televizyonu'nun bölgedeki etkisi konuşmalarda değerlendirildi.

Çalıştaylardaki Sunumlar

Zeki Akçam:

Kıbrıs'ta Osmanlı Öncesi Türkler Dönemi İlkçağ'da Türkler

Göbeklitepe tarihin sıfır noktasını değiştirmiş olup insanlığın ilkçağına yönelik bilinen tüm teoriler çökmüştür. Bu bağlamda Kıbrıs'a Türklerin gelişi ile ilgili 1571 tarihinin yanında bu tarihten öncesinin de varlığına dair ciddi çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan bir tanesi Kıbrıs'ta okunamayan yazı olarak bilinen Minos Yazılarıdır. Minos yazıları birçok batılı bilim insanı tarafından okunmasına rağmen harflerin Göktürk alfabesine benzerliği nedeniyle Türkçe okuma önerileri yapılmamıştır. Turgay Kürüm adlı bilim insanı bu yazıları sistematik bir şekilde okuyarak Türk kültür tarihi bağlamında değerlendirmiştir. Müteakip çalışmalarda bu yazıların Fenike dönemine denk geldiği görülmüştür. Gerek Salamis Antik Kenti'nin batısındaki yazıların okunması gerekse adanın diğer bölgelerinde bulunan metinler Türklerin de çok daha önce Kıbrıs adasına geldiğini göstermektedir.

(Bu bölüme Turgay Kürüm'ün okuduğu metinler koyulur ve müzede taşlar üzerine oyulur. Kaynak: Osmanlı Öncesi Türkler)

Arap Akınlarında Adaya Savaşmak için Gelen Araplar ve Türkler

Arapların İslâm dinini Kıbrıs'ta yaymak maksadı ile yaptıkları seferlerde ordudaki askerlerin büyük bir kısmı Türklerden oluşmaktadır. Bunun yanında Hala Sultan, Kırklar, Hz. Ömer ve Şehit arkadaşları, Karpaz Burnu'nda yatan Urve Bin Sabit ve altı sahabe ile adanın çeşitli yerlerinde bu şehitlere ait makam türbeleri bulunmaktadır.

(Müzede bu kişilere ait temsili heykeller yapılabilir.)

Orta Çağda Türkler

Selçuklular ve Anadolu Selçuklular Döneminde Adada Türkler

Selçuklular ve Anadolu Selçuklular döneminde adaya sürekli olarak gerek ticaret gerek savaş gerekse çeşitli nedenlerden dolayı Türkler gelmiştir. Bizans, Venedik ve Lüzinyan orduları içerisinde paralı asker olarak savaşan Türkopoller dikkat çekmektedir.

(Bu dönemde Anadolu'dan Adaya gelen Selçuklu askerleri ve Türkopollerin heykelleri yapılabilir.)

Memlûklüler Döneminde Kıbrıs'ta Türkler

Bilindiği üzere Memlûk devleti bir Kıpçak Türk devletidir. Memlûk devleti 1426 yılında Kıbrıs'ın büyük bir kısmını el geçirmiş ve 1517 yılına kadar adadaki varlığını çeşitli şekillerde korumuştur. Adaya maiyetleri ile birlikte muhtesipler göndermiş ve ada yönetimine dâhil olmuştur. Bu durum adada çok büyük olmasa da çeşitli büyüklüklerde irili ufaklı yerleşim birimlerinin oluşturulma ihtimalini güçlendirmektedir.

(Memlûk askerlerinin heykelleri yapılabilir.)

1517 Memlûk Devletinin Yıkılması ve Osmanlı'nın Kıbrıs Adasına Sahip Olması

Osmanlı devleti fetihten 54 yıl önce aslında Kıbrıs adasını resmî olarak kendine bağlamıştır. Venedik 1517 yılından itibaren Osmanlı Devleti'ne vergi ödemeye başlayacaktır. Bu da Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs Adası ile daha da yakından ilgilenmesine neden olmuştur.

(Memlûk'ün yıkılışı ve Osmanlı'nın adayı bir anlaşma ile kendine bağlaması tasvir edilebilir.)

MÜZE METİN

Kıbrıs, Akdeniz'in en büyük adalarından birisi olup Doğu Akdeniz bölgesinde yer almaktadır. Coğrafi konumu, Kıbrıs'ın çağlar boyunca önemli bir merkez olmasını sağlamış ve ada, Akdeniz'in doğu köşesinde önemli bir üs olmuştur. Kıbrıs'ın bu önemli konumundaki etken elbette ki, kuzeyinde Anadolu, güneyinde Mısır, doğusunda Mezopotamya ve İran gibi yüksek medeniyetlerin varlığıdır.

İlk çağlarda henüz pusula icat edilmemiş olduğundan deniz taşımacılığı kıyıları izleyerek yapıyordu ve açık deniz trafiği yoktu. Bu itibarla Kıbrıs sahillere yakın olduğundan Mısır, Fenike, Anadolu ve Ege denizi kıyıları arasında deniz seferlerinin başladığı tarihten itibaren önem kazanmış ve bu ülkeler arasında çok müsait bir uğrak yeri olmuştur. Ayrıca, Kızıldeniz aracılığıyla Mısır limanları, Fenike şehirleri, Antakya ve İskenderun'un hinterlandları, Mezopotamya, İran, Hindistan ve Çin'e kadar uzanmakta ve İlk çağda yüzyıllarca bu ülkelerle Akdeniz dünyası ve Avrupa arasında kervan taşımacılığı yapılmaktaydı idi ki bu durum da Kıbrıs'ın jeopolitik değerini artırmıştır.

Kıbrıs coğrafi konumundan dolayı tarih boyunca çevre uygarlıkları ile etkileşim içerisinde olmuştur. Buna bağlı olarak ada geçmişten günümüze birçok farklı isimle anılmıştır. Yakın Doğu, Mısır ve Hitit yazılı belgelerinde Alashia ülkesi olarak adı geçen ülke Kıbrıs'tır. Bu isim Kıbrıs'ın bilinen en eski adıdır. Kıbrıs'ın anıldığı isimlerden birisi olan kına çiçeğinin İbranicedeki Kopher sözcüğünden türetildiği varsayılmaktadır. Geç Asur yazılı belgelerinde ise

Alashia ismi yerine Kıbrıs'a Yatnana veya kısaca Ya denilmektedir. Ada için Latince de bakır kelimesinden türetilerek CYPRIUM ya da CUPRUM adı kullanılmaya başlanmıştır.

Müslümanlar fetih amacıyla topraklarını genişletirken çeşitli sebeplerden ötürü Bizans döneminde Kıbrıs'a da 24 farklı sefer düzenlemişlerdir. Müslümanların adaya sefer düzenleme nedenleri arasında; İslâmiyet'i yayma amacı, Kıbrıs'ın Doğu Akdeniz ticaretindeki önemi, Ortadoğu'daki Bizans-İslâm Devleti mücadelesi sayılabilir.

Halife Osman döneminde, Müslümanlar tarafından Hicrî 649 yılında adaya düzenlenen seferle Muaviye komutasındaki İslâm ordusu Kıbrıs'ı ele geçirmiştir. Yapılan antlaşmaya göre Kıbrıs İslâm Devleti'ne vergi verecek ve adada yapılacak olan camiye koruyacaktır. Ancak günümüze cami ile ilgili bir iz ulaşmamıştır. Bu antlaşmadan sonra İslâm orduları Kıbrıs'ta kalmayarak adadan ayrılmışlardır. Bu sefer sırasında Hz. Muhammed'in sütannesinin kardeşi olan Ümmü Haram (Hala Sultan) Larnaka Tuz Gölü yakınlarında şehit olmuştur. Osmanlı Devleti döneminde buraya bir türbe, tekke ve cami yapılarak ibatede açılmıştır. Günümüzde de Hala Sultan Türbesi Müslümanlar tarafından ziyaret edilmektedir.

Halife Osman döneminde, Müslümanlar tarafından Hicri 649 yılında adaya düzenlenen seferle Muaviye komutasındaki İslâm ordusu Kıbrıs'ı ele geçirmiştir. Yapılan antlaşmaya göre Kıbrıs İslâm Devleti'ne vergi verecek ve adada yapılacak olan camiye koruyacaktır. Ancak günümüze cami ile ilgili bir iz ulaşmamıştır. Bu antlaşmadan sonra İslâm orduları Kıbrıs'ta kalmayarak adadan ayrılmışlardır. Bu sefer sırasında Hz. Muhammed'in sütannesinin kardeşi olan Haram (Hala Sultan) Larnaka Tuz Gölü yakınlarında şehit olmuştur. Osmanlı Devleti döneminde buraya bir türbe, tekke ve cami yapılarak ibatede açılmıştır. Günümüzde de Hala Sultan Türbesi Müslümanlar tarafından ziyaret edilmektedir.

İngiltere Kralı I. Richard 3. Haçlı Seferi için Kudüs'e doğru hareket ettiği zaman İngiliz donanmasının fırtınaya yakalanmasından dolayı yolu Kıbrıs adasına düşmüştür. Fırtınaya yakalanan donanmadaki gemilerin bir kısmı batarken I. Richard'ın içerisinde bulunduğu gemiler ile ailesinin içinde bulunduğu gemiler farklı yönlere sürüklenmiştir. I. Richard'ın kız kardeşi ve nişanlısının bulunduğu gemiler Kıbrıs açıklarında karaya oturmuştu. İsak Komnen bu gemilerden bir kısmını yağmalayarak I. Richard'ın kız kardeşinin ve nişanlısının da içinde bulunduğu gemileri de abluka altına almıştı.

İsak'ın bu hareketi üzerine oldukça sinirlenen I. Richard Kıbrıs'a gelmiş ve Ada'yı fetih etmiştir.

Templar Şövalyeleri 1191'de I. Richard'dan Kıbrıs'ı satın almışlar ve İngilizlere olan borçlarını ödemek için ada halkına ağır vergiler koymuşlardı. Ağır vergileri ödemek istemeyen adalıların isyan etmesi üzerine Kıbrıs'ı yönetemeyeceklerini anlayan şövalyeler adayı I. Richard'a geri vermişlerdi.

Kıbrıs Lusignan (Lüzinyan) krallığının kurucusu olan Guy de Lusignan Haçlı seferleri sırasında kutsal topraklara gelen bir Fransız soylusu idi. Guy de Lusignan kutsal topraklarda bir süre mücadele ettikten sonra karısının Kudüs krallığındaki hakkından faydalanaarak Kudüs Kralı olmuştur. Ancak Selahaddin Eyyubi Kudüs'ü alınca Guy de Lusignan krallığını ve Kudüs'ü kaybetmiştir.

Bu dönemde Memlûk Devleti Doğu Akdeniz'de Haçlıların en önemli üssü durumunda olan Kıbrıs Krallığı ile de mücadele halindedir. Lüzinyan Kralları Haçlılara yardım ettiklerinden dolayı Memlûkler Lüzinyan kralını cezalandırmak amacıyla Kıbrıs'a seferler düzenlemiştir. Bu seferler sonucunda Memlûk Sultanı Barsbay 1426'da Kıbrıs'ı ele geçirmiştir. Böylece Kıbrıs adası İslâm Devleti döneminden sonra bir başka Müslüman devlet olan Memlûk Sultanlığı'nın egemenliğine girmiştir. Hatta Memlûk Sultanı tarafından Lüzinyan Kralı tutsak edilerek Memlûklerin merkezi Kahire'ye götürülmüş ve fidye ile yıllık haraç (vergi) karşılığında serbest bırakılmıştı. Memlûk sultanları adada kalmamışlar, Kıbrıs Krallarının yıllık haraç vermeleri karşılığında kendilerine bağlı kalarak adayı yönetmelerine izin vermişlerdir. Böylece Memlûk sultanları adanın iç işlerine karışma fırsatı bulmuşlardır. Bu dönemden sonra Lüzinyan kralları artık eski güçlerine kavuşamamışlardır. 1192 yılından beri Kıbrıs'ı yöneten Lüzinyan kralları, 1489'da Venedik Devleti'nin ülkeyi ele geçirmesine engel olamamışlardır.

Lüzinyanlar döneminde olduğu gibi feodal sistem bu dönemde de devam etmiştir. Venedik adadaki hâkimiyetini sağlamlaştırmak için Lüzinyanların Memlûklere verdiği vergiyi ödemeye devam etmiştir. Osmanlı Devleti'nin 1517'de Memlûk Devleti'ne son vermesi üzerine Venedik bu vergiyi Osmanlılara ödemeye başlayacaktır. Venedikliler döneminde ada halkı sıkıntılı ve zor günler geçirmiştir. Kıbrıs Ortodoks halkı Lüzinyanlar döneminde pek hissetmedikleri Katolik baskısını Venedikliler döneminde hissetmeye başlamıştır. Venedikliler Ortodoks halkı Katolik olmaya zorluyordu. Ayrıca Ortodoks Kilisesi'nin ve papazlarının bütün ayrıcalıkları bu dönemde

kaldırılmıştı. Venedikliler yerli halktan ağır vergiler alıyor ve haftanın belli günlerinde adalıları angarya olarak çalıştırıyordu.

Ağır vergi yükü altında ezilen halk 1562'de Venedik idaresine karşı ayaklandı. Kıbrıs asilleri de Osmanlılarla yakın temas kurmuşlardı. Osmanlı kıyılarının ortasında bulunan Kıbrıs'ın, Osmanlı düşmanlarının idaresinde olması, devlet için büyük bir tehlike arz etmekteydi. Osmanlı Devleti halkın yardım çağrılarına kayıtsız kalmayarak Kıbrıs 1571 tarihinde Osmanlı egemenliğine girmiştir.

KIBRIS'TA OSMANLI DÖNEMİ

Osmanlı ordusu Lala Mustafa Paşa kumandası altında 1570 yılının Mart ve Mayıs aylarında Kıbrıs adasının zorlu fethine başlamıştır. Osmanlı askeri 2 Temmuz'da Limasol kalesi önüne ulaşır. Kale halkı, kaleyi terk ettiğinden Limasol'un fethinde herhangi bir güçlük yaşanmamıştır. Bir gün sonra Larnaka önlerine gelen donanma buraya asker çıkarır. İç kısımlara ilerleyen Osmanlı askerlerine ada halkı zaman zaman kılavuzluk yaparak her türlü lojistik desteği sağlamışlardır.

Osmanlı kuvvetleri yaklaşık bir buçuk aylık bir kuşatmadan sonra Lefkoşa'yı ele geçirirler. Lefkoşa'nın Osmanlı ordusunun eline geçmesi Girne, Baf gibi bazı yerleşim yerlerinin de Osmanlılara savaşız teslim olmasını sağlamıştır. Lala Mustafa Paşa, Lefkoşa'yı aldıktan sonra Kıbrıs adasında bir beylerbeylik teşkilatı kurar. Kıbrıs'ın ilk beylerbeyliğine ise Avlonyalı Muzaffer Paşa'yı atayarak, Mağusa'nın fethi için gerekli hazırlıklara girişmiştir. Denizden ve karadan yaklaşık bir yıl kuşatılan Mağusa kalesinin 1 Ağustos 1571 tarihinde alınmasıyla birlikte Kıbrıs'ın fethi tamamlanmış olur. Mağusa'nın Lefkoşa'ya göre çok uzun ve zahmetli bir kuşatmadan sonra alınabilmesi, kalenin surlarının çok güçlü olmasına, denize kıyısı bulunmasından dolayı ülke dışından yardım almasına ve kış mevsiminin gelmesine bağlanabilir. Kıbrıs'ın ilk beylerbeyi olan Muzaffer Paşa'nın 26 Ağustos 1571'de başka bir yere atanmasıyla, yerine Sinan Paşa beylerbeyi olur. 1573 yılında Sinan Paşa da bu görevden alınarak yerine Cafer Paşa atanır.

Venedik Devletinin girişimleri sonucunda gecikmeli de olsa oluşturulan büyük Haçlı donanması, Kıbrıs seferinden dönmekte olan Osmanlı donanmasını İnebahtı (Lepanto) denilen yerde yakalamıştır. 7 Ekim 1571 tarihinde yapılan deniz savaşında Osmanlı donanmasından sadece Uluç Ali Paşa komutasındaki gemiler kurtulmayı başarabilmiştir. Alınan bu yenilgiyle birlikte 1538 tarihinde Preveze Deniz Savaşı ile kazanılan Doğu Akdeniz'deki hâkimiyet sarsılmıştır. Her ne kadar Osmanlı Devleti alınan ağır mağlubiyetten sonra bir yıl gibi kısa bir sürede yeni donanmasını Akdeniz'e çıkarmayı başarsa bile Akdeniz'de Osmanlı denizciliği bundan sonra eski gücüne ulaşamayacaktır. Osmanlı Devleti'nin çok kısa bir zamanda tekrar donanmasını ortaya çıkarması üzerine Venedik, 7 Mart 1573 tarihli antlaşma ile Kıbrıs'ın artık Osmanlı Devleti'ne ait olduğunu kabul eder.

KIBRIS ADASININ ŞENLENDİRİLMESİ

Yeni fethedilen bir yerin hem tam anlamıyla vatan toprağı yapılabilmesi hem de savunmasının kolay olabilmesi için, burada Müslüman Türklerin yaşaması gerekmektedir. Bunun için de Osmanlı ülkesinden Kıbrıs'a ne kadar insanın getirileceğini saptamak için 1572 yılında adada bir nüfus sayımı (tahrir) yaptırılmıştır. Bu sayım sonrasında Kıbrıs'taki birçok yerleşim yerinin terkedildiği anlaşılmıştır. Hatta Mesarya ve Mazato bölgelerinde 76 köyde hiç kimsenin yaşamadığı ortaya çıkmıştır.

Osmanlı Devleti yöneticileri, adanın şenlendirilmesi için özellikle Anadolu'dan (Konya, Karaman, Niğde, Kayseri, vd.) Kıbrıs'a sürgün fermanıyla Müslüman Türkleri göç ettirmişlerdir. Bu fermanla kazalarında arazi sıkıntısı çeken, vergi defterlerinde adı olmayan, çift bozan durumunda veya işçi olarak çalışanlarla şehirlerde ve köylerde işsiz olanların Kıbrıs'a gönderilmesi emredilmekteydi. Ayrıca kasabalarda sanat ve ticaretle uğraşanlardan ise her on haneden bir hane hesabı ile Kıbrıs adasına yollanması belirtilmekteydi. Yapılan hesaba göre, bu fermanla Kıbrıs adasına 5.720 hane nakledilmesi düşünülmüştür. Söz konusu fermanla, Kıbrıs adasının topraklarının çok bereketli olduğu, adadaki asayişin tamamen sağlandığı, Kıbrıs'ın imar ve inşası için gelenlerin iki yıl vergilerden muaf tutulacakları, malları olanların malları hemen satılıp paraları ellerine verilmesi gibi özendirici ifadeler bulunmaktadır.

1572 yılında yapılan sayıma göre, Kıbrıs'a Aksaray, Beyşehir, Seydişehir, Endüğü, Develihisar, Ürgüp, Koçhisar, Niğde, Bor, Iğın, İshaklı ve Akşehir'den olmak üzere toplam 1.689 aile Kıbrıs'a gelmiştir. XVI. yüzyılın sonlarına kadar Kıbrıs'a iskânı planlanan 12.000 aileden ancak 8.000'i yerleştirilmiştir. Kıbrıs adasının kalkınması için adaya yapılan sürgünler, Kıbrıs adasının canlandırılması için fetih-ten sonraki ilk yıllarda devam edecektir..

Osmanlı Devleti idarecileri Kıbrıs'a Anadolu'dan insanlar getirirken aynı zamanda adanın büyük şehirlerindeki güvenliği sağlamak için de çalışmıştır. Osmanlı yönetimi, Kıbrıs'a Anadolu'dan Müslüman Türk unsurları göç ettirmişken, Kıbrıs'tan Venedik Devletinin zulmü sonrası kaçan yerli halkı da adaya geri çağırmaktadır. Ayrıca Osmanlılar Kıbrıslılardan alınan ağır vergilerin birçoğunu kaldırdığı gibi angaryayı da yasaklıyordu. Adalılardan sadece haftanın bir günü şekerhânelerde çalışmasını istiyordu.

OSMANLI'NIN KIBRIS'TA KURDUĞU İDARÎ DÜZEN

Kıbrıs adasının fethi tamamlanır tamamlanmaz, Osmanlı idarecileri Kıbrıs'ı İstanbul'a bağlı bir beylerbeylik durumuna getirirler. Kıbrıs Beylerbeyliğine merkez Lefkoşa ile birlikte adadan Baf, Girne ve Mağusa sancakları, Kıbrıs dışından ise Alâiye, Tarsus, İçel, Zülkadriye, Sis ve Trablusşam sancakları bağlanmıştır. Anadolu'dan Kıbrıs adasına sancak bağlanmasının sebepleri arasında adanın ilk başta gelirinin düşük olması ve güvenliğinin daha kolaylıkla sağlanması sayılabilir. Kıbrıs adası, başkenti Lefkoşa olmak üzere, Tuzla, Limasol, Piskopu, Gilan, Evdim, Kukla, Baf, Hirsofu, Lefke, Penda ya, Omorfa, Girne, Karpas, Mağusa ve Mesarya şeklinde 16 kazaya ayrılmıştır. Başkent Lefkoşa ise birer kaza büyüklüğünde olan Değirmenlik ve Dağ adlı iki nahiyeye bölünmüştür.

Osmanlı Devleti'nin Girit ve Mora'da Venedikliler ile çatışmaları sonucunda Akdeniz'deki ticaretin durması, adada çekirgelerin ve iklimin yol açtığı kıtlık ile diğer sayısız sorun, imkânı olan Kıbrıslıların daha iyi bir yaşam için Suriye ve Anadolu kıyılarına göç etmelerine neden olmaktaydı. Bu sebeplerle nüfusu ve geliri azalan Kıbrıs, beylerbeylik yıllığını karşılayamayacak hâle gelince, Divan-ı Hümayun, 1670 yılında Kıbrıs adasındaki beylerbeylik teşkilatına son vermiştir. Bu yıldan itibaren adanın idaresi Osmanlı kaptan-ı deryası vekilliğine bırakılarak Kaptan Paşanın atadığı mütesellimler tarafından 1703 yılına kadar yönetilmiştir.

1703 yılından itibaren Kıbrıs adası sadrazam olarak görevlendirilen kişilere has olarak verilmiştir. Sadrazamlar da adayı yıllık olarak iltizam şeklinde vergi toplayıcı anlamına gelen muhassıllara kiralamışlardır. Kıbrıs adasındaki Sadrazamın idaresine 1745-1748 yılları arasında geçici olarak son verilerek, doğrudan Divan-ı Hümayundan tayin edilen üç tuğlu paşalar atanmıştır. Bu dönemde Kıbrıs adasında Abdullah Paşa, Pir Mustafa Paşa ve Ebubekir Paşa görev yapmışlardır. 1748 yılından itibaren bağımsız eyalet uygulamasından vazgeçilerek, Kıbrıs tekrar vezir-i azam olanlara has olarak verilmiş ve bu uygulamaya 1785 yılına kadar devam edilmiştir. Bu yılda Kıbrıs sadrazam hassı olmaktan çıkarılarak Divan-ı Hümayun'a bağlı bir muhassıllık hâline getirilmiştir. Kıbrıs, bu statüyü 1839 yılında Tanzimat Fermanı'nın ilanına kadar korumuştur.

Tanzimat sonrasında Kıbrıs adası Cezayir-i Bahr-i Sefid eyaletine bağlı bir sancağa dönüştürülüp idaresine kaymakam unvanıyla bir mutasarrıf tayin olunur. Bu dönemle birlikte adada idarî, adlî, hukukî pek çok yeniliğin uygulamaya konulduğu ve yönetiminin daha yerel ve özerk bir duruma geldiği bir dönem başlar. Tanzimat Fermanı'nın getirdiği değişikliklere paralel olarak Kıbrıs altı kazaya bölünür. Buralarda imparatorluğun genelindeki gibi kaymakamlara yardımcı olmak üzere Müslüman ve gayrimüslimlerin temsilcilerinin bulunacağı birer kaza idare meclisi ve yargı meclisi oluşturulur. Merkez Lefkoşa'da ise mutasarrıf başkanlığında ona danışmanlık yapmak üzere bir sancak idare meclisi kurulur. Bu meclislerde Türkler, Rumlar ve diğer azınlıklar nüfuslarıyla orantılı olarak temsil edilmişlerdir. Kıbrıs, 1861 yılında Cezayir-i Bahr-i Sefid eyaletinden ayrılarak İstanbul'a bağlı bağımsız bir mutasarrıflık yapılır. 1868 yılında yapılan bir değişiklikle ada, bu sefer de Çanakkale eyaletine bağlı bir mutasarrıflığa çevrilir. Ancak bu bölgenin Kıbrıs'a uzaklığı sebebiyle 1870 yılında Kıbrıs'ın Çanakkale'ye olan bağlılığına son verilerek 1878'de İngiltere'ye devrine kadar İstanbul'a bağlı bir mutasarrıflık olarak bırakılır.

Osmanlılar Kıbrıs adasını ele geçirince, imparatorluğun diğer bölgelerinde olduğu gibi, adada da şeriye mahkemeleri kurmuşlardır. Şer'i mahkemeler, adadaki tüm Osmanlı vatandaşlarının aralarındaki anlaşmazlıkları Müslüman-gayrimüslim farkı gözetmeksizin çözmeye çalışırdı. Kıbrıslı gayrimüslimler, kendi aralarında meydana gelen hukukî sorunlarını kilise mahkemelerinde çözmeye hakkına sahip olmalarına rağmen şer'i mahkemeyi kullanmaktan çekinmemişlerdir. Ayrıca Kıbrıslılar, kendi kazalarındaki mahkemeler yerine, daha kesin sonuç alabilecekleri Lefkoşa'daki mahkemeyi tercih etmektedirler. Söz konusu mahkeme İbrahim Paşa Mahallesinde, mahalledeki camii şerifin yanında bulunmaktadır.

Tanzimat Fermanı'nın ilânıyla birlikte, şeriye mahkeme-lerinin görev yaptığı sahalarda ise bir dizi düzenlemeler yapılarak yeni mahkemeler açılmıştır. Bunlar ticaret, nizamiye ve temyiz mahkemeleridir. Söz konusu mahkemelerde Müslüman ve gayrimüslimler eşit miktarda üyelerle temsil edilmekteydiler. Kıbrıs adasındaki ticaret mahkemesi Batılı konsolosların isteği doğrultusunda Tuzla kazasında kurulmuştu. Şeriye mahkemeleri ise, görev alanları daraltılmış olarak çalışmalarına devam etmiştir.

SOSYO-EKONOMİK HAYAT

Kıbrıs adasının fethedilmesiyle birlikte Osmanlılar karşılarında feodal sistem yüzünden halkı köle statüsünde yaşayan, zirai üretimi yetersiz ve ticareti kalkındırmaya muhtaç bir ada buldular. Kıbrıs'ın sosyal ve ekonomik yönden ilerlemesi için Anadolu'dan Müslüman Türkler sürgün yöntemiyle adaya göç ettirilir. Ayrıca adadaki feodal yapıya ve angaryaya da son verilir.

Osmanlı toplumunun genelinde olduğu gibi, ülkenin bir parçası olan Kıbrıs toplumu da farklı dil, din, milliyet ve kültüre mensup insanlardan oluşuyordu. Kıbrıs toplumunu oluşturan halkları dinî ve kültürel bakımından tanımlamak gerekirse, Müslüman deyince Türkler, gayrimüslim deyince Ortodoks Rumlar başta olmak üzere, Ermeniler, Maronitler, Yahudiler, Frenkler (Lâtinler) ve adaya ticaret için gelen müstemmen tüccarlar anlaşılır. Osmanlı idaresinde iken Kıbrıs adasında toplum kesimlerinde bu farklılıklardan ileri gelen herhangi bir çatışma söz konusu olmadığı söylenebilir. Bunda Osmanlı yönetiminin adalet, eşitlik, din ve vicdan hürriyeti, engin hoşgörü gibi temel kavramları titizlikle uygulaması oldukça etkili olmuştur. Kıbrıslı Türkler arasında günlük hayatta dönemin şartlarına ve durumuna göre yapılabilecek her türlü ilişki meydana gelmiştir denilebilir. Kıbrıs adasında Müslüman toplumu, sadece erkekler olarak değil kadınla birlikte düşünülmüştür. Çünkü Kıbrıslı kadınlar hemen hemen hiçbir dalda erkeklerden geri kalmamıştır. Adadaki insanlar sadece kendi çevrelerindeki insanlarla ilişki kurmamaktadırlar. Kıbrıs adasının farklı bölgelerinde oturan insanlar arasında da çeşitli şekillerde ilişki söz konusu olmaktadır.

Adadaki Müslümanlar arasında ailevî açıdan meydana gelen ilişkilerin başlangıcı olarak yapılan evlilikleri kabul edebiliriz. Osmanlı tarihinin daha önceki dönemlerinde ve bölgelerinde görüldüğü gibi, Kıbrıs'ta farklı dinler ve cemaatlar arasında evlilikler yapılmaktadır. Bazı batılı seyyahlar adada bu tip evliliklerin yaygın olduğunu belirtmektedirler. İslâm hukuku, bir Müslüman hanımın bir gayrimüslim erkekle evlenmesine izin vermemektedir. Bundan dolayı adada toplumlar arası evliliklerin daha çok Müslüman erkeklerle gayrimüslim bayanlar arasında gerçekleştiği görülmektedir. Kıbrıs Ortodoks kilisesi, yapılan bu tür evliliklere şiddetle karşı çıkmaktadır. Söz konusu evlilikleri yapanları aforoz etmektedir. Jennings, bu tür evliliklerin, adadaki yerli grupların

Müslüman cemaatine katılarak asimile edilmesi için kullanışlı bir yol olduğunu düşünmektedir. Osmanlı ülkesinin genelinde olduğu gibi Kıbrıs'ta çoğunlukla tek eşli evlilik tercih edilmekle birlikte, tereke kayıtlarında iki eşli veya üç eşli evliliklerin de yapıldığına dair bilgiler yer almaktadır. 1726-1750 yılları arasındaki dönemde iki kadınla yapılan evlilik 13, üç eşli evlilik ise sadece bir kayıtta görülmektedir. Müslümanlar arasında, az da olsa görülen çok eşli evliliğin, kilisenin de baskısıyla adalı gayrimüslimlerde olmadığı anlaşılmaktadır.

Kıbrıs'ta ölen kişinin mirası Lefkoşa şer'î mahkemesi tarafından görevlendirilen kassamlar aracılığıyla eşi, çocukları ve akrabaları arasında paylaştırılmaktadır. Çocuklar arasındaki miras paylaşımında gerek gayrimüslimlerde gerek Müslümanlarda kız çocuklar mirastan erkek çocukların aldığı miktarın yarısını alıyorlardı. Miras paylaşımında anlaşmazlıklar çıktığında Osmanlı ülkesinin diğer bölgelerinde olduğu gibi Kıbrıs'ta da bu anlaşmazlıklar mahkeme tarafından çözülmektedir.

İki toplum arasındaki ilişkilerin en belirgin noktalardan birisi de İslâmiyet'e geçme olayı, yani ihtidadır. Osmanlı Devleti, egemenliğinde yaşayan gayrimüslim halkı, her yönden serbest bıraktığı gibi, kendi dinlerinde ibadet etmelerine veya mahkemelerde kendi ayinlerine göre yemin etmelerine de olanak tanımıştır. Hiçbir zaman dinlerini değiştirmeleri ve İslâmiyet'i seçmeleri için baskı yapmamıştır.

Lefkoşa Şeriye Sicillerinin Osmanlı Dönemi'nin tamamını kapsayan kısmı üzerinde yaptığımız çalışma sonucunda 487 kişinin ihtida kaydına rastladık. Bu rakama sicillerde çeşitli şekillerde geçen 28 (23'ü erkek, 5'i kadın) mühtedi kaydını da eklersek 515 kişinin İslâm dinine geçtiğini görürüz. Osmanlı idaresinde İslâm dinini seçen 487 kişinin 223'i (% 45,7) kadın (evli, dul ve bekar) ile kız çocuğu ve 264'ü (% 54,3) ise erkek ve erkek çocuklardan ibarettir.

Osmanlı döneminde adada, belgelere yansıyan çeşitli yıllara ait İslâmiyet'e geçme oranları 309 yılda 400 kişi, yani 1,19, 1580-1640 yılları arasında 56 yıllık bir dönemde 20 kişi civarında, yani 0,36, 1698-1726 döneminde 13 kişi, yani 0,46, 1726-51 yılları arası dönemde 68 kişi yani 2,7, 1769-1800 arası dönemde 31 yılda 121 kişi, yani 3,9'dur. İslâm dinini kabul etmek isteyen gayrimüslimlerin resmî işlemleri Lefkoşa mahkemesinde kadı tarafından yapılmaktadır. Bir gayrimüslimin Müslümanlığının kabulü için, mahkemede rüştünü

ispat etmesi yeterli oluyordu. Eğer İslâmiyet'i seçen kişi küçük ise, ebeveynlerinin izni ile Müslüman'lığı tercih edebilir, şayet kimsesi yok ise, kadının yardımıyla bir Müslüman'ın veliliğine verilip Müslüman yapılabilmektedir.

Kıbrıs adasının diğer kesimlerinde ve mahallelerinde olduğu gibi, başkent Lefkoşa mahallelerinde de Müslümanlar ile Hıristiyanlar bir arada samimi ve dostane yaşamaktaydılar. 18. yüzyılın ikinci çeyreğinde Kıbrıs adasında toplam 38 mahalle tespit edilmiştir. Bu mahallelerin sadece 8'inde Rumların kethüdaları bulunmaktadır. Farklı dinlere mensup grupların tamamen ayrı mahallelerde oturduğu yerleşim yerlerinin Lefkoşa'da hiçbir dönemde görülmediği söylenebilir.

Osmanlı idaresi sırasında Kıbrıs adasında hayırseverler tarafından birçok vakıf kurulmuştur. Kıbrıs adasında Müslüman kadınların erkekler gibi vakıf kurduklarına belgelerde rastlanmaktadır. Gayrimüslim kadın ve erkeklerin dahi ibadet ettiği manastırına yardım etmek için vakıf kurduğuna tanık olunmaktadır. Müslüman erkeklerin kurduğu vakıflara Kıbrıs muhassıllarından Ebubekir Paşa ibn-i İbrahim'in kurmuş olduğu vakıf örnek verilebilir. Söz konusu vakıf, Tuzla kazasına, şu an Bekirpaşa su kemerleri diye anılan kemerlerle, su götürmek amacıyla kurulmuştur. Ebu Bekir Paşa'nın yanı sıra Lala Mustafa Paşa, Cafer Paşa, Abdullah Paşa gibi paşalar da Kıbrıs adasının çeşitli yerlerinde halkın yararı için vakıflar kurmuş hayırseverlerden sadece birkaçıdır.

Osmanlı Devleti, Kıbrıs'a imparatorluğun tamamında uyguladığı eğitim ve öğretim sistemini getirmiştir. Osmanlı ülkesinin genelinde olduğu gibi adadaki gayrimüslimlerin eğitim kurumlarının gelişmesini ve işleyişi serbest bırakılmıştır. Gayrimüslimlerin eğitim ile ilgili her türlü işlemlerin Ortodoks Kilisesi tarafından yapılmasına izin verilmiştir. Hattâ Osmanlı yönetimi 1864 yılına kadar Kıbrıs'ta kurulan Türk okullarına maddi yardım yapmamasına rağmen, adada kurulan gayrimüslimlerin okullarına Tanzimat Fermanıyla (1839) birlikte maddi yardım da yapılmıştır. Osmanlılar döneminde Kıbrıs'taki Müslümanların (Türklerin) eğitim kurumları Sıbyan okulları, Medreseler ve Rüştiyeler şeklinde idi. Kıbrıs'ta ilk Sıbyan okulu Osmanlıların fethinden hemen sonra Lefkoşa'da kurulan Aya Sofya (Selimiye) Sıbyan okulu idi. 1571'den 1878'deki İngiliz idaresine kadar Kıbrıs adasının çeşitli yerlerinde 29 Sıbyan okulu kurulmuştur.

Kıbrıs adasının fethinden hemen sonra Kıbrıs'ta da medreseler açılmıştır. Kıbrıs'taki medreseler orta dereceli birer eğitim kurumuydular. Kıbrıs'ta ilk açılan ve en uzun süre eğitim veren medrese Lefkoşa'daki Büyük Medrese'dir. Osmanlı idaresinde adanın çeşitli bölgelerinde 10 medrese açılmıştır. Kıbrıs'taki Osmanlı devrinde modern anlamda eğitim yapan öğretim kurumu olan rüştiyelerden ilki 1860'da Lefkoşa'da Aya Sofya (Selimiye) Camii yanında açılmıştır. Lefkoşa'da açılan ilk rüştiyeden sonra Kıbrıs'ın değişik yerleşim yerlerinde sayıları 22'yi bulan birçok rüştiye açılmıştır. Kıbrıs adasında İngiliz idaresi başladığı 1878 yılında Kıbrıs adasının genelinde 65 Müslüman (Türk) okuluna karşı 83 Hristiyan okulu vardır.

Kıbrıs adası, tarihin değişik dönemlerinde, kuraklıklar, salgın hastalıklar, depremler, çekirge ve fare istilâlarına maruz kalmıştır. Kıbrıs'ı derinden etkileyen salgın hastalıkların başında veba, sıtma ve kolera gelmektedir. Tarihi boyunca Kıbrıs'ı en fazla etkileyen salgın hastalığın veba olduğu bilinmektedir. Veba, XIII. yüzyıl ortalarından XVII. yüzyıl sonlarına kadar Kıbrıs'ta oldukça etkili olmuştur. Bazen çok yaygın ve şiddetli olan bu hastalık ada nüfusunun yarı yarıya azalmasına neden olmuştur. 1692 yılında meydana gelen veba salgını sırasında Kıbrıs adasında yaşayan insanların 2/3 ölmüştür. 1835 yılında meydana gelen vebadan ise, Lefkoşa şehrinde yaşayanların üçte biri hayatını kaybetmiştir. Veba salgınları İstanbul'da ortalama 4 yıl sürerken, Güney Anadolu'da bu süre 1,37 yıl ve Kıbrıs adasın-

da ise 1,5 yıldır. Kıbrıs adasında bulunan konsolosların baskısı ile bir çeşit karantina uygulaması yapılmaya çalışılmaktadır. Vebanın adaya gelmesini önlemek için Mağusa gibi liman kentlerine gelen yabancılar 40 gün limanda bekletilmekteydiler. Kıbrıs adasında imparatorluğun genelinde olduğu gibi tam bir karantina teşkilatı ancak 1840'lı yıllarda kurulacaktır.

Kıbrıs adasında çeşitli yıllarda irili ufaklı birçok depremin olduğu bilinmektedir. 1734 yılında meydana gelen depremde Aya Sofya Camii (Selimiye) büyük zarar görmüş ve üçte ikisi yıkılmıştır. Söz konusu yılda Kıbrıs'ta meydana gelen deprem Mağusa şehrinde de 200 Türk'ün ölmesine yol açarken, kentin büyük bir kısmı da zarar görmüştür.

Kıbrıs adasında, sağlıklı bir yaşam için bazı tıbbî çalışmaların yapıldığına tanıklık eden bilgiler belgelerde yer almaktadır. 1726-50 arası dönemde Kıbrıs'ta fıtık, mesane (sidik torbası) ve ilgâ-yı cenin (kürtaj) ameliyatların yapıldığı kaynaklardan öğrenilmektedir. Osmanlı döneminin genelinde Kıbrıs'ta sicillere en fazla fıtık ameliyatının yapıldığı yansımaktadır. 1709 yılında Kıbrıs'ta bir fıtık ameliyatı 12 kuruşa yapılırken, aynı ameliyat Girit adasında 1686 yılında 7 kuruşa yapılıyordu. 1730 yılında ise adada fıtık ameliyatının fiyatı 15 zincirli altındır.

EKONOMİK HAYAT

Osmanlı Devleti adaya geldiğinde adalıların Lâtin asıllı asiller ile şövalyeler dışında topraksız ve fakir olduğu görüldü. Osmanlılar, Venediklilerin Kıbrıs'tan topladığı ağır vergilerin bir kısmını kaldırarak diğerlerinde ise indirime gitti. Daha sonra adalıların toprak sahibi olabilmesi için toprak sistemini değiştirdi.

Kıbrıs adasında ticaret ve sanayi de Osmanlı Devleti'yle birlikte gelişme göstermiştir. Osmanlı idarecilerinin yaptıkları yeni düzenlemelerle söz konusu sektörler Lâtin kökenli tüccarların tekelinden çıkarılarak adalıların bu sahalarda etkin olması sağlanmıştır. Lâtinler döneminde önemli bir ticaret limanı olan Mağusa'nın yanına Osmanlı devrinde Tuzla eklenmiştir. Osmanlı Devleti'nin konsoloların sadece Tuzla'da ikamet etmelerine izin vermesinden dolayı Tuzla, Doğu Akdeniz ticaretinde önemli bir ihraç ve transit limanı olmuştur. Liman kentlerinin yanı sıra başkent Lefkoşa da adanın idarî merkezi olduğundan dolayı ticarî bir merkez konumuna da gelmiştir.

RUMLAR'IN İLK ENOSİS TALEPLERİ

Kıbrıs'ta Enosis taleplerinin ilk kez ortaya çıktığı tarih olarak Yunanlıların güya "bağımsızlık savaşı" olarak adlandırdıkları 1821 tarihli Mora isyanıydı. Bu tarihte Avrupa'nın desteğiyle Yunanlılar Mora'da ayaklandığında aynı zamanda hem Kıbrıs hem de Girit'te isyan konusunda bir heyecan yaşanmıştı. Ancak adada Osmanlı egemenliği devam ettiğinden bu heyecan ve beklenti ciddi bir etki yaratmamıştı. Fakat Osmanlı döneminde psikolojik olarak Kilise tarafından Kıbrıs Rum halkının zihinlerinde yer almaya başlayan Enosis düşüncesi Kıbrıs İngilizlerin idaresine geçtiğinde Rumlar müthiş bir mutluluk yaşamıştır. Bunun sebebi İngilizlerin Kıbrıs'ı Yunanistan'a devredilme düşüncesi idi. Ancak Rumların beklentisinin aksine İngiltere'nin Kıbrıs'ın Yunanistan'a devredilmesine yönelik bir planı yoktu.

İNGİLİZ SÖMÜRGE İDARESİ

Kıbrıs'taki idarenin başına Yüksek Komiser" ünvanıyla İngiliz bir idareci atandı. Yüksek Komise, Kavanin Meclisi'nin fikrini alarak yasa çıkarma gücüne sahipti. Bunun yanında Yüksek Komiser aynı zamanda ordunun başı ve Yüksek Mahkeme başkanlığı da yürütmekteydi. 1925 tarihinden itibaren İngiliz sömürge yönetimi tarafından Kıbrıs'a Crown Colony (Sömürge) statüsü verildi. Kıbrıs'ta bu tarihten sonra en yüksek idari amir "Vali" olmuştu. Bu tarihten itibaren Kıbrıs'I İngilizlerin atadığı Vali idare etmiştir.

KIRAATHANE- İ OSMANÎ (OSMANLI KIRAATHANESİ)

Ada'da yaşayan Müslümanlar (Türk) kendi haklarını korumak için Osmanlı kiraathanesi (kiraathane-i Osmanî) adında siyasal **nitelikli bir** örgüt kurmuşlardır. Bu kurumun amacı, Ada'daki Müslüman-Türk gücünün ittifakını sağlamak ve sorunlarını çözmektir. Bu örgütün görüşlerini halka ulaştırmak için de "Zaman" isminde gazete çıkarılarak basın yayın organı olarak kullanılmaya başlandı. Hatta yayın hayatına başladıktan altı-yedi ay kadar sonra gazeteyi çıkaranlar Kıbrıs'taki Müslüman aydınlar maddî yardım için Osmanlı Devletine bu konuda bir yazı yazarak destek istemiştir. Padişahlık katınca da bu durum olumlu karşılanmıştır. Gazetenin yayınlanabilmesi için her bakımdan destek verileceği, Kıbrıs'taki Osmanlı aydınlarına bildirilmişti. Bu girişimin sarayın bilgisi dahilinde olduğunu II. Abdülhamit'in Zaman gazetesi, imtiyazında bulunan tüccarcı başı Derviş Efendi Mirmiranlık (Paşalık) rütbesi teyit edile bilmektedir.

WINSTON CHURCHILL'IN 1907 TARİHİNDEKİ KIBRIS ZİYARETİ

5 Ekim 1907'de Sömürgeler Bakanlığı Sekreteri göreviyle Winston Churchill adayı ziyaret ettiğinde, Rumlar hep bir ağızdan Kıbrıs'ın üçte bir nüfusuna sahip oldukları gerekçeyle Enosis talep ettiler. Bu talebe cevap olarak Winston Churchill, 17 Ekim 1907 tarihinde yayımlanan The Cyprus gazette (Resmi gazete) cevabında İngiltere'nin Osmanlı sultanı ile yaptığı antlaşmaya bağlı kalacağını açık bir dille ifade etmektedir. Böylelikle Churchill, Rumların Enosis taleplerini net bir üslupla reddetmişti.

İNGİLTERE, ADAYI TEK TARAFLI OLARAK İŞGAL ETTİ

Birinci Dünya savaşı'nda Osmanlı devleti, İngiltere'ye karşı Almanların yanında yer almayı tercih etmesiyle, İngiltere adayı tek taraflı ilhak (işgal) ettiğini açıkladı. Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Kıbrıs Türk toplumu her zamankinden daha büyük bir güvenlik endişesine kapıldı.

Zira Kıbrıs Türkü, İngilizlerin adadaki varlığının geçici bir durum olduğu- na inanıyordu. Bu düşünceleri de adanın resmi olarak Osmanlı devletine ait oluşuğuna dayandırılıyordu. Lakin Kıbrıs'ı, İngiltere devletini kendi malı ilan etmesi, Ada'da yaşayan Kıbrıs Türk toplumun gelecek kaygısı yaşamasına neden olmuştu.

TÜRKİYE İLE BİRLEŞME ÖRGÜTÜ

Osmanlı devletinin Birinci Dünya Savaşı'nda mağlup olacağını anlaşılaçağı sıralarda Kıbrıs'taki Türklerde tamamıyla bir umutsuzluk had safhaya çıkmasının etkisiyle yeni bir girişimde bulunmak gerektiğini düşünen Kıbrıs Müslümanlarının ileri gelenleri, Dr. Mehmet Esat ve Dr. Hüseyin Behiç "Türkiye ile Birleşme Partisi" olan bir örgüt kurmuş ve ada da faaliyette bulunmaya başlamışlardır. 1918 tarihinde Lefkoşa'daki Selimiye camisinde Osmanlı (Türk) ordusuna yardım amaçlı toplantı yapıldı.

Birinci Dünya Savaşı bitene kadar Kıbrıs Müslüman gazeteleri gerek İngilizlerin baskısıyla, gerekse halkın o dönem gazetelere olan ilgisizliği nedeniyle gazete yayımlanmadı. Bu ilgisizlik, 1919 tarihinde adeta bir ilgi patlamasına dönüştüğü ve o dönem de baskı sayıları oldukça yüksek altı gazetenin yayıma girdiği görülmektedir. Bunun en büyük sebebi, o tarihlerde Anadolu da başlayan Millî Mücadele, Kıbrıslı Türklerle bir ümit olduğu açıktır. Kıbrıslı Türkler Anadolu'da verilen varlık-yokluk kavgasıyla yakından ilgilienmişler gerek basınıyla gerekse kurumlarıyla maddi, manevi destek vermeye çalışmışlardır. Dönemin Kıbrıs gazeteleri Söz, Doğru yol, Vatan da Anadolu'daki milli mücadele hakkında haberler takip edilmekteydi.

MECLİS-İ MİLLÎ

Birinci Dünya savaşının bitmesiyle Kıbrıs Türkler Ada'daki geleceklerinin ne olacağını konuşmak için 10 Aralık 1918'de Lefkoşa'da Müftü Hacı Hafız Ziyai'nın başkanlığında birçok bölgesinden gelen temsilcilerinde katıldığı "Meclis-i Millî" adı verilen üç gün sürecek mücadele tarihimizin ilk ulusal kongresi toplanmıştır. Bu toplantı sonucunda Kıbrıs'ın Osmanlı devletine verilmesi gerektiğine dair görüş birliği sağlanmıştı.

LOZAN ANTLAŞMASI

Anadolu'daki mücadele sonrası imzalanan Lozan Antlaşması'sının 16., 20. ve 21. maddeleri Kıbrıs ile ilgilidir.

16. Madde'nin ilk hâli şöyleydi;

Türkiye, iş bu antlaşmada belirtilen sınırlar dışında bulunan topraklar üzerindeki ya da bu topraklarla ilişkin olarak, her türlü haklarıyla sıfatlarından ve egemenliği işbu antlaşmada tanınmış adalardan başka bütün öteki adalar üzerindeki her türlü haklarından ve sıfatlarından vazgeçmiş olduğunu bildirir; bu toprakların ve adaların geleceği (kaderi), ilgililerce düzenlenmiştir ya da düzenlenecektir.

İşbu maddenin hükümleri, Türkiye ile sınırdaş olan ülkeler arasında komşuluk durumları yüzünden karar-laştırılmış ya da karar-laştırılacak olan özel hükümlere hâle vermez.

16. madde ilk hâli nedeniyle Türk heyeti ile Müttefik temsilcileri arasın da çetin tartışmalar konu olmuştur. Türk heyetinin itirazından sonra 16. Madde'ye "bu toprakların ve adaların geleceği ilgili düzenlenmiştir ve düzenlenecektir" ibaresi eklenmiştir. Bu değişiklikle Türkiye adalar ve Kıbrıs'ın statüsünde herhangi değişiklik yaşanması saklı tutmuş oluyordu. Nitekim Yunanistan 1954 tarihinde Birleşmiş Milletlere başvurarak Kıbrıs'ın statüsünde bir değişiklik (Enosis) talep etmişti. Böylece Türkiye de Lozan antlaşmasına dayanan haklarından dolayı Kıbrıs'ın statüsünü belirlemede tekrardan hak kazandı.

Lozan Antlaşmasının 21. Maddesine göre Kıbrıs'ta kalmak isteyen Türkler İngiliz tebaası olmak zorunda bırakıldı. Buna rağmen İngiliz vatandaşlığını seçmek istemeyen Türkler ise Anadolu'ya göç

ederek Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını seçiyordu. Ancak belli bir süre sonra Türkiye Kıbrıs'ın taşıdığı önemi kavrayarak, adadan Anadolu'ya yapılan göçlerin durdurulması için politika gütmeye başladı.

Kıbrıs Türkü, Türkiye Cumhuriyeti'nde yapılan inkılapları yakından takip etti. Örneğin Türkiye Cumhuriyet'inde 1928 tarihli yapılan harf inkılabı yapıldıktan sonra Türkiye'ye ziyarete giden Kıbrıs'ın o dönemki valisi Sir Ronald Storrs'a, zamanın Başbakanı İsmet İnönü ile harf inkılabı konusunda konuştuğunu ve bu yeni harflerin Kıbrıs'taki Türk okullarında okutulacağına dair söz aldığını bilinmektedir. Nitekim 1929-1930 eğitim- öğretim yılında Kıbrıs'taki Türk okulları da yeni harflerle eğitime başlamıştı...

II. MİLLÎ KONGRE

1 Mayıs 1931 tarihinde Necati Özkan önderliğinde, Kıbrıs Türk Milli Kongresi düzenlenir. Bu kongreyi Kıbrıslı Türkler Mustafa Kemal'in Erzurum ve Sivas kongrelerinden ilham alınarak yapıldığını düşünülmektedir. Kongreye bütün Türk köylerinden temsilcilerin katıldı. Burada alınan kararlar eğitim, müftülük, şer'i mahkemeler ve evkaf gibi hayati konularla ilgiliydi. Genel anlamda bu kongrenin temel amacı, adadaki Türklük bilincini korumak ve onu geliştirmek için adım atmaktı.

1931 TARİHİNDEKİ RUM İSYANI VE SONUÇLARI

1929 ekonomik buhranı tüm Dünya'yı olduğu İngiltere'yi de olumsuz şekilde etkiledi. İngilizler tüm kolonilerinde vergi artışı yaparak çözüm yolu üretmeye çalıştılar. İngilizler Kıbrıs'ta gümrük vergisi artımı yapmak istemiştir. Kavanin Meclisinden olumsuz sonuç çıkmasından sonra Vali özel yetkilerini kullanarak bu vergi artırımını yürürlüğe koymak istemiştir. Bu karışık durumdan faydalanmak isteyen Rumlar, Enosis nidaları arasında 21 Ekim 1931 tarihinde Lefkoşa'da isyan çıkardı. Vali konağı ateşe verildi. İngiltere isyanı bastırdı, olayların çıkmasında suçlu gördükleri kişileri adadan sürdü. II. Dünya Savaşına kadar sürecek sıkıyönetim ilan

etti. Olayların çıkmasında suçu olmayan Kıbrıs Türküde cezalandırıldı. Bu dönemde bütün ulusçu faaliyetler de yasaklandı. Halkı aydınlatan gazeteler sansürlendi. 1933 eğitim yasasıyla Türklere ait birçok Rüştîye (ortaokul) kapatıldı. Birçok Kıbrıslı Türk, öğrenci eğitim alamaz duruma geldi. 1935 eğitim yasasıyla okullarda okutulacak okuma kitapları hariç tüm kitapların Türkiye’den gelmesi yasaklandı. 1946 yılına kadar sürecek olan bu durum sonrası Kıbrıslı Türk öğrenciler için kitapsız eğitim başlamıştı. Ulusal simgeler yanında Türk bayrağı da yasaklanmıştı. İsyanda rol oynamayan Türkler haksız yere cezalandırılmıştı. Bu dönemde Kıbrıs Türk Lisesinin müdürlüğüne ilk kez bir İngiliz getirildi. İngiliz müdür okulun adını Kıbrıs İslâm Lisesi olarak değiştirdi. Bunun nedeni Kıbrıs Türkünün, Türklüklerini unutturmaya çalışmak olduğu açıktır. Okullarda Türk tarihi öğretilemez hâle geldi. Ancak vatansever öğretmenler gizliden gizliye derslerde Türk tarihini öğretmeye devam etti...

KIBRISLI TÜRKLERDE SİYASİ ÖRGÜTLENMESİ

KIBRIS ADASI TÜRK AZINLIK KURUMU

(KATAK-1943)

1943 tarihinde farklı görüşlerde birçok Kıbrıs Türkü KATAK çatısı altında örgütlendi. Kurucular arasında genel sekreter olan Fadıl Niyazi Korkut, Necati Özkan, Necmi Avkıran, Dr. Fazıl Küçük ve Mehmet Münir’de olduğu 76 kişilik Toplantıda KATAK’ın 31 maddelik tüzüğü hazırlandı.

KATAK’ın kuruluş amacı Kıbrıs Türklerinin haklarını korumak, Enosis’e karşı çıkmak ve Kıbrıs Türklerinin yararına çalışmak olarak belirtilmiştir. KATAK kısa sürede 100’ü aşkın Kıbrıs’ın ilçelerinde ve büyük kasabalarında şubeler açmıştır. 36 bine yakın üye sayısına ulaşılmıştı. KATAK, Kıbrıs Türk halkının ekonomik, örgütlenme ve yardımlaşma anlamında önemli işler yapmıştır. Böylece halkın sorunlarını daha yakından ilgilenmişlerdir.

KIBRIS MİLLÎ TÜRK HALK PARTİSİ

Kıbrıs Türkleri tarafından kurulan ilk kez “parti” kelimesinin kullandığı örgütlenmedir. Fazıl Küçük bir grup arkadaşının Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu’ndan ayrılmasından sonra 23 Nisan 1944’te kuruldu. Genel sekreterlik görevine Fazıl Küçük getirildi. Ada genelinde kısa sürede örgütlenildi. Parti, Kıbrıslı Türklerin eğitim ve sosyal hakları konusunda çalışmalar yaptı...

KIBRIS MİLLÎ TÜRK BİRLİĞİ

Kıbrıs Türk siyasi örgütlerinin, toplum haklarını elde etmek ve korumak ile Rumların Enosis girişimlerine karşı daha etkili faaliyetlerde bulunmak maksadıyla birleşerek tek bir çatı altında hareket etmelerine yönelik düşünceler, 1947 ve 1948 yılında daha çok gündeme getirilmeye başlanmıştır. Kıbrıs Türk toplumunun diğer kurum, cemiyet, örgüt ve derneklerinin de birlikte hareket etme yönünde karar almalarını sağlamıştır.

KATAK, Kıbrıs Türk Çiftçiler Birliği (KTÇB), KMTHP, Lise Mezunları Derneği, Viktorya Mezunlar Cemiyeti temsilcilerinin katılımıyla Lefkoşa’da yapılan toplantı gerçekleşti. Tüm bu gelişmeler sonrasında KATAK ve KMTHP yönetimleri arasında 23 Ekim 1949 tarihinde yapılan toplantıda birleşme kararı alınmıştır. Her iki siyasi örgüt, Kıbrıs Millî Türk Birliği (KMTB) adı altında birleşmiştir. Aynı toplantıda Kıbrıs Millî Türk Birliği Nizamnâmesi de kabul edilmiştir. KMTB Nizamnâmesi 64 maddeden oluşmuştur.

Partinin amacı Kıbrıslı Türklerin sivil haklarının korunmasıydı. 1960 yılındaki bağımsızlıktan önce, Taksim olarak da bilinen adanın bölünmesi savunuluyordu.

KIBRIS TÜRK KURUMLARI FEDERASYONU

Türkiye’de faaliyet yürüten iki Kıbrıs Türk derneğinin birleşme kararının hemen ardından Kıbrıs Türk toplumunda bu yönde oluşan düşünce sonrası Kıbrıs’taki kaza ve kasabalardaki muhtelif örgütler 23 Ekim 1949 tarihinde Lefkoşa’da bir araya gelmişler ve Kıbrıs Türk Kurumlar Federasyonu (KTKF)’nu kurmuşlardır. KTKF’nin ilan edildiği toplantıda aynı zamanda yeni örgütün anayasası da kabul edilmiştir. KTKF Anayasası 34 maddeden oluşmuştur. Kıbrıs Türk Kurumlar Federasyonunun kurulmasıyla, birbiri ile koordine içindeki iki merkezî örgüt, 1949 yılından itibaren Türk halkının nabzını eline aldı.

KTKF kurulduktan sonra Kıbrıs’ta çok önemli gelişmeler yaşanmıştır. Rumlar tarafından Enosis isteklerini belirten geniş katımlı bir miting, KTKF’nin kuruluşundan bir ay sonra 1949 yılı Aralık ayında Lefkoşa’da düzenlenmiştir. Bu mitingden yaklaşık bir ay sonra ise, Rum toplumu Enosis isteğini hukukî bir zemine dayandırmak için ada genelinde bir plebisit düzenlemiştir. KTKF yönetimi, Rumların Enosis eylemlerine karşı zaman zaman İngiliz sömürge yönetimi ve çoğu zaman da Kıbrıs Türklerinin Türkiye’de kurmuş oldukları örgütler aracılığıyla üniversite öğrenci örgütleri ve Türk Hükümeti nezdinde girişimlerde bulunmuştur. Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu başkanlığını 1957 tarihine kadar Faiz Kaymak yaptı. 1957 yılından itibaren genç bir hukukçu olan Rauf Raif Denктаş başkanlığı devir aldı. İkinci başkanlığına da Orhan Müderrişoğlu getirilmişti. Bu kadro, Kıbrıs Cumhuriyeti’nde bulunan Türk Cemaat Meclisi’nin de temelini oluşturdu. Türkiye ile yakın ilişkiler hâlinde olduğu arşiv belgelerinden görülmektedir.

ENOSİS NEDİR?

“ENOSİS” sadece Kıbrıs’ın Yunanistan’a ilhakı için güdülen bir siyasete verilen isim değildir. Sözlük manası “Birleşme, ilhak” olan bu kelimenin altında her Türkün yakından bilmesi gereken korkunç bir siyaset yatmaktadır. “Enosis” tam anlamı ile Mora yarımadasına kurulan küçük Yunanistan’ın yavaşça genişleyerek Büyük İskender’in imparatorluğunu kurmak siyasetini ortaya koyan bir tabirdir.

Girit adası, “Enosis” siyasetinin bir neticesi olarak Yunanistan’a geçmiştir. On binlerce Giritli Türk “Enosis”in gerçekleştirilmemesi için senelerce diretmışler, savaşmışlar ve en nihayet Girit topraklarını kendilerine mezar yapmışlardır.

Türk gençliği “Girit bizim canımız!...” diye gövde gösterisi yaparken, Girit’in Türk topraklarından ayrılamayacağını dünyaya haykırırken Yunanlılar, takip ettikleri sinsi bir siyasetle Girit’i Yunanistan’a ilhak edebilmişlerdir.

Girit Türklerinin Enosis’e karşı mücadeleleri, direnmeleri altmış yıla yakın bir zaman sürmüştür. Yunanlılar Girit mücadelesini Enosis bayrağı altında yürütür iken Girit’in Yunanistan’a ilhakı ile bu mücadelenin bitmeyeceğini de açıklamakta bir sakınca görmüyorlardı. “Hedefimiz Girit’ten sonra on iki adalar, Kıbrıs, İzmir ve Konstantinopolistir” diyebiliyorlardı. Yunanistan’ı Büyük İskender’in imparatorluk kurduğu topraklara yaymak Yunan Megalo İdea’sının şaşmaz hedefi olmuştur.

Düşman, dost postuna bürünmüş, içten ve dıştan bizi yıpratmak için elinden geleni yapmaktadır.

“Enosis” deyip geçmeyelim.

“Enosis” Türk vatanının bütünlüğüne yöneltilmiş bir dâvadır. İzmir bunun için işgal dilmışti.

Yunan orduları Anadolu’ya Enosis dâvasını gerçekleştirmek için saldırmışlardı. Bugün Kıbrıs’ın Yunanistan’a ilhakı bu dâvanın bir

sonucu olacak değildir. İmroz, Bozcaada derken başımıza daha nice gaileler çıkabi- lecektir.

Kıbrıs Türkü, 1878'den bu yana Enosis'e karşı mücadelesini yürütürken bu duygularla, bu inançla hareket etmiştir. Bugün Kıbrıs cephesinde Türkiye'nin millî bir dâvası kahramanca müdafaa edilmektedir. Yunanlıların ve Kıbrıs Rumlarının Enosis'i gerçekleştirmek için girişmiş oldukları mücadeleyi iyi değerlendirmek, Türklük dünya-sının geleceği için şarttır.

TEK TARAFLI PLEBİSİT

27 Mart 1947'de vali Lord Winster büyük bir kargaşa içinde adaya geldi. 25 Mart (1820 Yunan isyanı) Rumların millî bayramın yıldönümüne denk geldi.

Winster gelir gelmez anayasal değişiklikler ile yerli haklar vermek istese de Enosis isteyen Rumlar bunu kabul etmedi.

Zaten 1948 yılı, Kıbrıs'ta grevler yılıydı. Özellikle Amerikalı Bakır şirketi (Cyprus Miner Company) de büyük grevler yapılmaktaydı. Tüm bu dönemde Dr. Küçük BM'ye, İngiliz Hükûmetine ve Türkiye'deki siyasi partilere şu mesajı göndermiştir;

"Enosis Kıbrıs'a yıkıntı, ırksal, toplumsal kargaşa ve iç savaş getirebilecektir. Rum Kilisesinin "Plebisit" girişimi amaçsız ve yararsızdır. Azınlıkların ve barışın korunması için "staqua quo" sürdürülmelidir. Eğer İngiltere adanın egemenliğinden vazgeçmek niyetinde ise, adayı eski egemeni, en yakın komşusu ve Orta Doğu da Kıbrıs'ın savunmasını yapabilecek tek güç olan TÜRKİYE'ye bırakılmalıdır."

Tüm bunlara rağmen Rumlar, Kıbrıs Türkünü yok sayarak, Yunanistan'ın da desteğiyle hemen harekete geçerek 1950 yılında bir plebisit yapmışlardır.

1950 yılında Kıbrıs Ortodoks kilisesinin önderliğinde Enosis amaçlı düzenlenen plebisitte % 96 evet oyu çıkmıştır. Söz konusu plebisite Kıbrıslı Türkler karşı oldukları için oy kullanmamışlardır. İngiltere ise yapılan plebisite halkın tamamının katılmadığını ileri sürerek geçerli olmadığını belirterek kabul etmemiştir.

YUNANİSTAN B.M. YE BAŞVURUYOR

İngiltere üzerindeki girişimlerinden sonuç alamayan Yunanistan hükümeti bu sefer de istediği sonucu alabilmek için Kıbrıs sorununu uluslararası boyuta taşımıştır. Yunanistan, Kıbrıs konusunda adada self-determinasyon sağlanması gerekçesiyle 16 Ağustos 1954 tarihinde resmen Birleşmiş Milletlere başvurmuştur. Böylece Kıbrıs sorunu ilk kez uluslararası bir konu olarak dünya kamuoyuna girmiş ve günümüze kadar da bu niteliğini sürdürmüştür.

EOKA TERÖR ÖRGÜTÜ

Kıbrıslı Rumlar İngiltere üzerindeki baskılarından istedikleri sonucu alamayınca 1955 Nisan'ında III. Makorios'un liderliğinde ve Grivas'ın komutanlığında kurdukları EOKA örgütüyle ilk önce İngilizlere sonra da Kıbrıslı Türklere saldırılara başlamışlardır. Nihai amaçları olan Enosis'i gerçekleştirmek için Kıbrıs Adası'nda bulunan Türkleri silahla yok etme düşüncesine kapılan ikili, EOKA Terör örgütünü kurmuşlardır. Yunan ordusu içerisinde bir albay olan Yorgos Theodoros Grivas bu amaçla Kıbrıs'a gönderilmiştir. Daha sonra Grivas, Kıbrıs'ta Türklere karşı işlediği soykırım ve diğer insanlık dışı saldırılarından mütevellit Yunan Hükümeti tarafından Korgeneral rütbesiyle ödüllendirilmiştir. Üstün Cesaret ve Üstün Hizmet Madalyalarıyla da taltif edilen Grivas, ırkçılık derecesinde olan bir Yunan milliyetçisidir. Enosis amacı ile Kıbrıs'ta bazı gençlik örgütleri kuran Grivas, 1919-1922 yılları arasında Anadolu'da Türk Ordusu'nun Yunanlıları denize dökene kadar yaptığı gayri nizami harp tekniklerini iyice gözlemleyerek öğrenmiş, bu öğrendiklerini Rum gençlerini örgütlemek ve onlardan bir cinayet makinası oluşturmak için kullanmıştır. 1974 tarihinde ölene kadar Kıbrıs'ta kaos, soykırım, terör saldırıları gibi suçları yöneten Grivas, kurduğu örgütü ile 1 Nisan 1955'te saldırılara başlamıştır.

TÜRK MUKAVVET TEŞKİLATI

Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Başkanı Rauf R. Denктаş ile Genel Sekreteri Dr. Burhan Nalbantoğlu ve Türkiye Konsolosluğunda İdari Ataşe olarak görev yapan Mustafa Kemal Tanrısevdi 15 Kasım 1957 tarihinde yaptıkları toplantıda, Kıbrıs Türklerini savunma amaçlı dağınık direniş örgütlerini bir çatı altında toplamayı kararlaştırmışlardır.

“Milli siyasetin silahlı kolu” TMT 1957 yılı Kasım ayında kuruluş^, çalışmalarını tamamlamıştır. Kurucu kadro tarafından alınan karara göre TMT; Merkez Komite ve Siyasî Komite olarak iki ayrı kısım hâlinde örgütlenmiştir. Merkez Komitesi ilk TMT bildirisini 28 Kasım 1957 tarihinde yayımlamıştır. KTKF Başkanı Rauf R. Denктаş ve Genel Sekreter Dr. Burhan Nalbantoğlu tarafından kaleme alınan bildiride; Kıbrıs Sorunu'nun Yunanistan tarafından suni olarak yaratıldığı, sorunun Türkiye tarafından çözüleceğine inanıldığı, Volkan, 9 Eylül Cephesi ve benzer örgütlerin lağvedildiği, bunların yerine Kıbrıs Türklerinin bağrından çıkmış yeni bir teşkilatın kurulduğu, yeni örgütün Türk Mukavemet Teşkilatı adıyla anılacağı, TMT'nin her türlü saldırılara karşı Kıbrıs Türk toplumunun savunmasını üstleneceği, örgütün ana düşüncesinin Kıbrıs Sorunu'nun çok kritik bir süreçten geçtiği bu günlerde sakin kalmak ve Türk liderlerini zor durumda bırakmamak olduğu, her Kıbrıs Türkünün bu dönemde uyanık olması, gafil avlanmaması, kişisel tepkilerden kaçınması gerektiği ve Türklere karşı yapılacak herhangi bir saldırıyı örgüte bildirmesi, TMT emirlerinin mütalaa edilmeksizin uygulaması gerektiği, bedenlerindeki Türk kanının bu görevin yerine getirilmesine yardım edeceği, TMT'nin paraya ihtiyacı olmadığını, Türklerin millî görevlerini para karşılığında yapmayacağı, bu topraklar için kanını dökmüş binlerce şehidin bu kutsal görev için kendilerine çağrı yaptığı, yeni görevler için TMT'den emir beklenilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

KTKF Başkanı Rauf R. Denктаş ve Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs'taki gelişmeleri görüşmek üzere 1958 yılı Ocak ayı ilk günlerinde Anka-

ra'ya gelmişlerdir. Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ile Kıbrıs Türk liderleri arasında 2 Ocak 1958 tarihinde yapılan toplantının gündemi, EOKA saldırıları ve TMT olmuştur. Kıbrıs Türk liderleri aynı görüşmede, TMT'nin sonradan Türkiye'ye sorun yaratmaması için Türk Hükümeti tarafından desteklenmesi gerektiğini gündeme getirmişlerdir. Dışişleri Bakanı Fatin R. Zorlu, gelişmeleri değerlendireceğini, ancak Türkiye'nin silah vermesi hâlinde bunun nasıl olacağı konusunda TMT'nin de bir çalışma yapmasını istemiştir. Dışişleri Bakanı Zorlu, konuyu Başbakan Adnan Menderes'e iletmeden önce askerî desteğin nasıl yapılacağı konusunda Genelkurmay Başkanı Orjeneral Rüştü Erdelhun'dan da araştırma yapmasını istemiştir. TMT ile ilgili gelişmelerin hem Kıbrıs'ta hem de Türkiye'de hızla geliştiği 1958 yılı Ocak ayı son günlerinde yaşanan bir olay sonraki sıkıntılı günlerin işaretini vermiştir. Türk Hükümeti, Kıbrıs'ta gerginliğin tırmandığı bu dönemde TMT'yi destekleme kararı almıştır. Hükümet tarafından Genelkurmay Başkanlığına gönderilen mesajda, "Kıbrıs'ta Türk varlığının korunması için silahlı gizli bir örgüt kurulması" direktifi verilmiştir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar başkanlığında 22 Mayıs 1958 tarihinde yapılan toplantıda yapılacak destekle ilgili ana ilkeler aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

1. Hükümet, TMT'nin subay ve malzeme ile takviye edilmesine karar vermiştir.
 2. Faaliyetler son derece gizli yürütülecek, Türk Hükümetinin ve Ordunun adı bu işe karıştırılma-yacaktır.
 3. Hükümet, TMT'yi gayri resmî olarak bütün imkânları ile destekleyecektir.
 4. Türk Silahlı Kuvvetlerinden beklenen destek Milli Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanı ve 2.nci Başkan tarafından diğer destek ve yardımlar ise ilgili bakanlıklarca sağlanacaktır.
 5. TMT'nin yasal bir kuruluş olmaması nedeni ile hiçbir makamla resmî bir bağlantısı olmayacaktır.
 6. Gönüllü olarak görev kabul edecek olan subayların her türlü yasal hakları saklı kalacak ve süresiz izinli sayılacaklardır.
 7. TMT'nin görevi Kıbrıs Türk varlığını silahla korumak ve Türk Hükümetinin izlediği Kıbrıs politikasını desteklemek olacaktır.
- Kıbrıs Türk toplum liderleri, Hükümetin daveti üzerine 24 Mayıs 1958 tarihinde Ankara'ya gelmişler ve TMT'nin desteklenmesiyle ilgili alınan kararları öğrenmişlerdir.

Bu dönemde diplomasi devam ettirilerek taraflar arasında yapılan görüşmelerin sonucunda Kıbrıs meselesinin sonuçlandırılması ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması amacıyla Türkiye Başbakanı Adnan Menderes, Yunanistan Başbakanı Karamanlis, Türkiye Dışişleri Bakanı Zorlu ve Yunanistan Dışişleri Bakanı Averof 1959 yılında İsviçre'nin Zürih kentinde görüşmelere başlamıştır. Görüşmelerde taraflar Kıbrıs Cumhuriyeti'nin uluslararası pozisyonunu, temel yapısı ve anayasasının dayanacağı prensipler üzerine antlaşmaya varmışlardır. Zürih Antlaşmasından hemen sonra Londra'da İngiltere, Türkiye ve Yunanistan ile birlikte Kıbrıs Türk ve Rum cemaat liderleriyle de Londra Antlaşması imzalanmıştır. Antlaşma sonrası yeni kurulan cumhuriyetin Cumhurbaşkanlığına Başpiskopos Makarios, Cumhurbaşkanı yardımcılığına ise Dr. Fazıl Küçük seçilmiştir. Cumhuriyet Kıbrıs Türküne yüzde 40 Rumlar da yüzde 60 haklar içermekteydi. Kurulan ortak Cumhuriyete rağmen Rumlar Enosis düşüncesinden vazgeçmeyerek Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Anayasasının Türklere verdiği hakları gasp etmeye çalıştılar.

Rumlar 21 Aralık 1963 tarihinde Kıbrıs Türkünü yok etme planı olan Akritas planını devreye koydular. Rum saldırıları önce Lefkoşa'da daha sonra tüm Ada'daki Türklere yönelik saldırdılar gerçekleştirdiler.

Birleşmiş Milletler kayıtlarında da yer aldığı üzere 11 yıl devam eden bu mezalim neticesinde 103 Türk köyü yakılıp yıkılmış, 30 bini aşkın Kıbrıs Türkü göçmen durumuna düşürülmüş ve Ada'nın yüzde üçlük bir bölümüne tekabül eden, birbiriyle sınırı ve iletişimi olmayan ve sürekli kuşatma altında bulunan gettolarda sıkıştırılmıştı.

Kıbrıs Türkü'ne yapılan onca mezalim yetmezmiş gibi birde siyasî, iktisadî ve insanî abluka uygulanmıştı. Elektriksiz, susuz, gelirsiz şekilde ayakta kalmaya zorlanan Kıbrıs Türk halkı, bu şartlarda bile Rumların boyunduruğu altında yaşamayı büyük bir dirençle reddetmiştir.

Erenköy, Türkiye ile Kıbrıs arasında irtibat ve ikmal merkezlerinden biriydi. Rumlar stratejik olarak Kıbrıs Türkleri için önemli bir yer olan Erenköy'e 1964 yılında saldırı girişimde bulundu. 30 km'lik bir cepheyi savunan 200 köylü mücahit ve Türkiye'de / İngiltere'de üniversite eğitimi alan yaklaşık 563 Kıbrıslı Türk öğrenci canlarını vatana siper ederek üç gün direnmiştir. Çarpışmalar devam ederken 8 Ağustos'ta Türk Hava kuvvetleri harekât düzenlemiştir.

9 Ağustos'ta Türk Hava Kuvvetlerin hava operasyonu devam etmiştir. Sonuçta Rum-Yunan Kuvvetleri Ateşkesi kabul etmek zorunda kalmıştır.

8 Ağustos 1964 tarihinde Rumlar tarafından uçağı vurulan Yüzbaşı Cengiz Topel fırlatma koltuğunu kullanarak paraşütle sağ salım yere inmesine rağmen Rumlar tarafından ele geçirilmiş ve konuşması için yapılan insanlık dışı işkenceler sonrasında şehit edilmiştir.

Geçitkale (Köfünye), Lârnaka ilçesine bağlı, Lefkoşa – Limasol, Lârnaka – Limasol karayolları Geçitkale'den geçiyor: telekomünikasyon ve elektrik şebekeleri orada düğümle- niyordu. İşte böyle stratejik konumda olan Geçitkale ve Boğaziçi'ne 15 Kasım 1967 tarihinde saldıran binlerce Rum-Yunan askeri, sert bir çarpışmadan sonra köylere girdi. BM Barış Gücü askerlerinin gözleri önünde 24 Kıbrıs Türkü şehit edildi, yaşlı bir ihtiyarı canlı canlı üzerine benzin dökerek yakan, köyleri yağmalayan ve tüm köylüleri esir alan Rum-Yunan Kuvvetleri Türkiye'nin çok sert tepkisi ile karşılaştı. Türkiye derhal Trakya, Ege ve Mersin bölgelerine asker kaydır- maya başladı. Türk donanması Kıbrıs'a gelmek üzere denize açıldı. Türk savaş uçakları işgal edilen köyler üzerinde ihtar uçuşları yapmaya başladı. Bu arada 17 Kasım'da toplanan TBMM, köylerin boşaltılmaması ve Yunan askerlerinin, geri çekilmemesi halinde adaya müdahale ve gerekirse Yunanistan'la savaş kararı aldı. Türkiye'nin istediğı koşullar kabul edildi. Buna göre Grivas adadan ayrıldı, Yunanistan'ın gizlice adaya soktuğı askerlerden yaklaşık 15 bini geri çekilmek zorunda kaldı.

15 Temmuz 1974 tarihinde, tüm dünyanın gözleri önünde Yunan Cuntası Papaz Makarios yönetimine askeri darbe düzenledi. Yerine geçen Samson Kıbrıs'ta sözde "Kıbrıs Helen Devleti'ni" ilan etti. Türkiye Cumhuriyeti Kıbrıs'taki Anayasal düzenin bozulduğunu belirterek Kıbrıs Türkü'nün, can ve mal güvenliği için, Garantörlük yasal hakkını kullanarak 20 Temmuz 1974 Kıbrıs'a bir barış harekâtı gerçekleştirmiştir. 14 Ağustos 1974 tarihinde başlayan İkinci Barış Harekâtı ile 16 Ağustos'a kadar Gazi Mağusa'dan Lefke'ye ulaşmış ve bu bölgelere kadar olan yerleri kurtarılmıştır.

Mutlu Barış Harekâtı sonrası insanlıktan nasibini almamış Rumların Aleminyon, Atlılar, Muratağa, Sandallar, Taşkent ve Terazı köylerinde yüzlerce Kıbrıs Türkünü acımasızca katlettikleri ortaya çıkmıştır. İnsanlık tarihine acımasızca geçen bir soykırımdır.

Kıbrıs Türkünün çağrısı üzerine, can ve mal güvenliğimiz ve istiklâlimiz için, 20 Temmuz sabahı Türkiye, Kıbrıs'a bir Barış Harekâtı gerçekleştirilmemiş olsaydı bugün Kıbrıs bir Yunan adasına dönecekti.

Kıbrıs Türk halkı 1974'te Otonom Kıbrıs Türk Yönetimini, 1975'de Kıbrıs Türk Federe Devleti ve 15 Kasım 1983'te Kıbrıs Türk halkı self-determinasyon hakkını kullanarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni ilan etti.

1.GÜN:
3.1.1. KONYA ETKİNLİKLERİ

3.1.1.1. AÇILIŞ VE PROGRAM TANITIMI- EK-1

1.GÜN:

TYB Genel Merkezi'nin, Kültür Bakanlığı himayesinde düzenlediği program Konya'da 17.07.2024 tarihinde Saat:14.00 başladı.

TYB Konya Şubesi Başkanı Ahmet Köseoğlu

Gazi Hikmet Aker, Mustafa Demirel, Muammer Yiğit, İbrahim Yıldırım, Gürler Erdağı, Mustafa Kara, Mehmet Doğan, Mustafa Tuncel, Sait Söğüt, Seyit Erol ve Hasan Hüseyin Biniş

3.1.1.2. PANEL-(EK-2)

Zafer Karakuş

Prof. Dr. Bekir Biçer

Prof. Dr. Kahramanoğlu

KATILIM BERAT TÖRENİ (EK-3)

Gazi M. Hikmet
Aker TYB
Konya Şubesi
Başkanı Ahmet
Köseoğlu'na Türk
bayrağı hediye
ederken,

Gaziler ve günün konuşmacılarına da eski milletvekillerinden Av. Ahmet Sorgun, Prof. Dr. Ahmet Alkan plaket takdimlerinde bulundu.

Programa katılan misafirlere Muharrem ayında gelenek olan aşure ikram edildi.

2.GÜN:

3.1.2.KARAMAN ETKİNLİKLERİ

3.1.2.1. PANEL-(EK-3)

Karaman Belediye
Başkan Yardımcısı
Eyüp Hüsamettin Aslan

Behiç Baş

Karaman Muharip Gaziler Derneği Başkanı Gazi Behiç Baş, Gazi Sedat Kürekçi, Gazi Fevzi Ünal, Gazi Osman Tok, Gazi Bekir Vural, Gazi İsmet Turgut, Gazi Zekeriya Özkal, Gazi Duran Yaren, Gazi Mustafa Kolukısa, Gazi Mehmet Cebe ve Gazi Mehmet Dürül

Doç. Dr. Mustafa Durdu, Prof. Dr. Prof. Dr. Ahmet Çaycı, Prof. Dr. Alaaddin Aköz

KATILIM BERAT TÖRENİ

3.1.2.2.YAZARLAR BULUŞMASI: EK-4

Karaman Gazi ilkokulunda bulunan Kültür ve Sanat evi gezildi.
Karamanda bulunan Kültür adamları ile yazarlar buluşması yapıldı.

3.1.2.3. KARAMAN GEZİSİ: 13.30-15.00 EK-5

3.GÜN:

3.1.3.1. MERSİN/TAŞUCU ETKİNLİKLERİ-(EK-7)

Av. Ahmet Sorgun

Dr. Mustafa Erim

Eğitimci Zafer Karakuş

KATILIM BERAT TÖRENİ

Dr. Mustafa Erim ve diğer yazarlar ile bir araya geldiler

3.1.3.2. YAZARLAR BULUŞMASI: TAŞUCU-

Burhan Sakallı, Zafer Karakuş, Mustafa Erim, Ahmet Akman,
Ahmet Sorgun, Ahmet Köseoğlu

3.1.4. K.K.T.C. LEFKOŞA ETKİNLİKLERİ-(EK-8)

3.1.4.1.MÜZİK DİNLETİSİ-(Ek-8)

Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili Kahramanlık Türküleri ve Sanat Müziği Dinletisi

- Bekledim de gelmedin,
- O Bayrak Bu Bayrak,
- Bir Gece Ansızın Gelebilirim, eserleri dinletildi.

3.1.4.2. ŞİİR ŞÖLENİ-(EK-8)

Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezinde Konya ve Kıbrıslı şairlerin katılımıyla bir de Şiir Şöleni yapıldı. KKTC'den Turizm, Kültür, Gençlik ve Çevre Bakanlığı Kültür Dairesi Müdiresi Şirin Zaimağaoğlu, Sevilay Sadıkoğlu, KKTC Milletvekili Arif Albayrak, Feyzan Korur, Bülent Fevzioğlu, Yılmaz Öztürk, Dervişe Güneyyeli, Konya'dan Ahmet Alkan, Atilla Yaramış, Burhan Sakallı, M. Ali Köseoğlu, Nuri Şimşekler, Ruşen Eşref Bayraktar ve Salih Sedat Ersöz şiirlerini seslendi.

Program sonunda
şairlere katılım berati
verildi.

4.GÜN:

3.1.5. K.KT.C. LEFKOŞA ETKİNLİKLERİ-(EK-9)

3.1.5.1. KUTLAMA TÖRENLERİ- (EK-9)

3.1.5.2. ÇALIŞTAYLAR-I (EK-10)

Zeki AKAY'IN ANLATIMLARI

Çalıştay-1: (EK-10)

Çalıştay-2: (EK-10)

Kemal Kahramanoğlu anlatımları

Kıbrıs Destanları

3.1.5.3. KUTLAMA TÖRENLERİ RESEPSİYONA KATILIM (EK-11)

Prof. Dr. Hasan Bahar, Doç. Dr. Ahmet Akman, Prof. Dr. Nuri Şimşekler

5.GÜN:

3.1.6. K.KT.C. LEFKOŞA ETKİNLİKLERİ(EK-12)

3.1.6.1 PANEL (EK-12)

Faaliyetin Tanımı: Dünden Bugüne Kıbrıs Kültürü

MEDYA EKİBİNE KATILIM BERATI VERİLDİ

Saffet Yurtsever

Mustafa Güden

Bahri Köseoğlu

3.1.6.1 KONFERANS (EK-1)

3.1.6.3 ÇALIŞTAYLAR-2

Faaliyetin Tanımı:

1.MASA: KIBRIS DESTANLARI

Çalıştay-4:

2.MASA:

KIBRIS'TA EDEBİYAT ORTAMLARI

Dr. Zeki Akçam ile Lefkoşa'da bulunan STK'lar ziyaret edildi.

Yeşil Hat ve çevresi üzerinde değerlendirilmeler yapıldı.

Gezi LEFKOŞA VE GİRNE GEZİLER

Linkler:

<https://medyaankara.com/haber/20923233/kibris-baris-harekatinin-50-yi-linda-turkiye-yazarlar-birlięinden-kulturel-mirasa-ozel-program>

<https://www.pusulahaber.com.tr/turk-ordusu-harekatta-498-sehit-ver-di-1763614h.htm>

<https://www.habermerkezikibris.com/cumhurbaskani-tatar-konyadan-kib-risa-kultur-kervani-isimli-etkinlige-katildi/>

<https://www.konyapostasi.com.tr/haber/rumlarin-mezalimini-tum-dun-ya-seyretti-179430>

<https://konyabakis.com/yerel/mersin-hem-harekatin-hem-de-gocun-mer-kezidir-4388h>

<https://www.karamandan.com/haber/20973136/turkiye-yazarlar-birlięi-nin-kibris-paneli-karamanda>

<https://www.kibrisgercek.com/cumhurbaskani-tatar-konyadan-kibri-sa-kultur-kervani-isimli-etkinlige-katildi>

https://www.kibrispostasi.com/c35-KIBRIS_HABERLERI/n527069-ta-tar-konyadan-kibrisa-kultur-kervaninda-konustu-mehmetcik-gelecek-di-ye-11-yil-direndik

<https://www.arti392.com/haberleri/kultur-kervani>

<https://www.saraymedya.com/konyadan-kibrisa-kultur-kervani-programi-basliyor-171636.html>

<https://www.hakimiyet.com/tyb-konya-subesinin-kultur-kervani-mer-sin-kibris-iliskileri-silifke-de-konusuldu/82449/>

<https://tak.gov.ct.tr/haber-detay/cumhurbaskani-tatar--konya%E2%80%9999dan-kibris%E2%80%99a-kultur-kervani-isimli-etkinlige-katildi-2>

<https://www.kibrisgenctv.com/cumhurbaskani-tatar-konyadan-kibrisa-kultur-kervani-isimli-etkinlige-katildi>

‘Kıbrıs Göz Bebeğimizdir’⁹⁴

Kıbrıs Barış Harekâtı’nın 50. yılında, Türkiye Yazarlar Birliği Genel Merkezi ile Konya Şubesi’nce ortaklaşa düzenlenen ve projeyi Konya Şubesi adına yönetim kurulu üyesi Zafer Karakuş’un hazırladığı, genel koordinatörlüğü, Türkiye Yazarlar Birliği Konya şube başkanı olarak tarafımca büyük bir keyifle ve sorumluluk bilinci ile deruhte ettiğim bu tarihi öneme haiz programın önemli bir toplumsal yansıması olduğunu, katılımcıların yüksek ilgisinin yanında, kamuoyunda da teveccüh gördüğünü; basın, yayın, sosyal medya yoluyla da aldığımız geri bildirimlerle gözlemledik.

Konya’dan Kıbrıs’a kültür kervanı, sosyal bilinç ve kamuoyu farkındalığını artırma açısından özelde Konya, genelde Türkiye için çok anlamlı bir projeydi ve başarıyla gerçekleştirildi. Ülkemizde toplumsal değerlerin ve tarihi olayların yuvarlak yıldönümleri büyük önem taşır. Bu yıldönümlerinde olayların tüm detayları yeniden değerlendirilir ve yeni gelişmelerle toplumun bakış açıları tekrar gözden geçirilir. Türkiye Cumhuriyeti’nin 100. yılında, 50 yaşına girmiş Kuzey Kıbrıs’a böyle kapsamlı bir kültürel program düzenlemek, hem toplumsal hafızayı tazelemek hem de tarihin izini sürmek açısından büyük önem taşımaktadır.

⁹⁴ Ahmet Köseoğlu. TYB Konya Şubesi Başkanı

Kıbrıs Barış Harekâtı'ndaki mücahitlerin ve mehmetçiklerin hatıralarını tekrar gündeme getirmek, unutulmuş değerleri yeniden kamuoyuna sunmak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti devleti ile Türkiye ve tarihi açısından büyük önem arz etmektedir. Türkiye Yazarlar Birliği, mütevazı ama anlamı büyük ve derinliği köklerimize kadar inen bu programı, geçmişine ve geleceğine uygun bir şekilde gerçekleştirerek Konya ve Türkiye'nin kültürel hazinesine önemli bir katkı sağlamıştır.

Anadolu'nun her kesiminden insanların Kıbrıs konusunda ortak düşünce ve duygulara sahip olduğunu bu programın kamuoyuyla paylaşılmasıyla yeniden müşahade edildi ve gençlik için de ciddi katkılar sağlandı. Programımız, düşük bütçeyle yüksek manevi ve kültürel değer taşıyan bir etkinlik olarak sosyal medya, yaygın basın ve yerel basınla paylaşıldı ve büyük ilgi gördü. Türkiye'nin Kıbrıs konusundaki hassasiyeti göz önüne alındığında, ciddi ve özenli çalışmaların kamuoyunda olumlu yansımalar elde edebileceğini gördük. Programın oluşturduğu farkındalık, Konya, Anadolu ve Türkiye'de siyasal ortamda ve kamuoyunun diğer kesimlerinde memnuniyet yarattı. Türkiye'nin kırmızı çizgilerinden biri olan ve Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın "Kıbrıs bizim gözbebeğimizdir" dediği Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin 50. yılında yapılan bu program, kamuoyuyla paylaşılan, konuyla alakalı en iyi ve en doyurucu faaliyetlerden biri oldu.

Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Dairesinin başındayken, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 20. yılında dönemin Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'ın Konya'ya gelişi gibi önemli bir olayı organize etmiştik. Şimdi ise Türkiye Yazarlar Birliği olarak, aynı konunun 50. yılında daha ilmî, tarihî ve sanatsal bir programla bir anlamda tarihe ikinci defa Konya'dan kayıt düşülmüş oldu. Programlarımızı Cumhurbaşkanı Ersin Tatar'ın katılımı ve Kıbrıs davasını anlatan tarihî nutkuyla ve büyük heyecanla tamamlamak Konya'dan Kuzey Kıbrıs'a kültür kervanına katılan akademisyen tarihçi ,edebiyatçı, sanatçı ve şairlerden oluşan heyet için ayrı bir gurur ve sevinç kaynağı oldu. Kıbrıs'ın sosyal medyasında ve Kıbrıs yaygın medyasında programlarımızın yankı bulması, Konya'dan Kıbrıs'a kültür kervanının tarihin izinde bir kültür yolculuğu yapması, tarihten günümüze ve hassaten 1974'ten 2024'e kadar olan tarihsel boyutunu gündeme taşıması bizim için büyük bir memnuniyet kaynağı oldu.

Programın beş önemli şehirde, nitelikli akademisyenlerle yürütülmesi ve Kıbrıs Barış Harekâtı'nın neden yapıldığının hatırlatılması, unutan veya haberdar olmayan kesimler için dikkat çekici oldu. Barış Harekâtı'nın 50. yılında böylesi programların tekrarlanması, Türkiye'nin Kıbrıs'a olan güvenini ve Kıbrıs'ın da Türkiye'ye olan inancını tazeleyecektir. Ayrıca, Enosis ve Megali Idea gibi boş safsata sözüm ona ideolojilerin adada toplumsal barış ve refah adına yer verilmemesinin karşılığını bulmamasının gerektiğini de vurgulamak istiyoruz. Bu tür ideolojilerin yayılmasının, iki toplum arasındaki barış sürecini olumsuz etkilediği ve huzuru tehdit ettiği açıktır. Etkileşimin tek taraflı değil, karşılıklı olması gerektiğini düşünüyoruz. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin malî ve manevî menfaatleri için benzeri programların yapılması önemli olacaktır. Ayrıca Türkiye'nin ileri karakolu mesabesindeki mavi vatanın incisi Kıbrıs adasının özellikle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bulunduğu bölümün vazgeçilmezliği stratejik önemi aşikâr olup böylesi programlarla sık sık gündemde tutulması da gereklidir.

Rauf Raif Denktaş'ın 1994 yılında misafiri olmaktan ve onun anlattığı tarihsel olayların bugün tekrar mevcut Cumhurbaşkanı Ersin Tatar tarafından konuşuluyor olmasından ve taviz verilmemesinden de büyük memnuniyet duyuyoruz.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yalnız kalmayacağını ve Türkiye Cumhuriyeti devam ettiği sürece Türkiye ile bağlantılarının sürdürüleceğine inanıyoruz. Programın oluşturduğu farkındalık, Kıbrıs ve Türkiye'nin yüksek menfaatleri için önemli bir adımdır. Türkiye Yazarlar Birliği olarak, bu anlamlı programın bir parçası olmaktan gurur duyuyoruz. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ve Türkiye'ye olan inancımızı tazeleyen bu program, gelecekte benzeri programların yapılmasına ışık tutacak ve örnek teşkil edecektir.

Çabalarımızın istenilen amaca ulaşması en büyük arzumdur. Bu vesile ile tüm şehit ve gazilerimizi rahmet ve şükranla anıyor, aziz hâtraları önünde saygı ile eğiliyorum.

Gayret bizden, tevfik Allah(cc)'tandır.

2024 –Konya

Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı⁹⁵

Gönlünde olan, gündeminde olur.

AY

Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesinin koordinesinde 17-21 Temmuz 2024 tarihleri arasında düzenlenen “Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı” etkinliği, gönüllerde olanı gündeme almış, 50 evvel gerçekleştirilen barış harekâtının ruhunu Konya-Karaman-Mersin ve Kıbrıs'ta en yüksek hassasiyetle şahitlerine yaşatmış kültürel adım olmuştur.

Kıbrıs'la aramızdaki bağı sloganların ötesine taşıyacak, fikir ve edebiyat ırmakları ile bu bağı kuvvetlendirecek olan bu adımın, Anadolu'nun kadim şehri Konya'dan atılmış olması da ayrı bir manayı ifade etmiştir.

Tarihi boyunca sorumluluk duygusu ile hareket eden Konya, Kıbrıs'ın anavatanın bir cüz'ü olduğunu bu açıdan ilan etmekle fikir ve sanatta da önemli bir noktaya dikkat çekmiştir.

Bu dikkat, gönül coğrafyası tabirinin hakikatini ortaya çıkaran, sadece söylemde değil eylemde ve fikirde de birliğin önemine işaret eden bir özelliği haizdir.

⁹⁵ Atilla YARAMIŞ

Konya’da gazilerimizle omuz omza çekilen “bismillah”la atılan adım, Karaman’da ve Mersin’de istikametini kavileştirmiş, Kıbrıs’ın şehitliklerinde ve Kıbrıs Türkünün gönüllerindeki yüce davaya destek olmuştur.

Konya’dan Kıbrıs’a Kültür Kervanı, maddede yolculuğunu tamamlasa da yazarlarımızın kalemlerinde ve ufuklarında yoluna devam edecektir.

Ezcümle bu program yeni ve bereketli nice adımların da önünü açacaktır. Ahmet Köseoğlu Başkanımız ve Zafer Karakuş hocamız başta olmak üzere emek ve destek veren herkese şükranla...

Bir Gece Ansızın Gelebilirim!⁹⁶

TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Türkiye Yazarlar Birliğinin destekleri ile organizesi Konya Yazarlar Birliğinin olduğu K.Kıbrıs programını, Konya şubesi üyelerinden ilk öğrencilerimden sevgili öğrencim, öğretmen, tarihçi-yazar Zafer Karakuş'un hazırladığı ve yürütücüsü olduğu, genel koordinatörü Konya Yazarlar Birliği Şube Başkanı Ahmet Köseoğlu'nun yaptığı 17-22 Temmuz 2024 tarihlerinde "Tarihin İzinde, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50.Yılında Konya'dan Kuzey Kıbrıs'a Kültür Kervanı Projesi" şahsımın da katıldığı tarihçi ve edebiyatçılardan oluşan bir ekiple bilim ve kültür yolculuğu olarak sürdürüldü. Projenin ilk günü 17 Aralık'ta Konya'da Yazarlar Birliğinin Kültür Evinde bilim insanları ile Kıbrıs Barış Harekâtı gazilerinin buluşması ile başladı. Şehit ve gazilerimize saygı ve İstiklâl Marşı'mızı söyleyerek açılan panelde protokol konuşmalarının ardından gazilerimizden Konya Kıbrıs Barış Harekâtı Gazileri Derneği Başkanının harekât anıları, tarihçilerimizden Prof. Dr. Bekir Biçer'in Kıbrıs Tarihi ve Prof. Dr. Kemal Kahramanoğlu'nun "Şiirlerle Kıbrıs" konulu konuşmaları yapıldı. Özellikle gazilerimizi temsilen Başkan adına söz alan Hikmet Aker'in konuşmaları yüreklerimizi parçaladı. Aker, günler öncesinden aç bırakılmamız meğer savaşa hazırlanmamız içimmiş, diye sözlerine başlamıştı.

⁹⁶ Hasan Bahar

Araçlardan gemilere bindirildiklerinde savaşa gittiklerini bilmiyorlardı ama hissetmişlerdi. Karaya çıkartma yaptıklarında başlarının üzerinden geçen top mermilerinin yağmur gibi yağmasından savaşa girmiş olduklarını anlamışlardı. 50. Alay birlikleri içindeydi, Alay Komutanları Albay Halil İbrahim Karaoğlu'nun şehadetini duydukları sırada aynı mangada arkadaşı Silleli Adem Erim'de şehit olmuştu. Açlık, susuzduk, ama en çok da suya ihtiyacımız vardı, diyor sözlerinin arasında. Ara sıra düşman silahlarının susması bize rahatsızlık veriyordu, fırtına öncesi sessizliği gibi, diyordu. Silahlar ateşlendiğinde biz de "Allah Allah!.." diyerek coşuyor ve ilerliyorduk... sözleriyle o anları yaşıyor ve bize de yaşıtıyordu. Günün konuşmalarının ardından konuşmacılara plaketleri verildi, gazilerimizle resim çekinerek o ânı ebedileştirdik. Projemizin 2.günü Karaman'da gerçekleşti. Burada da Karamanlı gazilerimizle buluştuk, hepsi de sanki askerlik günlerindeki gibi, hani "çakı gibi asker!.." tabirince öyleydiler. Gazilerin Karaman il Başkanı asker selamı ile başladı sözlerine. Anılar Konya'da anlatılan gibiydi. Açlıkla, yoklukla savaşırken milletimiz, Cumhuriyetimizin kuruluşundan sonra mucize gibi büyük bir savaş kazanmıştık. Karşımızda yedi düvel yoktu, ama Yedi Düvel'in şımarttığı yıllarca askerî yığınak yaptıkları dağları aşmıştı piyadelerimiz, ateşe verdikleri cehennem çöllerine kuş gibi inmişlerdi paraşütçü komandolarımız. Onlar gerçekten de Barış Güvercinleri idi. O gündür bu gündür sadece Kıbrıs Türk halkı değil Rumlar da huzur içindeler! Karaman'da konuşan akademisyen hocalarımızdan Prof. Dr. Alaattin Aköz ve Doç Dr. Mustafa Durdu Anadolu'dan özellikle de Karaman coğrafyasından Kıbrıs'a göçler üzerinde durdular. Burada ayrıca Karaman ifadesinin sadece günümüzdeki Karaman ili ile sınırlı olmadığını Niğde, Mersin ve Konya'yı içine alan Konya merkezli Osmanlı dönemi vilayetine atıfta bulundular. Projemizin 3. günü Mersin Taşucu'nda gerçekleştirildi. Önceki dönem Konya Milletvekilimiz Ahmet Sorgun'un oturum başkanlığında yürütülen panelde Mersin STK'larında önemli görevler üstlenmiş Dr. Mustafa Erim Mersin ilimizin İlk Kıbrıs'ın Fethinde ve Barış Harekâtı'ndaki rolü ve buradan Kıbrıs'a göçler üzerinde durdu. Ayrıca burada eski Tekel binasında bir Kıbrıs Müzesi kurulması önerisinde bulundu. Buradaki konuşmalardan sonra Taşucu iskelesinden 3.5 saatlik bir demiz otobüsü yolculuğu ile Girne limanına ulaşıldı. Limana indiğimizde Akdeniz'in sıcak ve nemli iklimi sırtımıza bindiğinde gözlerim Beşparmak Dağları'nda idi. Her sıcaklığı ve susuzluğu hissettiğimde gazilerimizin aç ve susuz, onlarca kilo

yükle çıkartma yaparak, düşmanla çatışmalarını düşünerek yakınmamam gerektiğini kendime telkin ediyordum. Limanda bizi ASBÜ Kıbrıs Yerleşkesi Rektör Yardımcısı Dr. Zeki Akçam karşıladı. Zeki Bey Girne Dağlarından güneye Maserya Ovasına geçişimizde bir yandan yolu tarif ederken, bir yandan da Barış Harekâtı'nın yaşandığı günleri anlatıyordu. İlk ziyaret yerimiz Boğaz Şehitliği olup ve orada kabri bulunan Kayserili kahraman komandamız Ali Köken'in kahramanlıklarını anlatırken onun ve diğer şehitlerimizi ziyaret ederek dualarımızı gönderiyoruz. Buradan otelimize geçip kısa bir dinlenmeden sonra Atatürk Kültür Merkezine geçiyoruz, yol arkadaşımız şairlerimiz ve Kıbrıs Türk şairlerimizin şiirlerini dinliyoruz. Genellikle olgun yaşta ve Barış Harekâtı öncesi esaret günlerini yaşayan Kıbrıslı şairlerimizin şiirleri ve anıları bizleri gözyaşlarına boğdu. Bu acı hatıralardan biri de Yeşilay Sadıkoğlu'nun anlatımı idi; "Ada İngiliz yönetiminde iken annem Türk Bayrağını çeyiz sandığının içindeki çeyizlerin içinde saklardı, biz onu bayramlarımızda çıkarır, gizlice onu gözyaşlarımız içinde severdik, okulumuzda İngiliz Kraliçesi için marşlar söylenirken ben içimden İstiklâl Marşı'mızı söyledim." "Gözlerimiz hep kuzeyde Türkiye'de idi." Rumlar, "Ne o beklediniz de gelmedi mi?" diye bizimle alay ederlerdi, ama 1974' de siz gelince biz de onlara "Bir gece ansızın gelebilirim!.." şarkıları söylüyorduk. İyi ki de geldiniz, Hoş geldiniz! diye sözlerini bitirince Sadıkoğlu'nu tebrik ederken "Bizi ağlattınız, Allah bir daha yaşatmasın!" dediğimde "Siz ağlayabiliyorsunuz, ya biz ağlamayı da unuttuk" demez mi?! Bu nesil böyle ancak Avrupa Birliği vaatleri ile aldatılan bir başka nesil de var! Bir başka yazımızda onları da yazıp sorunları tartışmamız da gerekli. Sorunları hasırlatına atmakla kendimizi kandırırız.

Projemizin 4. Günü Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, malum parti (!) hariç tüm partilerimizin genel başkanlarının katılım sağladığı 50. Yıl Geçit Merasimi'ni izledik. Askerlerimizin yer aldığı bu alanın bulunduğu yere 1974 Barış Harekâtı'mızda indirme yapan paraşütçülerimizi engellemek için ateşe veren Rumların birçok Mehmetçiğimizi şehit etmeleri hatırlatınca gözyaşlarımı tutamamıştım. Gözyaşlarımı Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve bayrağımızın bulunduğu kaşkoluma gizlice silerken meğerki görülmüşüm! Törenler sonunda Yazarlar Birliği Başkanımız Ahmet Köseoğlu "Hocam ağlıyordunuz?" diyordu. "Yakalanmışım, evet ağlıyorum Ahmet Bey bir burada ağladım, bir de Çanakkale ve Moğolistan'da Bilge Kağanın Hazinesini bulduğumuzda ağlamıştım..." Sanmıyorum Ahmet Beyin benim ağladığımı gördüğünü, ama iyi bir gözlemci olduğundan

sanıyorum benim nerede ağlayacağımı, benim kadar biliyordu! Burada tören sırasında torunu ile birlikte yanımda bulunan Mukavemet Teşkilatı'ndan Denktaş'ın da yakın dostlarından bir Mücahidimizle o savaş günlerini, 96 günlük güneş altındaki esaretini anlatıyorlardı, birden "Hocam görüyor musun?, Özgür Özel, Erdoğan'la konuşuyor. Bu bizim için çok önemli, muhalefet hiç gelmemişti!..." diyerek mutluluğunu paylaşıırken Cumhurbaşkanımız konuşmalarını yapmak için küsüye çıktığında "Görüyor musun, Kıbrıs Gözbebeğimiz, diyor, bu bize yeter, Türkiye yanımızda, dünya bunu görüyor. İktidarı muhalefeti birarada bizi izliyorlar" diyordu. Mücahit amcamızla vedalaşıp ayrıldık. Akşamleyin KKTC Ersin Tatar'ın resepsiyonuna katıldık. Rahat, heyecanlı ve içten biri. Halkı seviyor, her kesimden insan resepsiyonda idi. Herkesle konuşup resim çektiriyor. Güvenlik yok, bizim AVM girişlerimize bile tarama yapılmadan girilmiyor. Orada elle bile arama yok! Kıbrıs Türkleri huzur içinde! Rumlarla giriş çıkışları serbest. Önceki Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı nüfus bilgilerini Güney'e vermiş, 1974 sonrası Kıbrıs'a gidenler ve çocukları geçemiyor. Tabi ki biz de, dünyanın her milleti geçebiliyor... Bu yüzden 1871'de Konya-Karaman'dan giden Torosların 1980'lerden sonra doğan çocukları bizi yabancı sanıyor. Ruanda'da çiftçilerle çobanları birbirine düşman eden Batı, 1980 öncesi aynı aileden sağcı-solcular çıkarması, Anadolu'yu 49 etnik gruba ayırırken Kıbrıs'ta da 74 öncesi ve sonrası olarak bizi parçalıyor.

Projemizin son günü panelimiz devam ederken Cumhurbaşkanı Ersin Tatar geliyor; panelde İlk Çağda Kıbrıs ve Alaşia Krallığını anlatıyorum, Hitit Alaşia ilişkileri bizimle olan ilişkilere çok benzer, geçmişten çıkarımlar yapmalıyız. Prof. Dr. Nuri Şimşekler Lefkoşa Mevlevîhânesi'ni, Doç. Dr. Ahmet Akman Kıbrıs Vakıflarını konuşuyor. Kıbrıs Rumları bu vakıflarda oturuyor. Ne yazık ki onları oraya oturtanlar "Bizi işgalci(!) diyerek kınıyorlar. Oturum başkanımız Prof. Dr. Ahmet Alkan paneli tamamlayıp sözü Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şube Başkanımız Ahmet Köseoğlu'nun selamlama konuşmasına bıraktı. Akabinde sayın Cumhurbaşkanı Ersin Tatar Kıbrıs Türk Halkının mücadelesini uzun bir konuşma ile anlatıyor ve panelistlere plaketlerini takdim ediyor.

Salonda sohbet esnasında bir ara dünyanın değişik yerlerine dağılmış yüzbinlerce Kıbrıs Türkü'nden söz ederken "Avusturalya'da 150 bin Kıbrıs Türkü var, onları toplamak lazım" diye büyük Kıbrıs rüyasını dile getiriyor, bu arada araya giriyorum "Üzülmeğin Sa-

yın Cumhurbaşkanı, 2001'de Moğolistan Orhun'da kazı yaparken İngiltere'den Orhun'a gelen bir Kıbrıs Türkü Bilal Hun'u anlatayım, dedim. Bir gün kendisine soruyor ben kimim? diye. Türk olduğunu öğrenir, kökleri Orhun'dadır, yayan yapıldak günlerce yolculuktan sonra Bilge Kağan'a ulaşır. Ergeç dışarıdaki Kıbrıslılar da köklerini keşfedecektir." diyorum. Sayın Tatar'la ikimiz arasında bir yakınlık oluşuyor, aralarında bir süre ayaküstü sohbetten sonra vedalaşıyoruz.

Son vedamızı yapmak üzere Girne Alsancak Deniz Müzesindeki kazaen batırdığımız çıkartma gemimiz Kocatepe'nin emsalini ziyaret ediyoruz. İlk çıkartma yaptığımız Yavuz rıhtımındaki başta Albay Halil İbrahim Karaoğlu ve şehitlerimizi ziyaret ediyoruz.

Girne liman gezimizin ardından Girne'den Anamur'a 2.5 saatlik bir deniz otobüsü yolculuğu ile aklımız Kıbrıs'ta dönüyoruz.

Sonuç olarak Kıbrıs yüreğimidir. Kardeşlerimizin vatanı, bizim yavru vatanımız. Cumhurbaşkanımızın deyimi ile "Göz Bebeğimiz..."

Kıbrıs'ın güvenliği bizim güvenliğimizdir. Konya'mıza 300 km, Anadolu kıyılarımıza 60 km hemen şuracıkta Yunan Adalarından da yakın. Herkese en kısa zamanda gidip görmelerini tavsiye ederim.

Burada sözlerime son verirken Projede emeği geçen TYB Yönetim Kuruluna, personeline, ASBÜ Kıbrıs Yerleşkesi rektör yardımcılara ve tüm katılımcılara, Kıbrıs'ı bize kazandıran devlet adamlarına, şehitlerimize, mücahitlerimize ve gazilerimize teşekkürü bir borç biliriz.

Saygılarımla...

KONYA'DAN KIBRIS'A KÜLTÜR KERVANI⁹⁷

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın bu ellinci yılında
Konya'dan kültür kervanı Kıbrıs yolunda

Yazarlar Birliği bahçesinde Konya gazileri
Gözyaşları ve gurur ile yâd ettiler mazileri

Bekir Biçer hoca anlattı Kıbrıs'ın önemini
Kemal hoca zaferin destanlaşan demini

Kervan sonra tuttu yolunu Karaman'a
Tarihî eserleri ve müzeleri can kattı cana

Aköz dedi Kıbrıs nasıl oldu Osmanlı yurdu
93 Harbinden zafere anlattı Mustafa Durdu

Sonra kervanın hedefi Mersin Taşucu'ydu
Bildik ki sahil Kıbrıs'ın hemen başucuydu

⁹⁷ Kemal Kahramanoğlu

Zafer hoca Kıbrıs dedi korur hep gündemini
Mustafa Erim hoca anlattı zaferdeki Mersin'i

Taşucu'ndan feribotla varıldı Girne limanına
Şehitlikte şahit olduk cümle şehitlerin imanına

Beşparmak dağının altında yatıyorlar huzurla
Fatihalar okuduk hep birden şehitlere gururla

Lefkoşa'da Kıbrıs için düzenlendi şiir şöleni
Şairler yâd etti bu yavru vatan için her öleni

Sevilay Sadıkoğlu'nun muhteşem o hatırası
Kraliçeyi övmeyip okumuş marşımızı babası

Hatırlıyor Komandoların semada süzülüşünü
Şiirini okurken hissettik gurur dolu gülüşünü

Cumhurbaşkanımız, muhalefet törene katıldı
Mehter takımı ihtişam ile hemen en öne atıldı

Resmî geçitte gösteriye hayran hayran baktık
Onlar ile beraber bizler de maziye doğru aktık

Hasan Bahar'dan dinledik eski tarihini Kıbrıs'ın
Dedik Rumlar sahibiyiz buranın demesin sakın

Nuri hoca ile Kıbrıs'ın aldık manevî hissini
Sonra gezip gördük Lefkoşa Mevlevîhânesini

Kıbrıs tamamen vakıf dedi Ahmet Akman hoca
Ancak İngilizler ve Rumlar etmişler hep boca

Cumhurbaşkanı Ersin Tatar ile taçlandı oturum
Başkan heyecan ile Kıbrıs için yaptı birçok yorum

Anavatan olmasa Kıbrıs dedi bir Gazze olurdu
Hep beraber koruyacağız savunacağız bu yurdu

Bu konuşma ile kervan Lefkoşa faslını tamamladı
Askerî müze, tarihî mekanlar için Girne'ye damladı

Hepimizde bir sevinç, Kıbrıs için sevinç ve gurur
Girne'den sonra Anavatan için ilk duraktı Anamur

Gezide aksilikler de çok oldu doğal olarak
Arabamız gidiyordu kâh yavaş kâh durarak

Arabamız donanım bakımından sınıfta çaktı
Daha Mut'tan sonra baktık ki balataları yaktı

Ne şair dinledi ne bilim adamı ne de bir ulema
Hemen herkesi hasta etti püfür püfür esen klima

Bekir Biçer hoca en fazla yara alanımız oldu
Klimanın çarpması ile maalesef sararıp soldu

Gene de sürelim derken şu Kıbrıs'ın sâfâsını
Bir köpek ısırđı kültür kervanının Mustafa'sını

Feribotta deniz tuttu ve kustu Atilla Yaramış
Anladık ki bu deniz yolculuğu hiç yaramamış

Teşekkürler Ahmet Kösoğlu Zafer Karakuş'a
Hiç sürmediler bu kültür kervanını yokuşa

Kıbrıs Barış Harekâtının 50. Yıldönümünde “Konya’dan Kıbrıs’a Kültür Kervanı” programının Ardından Kıbrıs Düşünceleri⁹⁸

‘Kıbrıs’ ismiyle tanışıklığım çocukluk yıllarıma dayanır. Muhtemelen 1960’lı yıllar ile 1970’li yılların başlarında henüz ne coğrafya olarak ne tarihî bağ olarak ne de yaşanan problemler sebebiyle zihin dünyamda karşılığı yok iken ‘Kıbrıs Radyosu’ olarak hayatıma girmişti. Evimizin tek ve en büyük lüksü olan lambalı radyomuzda Kıbrıs Radyosu’nu açardık ve duygu dünyamın şekillenmesinde çok önemli yeri olan bilhassa rahmetli Nuri Sesigüzel’in yorumuyla o güzel türkülerimizi dinlerdik.

1974 yılı ise hayatımızda silinmez izler bırakan bir yıl oldu. O yıl Belçika’da yaşayan halamların sekiz çocuğunun en büyüğü olan Süleyman abimin düğünü vardı. Çok renkli, çok eğlenceli başlamıştı düğün. En güzel köy seyirlik oyunlarını hep o düğünle bağlantılı olarak hatırlarım. Fakat düğün tamamlanamamıştı. 17 Temmuz Çarşamba sabahına uyandığımızda kasabamızda büyük bir heyecan vardı. Sabahın erken saatlerinden itibaren alışılmış günlük hareketliliğin dışında bir hareketlilik hatta kargaşa göze çarpıyordu. Her köşeden bir heyecan ve endişe dalgası yayılıyordu. Babam sabah

⁹⁸ Prof. Dr. Alaattin AKÖZ

namazı için gittiği camiden soluk soluğa geldi ve “Candarma gece yarısı Süleyman’ı götürmüş, harp çıkmış” dedi. Biz çocuklar ne olduğunu tam anlamasak da anamın dizlerine vurarak “Tüh tüh!.. Nöğürsekkiya (ne yapsak ki), tam da düğün gününde... Allah cümle ümmetin çoluk-çocuğunu korusun, içinde bizimkileri de yarabbi... Tüh tüh!...” şeklindeki kaygı dolu sözlerinden çok önemli bir şeyler olduğunu anlamıştık. Bu kısa fakat derin diyalogdan sonra kalbimize ve kafamıza yeni bir isim kazınmıştı: Kıbrıs. Ajansları dinleyerek bize yorumlayan babamdan Kıbrıs’ta Rumların yaptığı zulümleri, askerlerimizin Rumlar karşısında gösterdiği kahramanlıkları, Girne’de, Beşparmak Dağları’nda verilen mücadeleyi dinliyorduk. Çocuk dünyamızda; duyduklarımızdan, içerisinde mutlaka Süleyman abimin olduğu destansı hikâyeler üretiyor ve birbirimize anlatıyorduk. Kimliğimiz bu hikâyelerle şekilleniyor, henüz adını dahi duymadığımız “millîlik” bütün hücrelerimize kök salıyordu.

Süleyman abimin kıtasına götürülmesinden sonra biz de tüm aile ekin dermek için ‘Enece’ye gittik. O yıl Anadolu sıcaktan kavru-luyordu. Kuraklık vardı, kıtlık vardı. Ekinler bir karış bile büyüye-memişlerdi. Doğal olarak ekinlerin ‘kırım’ ve ‘kanatlı’ denilen ekin biçme makinalarıyla derilmesi mümkün değildi. Üstelik samana da şiddetle ihtiyaç vardı bu yüzden babamın icara tutup ektirdiği ‘Hamurkesen’deki o koca tarlayı ‘kavrama’ ile yani elimizle, dermek zorundaydık. Temmuz sıcaklığında bir taraftan ekin dererken, bir taraftan da sık sık üzerimizden geçen uçaklara bakıp, savaşı ve Süleyman abimi konuşuyorduk. O bizim kahramanımızdı. Babam, kasabadan gelip giden herkese “bir haber var mı?” diye soruyor fakat endişesini bize yansıtmamaya çalışıyordu.

Kavurucu sıcaklarda ekin bitti, harman kalktı; ama Süleyman abim hâlâ Kıbrıs’taydı. Ancak sağ salim haberi geldiği için herkesin içi rahattı. Artık endişeli soruların yerini keyifli sohbetler almıştı. Çünkü kahraman ordumuz başarılı olmuş, Kıbrıs’a barışı getirmişti. Büyüklerin sohbetlerine bakılırsa “bütün dünya bir olmuş Kıbrıs’ın tamamını almamızı engellemişlerdi, birkaç saat daha vaktimiz olsay-mış bütün Rumları adadan atmamıza yetermiş aslında”. Sohbetler bu minval üzere idi. Ha bir de ‘Karaoğlan’ vardı bu konuşmalarda, bütün dünyaya rest çeken bir kahraman olarak.

Ekim ayının sonlarında halamın damına bir kez daha bayrak asıldı ve davullar yeniden vurulmaya başladı. 17 Temmuz’da yarım kalan düğün, Süleyman abimin üç buçuk ay sonra bir gazi ve kahraman

olarak dönmesiyle daha bir kalabalık ve daha bir eğlenceli yeniden kuruldu. Biz çocuklar büyüklerin arasına karışamadığımız için uzun boylu, yeşil gözlü ve çok yakışıklı Süleyman abimi kıyıdan köşeden hayranlıkla seyreder, anlattıklarını duyabilmek için can atardık. Fakat düşündünden hemen sonra bütün aile tekrar Belçika'ya döndüğü için hatıralarını uzun boylu dinlemek o dönemde kısmet olmadı. Çok istediğim halde savaş anılarını dinleyemedim, ama o yaz yaşananlar ve Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilgili kimi gerçek, kimi muhayyel kahramanlık hikâyeleri Kıbrıs ismini hem kalbime hem beynime bir daha silinmemek üzere kazıdı.

Sonraki yıllarda Kıbrıs ve Kıbrıs'la ilgili gelişmeler hayatımızın ayrılmaz bir parçası gibiydi. Artık adada sesi gür çıkan bir Türk tarafı da vardı. Adada nasıl bir devlet olacağı, iki tarafın nasıl temsil edileceği, tek bir devlet mi yoksa iki ayrı devlet mi olacağına dair uluslararası boyuttaki müzakereleri ve sonuçsuz kalan görüşmeleri heyecanla takip ediyorduk. 1976 yılında kurulan Türk Federe Devleti meclisinin 1983 yılında aldığı kararla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kuruluşunu ilan etmesi bütün Türk milletini büyük bir sevince boğdu. Bütün bu süreç içerisinde bir kahramanı tanıyor ve onun bitmez tükenmez bir enerjiyle Kıbrıs Türklerinin haklı davası için nasıl mücadele ettiğine şahit oluyorduk.

Rahmetli Rauf Raif Denktaş'ı televizyon haberleri dışında bizzat görme ve dinleme bahtiyarlığını asistanlık yıllarımda yaşadım. Birkaç defa üniversitemize geldi ve konferans verdi. Gerçek bir devlet adamı tavrıyla şovdan, gösterişten uzak yaptığı konuşmalarını büyük bir heyecan ve dikkatle dinledim. Kendine has üslubu ile son derece ciddi ve coşkulu biçimde problemleri ve Türk tarafının neyi niçin istediğini bıkmadan usanmadan anlatıyor, konuşurken adeta anlattıklarını yaşıyordu.

Rumların ve Rumlara destek veren Batılı devletlerin Kıbrıs meselesini oldu bittiye getirerek Türkleri ikincil plana iten Rum merkezli bir devlet kurma plan ve gayretleri büyük lider Rauf Raif Denktaş'ın azimli ve samimi mücadelesi ile hayata geçirilememiş, ortak bir çözüm bulunamasa da adadaki Türk varlığının göz ardı edilemeyeceği bütün dünyaca kabullenilmek zorunda kalmıştır. Denktaş yurtdışında, Türkiye'de ve Kıbrıs'ta yaptığı konuşmalarda; Kıbrıs meselesinin kendisinin şahsî meselesi olmadığını, her Türk insanının millî meselesi olduğunu ısrarla vurguluyor ve Kıbrıs davasının Türklerin asla göz ardı edemeyeceği, sadece dış politikamızın değil iç politikamızın

da ana konusu olduğu fikrini geniş kitlelere ulaştırıyor, adeta milletin topyekûn uyanışına vesile oluyordu.

Yazarlar Birliği Konya Şubesi'nin Genel Merkezle birlikte organize ettiği ve Kültür Bakanlığı'nın desteklenmeye değer bulunduğu Kıbrıs Barış Harekâtı'nın 50. Yıldönümünde "Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı" programı için davet aldığımda iki ayrı duyguyla heyecana kapıldım. Öncelikle zihin dünyamızda önemli bir yeri olan ve şimdiye kadar hiç gidip görmediğim Kıbrıs'ı görebilecek olmanın hazzı, ikinci ve daha önemlisi yukarıda anlatmaya çalıştığım ve kendimi her zaman içerisinde hissettiğim millî davamız Kıbrıs'a bir turist olarak değil de akademisyen kimliğimle son derece önemli ve anlamlı bir programın parçası olarak katılacak olmamdı... Üstelik program Süleyman abimin kıtasına götürüldüğü 17 Temmuz 1974'ün elli yıl sonrasında yine 17 Temmuz'da başlıyordu...

Akademisyenler, şairler, yazarlar, gazeteciler, parlamenter gibi çeşitli alanlardan oluşan "Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı" programı bütün detaylarıyla iyi düşünülmüş ve planlanmıştı. Program tek bir yerde yoğun biçimde uygulanmak yerine Barış Harekâtı'nın izlerini takip ederek; Konya'da başlamış, Karaman ve Taşucu'nda devam etmiş ve Lefkoşa'da tamamlanmıştı. Dört aşamada gerçekleşecek olan programda; akademisyen katılımcılar (sunum sırasına göre Prof. Dr. Kemal Kahraman, Prof. Dr. Bekir Biçer, Prof. Dr. Alaattin Aköz, Doç. Dr. Mustafa Durdu, Prof. Dr. Hasan Bahar, Prof. Dr. Nuri Şimşekler ve Doç. Dr. Ahmet Akman) Kıbrıs'ın geçmişten günümüze kadar olan tarihini, edebiyata yansımalarını, sanatını, mimarîsini ve vakıflarını ayrıntılı biçimde sunarlarken, katılımcı şairler Türkiye'den Prof. Dr. Ahmet Alkan, Atilla Yaramış, Beste Sakallı, Burhan Sakallı, M. Ali Köseoğlu, Prof. Dr. Nuri Şimşekler, Ruşen Eşref Bayraktar, Salih Sedat Ersöz, Kıbrıs'tan ise Arif Albayrak, Dervişe Güneyyeli, Sevilay Sadıkoğlu, Yılmaz Öztürk ve Feyzan Korur Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi'nde okudukları şiirlerle bir duygu şöleni gerçekleştirdiler.

Programın en dikkat çekici kısmı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Ersin Tatar beyin programa iştirak ederek son derece güzel ve samimi bir konuşma yapmış olmasıydı. Bir yönüyle mütevazı bir beyefendi, diğer taraftan meselelere hâkim, sorumlu ve heyecanlı bir devlet adamı olan Ersin Tatar beyi tanımak ve mütevazı grubumuzla yaptığı biz bize sohbet unutulmaz hâtıralar arasında çoktan yerini almıştı.

NOTATION: $\phi(\mathbf{x})$

"Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, bizi birleştiren bir güçtür"

14

Annals of the Entomological Society of America

Fotograflar

Cumhuriyetçileri Eren Tazir burada papo ile konuşmada, Konya pedinele okullara Hıfzıssıhha'nın fikrini doğrudan doğruya fikrini getirdiği kutsal kitaplarını getirdiği söyledi.

Demirli İmparatorluğu'nun kralı I. Fechoş II'nin eşi ve kızı olan kanyay'dan geldiği ve ona ataya girdiği na'şaraciden cumhuriyetin Taban, 1974 benzeri de yeni yapılan oluşuna dikkat çekti.

Konya ve Adana'daki tüm ilçe ve ilçelerinde yıl içinde çeşitli nedenlerle büyük çaplı yangınların meydana geldiği görülmüştür.

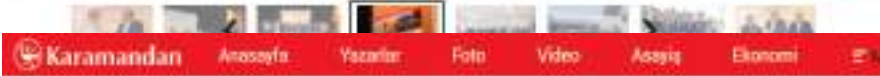

TÜRK AJANSI KIBRIS

© TÜRKİYE DÜNYA GÜNEY KIBRIS RUM BASINI GÜNDEM ARA SEÇİM 2023 HAKKIMIZDA

KNTC + 22.07.2024 - 06:51:58

Cumhurbaşkanı Tatar, Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı isimli etkinliğe katıldı

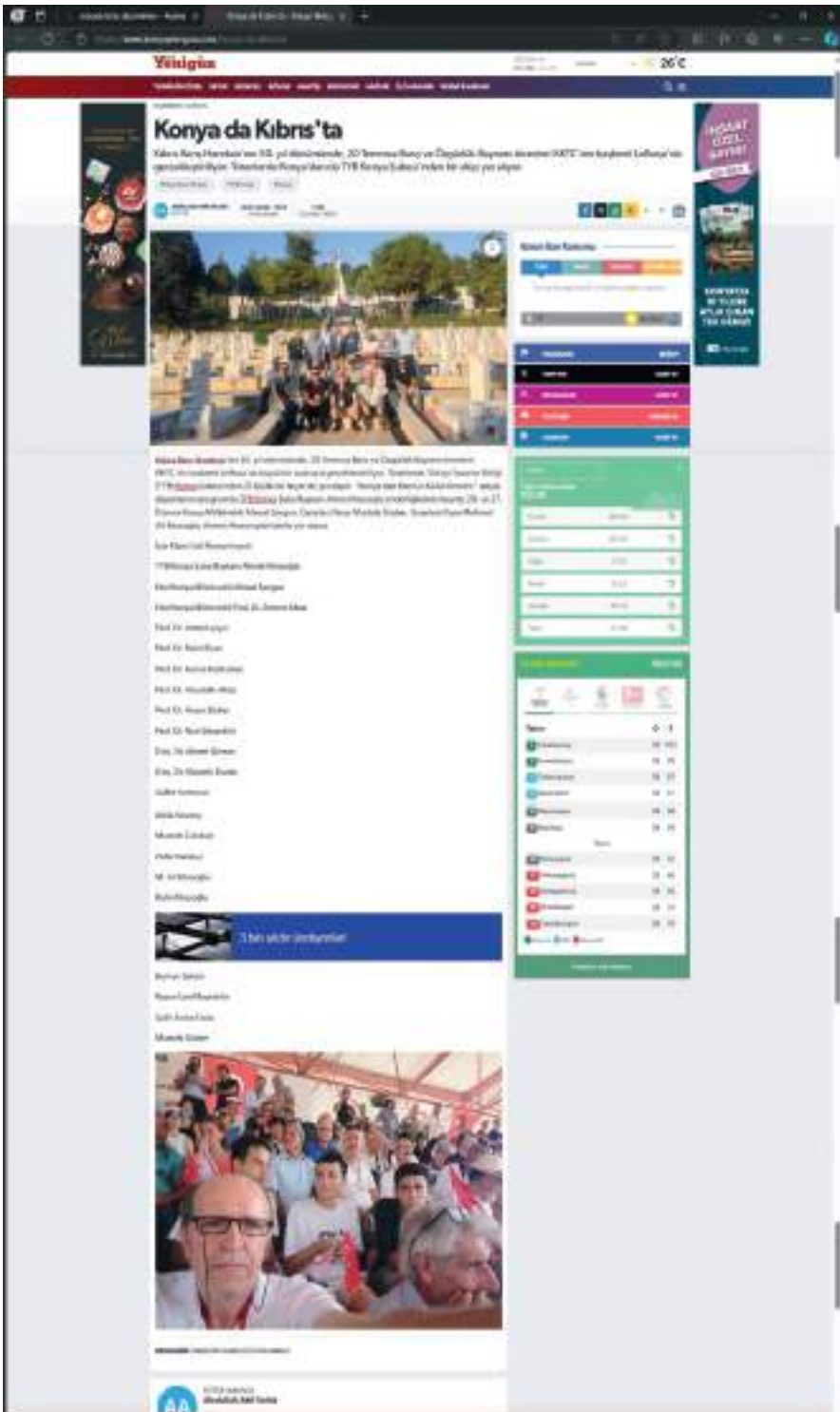

19 Temmuz 2024 - 13:23 - Güncel

Türkiye Yazarlar Birliğinin Kıbrıs Paneli Karaman'da

Türkiye Yazarlar Birliğinin Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı Karaman'da Kıbrıs paneli yaptı.

Lefkoşa'dan Konyalı

Türkiye Yazarlar Birliği Genel Merkezince Kültür Bakanlığının himayesinde düzenlenen Konya'dan Kıbrıs'a Kültür Kervanı programı çerçevesinde Konya, Karaman ve Mersin'de paneller icra eden heyet KKTC'de ilk olarak Şiir Şöleni yaptı. Tarihin İzinde projesinin KKTC bölümüne Gime'de bulunan Boğaz Şehitliğini ziyaret ederek başlayan heyet burada Kıbrıs Türklerinin Rum mezaliminden kurtanması için yapılan çıkarmada şehit düşen vatan evlatlarına dua etti. Ardından Lefkoşa'ya geçildi. Burada Konyalı ve Kıbrıslı şairlerin katılımıyla şiir şöleni icra edildi.

KÜLTÜREL İLİŞKİLERİN ÖNEMİNE DEĞİNİLDİ

Atatürk Kültür Merkezindeki programın açılış konuşmasını yapan TYB Konya Şubesi Başkanı Ahmet Köseoğlu, Kültür Kervanının yaptığı ve yapacağı programlara dair bilgiler vererek KKTC'li yetkililerle şairlere ilgileri nedeniyle teşekkür etti. ASBÜ Kuzey Kıbrıs Yerleşkesi Rektör Yardımcısı Zeki Akçam da Türkiye ile KKTC arasında kültürel ilişkilerin güçlendirilerek devam ettirilmesinin önemine değinerek TYB Kültür Kervanı heyetine teşekkür etti. Ardından bir selamlama yapan KKTC

şairler geçti

Turizm, Kültür, Gençlik ve Çevre Bakanlığı Kültür Dairesi Müdiresi Şirin Zaimağaoğlu duygu yüklü konuşmasında 1974 Barış Harekâtında babasının da şehit düştüğünü anlattı. KKTC'nin merhum Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın manevi kızı olan Zaimağaoğlu 'Sev bu dağ' adlı şiirini seslendirdi. Kıbrıs Barış Harekâtının şahitlerinden Sevilay Sadıkoğlu da şiirini seslendirmeden önce; Rumların adada uyguladıkları mezalimi anlatıp Mehmetçiğin parasızlarda gökten süzülmediği anda yaşadıkları duyguları anlattı.

ŞİİRLER OKUNDU

KKTC Milletvekili de olan şair Arif Albayrak heyete teşekkür ederek bu tür faaliyetlerin artırılmasının yararlı olacağını söyleyerek şiirini okudu. Feyzan Korur, Bülent Fevzioğlu, Yılmaz Öztürk ve Dervişe Güneşyeli de seslendirdikleri şiirle geceye renk kazandı. Programa Türkiye'den katılan şairler Ahmet Alkan, Atilla Yaramış, Burhan Sakallı, M. Ali Köseoğlu, Nuri Şimşekler, Ruşen Eşref Bayraktar ve Salih Sedat Ersöz'ün şiirlerini seslendirmeleriyle dinleti bölümü tamamlandı. Daha sonra şairlere katılım beratları takdim edildi.

■ HABER MERKEZİ

Moskitojn oni trovas en
spacoj stiloj, per laŭtege-
co, tre altaj, tre malaltaj, per
de laŭtegeco, tre altaj, tre malaltaj.

Peki ama geri kalırsanız ne olur, Oğul Kemal işini mi bırakıp gidecektir. Belki de, işi mi, para mı, arkadaşları yaparsa kalırsanız işi mi yitiriz, belki de işi bırakmamız lazımdır işi mi? Eninde de her Oğul kalırsanız...

Keuntungan yang akan diperoleh dari
yang, dan kemudian hasil dari
adalah yang harus dilakukan
gini adalah, dan kemudian
kemudian, pada dasarnya

Environ. Sci. Technol. 1998, 32, 1155-1160.

WE FLAMERS, WE CLAIM
TO BE THE LAST

Çoxu qatillıq və qətl hadisələri nəticəsində ölənlərdir. Nəyə görə qətl və qətl hadisələri, yəni, "vəssəitilə" deyirlər. Qətl hadisələri dəniz, pələndərlik, dənizdərzi, Vətəndəlik və bəylik.

[illegible]

Konya ve Çumra Şeker’de KAPASİTE ARTIRILIYOR

Ülkenin ve Bölgenin En İleri Kuruluşu Konya Şeker ve Çamur Şeker fabrikalarında kapasite artırımı çalışmaları başladı. Çamur Şeker'in hedef kapasitesinin 20 bin ton olmasına karşın Konya Şeker'in kapasitesinin ise 12 bin ton olarak belirlenmiştir.

Tamaisiokas šalis turėtų kuo greičiau atlikti reikiamus tyrimus, kurie leistų nustatyti, ar šios medžiagos būtų svarbi žmonių sveikatai atliekant praligimus. Europos šalių ir JAV šalių kompetentingose praligimų ligonių atlieka tyrimus, kurie būtų svarbūs šiai šaliai.

L'esperto pensa della bilancia che, anche dopo la costruzione di nuove pontoni d'acci, "perde" rispetto all'antico sistema di misura e calcola i costi di gestione ed addizionali (costo di gestione) e di addizionali (costo di gestione).

Experiment 22 Writing Essays John's a 22-yr-old senior in high school. He's a member of the school's debate team, and he's been writing essays for years. He's a member of the school's debate team, and he's been writing essays for years. He's a member of the school's debate team, and he's been writing essays for years.

questi risultati si vedono dunque i tre dipendenti malgriati e i malgriati in altri stadi. Gli esperimenti in questo campo di ricerca sono ancora in corso e sono necessari ulteriori studi per chiarire le implicazioni di questi risultati. (Fonte: www.ipsos.it)

Osmanlı Devleti 357 yıl Kıbrıs'ta hüküm sürdü

[illegible][illegible][illegible][illegible]

BABALAR VE OĞULLAR KAMPTA BULUŞTU

Konye Nirtkodd: Belalmye
matladon. dradlodon. 8-15 yaj
aron makh poodlodon. belalmye
kondag Nibe-Ogal Kampu
yagu Agi pood. Konye Doyrkhod
Belalmye "Uper Konye Poojag"
koyamond gopkagpudon Nibe-
Ogal Kampu'ada poodhe. be-
laldonyle vakh yaj kramde. kuy
vaxdi. Uper Konye Agi Kamp

[illegible][illegible]

